

KRISZTUS ÚTJÁN

A LELKIÉLET ALAPJAI

ÍRTA:
P. ROZNIK RAJNÉR O. F. M.

1944.
A MAGYAR BARÁT KIADÁSA

Nihil obstat. P. Adalbert Váradi, O. F. M., censor Provinciae Nr. 180-1943. Imp,
matur. Budapest« die 22. Jan. 1943. P. Paul«. Schrotty, I. F. M. Minister Provinialis.
Nihil obstat. P. Raymundus Kováts censor dioecesanus.Nr. 3101-1943. Vac
die 21. Maii 1943. Michael Kolossvary, Vic Gen. Eppalis.

Felelőt kiadó: P. dr. Dám Ince, O. F. M.

Kapisztrán-Nyomda Vác

Felelős üzemvezető: Lörincz János

A SZERZŐ ELŐSZAVA.

A lélek üdvének munkálása közben, főként missziók és lelkigyakorlatok alatt, mikor a lélek ügye tüzetesebben szóba került, gyakorta kaptam olyan kérdéseket, melyekből láthattam, hogy a lélek kegyelmi életében sok és nagy akadályt képez a kellő ismeret hiánya. Nagy a bizonytalanság a lelkiélet alapjai körül! Még a magukat előhaladtaknak velük is hellyel-közkel bizonysos téves selfogásnak útvesztőjében sorvadnak. Misztikai magasságokról álmodoznak és az elengedhetetlenül szükséges alapokat, — a parancsokat — nem méltatják kellő figyelemre.

Az iskolák padjaiban mindenkinék tanulnia és tudnia kellett. Később is sűrűn szóba került. És mégis az általános emberi gyengeség, a feledékenység sok szükséges igazságra homályt vetett. Ez pedig a léleknek veszedelmei

Hogy sok jóakarátú és komoly törekvésű hívőnek könnyebben lehessenek segítségére, a Ferences Közlönyben folytatónagasan letárgyalta Krisztus útján cím alatt a lelkiélet alapszabályait, az Isten és az Egyház parancsait. Igyekeztem úgy adni, hogy azoknak is használjon, akiknél a feledékenység madarai nem szedték fel az isteni igazságok magvait.

Fáradságom nem volt hiába való. Nemcsak a köszönő levelek és előszóval kifejezett hálálkodások igazolják, de az is, hogy többek és többszörösen sürgették a könyvalakban való kiadást is.

A döntő indítást erre Tartományfőnököm adta, aki kötelességgemmé tette a cikkek összegyűjtését és kiadását.

Ismarem a lélek értékét!... Hacsak ebynéhányan lesznek is, kiknek használni tudok, bőséges jutalmát kapom fáradságomnak.

Isten áldása legyen azokon, kik kitartó állhatatossággal végig haladnak Krisztus útján!

Mátraverebély-Szentkút, 1944. húsvétján.

*P. ROZNIK RAJNÉR
ferences pap.*

KRISZTUS ÚTJÁN...

A bűn előtt az ember csak a jót ismerte. Nem tudott mászt kívánni és akarni, mint csak a jót, a valódi jót. Boldogságának ez volt az alapja. Ez kapcsolta őt a legföbb jóhoz, Istenhez.

A bűn után minden megváltozott. A jó elhomályosult, a rossz pedig kívánatos színben tünt fel előtte. De mivel a jó, a boldogító után való vágyakozása nem szűnt meg, a győztes kígyó arra törekedett, hogy az elgyengült akarat, elsötétült jellem és a szenvedélyek tülekedő vágya által félrevezesse: a valódi jót rossznak, a tényleges rosszat pedig jónak tüntesse fel. Hosszú évszázadok alatt ez sikerült is. Úgy rászedte a szegény bukott embert, hogy szinte szégyelte az erényt és dicsőségnek tartotta a bűnt. A régi korok története csak úgy hemzseg az ezt igazoló tényektől ...

Így kettős bajba jutott az ember: *a)* Istant megsérzte, *b)* a jó és rossz fogalmának összekeverése által az égbevezető utat áthatolhatatlan akadályokkal eltorlaszolta ... Mindegyik önmagában is elég ahhoz, hogy soha boldog ne lehessen...

Egy vigasztalása maradt az embernek: az az ígéret, hogy Isten majd eljön és az elégtételt helyette megadja és a jó és rossz helyes megismerésére reásegíti. Ennek az ígéretnek a beteljesítésére jött közénk a második isteni személy: az Űr Jézus. Mikor az idők teljessége elkövetkezett, mérhetetlen irgalommal és szeretettel leszállt a földre. A mindenből bölcs Üdvözítő az égbevezető lehetőségek közül kiválasztotta a legkönnyebbet és legbiztosabbat és azt élte mintául az emberek felé. Tetteit szávaival, szavait tetteivel világosította meg. Azt akarta, hogy mindenki megérthesse és követhesse. Gondoskodott tanítványokról is, akik az ő nagy művét utódaikban egész a világ végéig folytassák. Senki kizárvá ne legyen az üdvösségi megismeréséből. Mikor végre Egyházát megalakította, szentségeit annak örök kincsévé tette, fájdalmas kereszttújával a kiengeszelés haláláldozatát bemutatta mennyei

Atyjának. Így lett az embernek tanítója és Üdvözítője. Kettős volt a baj, kettősnek kellett lennie a segítsnek. Halálával kiengesztelte a sértett Istenet, kinyitotta a mennyország bezárt ajtaját, tanítása révén megismertetett bennünket a valódi jó és a tényleges rossz fogalmával. Megadta a lehetőséget arra, hogy az emberek jól élhessenek. A jó élet pedig a boldog örökkévalóságot szerzi meg. És ezt az Ö segítségével érhetjük el. *Más név nem adatott,* melyben üdvösséget nyerhetünk. (Ap. csel. 4, 12.) És az emberek mégis két táborra oszlanak.

Két vezér

követnek. Egyik tábor, — a szerencsés és boldog, — Krisztus útján halad. Figyelembe veszi józan esze követelését... Előtte állnak az ó-szövetség prófétái, akik csodálatos egyetértéssel hirdetik előre: milyen lesz eljövetele. Pontosan megjövendölök családját, elérkezésének helyét, idejét. Megjelölök működését. Sántákat, vakokat gyógyít, halottakat feltámaszt. A szegényeket felkarolja ... Egyik tanítványa eladja 30 ezüst pénzért, amelyen egy fazekas telköt veszik meg. Megtámadják, meggyalázzák, végre megölök. Ez mind beteljesült Krisztusban. Tehát ö az Isten által rendelt Megváltó és Tanító. De ezt még a mennyei Atya külön ki is jelentette: „*Ez az én szerelmes Fiam, kiben nekem jó kedvem telt. Őt hallgassátok!*“ (Máté 3, 17.) A boldog tábor ezt szem előtt tartja és készséges lélekkel, engedelmes, tanulékony szívvel megy Krisztus nyomdonkain. Ez a tábor a választottakból áll...

A másik tábor Lucifert követi, ök ezt nem ismerik el nyíltan, — mint ahogyan Krisztus követői magukról elismerik vezérükhez való ragaszkodásukat. De valójában mégis a pokoli győztes kígyót követik, mint Krisztus ellenfelét. Jézus határozottan kijelentette: *aki nincs velem, ellenem van!* Szomorú tömeg ez! Belekerült a fondorkodó, ravasz sátán kelepcéjébe... Mily borzalmas lesz a kiábrándulás! Ebben az életben magukat a haladás rohamcsapatának tartják, akik a sötétség — értsd —: Krisztus-ellen, hadakoznak. A tudományt emlegetik, mint vezércsillagukat és lenézik azokat, kik nem egy húron pendülnek velük. Felvilágosodottaknak képzelik magukat, akik a másvilágot és annak követelményeit egyszerűen a gyermekmesék világába utalják... És Lucifer ügyesen burkolja be őket a

hiúság tömjénfüstjébe. Nem is sejtik azt a borzalmas csa-pást, mely várja őket... Szegény, szerencsétlen emberek!... Egész életükben

a látszatos jó

után futnak, mialatt az örök, a valódi jókat elhanyagolják és a tényleges rosszakkal telítik örök kárhozatba rohanó lelküket.

A gazdagság után kábult fejjel bomlanak. Mivel a pénz bő lehetőséget nyújt a test élvezeteinek megszerzésére, ezt minden módon és minden eszközzel megszerezni törekzenek. Ha közben csalnak, hazudnak, esetleg sikkastanak, vagy lopnak, avagy ártatlanokat eltipornak, sebaj, csak ki ne tudódjék ... Az élvezet minden megér nekik ... De azután, ha a mohón falt élvezet keserű utóízében tönkreteszi a testet, akkor már késő a csalódottság érzete...

A tékozló fiú a moslékból sem lakhati jól...

A tisztelet vágy óriási erővel vonja őket. Nem törődnek semmi akadállyal. Mások kisebbítése, elgáncsolása — nekik ügyesség. Az ilyen álutakon elért kitüntetés: sikér. A hamis-eskü: csekélység. Szülői és tekintélytisztelet: gyáváság. A felsőbbség előtt a sunyi hízelgés: lépcső az előmenetel útján.

A valódi jó

nekik értéktelen semmiség ... A hit: tudatlanság. A vallás: babona. Az imádság: üres önmítás. A józan erkölcsös élet: félszegség. Gyónás: papi találmány. Oltárszentség: képzeliődés. Böjt: ostobaság. A becsületesség: együgyűség! stb. Ilyen felfogás — sajnos — szélteben-hosszában járja az emberek között. A közömbösségek és felületességek révén észrevétlenül belopakodik a lelkekbe, és eltávolít Krisztustól... És az örök boldogságra, Isten színelátására hivatott lelekpusztulnak. Lucifer gyászos áldozatai szaporodnak...

Az egyik kelepcébe jutott maga után rántja a másikat, tizediket, talán a századikat. Ahány elbukott ember, annyi segítőtársa a gonosz léleknek. Bizony Lucifer ügyesen fonja a romboló hurkot szerencsétlen áldozatai nyakára ... Nemcsak nem érzik nyomorult állapotukat, hanem büszkélkednek benne, önmagukat az egyedül helyes életfelfogás híveiként magasztalják...

Mily szörnyű meglepetés éri ezeket a szerencsétleneket, ha majd Isten ítélezőszéke elé kerülnek..... Ott a látsza-

tosság lehámlik a rosszról és jóról egyaránt. És felsikoltanak — miként az Úr azt előre megmondja a Bölcseség könyvében (5. 4.): „*Mi balgatagok, az Ő életüket (az igazakét!) bolondságnak és végüket tiszteletnélkülinek tartottuk, íme mint számláltatnak az Isten fiái közé és a szentek közzött az Ő sorsuk. Mi pedig eltévedtünk az igazság útjáról és az igazság világossága nem fényeltt nekünk és az értelem napja nem támadt fel nekünk. Elfáradtunk a gonoszság és veszedelem útján és nehéz utakon jártunk, az Úr útját pedig nem ismertük. — Mit használt nekünk a kevéllység? Vagy a gazdagsággal való kérkedés mit hozott nekünk? Elmultak azok, mint az árnyék... és mint a hajó a hullámzó vizén, melynek — miután átment — nem találhatni nyomát... A jósagnak semmi jelét “nem mutathattuk fel. hanem gonoszságunkban megemészettünk.”*

Hogy a keserves kiábrándulást és a rettenetes kárhozatot elkerülhessük, engedelmes és tanulékony lélekkel lépjünk Krisztus útjára és kövessük kitartóan, ha önmegtagadásba és áldozatba kerül is.

A jó és rossz megállapításában ne a mi félrenevelt gyarló emberi ösztönünket fogadjuk el irányítóul, hanem hallgassunk az Úr Jézusra, aki minden tudó. „*Aki őt követi, nem jár sötétségen*” (Ján. 8. 12.).

A Vezér tulajdonságai.

Az eltévedt ember számára már az is nagy kegyelem lett volna, ha Jézus emberi testben megjelenve, rövid tanítással előadja: mit kell tenni annak, aki üdvözülni akar. Elég lett volna úgy cselekednie, mint a modern hadvezérek szoktak, biztos távolból kiadják a parancsot: ilyen és ilyen irányban előre! És a sereg rohan a bizonytalan veszélyek felé... ö maga minden megtett, amit követőitől kíván. Már az is nagy biztosíték arra nézve, hogy csak jót akarhat nekünk.

De ha valaki mégis — tán az áldozatuktól visszariadva — a kislelkűség béklyóiban vergődnék, az elindulás előtt vizsgálja meg, minő sajátos természete van a mi Vezérünknek?! Ha jobban megismerjük, jobban meg is szeretjük és nagyobb odaadással követjük. Egyúttal látni fogjuk már most eleve, hogy nekünk mire kell törekednünk. Milyen sajátságokkal kell bírnunk, ha igaz követői akarunk lenni? A követés ugyanis azt jelenti: Olyan akarok lenni,

mint az én példaképem és Vezérem! Ezt ö maga állapítja meg, midőn mondja: „*Példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem, ti is úgy cselekedjetek.*“ (Ján. 13, 15.) Első jellegzetes sajátsága

a szeretet.

Ez a legnagyobb biztosíték és legerősebb kapocs. Akról tudjuk, hogy szeret minket, arra nyugodtan rá merjük magunkat bízni. — A hajóskapitány egyik tengeri útján magával vitte kisfiát. Irtózatos vihar kapta el őket. A hajó helyzete nagyon veszélyes volt. mindenki halálgyötrelmek között kínlódott. Csak a kisfiú játszott nyugodtan az őrülten hánykódó hajón. Mikor az utasok látták ezt a zavarta-lanul játszadozó gyermeket, megkérdezték: nem fél, hogy elsülyed a hajó? A kis fiú a világ legtermészetesebb hangján feleli: Miért féljek? Apukám vezeti a hajót és Ő szeret engem...

A legnagyobb hatalom a szeretet; erősebb, mint a halál...

Ez a kedves erény a mi Vezérünknek nemcsak egyszerűen sajátsága, hanem lényege. Mint Istenről mondja Szent János apostol: *Isten a szeretet...* Azaz: egész lényét a szeretet képezi. Mást sem tud, mint csak szeretni. — Ugyancsak Szent János mondja róla mint emberről: „*Mivel szerette övéit, kik e világon valának, mindvégig szerette őket*“. (Ján. 13, 1.).

A mód, ahogyan szeret, emberi értelemmel felfoghatatlan.

Szavaiból a leggyöngédebb szeretet sugároz, „örök szeretettel szeretlek téged; azért vontalak magamhoz, könyörülvén rajtad.“ (Jer. 31, 3.). Mondja ö a választottakhoz, azaz öszinte követőihez. „És öiben fogtok hordoztatni és térdeken hízelegek nektek. Mint kinek anyja hízeleg, úgy vigasztallak én titoktak.“ (Izaiás: 66, 12—13.) Ez a kép a legbájosabb földi szeretetet jelzi: édesanya játszik a kicsi magzatával. így szeret minket az Úr Jézus... Erre hivatkozott ö, mikor Szent Alacoque Margitnak Szívét mutatva ezeket mondotta: „íme a Szív, mely annyira szerette az embereket.“

De mégis cselekedetei adják szeretetének legnagyobb bizonyítékait. Ő maga mondotta, hogy a szeretet mértékét a cselekedetek adják. És a legnagyobb az a szeretet, amely életfeláldozásban nyilvánul. „Nagyobb szeretete senkinek

sincsen, mint aki életét adja felebarátaiért.“ (Ján. 15, 13.) És ö valóban életét adta miérettünk. Nemcsak hűséges, jó követőiért, de még ádáz ellenségeiért is. És nemcsak úgy, hogy értünk halt, de értünk élt is. Attól a pillanattól fogva, hogy a földre szállt, dicső mennybemeneteléig minden tette, minden szívdobbanása a miénk volt. Értünk viselte a kínzó szegénység, a gyötrő üldözöttetés, a maró rágalom, az áskálódó rosszakarat nyúgét. Értünk fáradt a tanításban, a mi javunkra vette igénybe isteni hatalmát a csodák művelésében. Ez a szeretete készítette, hogy az emberi nyomor szúró töviseit tépdesse a szegények, a betegek, az eltiportak testéből. Kínszenvedésének minden egyes mozzanata az élő szeretet örök példaképe. A mérhetetlen megalázta-tás, a pokoli gyötrellel teljes kínoztatás oly bizonyítékokat állít elibénk, melynél nagyobbat már Ő maga sem tudott adni... Hacsak talán az Oltáriszentség rendelése nem az ... De ezt is értünk lángoló nagy szeretetének zálo-gául adta, hogy a világ végéig velünk maradhasson ... Segíteni, gyámolítani akar mindig... Aki így szeret, arra valóban rábízhatjuk magunkat. Dúlhat körülöttünk a pokol sötét vihara, mi nyugodtak lehetünk, hisz ö kormányozza a világot.

Második jellegzetes sajátsága a jóság.

A jóság a szeretet édestestvére. A szívnek úgy közös jellemvonása a kettő, mint a virágnak a szín és az illat. Nagyon kedves, nagyon vonzó tulajdonság. A türelemnek és irgalomnak valami szépséges vegyülete ez... Aki ezzel bír, az el tudja viselni mások gyöngeségét, nehéz termé-szetét, és meg tudja bocsátani esetleges sértését! Nagyon jó ezt tudni a mi édes Jézusunkról. Ha követésében meg-indulunk, aggashat az a gondolat, hogy szeret ugyan en-gem, de mi lesz velem, ha gyengeségem, vagy fellouhanó szenvédélyem rosszra visz és bűnt követek el? Nem taszít-e el magától?!... Vagy ha talán bűnt nem is követek el, de előhaladásom lassú, szeretetem gyenge, hibáim száma ve-szedelmesen nagy! Nem fog-e magától eltaszítani?

Ez a feltevés szinte sérti az ö szent Szívét! Ha valaki tud megbocsátani, ö tud. És ha valakinek van türelme a gyengeség iránt, Néki van! Nézzük csak egyenkint! Lássuk először türelmét.

Mennyi gyöngeség, ferdeség, földies gondolkozás volt az ő első követőiben, az apostolokban. Három évig tanította őket külön, és mégis tele volt a szívük kicsinyes féltékenykedéssel, hiú ábrándokkal! És nemcsak megtürte maga mellett őket, de a leggyöngédebb szeretettel is elhalmozta valamennyit. Még Júdást is...

Ha mostani követői se tudnak egyszerre a tökéletes szeretetig eljutni, Ö nem utasítja vissza őket, hanem még nagyobb szeretettel karolja fel, csakhogy lassankint az Örök életre méltók legyenek. Az édesanya is leginkább a beteg, erőtlen gyermekét becézi...

Az irgalom, a megbocsátás szinte határt nem ismer Őnála!... Nézzük csak példabeszédeit, melyekben erre az aggodalmunkra egyenesen eleve megfelelt. Milyen jósgág, milyen irgalom nyilvánult meg az eltévedt juh, az elveszett garas, a tékozló fiú példázatában. A juhocskát aggódó szeretettel keresi és mikor megtalálja, egy zokszót ki nem ejt, gyöngéden megöleli, vállára veszi és haza viszi! — A garast fáradhatatlanul kutatja és mikor megöleli, összehívja szomszédait és eldicsekszik vele! A tékozló fiút hogyan várja?! Ha megjön, a legmelegebb szeretettel halmozza el és örömlakomát csap tiszteletére. Vagy ha ez nem elég világos és meggyőző, kimondja a hihetetlennek látszó nagy igazságot: *az égben több öröm van egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon...* (Luk. 15, 7.) Felfoghatatlan jóság... Csak ilyen jóság képes arra, hogy úgy megbocsásson, ahogy megbocsátott Magdolnának, Péternek ... A füstölgő kanócot nem oltja ki, a repedt nádat nem törí ketté... (Izaiás 42, 3.)

Harmadik jellegzetes sajátja a bölcseség.

A világ múló értékeinek igazgatásáról azt mondja a közmannds, hogy kevés bölcseség kell annak kormányzásához. Lehet, hogy a világi ügyek így is célhoz jutnak. De a lelkiek, az örökkévalók irányításához nagy bölcseség kell, nehogy teljesüljön: ha vak vezet világtalant, mindenketten árokba esnek. — A mi Jézusunk a bölcseség forrása. Tőle nyerte és nyeri eredetét minden emberi bölcseség. Ő alkotta az eget és a földet... Róla mondja Szent Efrém: „Ha a fazekas tudja, mennyi ideig kell edényeit égetni,

hogy se túlságos hőség meg ne repessze, se a rövid égetés miatt porhanyósak ne maradjanak, mennyivel inkább tudja a végtelen bölcseségű és jóságú Isten, hogy az ö útján haladóknak mennyi próba kell, hogy se erejükön felül ne kísértessenek, se a kényelem által puhákká ne váljanak...“ Amit a Szentírás így fejez ki: „Hív pedig az Isten, ki nem hagy titeket kísértetni azon felül, mit elviselhettek, sőt a kísértéssel erőt is szerez, hogy elviselhessétek.“ (I. Kor. 10, 13.)

Az ilyen körültekintéssel irányító, jóságos és szerető vezérnek bátran átadhatjuk magunkat... Mi jóakarattal és készséggel tegyük, amit csak bírunk, a többöt majd ö pótolja... Akkor rólunk is elmondhatja, amit az első követőiről mondott: „Atyám, akiket nekem adtál, megőriztem őket...“ (Ján. 17, 12.)

Mily fényes jutalmat jelent majd ez a megőrzés!
Szükséges a vezetés.

A nagy háború szomorú idejében történt. A szibériai fogolytáborban a kegyetlen bánásmód és éhség következetében rakásra hullottak drága véreink. A termekből ki sem vitték a napközben meghaltakat, csak reggel, mikor a főápoló benyított és közömbös hangon kérdezte: hány van? És szedték őket össze, mint a száraz gallyakat... Semmi emberi részvét nem kísérte őket! Ebben a fásult világban élt a többek között egy dunántúli magyar, kinek otthon felesége és két gyermeke élt öreg szüleivel a kicsiny gazdaságban.

A minden napos tömeghalál nem sok reményt hagyott szívében. Rémes tudattal vágott agyába napról-napra: hát-ha holnap már én is odakerülök elcsendesült társaim mellé... Es a koplaltatás folytatódott, a kegyetlenség tartott. Egyik-másik elszántabb szökni próbált. Kit agyonlőttek mindjárt az őrök, kit visszahoztak félíg agyonverve, kiről semmi hír sem jött. Nem sok sikkerrel kecsegette a szökés sem... Reménytelen a szökés, kétségejtő a maradás ...

A honvágy epesztően égett. A kis ház — az Ő háza — a jó öreg szülők, a hűséges hitves, a csacsogó gyermekek ellenállhatatlan erővel vonzották. Ha álmában otthon volt,

elfelejtett minden gyötrelmet, mit a háborúban, a fogásában kiáltt. Ébredése, a rideg valóba visszakerülése majdnem megőrjítette ... Érezte, ez így nem mehet soká. Valaminek történnie kell...

Egy zimankós éjjelen csedesen kiosont, Jézus segítsel kereszttüldobta magát a magas kerítésen és csak úgy vaktában berohant a vészes éjszakába. Hogy a félelemtől, hidegtől mit szennedett, azt lehetetlen leírni! Embereket kerülve, úttalan utakon, ismeretlen irányba csak úgy összetönszerűen halad, halad... A kis élelem, mit magához vett, hamar elfogyott. A ruha, főleg a bakancs lerongyolódott. De mindegy, csak előre. Szüleiniek, feleségének, gyermekéinek képe feltűnt előtte és erejét újabb kitarásra serkentette... Egyszer egy erdőbe tért be. A fák között az irányt eltévesztette. Hová, merre? Felelet nincs. Ereje fogytán. A halál lehelete homlokon csapta. Nincs tovább! Rettenetes fájdalom fogta el. minden hiába... Valami suhogást hall. Először megijedt, de aztán végső elszántsággal kereste az irányt. Fát vágott valaki. Lesz, ami lesz, odamegy. Egy öregedő ember vágott tűzrevalót a szomszéd faluból. Megszólítja, szívesen felel. Kérdi az irányt. Megmondja. Sőt kis ennivalót is ad... Az örööm majd szétveti elgyötört szívét. Megvan az elvesztett irány, van kenyér! Fáradtsággal nem törődve, tovább megy. Most már nem kerüli az embereket. Kis pénze van. A szükségeseket beszerzi. De útjában hegyek köze kerül. Ismét eltéved. Most mi lesz? Újból végigéli a halál gondolat őrjítő gyötrelmeit. De az utolsó pillanatban jön egy férfi, akit megkérdez és íme, a jósívű ember nemcsak irányt mutat, de az elgyengült vándort karonfogja és vezeti... minden jóval, szükségessel ellátja. Iratokat szerez neki. Térképet ad... Vonatra ülteti, és a boldog szökevény hazakerül... Az öregszülök, a jóságos hitves, a boldog gyerekek között, mily boldogság töltvette el szívét, midőn rágondolt az irányt mutató favágóra, vagy méginkább a vezető és hazasegítő angyaljóságú férfira!

Kedves Testvér! Ez a történet napról-napra megismétlődik még fokozottabb boldogsággal! A szerencsés menekült csak ideig-óráig élvezte azt a boldogságot, mit haza-jutása szerzett. Szülei elhaltak, ő maga is öregszik, az élet sokszor letiporja és — ki tudja — talán hamarosan megis hal. És odajut, ahonnét megmenekült... A halál előbb-

utóbb utoléri. A lélek életében a boldog hazajutásban nincs ilyen szomorú vég ...

Pedig a lélek is fogáságban sínylődik. Még rémesebben látja pusztulni maga körül lélektársait. A bűn, a kárhozat szedi a maga szerencsétlen és nyomorult áldozatait. A tudatlanság, a közömbösség és a rosszakarat napról-napra kétségbeéjtő bőséggel arat. Ki szabadít ki ebből a kárhozatos eltévelkedésből? ...

A hazavágó lélek.

Szent Máté evangéliumában olvasom', hogy az Úr Jézus igehirdető útján egy ifjú, kinek lelke erősen hazavágott az örökök Atyához, „hozzájárulván, monda néki: Jó Mester! mi jót cselekedjem, hogy öröök életem legyen? Ő pedig monda neki: ... ha az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat! (Máté 19, 16—17.)

Ez az ifjú nemcsak a saját, hanem a bűnveszélyek és kárhozat bozótja között tévelygők összeségének nevében intézte az Úr Jézushoz a fenti kérdést. És a felelet is nemcsak neki szólt, de mindeneknak, akik e földi rabságból az égi hazába eljutni kívánkoznak. Mindeneknak, akik érzik, tudják, hogy: *nincs itt maradandó lakásunk, hanem a jövendőért munkálkodunk.* Akiknek a lelkét nem elégíti ki a múló, silány földi élet, hanem az örökkévalókat keresik. Akik számolnak azzal a rideg tényivel, hogy egyszer végeszakad ennek az életnek és oda kell állni Krisztus ítélozséke elő, hogy cselekedeteiknek jutalmát, vagy büntetését elvegyék egy öröök életre. És akik mindenáron ε boldog örökkévalóságot akarják biztosítani, azokhoz szól azzal az Úr iránytjelző szava!

A lélek örökök otthonába vezető utat még vészesebbt akadályok keresztezik... Borzalmas akadályai voltak az említett szibériai menekülőnek is. Az éhség, a szomjúság a leselkedő fegyveres örökök, a hideg és ismeretlen táj; ε nagy messzeség és kimerültség stb., mind olyan, ami egymagában is elég sok életet tönkretett már. De a lélek akadályai még pusztítóbbak. A kevélsgég, a harag, a pénzvág, a babona, az élvezetszomj, a dicsőségláz, a hátaim téboly, a kitünni, megcsodálnivalóság, a szenvedélyei bozótja, az ösztönök ingoványa, a tudatlanság sötétsége, a rosszakarat gyilkos mérge, a gonosz emberek csábító Dél-

dája, a pokoli ördög ádáz gyűlölete és ezekhez jön még az elsortolhatatlan sok más bűnveszély és alkalom, melyek lépten-nyomon leselkednek a hazafelé törekvő szegény lélekre. Ki igazíthatna itt bennünket helyes irányba? Földi halandó bizony senki! Az égből kellett jönni annak, aki kiismeri magát ezekben a lélekgyilkos útvesztőkben.

És az a járakész ifjú felismerte az Úr Jézusban ezt a kívánatos égi Küldöttet. Üdvösségeért aggódó szívvvel szegődött nyomába. Hallgatta, figyelte és mérhetetlenül meg szerette. De az Úrnak is tetszett a nemes törekvésű ifjú ...

Így vannak napjainkban is azok, akik érzik gyenge ségeiket, látják a megszámlálhatatlan akadályt és ezek között mégis mindenáron és mindenképen biztosítani akarják szerencsés és boldog haza jutásukat az égbe. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy az ifjú nem azt kérdezte, hogy: *mit hagyjek*, hogy örök életem legyen, hanem hogy: *mit tegyek...* És az Üdvözítő nem a hitet hangsúlyozta, bár az is szükséges, hanem a cselekedetet, a parancsok meg tartását. Megfontolhatnák ezt azok, Akik azt vélik, hogy a hit egyedül üdvözít!

A parancsok jelzik azt az irányt, amelyben elkerülhetjük a leselkedő halál-veszedelmeket. A parancsok kalauzolnak minket a lélek zimankós éjszakáin úgy, hogy minden bünt, bajt elkerülve, nyugodtan állhatunk halálunk után az égi Bíró ítélezőszéke elő. A lélek kegyelmi életét, az Isten szeretetét nem gyilkolta meg sem a harag, sem a kevélység, sem az élvezetvágy, sem a kapzsiság, sem a többi kísértőtársa Lucifernek. És az ítéletkor is csak azt kérdezi tölünk a Bíró: megtartottad-e a parancsolatokat?! És ha mi mind az Isten tíz, mind az Anyaszentegyház öt parancsát hűségesen, minden kísértés és csábítás között megtartottuk, ha inkább minden készek voltunk elveszteni, mint Isten parancsát fontos dologban szándékosan megszegni, akkor az Atya hazatérő gyermekét nagyobb szeretettel és boldogsággal fogadja, mint aminővel a haza került foglyot fogadták szerencsés hozzátartozói. És a mi lelkünket is nagyobb boldogság tölti el a hazaérkezéskor, mint a boldog menekültet, mert ez csak ideig-óráig élvezette ezt a gyönyört, míg mi soha véget nem érő örökkel valóságban fogjuk a győzedelmes hazaérkezést élvezni.

Kedves Testvér! Ki a szenvedélyek és kísértések harcában viaskodol, fogd a Krisztus ajánlotta parancsokat,

legyenek azok neked cselekvéseidben, gondolkozásodban, érzésedben irányítóid, mint a hazafelé utazónak a térkép. Hasonlítsd össze azzal bensődet, vizsgáld meg szándékaidat, irányítsd szerintük tetteidet, azok még biztosabb káluzaid lesznek, mint a legbiztosabb és legfontosabb térkép. A parancsokat Isten szabta lelked igényeihez és így pontosabb, mint bármilyen tüzetes aprólékosággal készült emberi mű. A végén boldogan fogod tapasztalni ennek igazságát: *Tartsd meg a parancsokat és azok megtartanak téged.*

A PARANCSOK.

Szeretet adta a parancsot.

Az emberi fülnek kellemetlenül hangzik e szó: parancs. Valami ridegséget érez ki belőle. Különösen a magyar ember nem hallja szívesen. Amint valami parancs, márás ágaskodik ellene. Ha kérlik, utolsó falatját is odaadja, de ha követelik, ökölbe szorul a keze. Régi ősök szabadságsszeretete viharzik fel a szívéből a parancs nyomán... A kérés úgy ellágyítja, hogy ádáz ellenségének is megbocsájt. Ezért tudják az élelmes idegenek úgy kihasználni!

Ez a természete még Istennel szemben is bizonyos merevséget vált ki lelkéből. Pedig ez esetben nincs igaza! Mert a parancs az Isten ajkáról nem rideg, kíméletlen hatalmat éreztet, hanem a leggyöngédebb atyai szeretetet sugározza. Csak azért használjuk ezt a szót, mert a nyelv oly szegény, hogy megfelelőbb kifejezést nem tud találni. Ugyanazzal a szóval fejezi ki a szegény özvegy feje alól ellicitáló szívtelen kényszereljárást, mint az örök kárhozattól óvó atyai jóságot és aggódó szeretetet! E szerint parancs volt: keresztyéket az oroszlánok elé, a máglyára, hohérbárd alá. Parancs volt a betlehemi kisdedek leölése. Parancs volt a háborúban az emberölés. Parancs az adófizetés. Parancs a megszállott területekről á szerencsétlenek kiütése, vagyona elkobzása. Bizony nagyon szegény a mi nyelvünk. Ennyi kegyetlenség és rosszakarat, hatalmi kéjelgés és sunyi bosszú kifejezésére ugyanazt a szót használjuk, mint a mennyei Atya hazafelé irányító kegyes jósgágának meghatározására...

Ha a tévelygőnek mutatják az irányt: erre menjen! parancsként hangzik, de mily jótétemény, mily jóság lappong a látszatos ridegség alatt! Ha nemcsak egyszerű ujjmutatással jelzi az irányt, melyben célt érhet, de pontos térképet is ad azzal a kijelentéssel, ezt használja, erre figyeljen és nem téved el. Megint parancsolómód — legalább is felszólító, mely rokona az előbbinek — hangzik a

fülben és mégsem a hatalmi kéjelgés durvasága riadoztat, hanem a felebaráti szeretet gyöngéd megértése simogatja a vergődő lelket. Es a hangzás ugyanaz...

Szeptember elején hallottam a következőket, mikor egy

anya és leánya

a beiratkozás után még egy utolsó sétára mentek a városban, mielőtt az anya vidékre visszautazott!

— Édes lányom, aztán szorgalmas légy ám! A leckéket óráról-órára jól megtanuld. Még akkor is, ha sokat kapsz fel és nehezet. Az iskolában szerény, figyelmes légy. Tanárnöidend becsüld és szeresz. Csak megbízható jó leányokkal barátkozzál. Egyedül seholvá ne menj. Este soha ki ne menj az utcára. Ruhádra vigyázz. A pénzt ne pocsékold. Ha valami bajod lesz, rögtön írj haza. Ha valami panaszt hallok felőled, nagyon megharagszom. Nem leszel tovább az én egyetlen kislányom...

És még tovább és tovább dült a parancs az anyai szív ből. És senki sem kételkedhetik annak az aggódó anyának a szeretetében. Szerette kislányát és éppen azért, mert szerette, halmozta el azokkal az irányító elvekkel, melyek a gyermek boldogságát, előmenetelét biztosíthatják. És minél jobban szereti gyermekét, annál jobban akarja biztosítani jövőjét. És az a nagy szeretet, mintha az emberi kifejezésekben mást se ismerne, mint a parancsot. minden gondolata ebben csattan ki. És az a gyermek most még talán ríem szívesen hallja, de később, ha kinyílik az esze és belátja, mily szeretet húzódott meg azokban, végtelen hálás lesz értük édesanyja iránt. És sem a gyermeknek, sem másoknak még csak gyanújuk sem támadhat afifelől, mintha ezekben a parancsokban a hatalmi fölény tobzódása akarná korlátok közé, kényszeríteni a szülői háztól távolmaradt tapasztalatlan gyermeket.

Ha helyesen fogjuk fel az Istennek és az Anyaszentegyháznak parancsait, akkor azokat irányt jelző útmutatósnak, biztosan vezető térképnak és a leggyöngédebb atyai szeretet boldogság felé kalauzoló kegyes leereszkedésének ismerjük el. Még akkor is a szeretet árad ki belőle, ha fenyeget... Az anya is megfenyegette kis lányát és érthető, hogy csak a szeretet adta a fenyítő szavakat is ajkára. Isten is csak azért fenyeget haragjával, örök kárhozattál, hogy nyomósabbá tegye bennünket boldogítani

kívánó szeretetét és egyúttal feltüntesse azt a veszélyt. Megfenyeget minket, ha jóságos szívének parancsait megvetjük vagy ellene cselekszünk.

De nemcsak a szeretet szülte a parancsot, hanem a mi részünkről

a parancs megtartása szüli a szeretetet!

A szeretet adta — a szeretet tartja. Parancstartás nélkül nincs szeretet, nincs üdvösség. Ezt egészen nyíltan ki jelentette édes Üdvözítőnk. „*Nem, aki mondja Uram, Uram, megy be a mennyek országába, hanem aki atyám akaratát cselekszi.*“ (Máté 7, 21.) Vagyis parancsadásban nyújtott szeretetét cselekedetekben nyilvánuló szeretettel viszonozza. Az ilyen élő, cselekedetekben kifejezett szeretet emel fel bennünket az istenfiúság nagy méltóságára, amellyel az örök üdvösség elérése jár.

A lélek otthonában, a mennyországban csak egy akarat van: az Isten akarata. Az oly végtelen boldogságot áraszt minden üdvözültre, minőt mi képzelní sem tudunk. De mindenkihez azért más fokban és más mértékben adja az örömtöt, a gyönyört. Annak mértéke szerint, ahogyan itt a földön a megromlott emberi természetet hozzákényeztette a szeretetet súrgató isteni akarathoz. Vagyis más-ként: amennyit a cselekvő szeretet által fáradalma, szenvedése, Isten felé való törtetésének tökéletessége által érdemelt. A mennyországban az összes üdvözültek közül kettő sem lesz olyan, akinek jutalma, dicsősége teljesen egyenlő lesz.

De a földön is a lélek békéje abban a mértékben jön létre, aminőben megfelel az Isten akaratának. Ez könnyen érthető, ha meggondoljuk, hogy boldogítani nem tud sem vagyon, sem dicsőség, sem hatalom, mert az ezekben bővelkedők is tele vannak panasszal, elégedetlenséggel. Boldogítani egyesegyedül az istenszeretet képes. Ezért van az, hogy mindennek a hiányát könnyebben eltűri a földi halandó, mint a szeretetét. Még az emberi, a változékony szeretet is mennyi boldogságot nyújt. Ha rövid időre is, de boldogít. Mennyivel inkább az örök Atyanak mérhetetlen szeretete! És ezt a szeretetet az Isten akaratának teljesítése, a parancsok megtartása hozza létre!

Földi és örök boldogságunk függ tehát attól, hogyan tartiuk meg Isten parancsait. Boldog az, aki elmondhatja a zsoltárossal: „Adj értelmet és vizsgálni fogom törvénye-

det és megőrzöm azt teljes szívemből. Vezess engem parancsaid ösvényére, mert kedvelem azt... És megtartom törvényedet mindenkoron... És elmélkedem parancsaideről, melyeket szeretek. Kész vagyok és nem habozok megtartani parancsaiddat. Jobb nekem a te szád törvénye sok ezer aranynál és ezüstnél...“ (118. Zsoltár.)

Ami az égben örök boldogságunk lesz, ahhoz itt a földön kell hozzászoktatnunk magunkat. Ez pedig Isten akaratának teljesítése! Ezért adta az édes Üdvözítő ajkunkra: „Legyen meg a Te akarated, miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is ...“

Ezáltal lesz a bukott bűnös emberból Isten választott gyermeké és a boldog örökkévalóság boldog részese...

A TÍZ PARANCS.

Hogy a parancs rideg hangzása dacára is a gyengéd atyai szeretet melegét sugározza, azt maga az a körülmeny is igazolja, melyben Isten azokat kihirdette. Bár erre a kihirdetésre nem lett volna elkerülhetetlenül szüksége az embereknek, mivel az egy „úrnapijának“, a vasárnapnak megszentelését kivéve, a helyesen gondolkodó emberi értelem felismerhette volna. Azokat ugyanis Szent Pál szavai szerint, szívünkbe írta az Isten. Természetes igényeinket, szívünk kívánságait pedig az értelem meg tudja állapítani.

De tekintve az emberi értelem ősbűn által történt elhomályosulását és a szenvédélyek tévűtra vezető heves lobogását, tévesen, — miként látjuk a pogányság erkölcsi nyomorúságában sínylődő népeknél — vagy csak nagysokára ismerte volna fel azokat.

Isten a tudatlanság és bizonytalanság eme szomorú következményeitől menteni és a biztos tekintélyen alapuló társadalmi életre rávezetni akarta a választott népet akkor, amikor neki a parancsot kihirdette. Ha nem a könyörület és jóság töltötte volna el szívét a sanyargó nép iránt, akkor törvényt nem adott volna állami és egyéni életük boldogítására. De szerette övéit, azért nem hagyta a nyomorban sínylődni és pusztulni őket...

Józsefnek és testvéreinek utódai nagyon elszaporod-

tak Egyiptomban. Az őslakók már félni kezdtek tőlük. Ezért kemény bánásmóddal pusztítani akarták őket. Mikor ez nem használt, rendeletet adtak ki, hogy minden szüle-tett fiúgyermeket öljenek meg. A sanyargatott nép Isten-hez kiáltott! Isten megszánta Izraelt és elküldte megmen-tésükre Mózest. Mivel Mózes dadogó volt, melléje adta Áront. Tíz csapással megtörte Isten a fáraót, ki elengedte a zsidókat; később a fáraó megbánta tettét, seregével utá-nuk ment, hogy visszahozza őket. A csodás vessző itt is megtette hatását: Mózes megérintette vele a Vöröstengert, a víz szétvált, a zsidók száraz lábbal átmentek rajta. Az egyipomiak utánuk rohantak a két vízoszlop között. Mózes megvárta, míg az utolsó zsidó is átkelt, a vizet pálcájával megérintette és a víztömeg elborította az üldözöket. A nép hangos hálálkodással köszönte meg Istennek az oltalmat... A megmenekült nép nekiindult a nagy vándorlásnak új hazája felé. Politikai hagyományai, törvényei nem voltak. De emellett izgékony, lázongásra hajló volt. A tor-vénynélküli anarchia könnyen véres összeütközésbe ker-gette volna őket. A pusztulás réme suhogott felettük. De Isten szerette őket, elhatározta megmentésüket! És mivel mentette meg őket? A parancsokkal!

A parancsok kihirdetése.

„Mózes fölméne Istenhez — a Sírai hegyre — és az Úr szólítá őt és monda: ezeket hirdesd Izrael fiainak! Ti magatok láttatok, miket cselekedtem az egyiptomiakkal... Ha tehát az én szavamra hallgattok, tulajdonommá lesztek nekem minden népek közül... És elméne Mózes, egybe-hívá a nép véneit, előadá mindenazon beszédeket, melyeket az Úr parancsolt. És feleié az egész nép egyetemben: mind megcselekessük, miket az Úr szólott. — És mikor Mózes a nép beszédét megmondotta az Úrnak, monda neki az Úr: Most majd hozzád jövök felhő homályában, hogy halljon engem a nép veled beszélni és neked mindenkor higyjen... És legyenek készen, mert harmadnapon leszállók az egész közönség előtt a Sírai hegyre. És korlátokat állíts a nép-nek köröskörül és mond nekik: Vigyázzatok, hogy a hegy-re föl ne menjetek és annak határait ne illessétek; minden, aki a hegyet illetendi, halállal hal meg... És mikor eljött a harmadnap és megvirradott, íme mennydörgések kez-denek hallatszani és villámok csillámlani és fölötté sűrű

felhő borítá a hegyet és a harsona zengése egyre keményebben szól vala. És megfélemlék a táborban lévő nép. És mikor kivezeté Mózes öket Isten elé a tábor helyéről, megállának a hegy alatt. Az egész Sírai hegy pedig füstölg vala azért, hogy az Úr tűzben szállott le arra és füst méné fel abból, mint a kemencéből és rettenetes vala az egész hegy...“ (Mózes II. 19.) És az Úr kihirdette a nép előtt Mózesnek a tíz parancsot úgy, miként azt már az iskolában tanultuk...

És a zsidó nép története fényesen igazolja, hogy amikor az Úr parancsait megtartotta, boldog, szerencsés és hatalmas volt, mikor pedig azoktól elpártolt, a rabszolgaság és minden nyomorúság zúdult reájuk... Hangosan kiáltja felénk a történelem: az Úr parancsainak megtartásából élet és boldogság árad. Azok megszegéséből pedig nyomor és pusztulás fakad!

A régi parancs új megerősítése,

« Az ószövetség nagyszerű isteni adományaival és prófétai jövendöléseivel egyetemben is csak előkészület volt a megváltói megjelenésen alapuló újszövetségre. Előkép a valóság jelzésére. És amint a valóság elérkezett, az előkép befejezte hivatását: megszűnt összekötő kapocs lenni Isten és az emberek között. Elvesztette létjogosultságát abban a pillanatban, amelyben elérkezett Az, kinek fogadására az emberi szíveket készítenie kellett.

Az Üdvözítő a hivatalos gyülekezetekben — a zsina-gógákban — épügy, mint a nép előtt nyomósán hangsúlyozta: most teljesedett be az írás előttetek. És az utolsó vacsorán az Oltáriszentség rendelésénél minden kétséget kizáró módon kijelenti, hogy az Ő vére az új és örök szövetség záloga lesz!

Midőn a nép új törvényt hallott emlegetni, azt hitte, hogy a nehéz teherként ránehezedő tízparancs is megszűnik. Valami laza, szabados élet kívánlma ébredezett köztük. Az Úr Jézus jól tudta ezt, azért mindjárt tanítása elején, midőn az örökszép hegyi beszédét mondta, erre is kitért. minden kétséget kizáró határozottsággal kijelentette: „Ne gondoljátok, hogy felbontani jöttem a törvényt... Nem jöttem felbontani, hanem beteljesíteni. Mert bizony mondomb nektek, míg elmúlik az ég és föld, egy i betű,

vagy egy vesszőcske sem szűnik meg a törvényből, mígcsak mind be nem teljesedik.“ (Máté 5.)

De nem is lehet ez másként. Neki, aki üdvözíteni jött, a látszatos jók helyett a valódi jókat kellett a megvátott emberek elé tárnia! És az örök rosszak elkerülése céljából a múlt kellemetlenségek vállalását kellett ajánlania. És ö, aki úgy szeretett minket, hogy már jobban teljes lehetetlenség szeretni, nem tehetett mászt, mint vérző Szívénél meggyőző bizonyosságával rámutatott a parancsok ideig és örökkétartó boldogságot nyújtó nagy fontosságára. És aki lélekben nyugodt és boldog akar lenni a földön és az égben, annak a parancsok megtartására kell törekednie teljes erejéből. Ő majd érezni fogja, hogy a parancsot tényleg a szeretet adta!

ELSŐ PARANCS.

„Én vagyok a te Urad, Istened. Idegen isteneid ne legyenek... Uradat, Istenedet imádjad és csak Neki szolgálj ...“

Mi, kiknek lelke egén felragyogott az evangélium örökszép fénye, e parancsot szinte a magátólérteődöttség-nél fogva kizárolagos kötelességünknek tartjuk. Az Istenhez, aki az eget és földet teremtette, nemcsak hitünk, de tudásunk is elvezet.

Nemcsak azért borulunk le Urunk, Istenünk előtt az örök és végtelen teremtő lényt megillető imádattal, mert ezt ö maga követeli tölünk a boldogítás szent vágával, — és nem is csak azért, mivel a megtestesült Ige tanítása szerint ö a mi célunk és egyedüli boldogságunk, hanem azért is, mert kulturált lényünk, természetes értelmünk is ezt követeli: A hit és tudás egyformán térdre kényszerít minden Előtte.

Az igaz hitnek mindig és mindenkor az volt az alapja és célja. Istenhez-jutás a vallás lényege és egyedüli ren-« deltetése. Vallás hit nélkül, hit Isten nélkül merő képtelenség. De ha a hit betölti a lelket, akkor az Isten imádása és szeretete olyan természetes következmény, mint a nyári delelő napnál a fény és a meleg. Ezért az igazán hívő lélek mindig megadta az Istennek a köteles ima-adót.

A tudásnál másként áll a dolog! Nem az igazi és komoly tudásnál, hanem annál a tudásnak kinevezett bizo-

nyosfokú ismerethalmaznál, mely nem a dolgok végső okát keresi, hanem megáll egy csekélyke Kis előhaladásnál és ezt kikiáltja véglegesnek és teljesnek. Az igazi tudás édes-testvére a hitnek. Egyazon fényforrásnak kettős sugara. Egyik segíti a másikat. Minél több az egyik, annál erősebb a másik.

A baj és veszedelem a tudás azon fajánál van, amelyet tudálékosságnak nevezhetünk. Ez még a múlt század végső tizedeiben is nagy hangon ordította könyvekből, lapokból, egyes kis és kisebb kaliberű ajkakból, hogy a tudás végzett a hittel és a képzelt istenekkel. A szabadkőműves és szocialista berkek hangosan riadoztak az öönömaguknak ki-utalt dicsőség mámorában, hogy az embereket felszabadították a nemlétező isten jármából.

És ma? A tudás ott tart, hogy szinte túlhaladott álláspontnak tetszik Isten léte felől vitatkoznia. Az emberi érteleм eljutott nagy általánosságban is ahhoz a ponthoz, amikor már nem vitatkozik, hanem egyszerűen — az okok és okozatok helyes értelmezése révén — tudomásul vesz. Isten tehát elfoglalta trónját az emberi tudáson keresztül is a lelkekben. Mindössze azok hitetlenkednek még, akiknek nincs szellemi képességük a tényeket felfogni, vagy akik már a százszor kompromittált tudálékosság jászolából falják a félrevezetés betűszalmáját. Ezek a szellemi nyomor szerencsétlenéi, akik őszinte szánalmat igényelnek. És a kötelező felebaráti szeretet késztesSEN bennünket arra, hogy ahol és amiben csak alkalom kínálkozik, siessünk segítségükre, mint végzetes veszedelembe jutottaknak.

Bár a hit és tudás minket már elvezetett az istenimrés boldogító bírásához, e parancs mégsem felesleges. Még a jelenben is a kb. hétezermillió ember közül legfeljebb hétszázmillió ember jutott el az igaz Isten ismeretére. Az imádás módjában pedig még ezek között is súlyos tévedések leledzenek.

E felvilágosító atyai kijelentésnek nagy hivatása van még

a jelenben is.

A messze idegenben, a pogány népeknél működő miszszionáriusaink irataiból mily szomorú kép tárul elénk. Még e kulturáltnak nevezett huszadik században is vannak népek, melyek köveket, fákat, állatokat imádnak. A köveket összetörhetné, a fákat kivághatná, az állatokat megölhetné,

— és sok esetben meg is teszi — és mégsem jő arra a közelfekvő gondolatra, hogy miként segíthetnének rajta ezek, mikor nálánál is tehetetlenebbek. És ilyen „istentől” vár segítséget a földi és földöntúli életének boldogítására... Az emberiség 100 milliói nyögnek e szánalomraméltó eltévelyedettségen! Emlékezzünk csak a Kínába menő magyar ferences misszionáriusaink levelére, melyben a hinduk kígyóimádásáról adnak értesítést. Bizony nagyon helyénvaló törekvése az Egyháznak a nagy missziómozgalom: ezeket a szegény lelki-páriákat minden szenvedés és áldozat árán ki kell emelnünk a testi- és lelkipusztulás örök veszedelméből. Közel négyezer éve, hogy a Sína-hegyen elhangzott a nagy kiotatás és még mindig mennyi a saját hibáján kívüli pogány!

Milyen boldog lehet az a hívő lélek, aki imája és adományai által hozzájárul ahhoz, hogy ezek a veszendőnek indult halhatatlan lelkek megismérjék Istenet és akit küldött: Jézus Krisztust.

Mily szerencsések vagyunk mi, akiket az evangélium fénye bölcsőnktől fogva vezet! Akkor tűnik ez ki igazán, ha mellé állítjuk azt a sötét képet, melyet ennek hiánya alkot.

Az istenhívő keresztény lelkekben is vannak pogány vonások,

melyeknek kiirtását sürgeti az Isten imádását hirdető parancs, íme egy pár ezek közül:

Az anyagiak után való szertelen törtetés. Szükségek az anyagiak, de nem egyedül szükségesek. Amint testből és lélekből állunk, úgy igényeink is kétfélék: testiek és lelkek. Ha valaki csak a testiek után lohol, — minden erejét azok hajhászásában emészti fel, bizony annak hiába szólt az Úr: úgy él, mintha pogány volna!... A mulandók keresésében lebegjen előttünk a Gondviselő Isten és szabályozzon a lélek örökéletre való hivatottságánalj gondolata. Ne legyen mammonkép életoltárunkon, hanem állítsuk oda Istenet úgy, hogy azt ö a mi boldogulásunk céljából óhajtja — Semmit ne kívánunk bírni, amit Isten megbántása által bírhatnánk. Mondjunk le mindenről, amit az ő akarata ellenére tarthatnánk meg... „Aki apját, anyját, testvéreit... vagy szántóföldjeit jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzáam.“ (Máté 10, 37.)

Másik pogányvonás: a babona. mindenféle alakjában bűn, mert nem Istantól rendelt módon vár segítséget vagy felvilágosítást. Ha Isten nem rendelte úgy, akkor vagy üres hókusz-pókusz, sötét tudatlanság, vagy az ördöggel való cimboráskodás. Ilyen többek között a 13-as számtól való félelem és a spiritizmus minden formája: asztaltán-coltatás, szellemidézés, stb. Vallását ismerő és megtartó lélek illyesmikben soha részt nem vesz és babonára általában mitsem ad ...

Az imádság.

Isten első parancsából származik az imakötelezettség is. Kötelezettségnak nevezem, holott engedménynek is nevezhetném. És pedig teljes joggal. Isten ugyan nyomósán sürgeti az imaadót — így tehát kötelesség azt megadni, — de ha csak egyszerűen megengedné, hogy hozzá folyamodjunk, már az is nagy kegyelem volna reánk nézve. Ezt a világos igazságot még a keresztenyek közül is kevesen értik, mivel nem fontolják meg kellőleg. Viszont akannak pogányok, akik helyes következtetés által rájönnek, így Xavéri Szent Ferenc életéből tudjuk, hogy egy alkalommal éppen az imáról beszél a még meg nem keresztelt hallgatóinak. Hangsúlyozta, hogy a jó Isten mennyire kívánja az imádság végzését. Egyik hallgatója felkiáltott: hát nem elég, hogy megengedi Isten a kérést, még parancsolnia szükséges?! Mily könnyelműek lehetünk mi emberek és mily jóságos az isten!...

Igen, úgy van! Könnyelműek az emberek és jóságos az Isten! Mivel a megengedés nem elég indítóok az ima végzésére, azért parancsot ad, hogy így kényszerítsen a szeretet forrásához.

És mert Atyánk, nem is tehet másként... Ő végelesen nél hatalmas, mi nyomorultul erőtlenek vagyunk... Ő kimeríthetetlen gazdagsággal bír, mi fuldoklunk a szegénység nyomorának tengerében. Ő boldog, mi lélekben sírunk a boldogság után. Ő tud tisztítani, mi lelki szennyezéktől nélküle szabadulni nem tudunk, ö maga a szeretet, mi Tőle távol a szeretetlenség átka alatt sorvadunk, ö a világosság, — mi a sötétség kétségbejejtő bizonytalanságában tapogatódzunk. — Kell tehát annak, aki egyszer szeretetből teremtett, lehetőséget adnia, hogy segítséget, szeretetet találunk.

És Ő nemcsak lehetőséget ad annak egyszerű megen- gedésével, hanem annyira akar boldoggá tenni, hogy parancsban állítja elénk a kérés szükségességét. Ezért mondja az írás: Szükség mindenkor imádkozni és soha meg nem szúnni. Sőt fenyeget is, hogy csak az kap, aki kér. Aki nem kér, nem kap.

Milyen gyermek is az, aki inkább nyomorog, mint hogy atyához fordulna segítségért. De az is szomorú jelenség volna, ha csak akkor jó az atya, ha kérnivaló akad..

Ezekből már sejthető, hogy miből áll az

imádság lényege.

Általában az imádság abban áll, hogy *értelmünket Istenhez emeljük*. Gondolkodunk Róla. Nem a bölcselkedő ész kizárlagos tudásvagyával, hanem a gyermeki tisztelet és hódolat érzetével. De mert koldus-nyomorultak vagyunk, akiknek ezer ajjal-bajjal van tele állandóan az életünk, alig tudunk úgy gondolni Istenre, hogy valamit ne kérnénk Tőle. Ezért szorosabban véve az imádság: kérés Istantól. Szólunk Atyánhoz, beszélgetünk vele. Es mert i&c;ljuk, hogy tud és akar segítem, megkérjük bizalommal és szeretettel, hogy segítsen rajtunk.

Már a földi atyához sem mer a gyermek tisztességtelen dolgokért kérést intézni, mivel az atya ezt joggal sértésnek veheti. Mennyivel inkább így van ez az égi Atyánál. Ezért az imádságban a kérés kell, hogy tisztességes célt szolgáljon. Munkálja a lélek öröök üdvösségeit. Ezek szerint tehát az imádság lényege: a lélek üdvösségeit szolgáló dolgok kérése Istantól.

Ez az igazi imádság. Ez szükséges oly nagyon nekünk. Ez tetszik úgy a jó Istennek, hogy nemcsak megengedi, hogy vele hozzájáruljunk, hanem parancsolja, hogy: *szükség mindenkor imádkozni és soha meg nem szúnni*. (Luk. 18, 1.) Ezt tartották szem előtt a Szentek. Ezt gyakorolják a földön a komolyan törekvők.

Célját tekintve

az ima négyféle:

Imádó, hálaadó, kérő és engesztelő. A szavak jelentőssége már megmagyarázza, melyik mit tartalmaz.

Az imádóban a lélek megfeledkezik önmagáról. Isten fönséget tekinti. Meghódol előtte, mint Teremtője, Megváltója és Megszentelője előtt. Imádja, mint a legfőbb

Jóságot és Szeretetet. Mindenek első és legfőbb okát. Egyedüli boldogító célját. Ez tulajdonképeni imádás. És ezt csak Istennek adhatja meg a kereszteny lélek.

Semmiféle más teremtményt nem illet. Aki mást imád, az bálványimádó. Meggondolhatnák ezt azok, akik — bár csilllogó frázisként, de mégis — egyes szeretett emberi lényekre mondják, hogy „imádják“.

Teremtményekre vonatkozik a tisztelet, becsülés, szerezet és ami az emberi szív virágaiként ezekből fakad. A szenteket, angyalokat, sót magát a Boldogságos Szűz Máriát is ez illeti. így tanítja ezt az Egyház. így diktálja ezt az emberi értelem is. Csak a félrevezetett tudatlanság, vagy a szégyenletes rosszakarat állítja rólunk katolikusokról, hogy a szenteket imádjuk. Mi egyesegyedül csak Istenet imádjuk és valljuk legfőbb Urunknak. A szenteket tiszteljük és segítségül hívjuk. Azaz imádkozunk *huzzájuk*, hogy velünk és értünk imádják az Istenet.

2. Hálaadó imát akkor végzünk, ha a vett jókat köszönjük meg Istennek. Nagyon kedves ez az ima Isten előtt. A szív háláját fejezi ki. A hálá pedig a szív legillatosabb virága. Amily visszataszító a hálatlanság, ép oly kedves a hálá megnyilvánulása. A jó katolikus gyakran végez hálaimát. Nemcsak különleges kérelmeinek teljesítése esetén, hanem máskor is. Mert mérhetetlen nagy adományokat kaptunk Istantól. A teremtés, megváltás, megszentelés, mily nagy kegyelmei a mennyei Atyanak. Hogy katolikusok lettünk; gyónhatunk, áldozhatunk, szólhatunk Atyánhoz, ki tudná ezek értékét meghatározni? Azután a testi épség, egészség stb. Csak akkor tudjuk igazán értékelni ezeket, ha hiányzanak. Mily nagy örööm a lábadozó betegnek, ha pár lépést már tud tenni? A vaknak, mikor orvosi operáció visszaadja a látást. Mennyivel szerencsesebb az, akinek nem kell visszaszerezni szerveinek használatát! Illő tehát, hogy naponta ezekért is köszönetet mondunk az oltalmazó és fenntartó Istennek.

3. A kérő ima nagyon általános. Az emberi élet sok fájdalma kényszerít rá bennünket napról-napra. Rajtunk az átok: *Arcod verejtékével eszed a kenyeret!* És munakáinkon: *töivist és bojtorjánt terem a föld neked.* De a lélek hazavagyódása még több kérnivalót táplál. A bűnveszélyek nagysága, vele szemben az ellenálló erő csekélysége. Az aggodalmak és félelmek nagy erővel kényszerítenek

minent a kérőimára. Kihez fordulnánk másra, mint égi Atyánhoz. Róla tudjuk, hogy méltatlanságunk dacára is szeret minket. Szívesen és örömmel siet rimánkodó gyermekinek segítségére. És tud segíteni, mert végtelen hatalmú. És akar, mert Ő maga a Jóság. Megérzi ezt az emberi szív és bizalommal kiált az Ürhöz.

Imáinknak legnagyobb része kérésből áll. — De jól is van ez így. Ha a szeretet nem vonz az Istenhez, üzzön, hajtson hozzá a nagy nyomorúság átérzése. A fő az, hogy Atyánkra találunk. És az imában tényleg rátalálunk.

4. Az engesztelő ima. A szíveket és veséket vizsgáló Isten állapítja meg a Szentírásban, hogy nincs ember, aki nem vétkezik. Szent János a szeretet apostola, mint az isteni igazságok ihletett hirdetője kimondja: aki mondja, *nincs bűne, abban nincs igazság*. (Jan. lev. 1, 8.). Valóban így van. Érezzük magunkban. Másrészről szintén tény és való, hogy az égbe semmi bűn bebocsájtást nem nyer. Az Örök tisztaság birodalmában nincs helye a szennynak és mocsoknak. Mi lesz akkor az örök boldogság után sóvárgó íctoberi lélekkel? Mindnyájan elkarhözünk? Dehogy. Meglööedi az Isten, hogy az Ő irgalmas szeretetéhez folyaráodunk. És ha folyamodunk, nyújt alkalmat eszköz a lélek megtisztítására. „*Nem akarom a bűnös halálát*”, mondja Ő. De kérés nélkül nincs bocsánat. Bocsánat nélkül nincs üdvössége. Mondjuk tehát gyakran: Isten, légy irgalmas nekem szegény bűnösnek. Vagy Dáviddal: Könyörülj Istenem én bűnös lelkemen... Moss meg engem mindenki által gonoszságaimtól. És az alázatos ima áthat a felhőkön. Leesdi az igazi bűnbánatot. A gyónás így valóban lelkei újjászületést eszközöl.

Amint naponta vétkezünk, úgy naponta kell, hogy a bűnbánat engesztelő imája felszálljon Istenünk elé... Ezért adta ajkunkra az édes Üdvözítő a minden nap imád-Ságunkban: *bocsásd meg a mi vétkeinket...*

Az ima azonban ritkán tagozódik az elsorolt négy részre. Rendesen együtt van mind a négy. Helyesen is van. Mind a négy fajára állandóan szükségünk van. Végezzük tehát állandóan... Boldog az a keresztény lélek, kinek ajkán sohasem szűnik meg földi életében az imádság négy faja. Ő biztosan fogja halála után folytatni. De akkor már csak az imádot és hálaadót... Kérő és engesztelő imára ott már nem lesz szüksége.

Végzési módját tekintve lehet az ima
a) **szóbeli.**

így végezzük — a szavak halk vagy hangos kimonásával — az Egyház által előírt, vagy önszántunkból vállalt imánkat. Ilyenek a papi zsolozsma, a rózsafüzér, a lítánia, stb. A búcsúimákat is szóbelileg kell elvégezni. A csak gondolkodva végzett imákkal nem nyerhetünk búcsút. Kivételt képeznek a haldoklók, akik már nem tudják kimonani a búcsúnyeréshez szükséghoz fohászokat. Ezek megnyerhetik a búcsút akkor is, ha csak gondolatban teljesítik is az imaföltételeket. A gyónásban kapott elégtételt is szóbelileg kell elvégezni, ha csak a lelkiatya nem kimon-dottan elmélkedést ad fel. A szóbeli ima a legáltalánosabb és a leggyakrabban végzett ima. Ha valaki magányosan végzi, használhat minden szöveget, amely a keresztény lelkületnek megfelel, akár saját lelkéből fakad az, akár más által szerkesztett. A közös imák alkalmával, főképen pedig a hivatalos istentiszteletre szánt és rendelt helyen és alkalomkor csak egy házilag jóváhagyott szöveget lehet imádkozni. Helytelenül cselekszenek tehát azok, akik vá-sárokon és búcsúkon kétes elemek — legtöbbször élelmes zsidók által — összetáktolt úgynevezett „imákat“ végeznek. Ilyeneket megvenni nem szabad, annál kevésbé imádkozni. mindenfelé vannak most már — hala Istennek — megbízható kegyszerűzleteink, szerezzék be a hívek azoknál imakönyveiket, akkor biztosan nem fognak babonás, vagy hitellenes szöveget „imádkozni“. Egyébként azért vannak a lelkiatyák, hogy kétes esetekben kérdezzék meg őket, mielőtt pénzt adnak ki imakönyvekért.

A szóbeli imához sorolandó az ének is, mely nem más, mint dallamos imádság. Az Egyház ezt nemcsak megen-ge-di, de sok esetre elő is írja. És méltán. A szép ének kellemesen hat a kedélyre. Az egyébként fásult lelket áhítatra hangolja. Segíti a lelket az Istenhez való felemel-kedésre.

De csak a szép ének emeli a lelket... Az énekljen tehát, aki emelni tud énekével. A csűrt-csavart, erőltetett vagy bántó színezetű hanggal előadott ének áhítatot rombol. Lelkeket visszaránt az Istenről. Ne beszéljen tehát arabusul, aki nem tud arabusul. És aki szépen énekel is, csak akkor imádkozik, ha lelke csakugyan Istenhez emel-

kedik. Nem a megcsodáltatás a cél, hanem az Istenhez való jutás. Aki így énekel, az kétszer imádkozik.

Az énekekre is az áll, amit a szóbeli ima szövegére vonatkozólag mondottam. Privátim, nem Istennek szentelt helyen, tetszésszerinti szerzeményeket énekelhetünk. Templomban csak az erre jóváhagyott énekeket szabad. Úgyszintén más egyházi szertartások keretében is. Helytelen tehát, ha akár temetéseken, akár búcsú járásokon saját szerzeményű, vagy bárki által gyártott és egyházig nem engedélyezett énekeket énekelünk vagy énekeltetünk. — Aki csak kicsit is gondolkozik, az könnyen belátja az erre vonatkozó egyházi intézkedés helyességét.

b) Elmélkedő.

Mint az elnevezés is mutatja, nem kimondott szavakkal történik, hanem gondolkozva, elmélkedve. Ez magasabb és tökéletesebb módja az imának. Előhaladott lelek tudják jól gyakorolni. A lelkiéletben szinte lehetetlen enélkül előbbre jutni. Ezért gyakorolták a szentek oly buzgalommal... Tulajdonképen abban áll, hogy Istenre, lélekre vonatkozó nagy igazságokat fontolgatjuk, latolgatjuk és a megismert vonatkozásokat életünk további folyamán követni igyekszünk. Hibákat kiirtani, erényeket el-sajátítani elmélkedő ima nélkül nem lehet. A szerzetesi szabályok ezért írják elő, hogy a tagok naponta legalább egy óra hosszat végezznek elmélkedést.

A lelkiéletre komolyan törekvők kell, hogy naponta elmélkedjenek. Oly szükséges ez, hogy senki sem nélkülözheti, aki a tökéletesség útján előhaladni akar. Végzését erre a cérra készült könyvekből megtanulhatják, akik gyakorolni kívánják. A magyar aszkétikus irodalomban is vannak nagyon jó elmélkedési vezérkönyvek.

Ha pedig valaki még nem tud, vagy valamiféle nyomott lelkiállapot miatt nem sikerül az elmélkedés, az némileg pótolhatja lelkiolvasmánnyal. Ez könnyebb ugyan, de mégis nagy lelkihaszonnal jár. Ehhez mindenkor egy kis jóakarat és egy megfelelő könyv szükséges. Időt még a legnagyobb elfoglaltság mellett is lehet reá szakítani. Könyv pedig bő választékban áll bárkinek rendelkezésére. Az utasításokat erre vonatkozólag rendesen a könyv elején megtalálhatjuk. Ha nem volna, íme röviden. A lelkiolvas-

mánynál nem a tudásvág a cél, hanem a nagyobb lelkisztaságon alapuló tökéletesebb istenszeretet. Ezért ne a kíváncsiság vezessen bennünket. Csak annyit olvassunk, amennyit egyszerre fel tud dolgozni a lelkünk. Az olvasottakat teljes erőnből igyekezzünk életünk további folyamán érzéseink, gondolataink és cselekedeteink irányítására gyakorlatba venni. És mert ez nem lehet Isten kegyelme nélkül, azért olvasás előtt és után is imádkozzunk a Szentlélek Úristenhez felvilágosításért és erősítésért.

c) Szemlélő ima.

A szemlélőima különböző fokaival, a kiválasztott lelek különleges sajátossága. Ezzel az imával már nem jár a lélek erőltetett, vagy erőt igénylő tevékenysége, vagy figyelemre és összeszedettségre való küzködése, mert a lélek itt egyszerűen lelki szemével látja, szemléli az örök igazságokat. Szavakat nem mond ki, igazságokat nem latolhat, hanem boldogan élvezи azt, mit Isten elője tár és úgy, ahogy Ő engedi. Ezen ima által a lélek egészen Istené. KépleteSEN azt mondhatnám, hogy a lélek Isten ölében pihen. Isten irányítja a felemelt lélek érzését és gondolatát úgy, hogy a cselekvő tevékenység Istené. A lélek passzive viseltetik. Átengedi magát az Úr kegyelmi áramlásának.

Nagyobb foka a szemlélődő imának az elragadtatás, az extázis. Ebben a test teljes, vagy részleges érzéstelen ségben van. Hideget, meleget, éhséget, szomjúságot nem érez. Szúrást, égést fel sem vesz. A lelket Isten ideiglenesen kiemeli, magához öleli, boldogságba ringatja, a test pedig pihen, mint egy darab kő.

Nagyobb és boldogítóbb kegyelmeit ilyenkor nyújtja Isten a léleknek. Kinyilatkoztatások, bepillantás a lelek világába, szemlélése a szenteknek, vagy magának a jó Istennek, ilyenkor adatnak a boldog választottaknak.

Az imának ez a legmagasabb foka csak Isten különleges adományaként jöhет létre a lelekben. Isten csak nagy ritkán tünteti ki ezzel még szentjeit is. Ha tehát valaki nem kapja meg, nem kell miatta szomorkodnia, mert nélküle is lehet szent. Gyakorolja az imát azon módon és fokon, amelyre erejének teljes megfeszítésével feljut és tartsa meg Isten és felebarát szeretetének parancsait tőle telhető legnagyobb pontossággal és szent lesz.

De ha Isten valakit e nagy kegyelemre méltat, mély alázatossággal köszönje meg Istennek, mert egészen és ingyenesen az Ő adománya és nem emberi fáradság eredménye.

Kikhez imádkozzunk?

Ha a földi hatalmasoknál valamit elérni vagy megnyerni akarunk, kérésünk támogatására protekciót keresünk. Ezt még akkor is megtesszük, ha az illető hatalmas úr jóságáról meg vagyunk győződve és Ő megígérte, hogy kérésünket teljesíti. Jöhet valami közbe, ami az ígéret megváltoztatását teszi szükségesé. Talán ellenünk is merül fel olyan kifogás, amely miatt méltatlanokká leszünk a kért kegy megnyerésére. Főleg akkor szoktunk pártfogó után nézni, ha nagy dolgokról van szó és biztosítani kívánjuk a sikert. Minél fontosabb az ügy, annál több oldalról igyekszünk biztosítani.

Annál hathatóbb a pártfogó, minél kedvesebb az előtt az úr előtt, akihez folyamodunk. Ezt nagyon jól tudjuk. Azért keressük, ki által lehetne legkönnyebben célt érni? Ki az, akit legjobban szeret és kedvel? Ez már általában így van az embereknél.

De így van a jó Istennél is. Igaz, hogy Ő nekünk Atyánk, aki szeret bennünket és megígérte, hogy bármit kérendünk Fia nevében, megadja nekünk. De ki az, aki magáról el meri mondani, hogy imáját tökéletesen végezte? A meghallgattatás feltételeit lelkében létrehozta? Vagy senki, vagy csak nagyon kevesen. És akikben meg is vannak a feltételek, magukról ezt biztosan sohasem tudhatják...

Nagyon észszerű tehát az az eljárás, mikor Isten elé terjesztett lelki vagy testi ügyeink támogatására pártfogókat keresünk. Vagy kérelmüket épen az Ő kezük által juttatjuk Isten elé. Így nemcsak a mi kérésünk támogatja azt, hanem az övéké is. De kik azok, akik Isten előtt ügyünket sikeresen pártfogolhatják? Magától értetődik, hogy azok, akiket Isten szeret. És minél inkább szeret valakit, annál hathatóbb a pártfogása. Ezt diktálja a józan ész.

Kérdés azonban az, kiket szeret az Isten? Tény az, hogy Isten Szellem. Őt földi szem nem láthatja, vele halandó úgy nem beszélhet, mint valami földön élő emberrel. Honnan tudhatjuk meg tehát, hogy kik azok, akiket sze-

ret? Bár vele emberi módon nem társaloghatunk, mégis Tőle tudhatjuk meg, kik azok, akik előtte kedvesek, szerebetreméltók!

Isten, aki tudott teremteni ilyen csodás nagy világot, tud szólni az emberekhez. És szolt is! Nem szól ugyan mindegyik emberhez külön-külön, de szól úgy, hogy mindenki megértheti. Szolt az Ó-szövetségben a próféták, az Új-szövetségben Fia által. És amit egyszer végérvényesnek kijelentett, az szól minden idők minden emberének vallás, kor és rangkülönbég nélkül. Isten a két szövetségben kijelentette, mit kíván azoktól, akik Öt szeretni akarják. És akik azt megtartják, amit kíván, azokat Ő is szereti. „*Én az engem szeretőket szeretem.*“ (Péld. 8, 17.) És az is világos, hogy Isten szeretetének foka és mértéke az embernek Isten iránti szeretete: minél nagyobb ez, annál tökéletesebb az.

De az emberek nem láthatnak bele egymás lelkébe. Nem tudhatják, kiben mi lakik. Ez így van az életben és fokozottabban így van a halál után. Hogy megtudhassuk tehát, kiket szeret az Isten, kizárolagosan, egyedül csak Ő hozhatja azt tudtunkra. És meg is teszi. Egyszer azért, hogy megdicsőítse azokat a hű szolgáit, akik a földön hüseyesen megtartották parancsait, állhatatosan gyakorolták az erényeket, hősies lélekkel járták a szenvedésekkel telt véres keresztutat. Megvetették a világ örömeit, elutasították maguktól annak dicsőségét. Egész szívvel és lélekkel Istennek éltek. A lemondásban, az alázatosságban, a türelmenben, a hűségen és szeretetben olyan tökéletességre juttattak, hogy másoknak példaképül szolgálnak. Hősies nagy szeretettel szerették Istent. Megérdelemlik, hogy Isten is tudomására adja a világnak: mennyire szereti őket. Ez az egyik ok, amiért Isten megmutatja, kiket szeret!

De másrészről teszi ezt azért is, hogy mi megtudjuk, kik azok, akik által biztosabban megnyerhetjük Isten előtt a meghallgattatást. Szükségünk van nekünk gyarló földi embereknek a támogatására. Büneink, rosszrahajló természetünk, kuszált gondolataink nagy bizalmatlansággal telítik lelkünket önmagunk iránt. Nem mernénk nyomorúságunk élénk érzetében Isten elé járulni. Hogy tehát el ne csüggédjünk és mennyei Atyánktól el ne szakadjunk, rendel pártfogókat. Azok érdeme, nagy szeretete és könyörgő szava sokat pótol a mi lelki hiányainkból. Több bátorság,

nagyobb bizalom szállja meg lelkünket. Merünk kérni, próbálunk újból javulni. Tudunk a tökéletességen bátran előrehaladni...

Istennek ezek a kedveltjei, akiket megdicsőít és akiket nekünk pátrfogóul ad: a Szentek. Hozzájuk lehet imádkoznunk.

Kiket avat az Egyház szentekké!

Azokat, akiről magasabb egyházi méltóságokból és világi szakértőkből álló bizottság szigorú vizsgálat után megállapítja, hogy az erényeket hősies fokban gyakorolták és ezt Isten az illetők halála után csodákkal is igazolja. Két szükséges kelléke van a szenttéavatásnak. Az életben a hősies erény gyakorlat: a halál után a csodák.

Csodául csak olyan tényeket fogad el az Egyház, melyeket természetes erőből megmagyarázni nem lehet. Pl. súlyos betegnek hirtelen és tökéletes meggyógyulása, kétségtelenül meghalt egyénnek a feltámasztása. Ilyen csoda legalább három kell e szenttéavatáshoz. Ismeretes az a tény, milyen szigorú az Egyház a csodák elbírálásában. Szépen megvilágítja ezt egy angol protestáns lord nyilatkozata, ő ugyanis Rómába utazott, ott megismerkedett és barátságra jutott egy bíbornokkal, ki Régis Ferenc szenttéavatási pörének aktáit tanulmányozta. A lord társalgás közben kifejezésre juttatta az Ő protestáns felfogását a szentek tiszteletére vonatkozólag. Élesen kikelt -az ellen. A bíbornok nem szállt vitába vele, hanem átadta neki az akták egy részét. Több csoda bizonyítéka volt azokban. A lord áttanulmányozta és mikor visszaadta, azt mondta: miért nem publikállak ezeket a csodákat? Egvrészt megismerné a világ, milv bámulatos Résis Ferencnek a közhengjárása, akinek kedvéért Isten ilyen rendkívüli csodákat mivel, másrészt megtudnánk, hogy a szentek nemcsak emberi elismerést érdemelnek, de Isten is valóban megdicsőíti őket. A bíbornok mosolyogva mondotta: Lássa Uram, a bizottság pedig ezek közül egyet sem fogadott el. Az elfogadottak még nagyobb bizonyítékokkal rendelkeznek. A lord alig tudott a meglepetéstől magához térní...

Az ilyen kétségtelen bizonyítékok ha megvannak, az Egyház szentté avatta Isten hű szolgáját. A szenttéavatáshoz Isten a csodák által mintegy hozzájárul. Így teljes bizonyosságot nyer a hívő afelöl, hogy a szent az égben van,

Isten előtt kedves, pártfogása hatásos, aki példáját követi, szintén az üdvösséggel útján halad.

Kikért imádkozzunk?

Az Úr Jézus tanítása szerint minden ember felebarátunk, akiket szeretnünk kell. Ezt az igazságot oly fontosnak tartotta az Úr, hogy nem elégedett meg egyszerű ki-jelentésével, hanem szabatosan kidolgozott példázattal, fél-reérthatetlen világossággal adta tudtunkra. És nem csak egyszer hangoztatta, hanem tanításának egyik alappillére-ként állította bele az evangéliumba. Főparancs ez, amely az isteni szeretet parancsához hasonló; természetesrőleg abból származik és azt föltételezi. Érthető tehát, hogy alig van a Szentírásnak, az Úrszövetség szent könyveinek lapja, amelyről ne hangzana felénk budzítás, utasítás annak gyakorlására, dicséret és elismerés az azt követőknek, — gáncs, fenyegétés az ellene vétőknek.

Könnyen megérthetjük ezt, ha meggondoljuk azokat a nagy igazságokat, amelyekre Krisztus tanítása a felebaráti szeretetet alapítja. minden ember Isten gyermeké, képmása. mindenki az örökéletre nyert meghivatást. E célból mindenkiért szenvedett és halt meg Krisztus. mindenkinél lelkiüdvére alapította az Egyházat, rendelte a szentségeket. Ezeknek az isteni nagy adományoknak következtében sokan üdvözülnek. Azok közül is, akik egy ideig nagyon mélyen sülyedtek a bűnök mocsarában. És előre, nem lehet tudni, ki üdvözül és ki nem. Ki milyen fokú életszentségre jut el, szintén a jövő élet titka ...

A földön bármennyire is szétágaznak az érdekszálak, összeütközhetnek az érzelmi ellentétek, mégiscsak testvérek vagyunk, akiknek közös atyjuk a jó Isten, aki magához annyira közelállónak tekinti minden gyermekét, még a legkonokabb bűnözöt is, hogy minden bántást, amellyel mások a bűnöst illetik, Jézus önmaga megbántásának veszi. „*Bármit tesztek eggyel a legkisebb atyámfiai közül, velem teszitek!*“ Viszont aminő módon nyilvánítjuk szeretetünket felebarátaink iránt Isten kedvéért, olyan módon fejezzük ki szeretetünket Isten iránt.

Az égben a dicsőült lelkeket Isten szeretete teszi boldogokká. Ez a szeretet oly fokot nyer, mint aminőt a földi életben jócselekedeteivel elérte. A nagyobb szeretet nagyobb boldogságot nyer ... Isten minden figyelembe vesz.

a legcsekélyebb áldozat, önlegyőzés, erénygyakorlat sem kerüli el figyelmét. Söt! a kicsi dolgokban való hűség legkedvesebb Előtte, mert abban nyilvánul meg legszebben az igazi szeretet!

A lelkek egymás között ebben a szeretetben egyesülnek. Ez az öszekötő kapocs. Minél nagyobb valakiben, a többiek annál boldogabban kapcsolódnak hozzá. Erősebb ez, mint az érdek, vagy a vérrokonság, amely a földön fűzi egymáshoz lelkeket. A Szentírás szerint még a halálnál is erősebb. A halál pedig az érdekeket, a vérségi szálakat könnyedén tépdesi szét. Nagyon mélyenfekvő indokok szólnak tehát amellett, hogy minden embert szeressünk. — Az égben mindenkit szeretünk azzal a szeretettel, amely Istenről ered és amely bennünket testvérekké tesz. Szeressünk tehát itt mindenkit Istenért, hogy az égben az annál könnyebb és boldogítóbb folytatást nyerjen ...

Ezek előrebocsájtása után most már könnyen felelek a föltett kérdésre. Imádkoznunk kell mindenkiért!... És ezt a legszorosabban kell értenünk. Nemcsak úgy általában. Ezért van minden hivatalos imánk többes számban. Ezért fogalmazta az Úr Jézus is ennek megfelelően az Ö imádságát. Pár vonatkozást lássunk csak! „Mi Atyánk... minden-napi kenyérünket add meg nekünk... ne vigy minket a kísértésbe ...“ Továbbá az Üdvözlégyben: „.... Asszonyunk Szűz Mária... imádkozzál érettünk bűnösökért most és halálunk óráján...“

Ehhez mérten az Egyháznak minden imája többes számban van. A szentmisében így szólítja fel a jelenlévőket az imára: Oremus, azaz: könyörögjünk! Hasonlóképen történik a folytatás is. Pl. „Úristen, ki nekünk a csodálatos Oltáriszentségben kínszenvedésed emlékezetét hagyta, add, kérünk, a Te tested és véred szentséges titkát úgy tisztelnünk, hogy megváltásod gyümölcsét szüntelenül erezhessük ... .“ Ugyancsak így hangzanak a szentmise szertartásában nem szereplő imáink is. Pl. „Oltalmad alá futunk Istennek Szent Szülője, könyörgésünket meg ne vesd szükségünk idején stb...“

Az azonban nem szükséges, hogy imáinkban tényleg mindenire kiterjedjen gondolatunk. Ez szinte lehetetlen is. Ki tudná gondolatban összegyűjteni az összes rokonokat, ismerősöket, bűnösöket, bűnveszélyben forgókat, hitetleneket, egyházi és világi elöljárókat stb. Ha az imádságra

szánt egész időt arra fordítaná valaki, hogy elsortolja, kikért akar imádkozni, még akkor sem tudná mindenkit belefoglalni az imába. De meg akkor tulajdonképpen nem is imádkozna, mivel az egész idő alatt csak azt állapította meg, hogy kikért akart imádkozni. Ideje eltelt, anélkül, hogy imádkozott volna.

Felsorolni tehát az összeseket, akikért imádkozni tarthatunk és akarunk, nem kell, de nem is lehetséges. Elég az, ha ima előtt megállapítjuk a legfontosabb szándékainkat, megnevezzük azokat az egyéneket, akikért különösen óhajtjuk végezni ájtatosságunkat. És a többiekről csak úgy általában emlékezzünk meg, ahogy az ima szövege hozza, így eleget teszünk a felebaráti szeretetből származó imákötelezettségünknek. Csak az vétkezik ez ellen, aki egyes személyeket határozott kijelentéssel kizár imájából. Pl. mikor imádkoza a Miatyánkban „... de szabadíts meg a gonosztól...“ hozzá gondolná: ezt és ezt az embert ne! Ez már határozottan bűnt követne el. Aki azonban ezt nem teszi, nem hibázik, ha sohasem is gondolja végig, kikért köteles imáját végezni.

Vannak azonban felebarátaink között olyanok, akikért köteles megemlékezéssel tartozunk imádkozni. Ezek két csoportra oszthatók: a vér és a lélek által hozzánk kapcsolódók. A vér által hozzánk kapcsolódnak a szülők, gyermekek és rokonok. A lélek szerint a kereszt- és bérmaszülöök, illetve gyermekek, továbbá az ugyanazon célért dolgozó egyesületek, társulatok tagjai. Ebbe a csoportba soroljuk még az egyházi és világi elöljárókat, illetve azok számára az alattvalókat; további vonatkozásban az egész Egyházat és a hazát, valamint velük kapcsolatban hitsorosainkat és honfitársainkat.

Ezekért annál inkább kell imádkoznunk, minél közelebb esnek hozzánk a vér és lélek által. így a gyermekeknek leginkább kell imádkozni szüleikért, a szülőknek gyermekikért. Ez a kötelesség is annál sürgötőbb, minél nagyobb szüksége van a gyermeknek vagy a szülőnek a bűn vagy más veszedelem miatt a segítségre.

Nemcsak a szülőknek a gyermekért és a gyermeknek a szülőkért, hanem az elöljáróknak az alattvalókért és az alattvalóknak az elöljárókért is kell imádkozni. Ha ezt a kötelességet komolyan vennék az emberek, mennyi bajtól és szomorúságtól szabadulnának meg?!

Sokat panaszkodnak a szülők, hogy a gyermekek szófogadatlanok és rosszak. Ha pedig felnőnek, akkor meg tiszteletlenek és durvák. És igazuk van, mert tényleg sok esetben így van. De ha megkérdezzük őket: ugyan mennyit szoktak a gyermekekért imádkozni? Bizony, ép oly sok esetben hallhatjuk ezt a választ: ah kérem, mire jó az? Én egyáltalán nem szoktam értük imádkozni. Így aztán nincs mit csodálkozni azon, hogy panasszal van tele az életük. Hiába szánt-vet a gazda, ha az Isten nem ad napsugarat és esőt. Aratni és magtárba gyűjteni nem tud Isten áldása nélkül. Hiába oktat, tanít vagy fed a szülő, ha Isten segítségét nem könyörgi le buzgó imájában!... Általánosan igaz, hogy: hiába az emberek iparkodása, ha nincs rajta Isten áldása.

Már az egyszerű viszonosság alapján is kötelessége a gyermeknek szüleiért imádkoznia. De van ennél nagyobb indok is. A gyermek nemcsak az életet, de ezenfelül mindenötödöt, ami annak fenntartására és biztosítására szükséges, szüleitől nyer. Hosszú éveken keresztül lakást, táplálkozást, tanítást, ruházatot szüleitől nyer. És minő szeretettei és önfeláldozással adják a szülők azt gyermekeiknek? .. - Ki udná azt mind elsortolni és kellőleg értékelni, amit a szülők gyermekeikért tesznek? A szeretet viszontszeretetet sürget, aminek egyik kifejezője a sok közül éppen az imádság...

Nagy mulasztást követ el a szülő, ha nem imádkozik gyermekeiért, de még nagyobbat a gyermek, ha elhangolja Isten áldásának leesdését az Ó szüleire... Ennek az imának naponta, vagy legalább is minél gyakrabban kell történnie.

Ugyanezt kell mondanunk az előljárókra és alantasainakra. Ha ez a kötelezettség pontosan teljesül, Isten áldása támogatja a szeretetben egyesült lelkeket. Bizalom, megértés és jóakarat kél a nyomában. Ez pedig az együttélés boldogságát hozza létre!

Ha a közöny és nemtörődömség folytán elmarad a kölcsönös ima, gyökeret ver a meg nem mért és szeretetlenség. Ez pedig számtalan bajnak, széthúzásnak, ridegségnek, lázongásnak és gyűlölködésnek a forrása. Mily szomorú az ilyennek élete! De ez már úgy van, hogy: ahol nincs Isten, ott nincs áldás. Ahol nincs áldás, ott nincs béke. Ahol nincs béke, ott a boldogtalanság ...

És ez nemcsak az egyes szorosan vett társaságokra vonatkozik, — pl. nevelőintézetek, vallásos társulatok, — hanem a községekre és magára az államra és Egyházra is. Ezért kell imádkoznunk a községi és állami elöljárókért is. Ezek kezében van a községek és államok sorsa. Nem lehet tehát közönyös előttünk, hogy az jól vagy rosszul fejlődik-e? Ezért imádkozik az Egyház a legfőbb állami hatalom birtokosáért. És ez esetben nem az ő egyéni üdve az első cél, hanem azoké a sokaké, akiket kormányoz ...

Ugyancsak e célból szükséges, hogy a hívők imádkozzanak lelkipásztoraiért, aminthogy azok is imádkoznak híveikért. Az Egyház szigorúan előírja a papoknak a zsolozsmát, aminek éppen egyik főcélja az, hogy Isten áldásai leesdjük a hívő népre. Hasonlóképen megköveteli, hogy a plébánosok és püspökök gyakran mutassák be a szentmisé-áldozatot a vezetésükre rendelt hívőkért. így tehát a papok nemcsak lelkipásztori munkálkodással, de imával is sietnek a hívek lelkiüdvények előmozdítására.

Könnyen érhető, hogy a híveknek is kell imádkozniok lelkipásztoraiért... Hogy a hívőkre ez a kötelezettség fennáll, azt az Úr Jézus szavai is igazolják. „*Az aratás ugyan bő, de az arató kevés. Kérjétek az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat...*“ (Máté 9, 37—38.) Aki hogyan kér, úgy kap ... De sok kritika éri az Úr munkásait?! Nemcsak a tényleges rosszat — ha van ilyen — ítélik el, hanem még a jót, sőt legjobbat is a torzítás eszközeivel rossznak tüntetik fel. És a rossznak könnyebben hiteltadó ember egykét merész állítása után biztosnak veszi a tény... Hány lélek vesztét okozta a gonosz kritika és a könnyenhívő* ség?!... Ha ezek az Isten áldását esdették volna a lelkipásztorra, komolyabban meggondolták volna, mit hogyan lehet elhinni. És nem szakadtak volna el a lelkikalauztól... Nagyon jó ezt különösen napjainkban megfontolni, amikor tervszerű uszítás folyik a papság ellen a hívők körében.

Helyéervaló annak is a megfontolása, hogy a pap a jó Isten kegyelmeinek a közvetítője! Nem Ő adja a kegyelmet, hanem Isten. És Isten csak annyit ad, amennyit egyénileg mindenki érdemel. Hiába erősködik a pap, hogy prédicációiában vagy más ténykedésében világosságot, kegyelmet közvetítse a lelkekbe, ha azok magukat arra mélletlanokká teszik. Nem szímpatikus a pap? Nem prédikál jól? Nem gyóntat neked tetszően? Találssz rajta, sok oly

vonást, mely nemcsak nem vezet Isten felé, hanem talán távolít? Mielőtt felelnél e kérdésekre, vizsgáld meg egy kissé lelkiismeretedet: az aratás Urától milyen munkást kértél a te számodra? Ha semmilyent — ne csodálkozzál azon, hogy a te lelked számára hiányzik belőle a nemesítő munka! Akik megérdemlik a kegyelmet Istantól, azok megtalálják a közvetítő által, akik arra méltatlanok, azok nem! Százaknak, ezreknek használ, mellettük húsznak, harmincnak nem tud a lelkükhöz férkőzni: De ez nem az δ hibája, hanem azé a húszé-harmincé. Akik épülni akarnak a pap működésén, azok imádkozzanak értük.

Akarsz jó gyóntatót? Kérj buzgón, állhatatosan Isten-től...

Akarsz ügyes lekipásztort? Imádkozzál érte ...

Kérjetek és adatik ...

Milyen helyzetben imádkozzunk?

Lélek szabályozza a testtartást. Fegyelmezett lélek, fegyelmezett testtartást hoz létre. Rendezetlen lélek nyegle, hányaveti testtartásban nyilvánul. Szabályozott, hibátlan óraszerkezet pontosan mutatja az időt. Romlott szerkezet nem mozgatja pontosan az óramutatót.

Akinek izzó istenszeretettől hevül a lelke, az rendes körülmények között nem is tud másként imádkozni, mint térdenállva! Valahogy megérzi, hogy ez az illemszabály elemi követelménye. A teremtmény a teremtője előtt csak térdelve állhat meg... A végtelen Felség előtt a parányi emberkének ez a kötelező hivatalos póza!

A magátólértetődöttség világossága ragyog fel az ok-adatolásból! Isten a mérhetetlen hatalom, az örök bölcsesség, a végtelen jóság, aki bennünket nemcsak teremtett, de bukásunk után Fia élete és halála által megváltott és magához felemelt, annyi kegyelmet adott és ad állandóan, hogy azt mi felfogni, meghálálni sohasem tudhatjuk. E kegyelmek kifejezőjeként minket gyermekéinek fogadott és magához az örökszép mennyországba meghívott. A végtelen Fölség hozzánk leereszkedett jóságával, szeretetével elárasztott ... Szentségeivel tisztít, erősít. Egyháza által vezet, tanít. Kérő szavunkra hallgat. Erőtlenségeinkben felkarol. Igazi Atyaként érez irántunk gyenge, hálátlan, esékeny, szegény halandó emberek iránt! Ilyen Atya előtt, ilyen Jóság és Szeretet előtt a megértő lélek csak térdre

roskadva tud megjelenni. Lenyomja a nagy kegyelem, a nagy rászorultság és a saját kicsinységének élénk érzete . Ki vagy te Uram?! És ki vagyok én!? A feleletet már térdre zsugorodva gondolja végig!...

Kéttérdre ereszkedve kell imánkat végeznünk! Ha könyv nélkül mondjuk az imát és rózsafüzért vagy feszületet nem tartunk kezünkben, akkor a kezünket összeteszszük és pedig úgy, hogy a balkéz kinyújtott és egymáshoz szorított ujjaihoz hozzásimítjuk a jobbkéz négy ujját, a hüvelyket pedig átvetjük a balkéz hüvelykjén, mit ekkor átteszünk a jobb kézre. Az ujjak tehát egymáshoz illeszkednek, míg a hüvelykek átvétődnek, alul a bal, felül a jobb-hüvelyk. Ez az előírt kézösszetétel! (Itt jegyzem meg, hogy az egy térről való térdhajtásnál mindenkor a jobb térd éri a földet a bal sarok irányában! Helytelen tehát a bal térről érinteni a földet!)

Ne feledjük azonban, hogy az imánál főcél: a mélységes áhítat Isten iránt. A fegyelmezett esetleg önmegtagadást is igénylő testtartás csak járuléka a buzgó imának. Ha e járulék nem lehetséges valamely akadály miatt, vagy zavarja, illetve lehetetlenné teszi a lélek Istenhez való emelkedését, akkor nemcsak szabad, de tanácsos is a melőzése. A testnek az a szerepe, hogy szolgáljon a léleknek. És úgy kell ezt a szolgálatot irányítanunk, ahogy a lélek érdeke, ez esetben: az ima tökéletesebb végzése igényli. Elsősorban áll ez a magányosan végzett imákra.

A közös imánál a feltűnés elkerülése végett a kellemtlenséget okozó testtartást még akkor se változtassuk, ha a fájdalom, vagy a kimerültség az áhítatot csökkenti is. Kárpótól bennünket a vesztett áhítatért a közös ima zavartalan egyformasága és szépsége, amelyben nemcsak Isten leli örömet, hanem örvendenek felette az angyalok és épülnek rajta az emberek. Csak akkor tegyünk kivételt, amikor a leküzdhetetlen kényszer hatása alatt állunk. Kényelemnek sohasem szabad kivételt létrehozna. Tökéletlen, fegyelmezetlen lelket jelent a kivételeskedés...

A szentmise alatt, mikor mindenki magánájitatosságát végzi, ez a szabály az irányadó: legmegfelelőbb az egész szentmise alatt — miként általában a templomban tartózkodás egész ideje alatt, akár van istentisztelet, akár nincs, — a térdelve végzett ima. Ha azonban gyengeség, vagy öregség ebben akadályoz, akkor az úrfelmutatást jelző

csengetésig ülve imádkozunk. — Evangéliumra felállunk annak jelzésére, hogy szent hitünk védelmében bármikor készek vagyunk szóval és tettel helytállni. — Úrfelmutatástól áldozás utánig térdelünk, mert ez idő alatt az Úr Jézus az oltáron van. Szentséges mise alatt, vagy Oltáriszentségimádás idején állandóan térdelnünk kell. Csak a testi gyengeség és öregség, amely szintén gyengeség, képezhet hellyel-közzel rövid időre kivételt.

Prédikáció alatt ülünk, még ha kitett Oltáriszentség előtt van is a szentbeszéd.

Litániákon is legjobb állandóan térdelni, a fennemlíttet esetekben tehetünk kivételt. Áldásra mindig letérdeünk.

Mikor térdelésről beszélünk, mindig két térdre való ereszkedést értünk. Egy térdre való ereszkedés helytelen és illetlen. Ilyent az Egyház nem ismer. Csak a térdhajtásnál van egy térről és két térről való hajtás. Kitett Oltáriszentség előtt elhaladva két térdre ereszkedünk. Ugyanígy teszünk, ha a főoltárnál a mise úrfelmutatástól áldozásig tart. Mellékoltárnál lévő miséknél, ha közben a főoltárnál is áll a mise, nem kell tekintettel lennünk a térdhajtást illetőleg arra, hogy hol tart a mise, csak úrfelmutatásnál imádjuk az édes Üdvözítőket két térdre hullva. Ha mellékoltár előtt elhaladunk, nem kell térdet hajtanunk.

Otthon végzendő imákat is leghelyesebb térdenállva végezni. Ezekre azonban könnyebben találhatunk okot, hogy ülve vagy állva, esetleg járkálva végezhessük.

Sokak lelkében él az az aggodalom, hogy szabad-ai imát fekve végezni, vagy munka közben szabad-e imádkozni?

Fekvőbetegek, ha a felülés nehezükre esik, egészen helyesen teszik, ha fekve imádkoznak. Még hivatalos imákat is végezhetik fekve. Azoknál is megengedhető, aikik télen hideg szobában megfázának, ha térdelve, vagy ülve végeznék imájukat.

Az meg ajánlatos és dicsérendő is, ha valaki kötelező imáját végezve, lefekszik, így fekve imádkozik mindaddig, míg el nem alszik. Imát fekvéssel elkönyelmeskedni nem szabad, de a fekvést imával megszentelni helyes és üdvös.

Ugyanez áll a munkára is. Kötelező ima végzésének idején nem szabad mással, — tehát munkával se — foglal-

kognunk, de a munkát imával, fohászokkal megszentelni, nagyon is ajánlatos.

Utcán menve, vagy munkából jövet nemcsak szabad, de ajánlatos is imádkozni, ha nincs velünk valaki, aki zavarjon. A jószándék megújítása, ájtatos fohászimák minden és mindenütt mondhatók. Ez az Isten jelenlétében való járásnak hathatós eszközlője, minden munkánknak, még a legközönségesebbnek is dicséretes megszentelése és a keresztény tökéletesség elérésének sikeres előmozdítója.

Miért imádkozunk?

Szólom kell az ima tárgyáról, vagyis arról, hogy mit kérjünk Istantól? Milyen javakért, segítségért fordulhatunk Istenhez? Mik azok, amelyeket szükséges kérnünk? Miket ajánlatos, miket nem tanácsos, miket nem szabad kérnünk? Mindezek oly kérdések, amelyekre határozott feleletet megadni bár nem könnyű, de elengedhetetlenül szükséges azok szempontjából, akik a lelkiélet terén előhaladni kívánnak.

Az ember természete, józan esze már magátólérte földön diktálja, hogy Istantól csak jót szabad kérnie. Rossz, bűnös dolg véghezviteléhez Isten segítségét kérni nem szabad... De ezek csak a főbb irányelvek, amelyek ezerféle változatban, számtalan körülmény között elveszítik határozott megállapításukat és így kétes bizonytalanságban vergődik a lélek. Igen könnyen megeshet, hogy olyat kér, amit nem szabad, vagy úgy kéri, ahogyan helytelen, és így az imának nincs meg az eredménye. Ezért szükséges a fenti kérdésekkel foglalkoznunk.

Bűnössé válik az az ima, amelyet valaki azért végez, hogy megköszönje a vélt isteni segítséget igaztalan perének megnyeréséért. Az emberi igazságszolgáltatást nem az öröök Igazság vezette felre, hanem az emberi ravaszság. Bűn tehát az Istenről feltételezni, hogy részese a ravasz emberi fondorlatoknak.

Hasonlóképen bűnt képez az az ima is, amellyel valaki megköszöni szépségét, ügyességét, tanultságát, gazdagságát, hatalmát, stb., amelyek által tiltott élvezetekhez jutott. Bár Isten adta ezek mindegyikét, de nem azért, hogy viszszaeljen velük lelke kárára, hanem, hogy általuk könnyebben jusson a nyugodt megélhetés tiszteességes lehetőségehez és így biztosabban, nyugodtabban szolgálhasson azok

Adományozójának. Az illető a célt téveszti el... Istenről azt véli, hogy bűnös élvezetek megszerzésére adta ajándékait! Isten minden adománya az örök célt szolgálja: a lélek üdvössége! Isten ilyen természetes adományát tényleg meg kell köszönnünk, érte állandóan hálásnak kell lennünk, ha valamit azokból kaptunk, de csak annyiból, amennyiben azokat lelkünk üdvének megmunkálására tudjuk fordítani. Ennyiben hasznosak. Egyebekben veszélyesek és károsak.

Ezért olvashatjuk a Szentek életében, hogy közük többen kérték Istent, hogy szépségüket semmisítse meg, így Limai Szent Róza. Mások szinte művészük lettek ügyességük és bölcsességük elrejtésében. Például Szent Antal. A gazdagságtól és hatalomtól féltek, mint a bűnrevivő alkalomtól. Királyok, hercegek, grófok nagy számban találhatók, akik belátva a vagyonban lappangó nagy bűnveszélyt, elhagytak minden és szegény szerzetesek lettek...! Általában ismeretes a szentek életében az a nagy irtázás, amellyel az előkelő állások, kitüntetések iránt viseltettek. Nemcsak nem kilincseltek protektorok ajtai, hanem ha neszét vették az őket püspökségre, vagy más kitüntetésre emelni szándékozó törekvéseknek, elbujdostak, mint az üldözök elől... Ez az igazi alázatos lelkület.

Milyen távol áll ettől az emberi és társadalmi előnyöknek bűnrehasználó lelkülete! És mily szánalmas tévedésben leledzenek azok, akik a sikerült bűnt Istantól származtatva, neki megköszönik. A gondolkodó és lelkileg képezett egyén könnyen belátja, hogy Istantól csak jó származhat, és pedig mindig és kivétel nélkül jó célból. A jó Isten más-ként elgondolni csak a tudatlan vagy gonosz ember tudja.

Adjunk hálát Istennek az Ő mérhetetlen adományaiért, amelyekkel testileg és lelkileg elhalmozott bennünket. De vigyázzunk, hogy azok hibáink, bűneink forrásává, vagy segítőjévé sohase legyenek. Nagy igazság az, hogy ami jó van bennünk, az Isten adománya, ami rossz, az a mi legegyénibb, sajátos tulajdonunk. Köszönjük meg a jót és használjuk az Ő dicsőségére. Kerüljük a rosszat, írtsuk azt magunkból, hogy jobban hasonlíthassunk Hozzá!

Legtöbb hibát

a kérő imában követhetünk el.

Oly sok testi-lelki igénnyel vagyunk tele, hogy egyetlen imánk alig akad, amelyben kérés nem hangzik el aj-

kainkról! Ezért nevezzük az imát igen sokszor könyörgésnek. Még a meghatározásnál is Istenről való kérésnek nevezzük az imát.

Igényeink nagyon sokfélék lehetnek! Jók és rosszak! Lelkünk üdvére előnyösek és károsak. És így hányszor összekuszálódik a határvonal a jó és rossz között, hogy jónak véljük a rosszat és rossznak a jót! Az emberi gyönge és értelmi homály hányszor kárhozatos irányba tereli az akaratot?!... Viszont a lelki jónak munkálásában hányszor felmondja a szolgálatot?!

Ilyen esetekben könnyen megesik, hogy Istenről olyan dolgot kérünk, ami bűnös, vagy bűnössé válik a közvetlen veszély következtében!

Hogy ilyen és hasonló lelki veszedelem és kár ne érjen bennünket, vegyük sorba azokat a kérdéseket, melyekre a szükséges választ megkaphatjuk:

1. Mit kell kérnünk Istenről?

Kérnünk kell Istenről azokat a kegyelmeket és segítségeket, amelyek az Általa elénk tűzött cél elérésére képesítenek minket. Ez a cél kettős: Isten dicsősége és a mi saját magunk örök boldogsága. Erről a Szentírás oktat ki bennünket! „Mindeneget önmagáért teremtett az Úr.“ (Prov. 16, 4.) Istenhez, a végtelen jósághoz más cél mélhetetlen lett volna! A saját képére teremtett embert a lehető legfölségesebb rendeltetéssel kellett a világba beleállítani. Fölségesebb rendeltetés el sem képzelhető, mint maga a végtelen Jóság, az Isten! Miként minden más teremtmény, úgy maga az ember is, a Teremtő örök jóságát hirdeti. A jóság készítette Istant a teremtés nagy művének véghezvitelére.

A mi erőnk fogyatékánál kezdődik az Isten tulajdonképeni

Segítő kegyelme. Addig csak indít, bátorít, vezérel és támogat ... „Isten teremtett minket a mi közreműködésünk nélkül, de nem üdvözít a mi munkánk nélkül.“ (Szent Ágoston.).

Mit szabad kérnünk?

Amíg testben élünk, testi igényeink is vannak. Ezeket sem nélkülözhetjük. Ezek életünk hordozói, vagy járulékaik. Két főcsoportra oszlanak: szellemiekre és testiekre. (A fennt tárgyaltak lelkiek!)

Mindkét csoportban vannak — megsebzett természetünk következtében — hasznosak és károsak. És mi sohasem tudhatjuk: mi válik hasznunkra és mi kárunkra. Ezért mind a szellemieket — tudás, művészet — mind a testieket — gazdagság, tisztelet, hatalom, egészség stb. — csak feltételesen szabad kérnünk. Ilyenformán: Add Uram, kérlek, ha lelkemre előnyösnek látod!... (Míg a lelkieket: az erényeket, bűnelhárításokat stb. feltétel nélkül, mivel azok biztosan Isten dicsőségére és üdvünk előmozdítására szolgálnak.) Az ellenkező rossznak elhárítását: nyomor, szégyen, betegség stb. — szintén feltételesen szabad kérnünk. Ezek nagyon sokszor, mint vihar a csónakot a kikötőbe, úgy hajtják a lelket az örökkélet révpartjára. Az ima célja pedig a léleküdvössége és nem a kárhozat. És sohasem tudhatjuk, hogy nem a bajok készítik-e elő üdvünket. Ezért kell a feltételezett az ilyenektől való szabadulásért végzett imánkhoz hozzáfűznünk! És ha Isten nem hallgatja meg, nyugodjunk meg, mert így jobb nekünk!

Mit nem ajánlatos kérnünk? Nem ajánlatos kérnünk olyan kegyelmeket, amelyek az Isten üdvözítési tervében, mint rendkívüli kiváltságok szerepelnek. Ezek az üdvösségek szempontjából egyénileg egyáltalán nem szükségesek. Ilyenek: halottak feltámasztása, betegek gyógyítása, jövendölés, stigmák stb. Ha valaki ezeket Istentől megkapja, örülhet neki. Aki azonban nem kapja meg, mitse aggódjék, mert ezek nélkül is lehet szent, sőt nagy szent, ép úgy, mint ha megkapta volna. Ezek a szeretetet önmagukban nem növelik, de kizárolag nem is bizonyítják...

Ugyancsak felesleges kérnünk, hogy Isten a legcsekélyebb kis szenvedélyt is irts ki belölünk, vagy hogy az akaratlan tévedésectől is oltalmazzon minket. Ezek rend-

kívüli kegyelmek, amelyek szükségtelenek a tökéletesség elérésében.

Mit nem szabad kérnünk?

Nem szabad kérnünk súlyos bűn terhe alatt semmi-féle erkölcsi rosszat. A végtelenül szent Istenről feltételezni a rosszban való közreműködést, súlyos eltévelkedést jelent. Miként előzőleg említtettem, nem szabad a sikerült lopást isteni segítségnek tulajdonítva, megköszönni, ép úgy előzőleg nem szabad ahhoz segítséget kérni. Hasonlóan tilos kérni Istenről, hogy a hazudozásban úgy segítsen, hogy ne vegyék mások észre. Bár hazudni bocsánatos bűn — hacsak nem okoz vele másnak nagy kárt — de halálos vétek kis bűnben való részvételt is elköpzelni Istenről.

Nem szabad kérnünk bocsánatos bűn terhe alatt közönyös dolgot Istenről. Hacsak további nemes cél nem lebeg előttünk, így nem szabad azért imádkozni, hogy kártyajáték közben nyerjünk, hogy futballcsapatunk győzzen, hogy a bálban valaki jól mulasson. — De ha ezeket erkölcsi jóért kívánja, akkor Isten a kérés által nem sérti. Pl. ha a gazdag zsugorítól azért akar nyerni, hogy a szegényeknek adhassa a nyert összeget. Vagy ha azért kívánja, hogy jól mulasson, hogy idegzete kipihenje magát és türelmesebb tudjon lenni. Így a közönyös dolog erkölcsi értéket kap és ezt kérni már szabad az ima által.

Szórakozás az imában.

Amennyire szükséges a lélek életében az imádság, annyira nehéz annak tökéletes végzése! Mintha a lélek összes ellensége közös támadással intézne rohamot az imádkozó ellen, annyi akadálya van a buzgó, jó imának.

Sok is a panasz az imában való szórakozás miatt! Még a szentek között is ritka, aki nem keseregne a szórakoztatónak gondolatok és érzelmek miatt. Nagy Szent Teréz hosszú éveken keresztül kínlódott az imában és elmélkedésben érzett tétevázó gondolatok és érzések sorvasztó gyötrelmeiben. Csak Szent Alajos életrajzában olvassuk, hogy egész életében nem szórakozott annyit ima közben, amennyi idő alatt egy Üdvözlégy Máriát el lehet imádkozni. Szinte különös kegyelme Istennek, ha valaki teljesen ment a figyelemfosztó hatásuktól.

De nem is csoda! Tudja a pokoli ellenség, hogy a jól imádkozó lélek annyi felvilágosítást és erőt nyer Istenről, amennyi éppen elég az Ő alattomos támadásainak kivé-désére. Buzgón és ájtatosan imádkozót nem tud bűnre vinni. Ezért minden megtesz a buzgó imádság megakadályozására. Az ebben elért sikere biztosíték a továbbiakra. A sikertelenség pedig kizár minden más sikert! Ezért van az, amiről oly sokan panaszkodnak, hogy ép ima közben lepik meg őket a legzaklatóbb és legváltozatosabb gondolatok!

Nagy akadály a jó imádságban a világi gondolatok feltörése is. Az élet sokfélé nyomorúsága, a sok aggodalom, kétség stb. szintén az ima alatt rohanja meg leg-nagyobb erővel az éppen ezek ellen Istenhez menekülő lelket. Ügy felfogják a gondolatokat és érzéseket, hogy azok számtalan útvesztőjében eltéved a lélek: nem talál Istenhez! mindenütt csatangol, csak éppen Istenhez nem jut el. Ha pár pillanatra talán mégis felsír az égi Atyához a gyermek szíve, egy újabb roham visszarántja onnan. A nehéz élet lehúz a földre!

A test kimerültésgében szintén nagy hátráltatója a megnyugtató sikeres imának. A mai kor kapkodó, ideges embere csapongó képzeletével nem tud huzamosan egy képnél, az Istennél megállomásozni. Csapong jobbra-balra!... Ereje is gyorsan fogy, főkép este. A napi munka kiszívja erejét, és a legjobb akarat mellett is imavégezetlenül álomba szenderül. Hiába idézi emlékezetébe az Úr Jézus figyelmeztető szavait: „Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne jussatok. A lélek ugyan kész, de a test erőtlen!“ (Máté 26, 41.)

De bármilyen sok is az akadályozó hatás, mégis csak szükség mindenkor imádkozni és sohasem szabad meg-szűnni! Az isteni kegyelemnek oly fontos eszközlője az, hogy a lélek veszedelme, sőt veszte nélkül nem lehet el-hagyni. minden nehezítő körülmény dacára végeznünk kell kitartóan és állhatatosan. Hogy ezt sikeresen te-hessük, vizsgáljuk meg milyen imádság tetszik úgy Isten-nek, hogy azt meghallgatja, vagyis másképen, mi szükséges ahhoz, hogy imádságunk

jó imádság

legyen.

Ha ebben megértjük a mi jóságos édesanyánknak, az

Egyháznak tanítását, nagy megnyugvásunkra és vigaszatalásunkra fog szolgálni. Való az, hogy mi nem mindig azt tartjuk jó imádságnak, amit Isten ilyenként fogad el tőlünk. Amint sok másban, úgy ebben is a mi bűn által megromlott természetünk sokszor tévesen ítélt. A tévedés pedig sohasem szolgálja az igazságot. De mindenkor lehetőséget nyújt a hamisságnak, a rossznak, ami ellen védekeznünk kell!

Az emberek nagyon hajlamosak minden a jelen szemszögéből értékelni! Ha valami most tetszik vagy előnyös, azt habozás nélkül jónak minősítik. Még a lelkírtékelésnél is ez a felfogás vezet. Ha az ima a végzés pillanatában jólesik, megállapítják a tényt: hála Istennek sikerült az imádság. Ha a felzaklatott kedélyállapotot nem csendesíti le, vagy a lelke édes érzelmekkel nem telíti, kész a le-sújtó vélekedés: az imában nem találok meghallgattatás! Míg az előbbinél bizakodó megelégedettség, addig az utóbbinál fajó lehangoltság származik. Pedig — amint nem biztos kifejezője a sikernek a zaklatott érzelmek higgadt nyugalma, — ép úgy nem jele a megnemhallgatásnak a nyomasztó bágyadtság továbbtartó keserűsége.

Az imát a jó Isten nem egyedül az érzelmek háborgó tengerének lecsendesítésére rendelte, hanem a lélek (tehát az egész ember) örök életének segédesközévé avatta. Nagy tévedés tehát kizárólagos siker normájának az érzelmek édességét tartani! Pedig de sokan leiedzenek e fel fogásban! Nagy tévedés az, amely sok erényvirágot száritott ki a szép fejlődésnek indult lélekmezőkön.

A lélek útját Isten felé két nagy erőforrás készíti elő. Egyik az ész, amely értelmi meglátásokból táplálkozik. A másik a szív, amely érzelmi hatásokból meríti erejét. Az első, mint tudat, a második, mint vágy hat az akaratra. Mindkettőben feszülnek a természetes és természetfeletti indító erők, amelyek a parancsoló cselekvés irányát meg határozó akaratot befolyásolják. A természetes hatások az ész és a szív nemesen képzett vagy szánalmasan eltévelye dett romlottságához mértén jók, erkölcsösek és rosszak, bűnösek lehetnek. Az akaratot jó, vagy rossz irányba terelhetik. Arról itt nem akarok értekezni, hogy melyik tehet ség: az ész vagy a szív hat-e eredményesebben az emberi szabadakaratra! Vitatkozzanak erről azok, akik az elmélet világát járják. Én a gyakorlati utat ismertetem.

Jól imádkozunk tehát, ha az igazság meggyőző ereje, a jóság és szeretet nemes vonzása a bűn kerülésére, a jó és erényes cselekedetek gyakorlására képesít akaratunkat. Ez tehát nem az édes érzelmek gyümölcse, hanem a szíven és észen keresztül ható isteni segítségnek eredménye.

Nagyon jó és előnyös az édes megnyugvásban rингатó ima, de a jóra képesítő a hasznosabb. Teljes erőkből törekednünk kell ennek a vigasztaló érzületnek megszerzésére, de ha nincs meg, csüggédünk nem kell. Imánk enélkül is jó lehet. Az örök élet útján nélküle is haladhatunk.

A jó imádság ezek szerint az, amely megszerzi Isten segítségét a bűn kerülésére és az erényes tettek véghezvitelére. A jó ember legyen jobb. A jobb tökéletes!

Nagyon szépen magyarázza ezt Emmerich Katalinnak egy látomása. A templomban két úrinőt látott imádkozni. Látszat szerint mindenki buzgón imádta Jézust az Oltáriszentségben. Hirtelenül az imádkozok felett két korona jelent meg. Az első egészen leereszkedik egyik fejére, a másik bizonyos magasságban lebeg a levegőben. Mikor imájukat végezve kimennek a templomból, Katalin utánuk megy, hogy megtudja, mi a magyarázata a jelenségnak. Katalin kérésére elmondja az a nő, akinek feje fölött lebegve megállt a korona, hogy ily buzgón, és áhítatosan még nem sikerült az imája, mint most. Akinek fejére egészen leereszkedett a korona, arról panaszko-dott, hogy egész idő alatt folytonosan a zaklató gondolatok ellen kellett küzdenie. Bárhogy erőlködött is, nem tudta magát mentesíteni tőlük. Katalin ebből megértette, hogy nem az áhítatosság érzete határozza meg az ima értékét, hanem a léleknek az a komoly törekvése, amellyel igyekszik Isten előtt kedves lenni. Aki mindenget tesz, ami tőle telik, az tökéletesen imádkozik. Amit ebből elhagy, az fokozza lejebb az ima értékét.

Mit kell tennünk, hogy imánk eredményes legyen?

Részletes felelet helyett az Úr Jézus példázataiból mondok el egyet. „És leülvén Jézus a templomkincstárral szemben, nézegeté, hogyan dobálja vala a sereg a pénzt a kincstárba; és sok gazdag sokat vete abba. Odajövén pedig szegény özvegy, két fillérecskét vete, ami egy

krajcár. És előhíván tanítványait, monda nekik: bizony mondomb nektek, hogy e szegény özvegy többet adott mindenazonknál, kik a pénztárba tettek. Mert azok mind abból adtak, amiben bővelkedtek, ez pedig az Ő szegénységből bele tette mindenét, amije volt...“ (Márk 12, 41—44.) Az Úr Jézus itt anyagi áldozatokról, — pénzről — beszél, de világos, hogy ugyanez áll a lelki áldozatról is. Söt ezt még fokozottabban érhetjük a lelkiekre. Az anyagi eszközök, ha kellő nagyságban állnak rendelkezésünkre, könnyebben segítenek az anyagi célok elérésére. És e céloknál nem fontos az adományozó szándéka. A hiúságból adott nagyobb összeg eredményesbben viszi előre a mulandó, a testi élet igényeit, mint a jószándékkal adott kicsiny összeg. Pl. a szegények segélyezése, templomépítés, stb. A jószándék értéknövelése a lelki kincsre vonatkozik. Ez világos az Üdvözítő szavaiból. A két fillér csak két fillér marad a dicséretes szándék mellett is. Az aranyak, amiket a gazdagok vetettek a perselybe, nem vesztették el értéküket a hiúság vagy más silány szándék következtében. Csupán Istenről nem remélhettek az adományozók nagy jutalmat. Tehát a lelki érték lett parányi, el lentében az özvegy adományával!

Most alkalmazzuk a példázatot avagy inkább a történetet az imára!

Akiknek bőven áll rendelkezésükre idő és pihent erő, mert kevés a gondjuk, dolguk, azok a gazdagok. Akiknek pedig az élet, a család gondja lefoglalja majdnem minden idejüket, még a pihenésre szükségeset is; erejüket pedig erőltetett sok és nehéz dolog kiszívja, azok a szegények, akiket az özvegy képében szerepeltet az Úr! Imádkozik minden két csoport. Az időben és erőben gazdagok sokat és buzgón (ezt jelenti az arany!) imádkoznak, az ezekben szegények keveset és szórakozottan, mert sem idejük, sem erejük!

Elbizakodhatnak-e a gazdagok? Kétségbe kell-e esniük a szegényeknek? Az Úr Jézus szavai kétségtelen biztonsággal hangoztatják, hogy miként az előbbiekn nem bizakodhatnak el, ép úgy az utóbbiaknak nem kell aggódniuk!

A jó Isten tudja és látja, kinek mennyi erő és idő áll rendelkezésére! És senkitől nem kíván többet, mint amennyit adhat. Ha valaki ima közben minden megtesz,

ami tőle telik, az tökéletesen imádkozik, még akkor is, ha csak fillérnyi az eredmény. Míg ellenkezőleg, ha valaki emberileg szólva: jól imádkozik is, de Isten látja, hogy még több is tellett volna tőle, amit hanyagsága vagy fejlületessége révén elmulasztott, annak nem tökéletes az imája. Ez teszi érthetővé Emmerich Katalin látomását, mely szerint a szórakozottság ellen küzdő fejére egészen leszállott a korona, a buzgón imádkozó felett pedig lebegve megállt!

Hogy még érthetőbben fejezzem ki magamat, a következőket hozom fel. Az erőt, amely rendelkezésünkre áll az imában és az időt, amelyben módunkban van imádkozni, fokokban fejezem ki. Ha valakinek tíz foknyi ereje és ideje van, csak akkor imádkozik tökéletesen, hogyha mind a tíz fokot áldozatos buzgalommal beleadja az imába. Amennyit elhagy ebből az erőfeszítésből, annyi hiányzik Isten szemében az ima értékéből. — Ha pedig valakinek csak egyetlenegy foknyi ereje és ideje van, de ezt készseggyel áldozatul hozza Istennek az imában, tökéletes imát végez, mert „szegénységéből belevetette mindenét, amije volt.“ Míg aki nem tette meg mindazt, amit tehetett, „abból adott, amiben bővelkedett“ ... Tartott meg belőle magának is!...

Az időre vonatkozólag még valamit meg kell jegyeznem!

Amint a lelkierő a buzgóságot hozza létre, úgy az idő a hosszabb vagy rövidebb imalehetőséget adja. És miként szükséges az ima tökéletességéhez minden erőlehetőség kihasználása, ép így ami időt imára fordíthatunk, a tökéletesség szempontjából imában kell eltöltenünk!

Az imában Istennel foglalkozik a lélek. Látja őt, a végtelen szépséget, teleissza magát az ö lényének fönségevel és így könnyebben fordul el a földi gyönyörök bűnös csábításaitól. Isten kegyelmével felvilágosul az értelem, nemesbedik az akarat és tiszta az érzelem: tökéletesedik az ember! Minél tovább tart e hatás, annál vigaszalóbb az eredmény. Minél bensőségesebb a szemlélet, annál szilárdabb a ragaszkodás. Tényleg: szükség mindenkor imádkozni... Oly sok és sokféle eredménye van az imának a lélek előhaladásában, hogy azt mindenkinél nagyra kell becsülnie és teljes erejéből igyekeznie kell azt kihasználni...,

Erre adott példát az édes Üdvözítő, midőn a tanításban eltöltött nehéz nap után az egész éjszakát imádságban töltötte. Pedig neki szüksége erre nem volt. De így akar bennünket kioktatni a lélek gondozás módosztaira. Sőt nemcsak éjszakákon át imádkozott, hanem pusztába vonult, kerülve minden emberi közelséget és negyven napon át böjtölt és imádkozott, miként a Szentírás tudomásunkra adja. Különösen fontosabb életeseményei előtt merült el hosszabban az Isten imádásában. így cselekedett például apostolainak kiválasztásakor.

Az Úr Jézus példája és a lélek természetes vágyódása Isten után, adja magyarázatát annak a hosszú és majdnem megszakítás nélküli imának, amit a szentek életében oly gyakran látunk. Nemcsak a remeték buzgólkodtak így az Isten szolgálatában, hanem a zárdák lakói és a világban élő jámbor lelkek is. A szent élet és az imádság oly szorosan fűződik egymáshoz, hogy lehetetlen szentnek lenni a gyakori és buzgó imádság nélkül.

Ezt értik és tudják mindazok, akik komolyan törekzenek előrejutni a lelkiéletben. Gyakorolják is teljes erejüköböl. De mit csináljanak azok, akiknek nem adatik az a kegyelem, hogy hosszasan elmélkedhessenek az Úr szolgálatában?!

Ezek vigasztalására megint a Szentírást veszem elő! Miként buzdítja az Úr szavaival és példájával a szüntelen imára azokat, akiknek — bár nehezen, de — lehetőségük nyílik erre, ép úgy megnyugtatja azokat, akik legőszintébb óhajuk dacára sem tudnak hosszasan időzni az imában. Ezekhez idézi az édes Jézus e szavakat: „Imádkozván pedig ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok; mert azt vélik, hogy sok beszédjükért nyernek meghallgattatást. Ne legyetek tehát hozzájuk hasonlók, mert tudja a Ti Atyátok, mire van szüksétek, mielőtt kérnétek öt. (Máté 6, 7—8.) Ezeket a szavakat erősítik azok a meghallgattatások, amelyekről az evangéliumból nyerünk értesítést. íme egy pár: „Uram, ha akarod, megtisztíthsatsz engem!“ És az Úr: „Akarom, tisztszíts meg!“ És a bélpoklos megtisztul. — A jerikói vak: „Jézus, Dávid Fia, könyörülj rajtam!“ És Jézus könyörült rajta, — meggyógyította. — A jobb lator a kereszten: „Emlékezzél meg rólam, ha Atyád országába jutsz!“ — „Még ma velem leszel a paradicsomban!“

A bízó szeretet, ha rövid szavakban jut is Isten elé.

teljes meghallgattatást nyer. A sok és hosszas beszéd, amelyben csak gépies hadarás vagy tiszteletlenség nyilvánul meg, Isten előtt nem kedves. Heródes az Úr kihallgatásakor „sok beszéddel“ kért csodát és az Úr feleletre sem méltatta. — Ha nincs sok időnk, buzgalommal és bizalommal igyekezzünk pótolni azt és Isten megadja a szükséges kegyelmeket.

Katonákat látogatott a tábori püspök. Egyik katonát kérdezi: szoktál-e fiám imádkozni?! — Ingen Atyám, de csak katonásan! — Hogy érted ezt?! — Ha reggel felébredek, ezt mondomb: Istenem, szolgád felkel, könyörülj rajta! Ha enni akarok: Istenem, szolgád eszik, add lelki üdvére! Ha veszélyben vagyok: Istenem, őrizz a bűntől! Ha lefekszem: Istenem, szolgád lefekszik, könyörülj rajta! — A püspök szeretettel kezet szorított vele.

Akinek kevés az ideje, az fohászokkal, cselekedeteinek jószándékkal való végzésével pótolhatja a hiányt, Csak a bizalomban és szeretetben ne legyen hiány, mert ezt még a hosszú imádság sem pótolja.

Imádkozzék sokat és lehetőleg buzgó elmélyüléssel az, akinek Isten a módját megadja. De ne csüggédjen el az se, akinek kevés az ideje és ereje; tegye meg, amit tehet és az Isten kegyelme mindenben segíteni fogja.

Imafelajánlás.

Felmerülhet a kérdés: „Valaki felajánlj minden lelki érdemét egész haláláig a purgatóriumban szenvedő lelkekért. Ugyancsak — Liziői Szent Teréz példájára — fel szeretné ajánlani egy misszionáriusért vagy a missziókért általában. Teheti-e ezt? A két cél: a tisztítóhelyen szenvedő lelek kiszabadítása és a hitetlenek megtérítése ki-sebbíti-e vagy kizárja-e egymást.“

Ez a kérdés a törekvő lélek világában nem elszigetelt jelenség. Gyakran felvetődik a lelkiatyák előtt. A kérdés általánosabb érdeklődésre méltó jellegére való tekintettel itt adom a feleletet az imáról szóló értekezések sorában. Sok buzgó léleknek szolgálhat útmutatásul. Egyébként is hozzájárul a lelkílet egy kérdésének tisztázásához. Nem lesz tehát a felelet felesleges.

*

Hogy a kérdésre szabatos feleletet adhassak, ismétlem, hogy az imának négyfélre faja van: imádó, hálaadó,

kérő és engesztelő. Ugyanez a négy hatás jöhet létre a jó-cselekedetekben vagy mint általában mondani szoktuk: az erénygyakorlatokban is. Ezekben az eredményeken kívül van még egy hatás, amely a cselekvő egyéntől sohasem választható el: a végzési érdem. Ez növeli a meglevő isteni kegyelmet, a megszentelő malasztot, ami kifejezője annak, hogy az illető mily fokban szereti Istenet, mennyi boldogságra tarthat számot halála után az üdvözültek között. Másként ez jelenti azt a fokot, amelyben a lélek a kereszteny tökéletességben előrehaladt.

Van az imának és erénygyakorlatnak egy másik: hatása is: *a segítő kegyelem, megnyerése*. Ez az eredmény azonban nem tartozik szorosan a kérdés keretébe. Azért róla röviden csak annyit jegyzek meg, hogy ez minden cselekedetünkhez szükséges isteni segítség. „Nélkülem semmit se tehettek,” mondja idevonatkozólag édes Üdvö-zítőnk. Ennek nagyságát növeli az előzőleg jól felhasznált segítő kegyelem, ami az ima és erénygyakorlat által történik. — Ha látja Isten, hogy segítségével együttműködve szeretetében előbbre jutottunk, a következő cselekedethez bővebben nyújtja segítő kegyelmét. Az egyik jócselekedet a másikat segíti. De ellentétesen egyik bűn a másiknak egyengeti útját a segítő kegyelem kisebbítése által.

Az imának négyfélé módja könnyen érthető. Az erénygyakorlatnál azonban már szükséges egy kis magyarázat. — Imádást gyakorolunk a jócselekedetben akkor, ha, a cselekvésben meghódolunk Isten előtt, mint legfőbb Urunk, „Parancsolónk” előtt. Akaratát, parancsait teljesítjük, mert tudjuk, hogy neki, mint legfőbb Urunknak engedelmeskednünk kell. — A hálaadást az erénygyakorlatban akkor juttatjuk kifejezésre, ha a jócselekedetet azért végezzük, hogy az Istantól nyert adományt megköszönjük. Pl. ha valaki búcsúra zarándokol, hogy megköszönje Istennek egészsége visszanyerését. Cselekedetünk kérő jelleget ölt, ha a jót azért tesszük, hogy általa Isten-től valamely kérésünk meghallgattatását kiesdjük. Pl. böjtöt vállalunk, hogy vizsgánk sikерüljön, vagy a megpályázott állást elnyerjük. Engesztelő érdemet szerünk az erénygyakorlattal, ha azért tesszük a jót, hogy Istennek elégtételt adjunk az ellene elkövetett sérelmekért. Pl. alamizsnát adunk jó célra, hogy Istenet megengeszteljük bűneinkért. Vagy terhes kötelességeinket igyekszünk ponto-

san teljesíteni — bűnbánó lélekkel. Ugyanezért eltűrjük mások bántalmait, vagy Isten által reánk mért csapásokat, betegségeket...

Láthatjuk ezekből, hogy a szándék határozza meg a cselekedet minőségét és értékét. Ez teszi, hogy ugyanazon erénygyakorlat majd egyik, majd másik hatást váltja ki a négy közül. Ha ilyen meghatározó szándék nincs, akkor az erénygyakorlatnak az értékét és minőségét a tárgyi jellege határozza meg. Pl. a szegénynek juttatott segítség tárgyi jellege avagy természeti sajátossága: a nyomor enyhítése. — A kötelesség pontos teljesítése önmagában az engedelmesség értékét bírja. A különös cél nélkül végzett ima, az áhítat erényét fejezi ki. És ha ezekhez a fenti szándékok közül egyik vagy másik — esetleg több is — hozzájárul, akkor ehhez a tárgyi értékhez csatlakozik a szándékolt erény értéke is. Vagy ha több ilyen különös cél lebeg a cselekvő előtt, akkor mindegyik értéke növeli a tárgyi értéket. Ebből világosan kitűnik a jószándék nagy fontossága. Ennek gyakorlása nélkül szinte lehetetlen a tökéletességen komolyan előhaladni.

Miként az imánál láttuk, hogy a négyfélé mód* legtöbbször együtt van, ép úgy az erény-gyakorlatnál is. Főképen pedig a jószándékkal határozott célokra végzett erénygyakorlatoknál. Lehetetlen pl. hogy, aki Istantól meg-hallgattatást kér, az ne ismerje benne legfőbb Urát. De más szempontból, ha nem tapasztalhatta volna már a meghallgattatást, nem volna bizalma iránta. Tehát ott lappong a szívben a hálá is. És ha nem tudná, hogy bűneit megbocsátotta, hogyan merne hozzá folyamodni? Nem hiányzik nála az engesztelés értéke sem.

Ezek előrebocsátása után most már felelek a feltett kérdésre!

A tisztítótűzben levő lelkekről felajánlhatjuk egész halálunkig minden imánk és jócselekedetünk *engesztelő, elégítételek nyújtó érdemét!* (Tehát nem minden lelkiérde-mét!) Ezt az Egyház ajánlja. Különös lelki kincsekkel jutalmazza is! Actus heroicusnak, hősi cselekedetnek nevezi! A szentek életében sok példát találunk erre. A jámbor lelek között manapság már nagyon elterjedt gyakorlat. Az irgalmas szeretetnek fenséges szép megnyilvánulása ez. Nagyon ajánlatos!

Aki így a szenvédő lelkekről felajánlotta imáinak és

jócselekedeteinek elégtételel nyújtó érdemét, a fentiek szemben felajánlhatja hasonlóképen a misszionárius munkájának támogatására, a hitetlenek megtérítésére, imáinak és jócselekedeteinek kérő érdemét. Ez a kettő nem kisebbíti egymást. Sőt támogatja a felebaráti szeretet növekedése által. Cselekedeteink minél tisztább szándékkal és nagyobb szeretettel történnek, annál kedvesebbék és értékebbék Isten előtt. Mindkét felajánlás pedig a legönzetlenebb Isten és felebaráti szeretetből származik. Tehát tényleg növelik kölcsönösen a cselekedetek érdemét.

De mi marad annak, aki így felajánlja jócselekedeteit? A végzési érdem, amely a kegyelmi állapotot növeli, természeteszerűleg megmarad, sőt növekszik, mert növekedett a szeretet, amely a cselekvést irányította. És bár saját adósságát nem törleszti, halála után — szinte biztosra vesejük — Isten előbb az égbe juttatja, mintha minden magának tartott volna fenn. Az Úr szava mondja: „Legyetek irgalmasok, hogy irgalmasságot nyerjetek.“ A szeretetnek e hősei a szeretet Istene fogja majd felkarolni. De meg a kiszabadított és a hit üdvözítő erejének megnyert lelkek hálásak lesznek iránta. Imádkozni fognak érte, hogy minél gyorsabban eljuthasson a szeretet Istenének boldog bírására. Ott fogja élvezni jószándéka által a felajánlás révén szerzett nagyobb érdemét örökön örökké!

Azt azonban meg kell jegyeznem, hogy a két felajánlás között egy kis különbség mégis van. A tisztítóhegyen lévő lelkekért kivétel nélkül minden jóvátételi érdekmünket felajánlhatjuk, míg a hitetlenek vagy bűnösök megtéréséért szinte lehetetlen minden kérő értéket átengedni! Közös, hivatalos imáinkban vannak más kérdések is. A léleknek közben lehetnek más óhajai is. Ezekből teljesen kikapcsolódni egyszerűen lehetetlen. Tehát csak azt ígéri az illető, hogy teljes erejből igyekezni fog imáit és jócselekedeteit úgy végezni, hogy minél többet tehessen a hitetlenek megtérítéséért.

Mikor ajánljuk fel imáinkat?

Az ima erejének és értékének üdvös kihasználása céljából szükséges azt is szem előtt tartanunk: mikor ajánljuk fel imáinkat? Mikor állapítsuk meg azt a célt, amelyért imáinkat végezni óhajtjuk? A kérőimánál ezt elen-

gedhetetlenül fontos tudnunk éppen a siker szempontjából. Bármily buzgón és jól imádkozunk is, a kért kegyelmet nem nyerhetjük meg másként, hacsak meg nem határozuk a szándékot úgy, hogy az ima tényleg azért szálljon fel Istenhez. Ugyancsak ezt mondhatjuk az erény gyakorlatokról és legfőképen a búcsúkról is.

Bár lelkikönyvekben gyakran olvashatunk e kérdésre vonatkozó szabatos utasításokat, mégis szükségesnek vélem a hasznos tudnivalók rövid összegezését, hogy a kegyelmi élet kincseit annál bőségesebben aknázhassuk ki.

A szándékfelindítás időpontjának meghatározásánál alapul veszem azt, amit az erkölcstanítók az Egyház jóváhagyásával tanítanak a szentmisére nézve. Ez szabatos és biztos, mert az Egyház nagy gondot fordít arra, hogy a pap a szentmise gyümölcseit úgy ajánlj fel, hogy azokban minél bővebben részesüljünk. Annak a meghatározására, hogy a pap a szentmisét kiért vagy miért mutatja be, a következő elvek irányadók.

1. A szándékot az határozza meg, aki a cselekményt végzi. A cselekvő tevékenysége hozza létre azt a keretet, amelybe beleárad az isteni kegyelem, tehát kizárolag Ő rendelkezik vele. Őt mások kérhetik, vagy ha alattvaló, parancsolhatnak is neki, hogy kiért vagy miért ajánlj fel, de a döntő tényező mindenig az Ő akarata lesz. A szándék készsége, mellyel oly cselekedetet is felajánl Istennek, amelyeket mások végeznek, bár kedves és érdemszerző, de sohasem éri el azt a fokot, amit a cselekvéssel érhetne el. így pl. szép áhítatgyakorlat az, ha valaki felajánlja az Úr Jézus érdemeit, a szentek és angyalok imáit, az összes szentmiséket, de e felajánlás nem támogatja úgy a kérelmet, mint ahogyan az értékek önmagukban, a cselekvők összeségében tehetnék, hanem csak annyiban, amennyiben a buzgalom és szeretet a felajánló lelkében ég a felajánlás pillanatában. Egy szentmisének a meghallgatása nagyobb lelkikincs, mint jelenlét nélkül az összesnek felajánlása, mivel a teljes értéket csak az nyeri, aki a cselekményt végzi vagy abban cselekvőleg résztvesz.

2. A felajánlás történjék a cselekedet lényeges részének elvégzése előtt. így a pap a szentmisét Úrfelmutatás előtt ajánlja fel azért, akiért bemutatni óhajtja. Az utána való felajánlás már érvénytelen, mivel a szentmisse lényege az Úrfelmutatás. Imáinkat, jót cselekedeteinket,

nyert búcsúinkat tehát már eleve föl kell ajánlanunk, ha azt akarjuk, hogy a biztos célt, mit óhajtunk, valóban szolgáljuk vele. Az utólagos felajánlás által már nincs a kívánt eredménye.

3. A felajánlás legyen határozott. A célt vagy a személyt pontosan meg kell állapítanunk. Pl. a meghalt szüleimért, testvérem megtéréséért, hazánk sorsának jobbrafordulásáért, stb. Érvényes felajánlások még ezek is, bár egy bizonyos határozatlanság van bennük: akiről senki sem emlékezik meg; aki a tisztítóhelyről leghamarabb kiszabadul; aki nekem legtöbb szomorúságot okozott; aki-nek én legtöbb fájdalmat szereztem. Érvénytelen felajánlások ezek: akiknek Isten adni akarja; akiknek a Bold. Szűz szánta. A meghatározás ezekben nem a cselekvő akaratától származik, tehát érvénytelen. De ha így fogalmazza: akinek Isten, a Boldogságos Szűz akarja, hogy én felajánljam, az érvényes, mivel itt a cselekvő akarata az irányító és nem másé, akár Istené, vagy a Boldogságos Szűzé! A meghatározást egyesegyedül a cselekvő akarata teheti és senki más.

Az akarat meghatározása háromféleként lehet érvényes, aj Ha a cselekedet befolyásánál tudja és érzi, miért vagy kiért végzi az imát. Pl. mikor elhunyt szüleiért imádkozik, maga előtt látja Istent és szüleit és kéri Istant, hogy ezekért a szívesen fogadja el engeszettelő imáját, b) Ha előzőleg felindította ugyan a szándékot, mit imája által elérni óhajt, de ima közben szeme elől téveszti, akár a nagy buzgóság révén, amellyel csak Istant szemléli, akár a zavaró gondolatok következtében. c) Ha a szándékot nem közvetlenül az ima előtt, hanem akár napokkal előbb indította fel és így az ima végzésénél eszébe sem jut, csak egyszerűen végzi. Pl. vasárnap elhatározza, hogy pénteken a böjtöt egyik rosszútra tért barátjáért ajánlja fel. Közben teljesen elfelejtíti, jön a péntek, megtartja. A felajánlás érvényes. E három közül mindegyik érvényes módja a felajánlásnak.

Úgy tekinthetjük az ilyen szándékfelindításokat, mint az ajándékozást. Ha egyszer odaadtunk valamit, az már azé, akinek adtuk, ha róla közben meg is feledkezünk. Csak a nagyon hosszú idő szünteti meg a felindított szándékot: egy év, félév, ha közben egyáltalán nem jut eszünkbe.

Szokása a jámbor hívőknek, hogy egymástól imát kérnek. Az ígéret után elég gyakran többé rá se gondolnak. A végzett imákban a kérőnek mégis van része, mert az ígérőben megvolt a szándék! Ez pedig elég ahhoz, hogy része legyen benne.

Ez áll az imára és az erénygyakorlatokra. Valamit még külön meg kell jegyeznünk a búcsúfelajánlásokra nézve.

Itt is szükséges az érvényességre való tekintettel, hogy a fent elSOROLT három körülmény meglegyen. Azaz: a cselekvő a cselekedet lényegének megtörténte előtt határozza meg, kiért ajánlja fel a búcsút? A búcsúnak rendesen három feltétele van: gyónás, áldozás, pápa szándékára ima. Tehát legalább a pápa szándékára való ima befejezése előtt határozzuk meg, kiért ajánljuk fel. A búcsúnyerés lényegéhez ugyanis e három szükséges. Az utána való felajánlás már késő.

A lelkivezérek ezért azt ajánlják, hogy a reggeli imában indítsuk fel azt a szándékunkat, hogy a nap folyamán nyerhető összes búcsúkat el akarjuk nyerni. Ha ezt megtezzük, akkor a búcsúkat valóban megnyerjük, ha nem is gondolunk rá, csupán az fontos még, hogy a feltételeket teljesítsük. Legjobb azonban az, ha még külön az imánk előtt felindítjuk a búcsúnyerési szándékot.

A búcsúk felajánlásánál még azt is üdvös figyelembe vennünk, hogy nem tudhatjuk biztosan, hogy az a halott, akiért felajánljuk, valóban a tisztítóhelyen van-e? Csak akkor veheti annak hasznát, ha ott van. Nehogy a búcsú kárbavesszen, tanácsos bizonyos sorrendet megállapítani, ahogy a búcsúkat alkalmazni akarjuk. Pl. e teljes búcsút (vagy részlegeset) azért ajánlom fel, aki a tisztítóhelyen a vérrokonság révén hozzám legközelebb áll. Ha vérrokonom nincs, akkor azért, aki a sógorság, lelkirokonság, jóbarátság által kapcsolódik hozzám leginkább. Nagyon tanácsos közbe-közbe azért is felajánlani egy-egy búcsút, aki miattunk szenved, akit megbotránkoztattunk életében, vagy nem használtunk neki úgy miként kötelességünk lett volna, akitől testi vagy szellemi jókat kaptunk (tanítókért, elöljárókért, alattvalókért, lelki vezetőkért).

Így nem történhet meg az, hogy a nyert búcsút senkisem élvezи, mert e sorrend szerint mégis csak lesz valakié. Meg lesz az eredménye az imának, a felajánlott jó-cselekedetnek vagy búcsúnak.

A jó imádság könnyű módja.

Nagy érdekeink fűződnek a jó imádsághoz. Az emberi gyengeségnek ez egyik legerősebb támasza, Isten segítő szent kegyelmének igen hatásos eszközlője. Hitágazat tartja, hogy e kegyelem nélkül semmit se tehetünk, általa pedig minden elérhetünk.

A bűnök kiirtása és az erények megszerzése tekintetből nem nélkülözhetjük az imát, hisz éppen e kettőből áll a keresztény tökéletesség. „Kerüld a rosszat és tudd a jót” hangoztatja az Úr szava. Aki komolyan fogja fel az örök élet nagy gondolatát, az tudja értékelni a lelkى előmenetelt és ennek eredményt biztosító eszközét, a jó imádságot, örök érdekünk, hogy kegyelemnek hijjával ne legyünk!

Igen ám, de mikor annyi akadálya van az eredményes imádságnak! Oly sok a szórakoztató érzés, gondolat. Oly nagy a gyengeség! Oly kevés az erő, a kitartás! Mint a sáskaraj, úgy rohan meg bennünket a sok szórakoztató hatás. Mint a nyugtalan cinege vagy röppenő pillangó, ugrál agról-ágra, helyről-helyre képzeletünk és vele gondolatunk.

Fontos kérdés, hogy miként lehet ezek dacára is jól imádkozni! Mert kell, hogy legyen valami lehetőségünk, hisz nem tehetünk róla, hogy ilyenek vagyunk.

Ha a Szentírást vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy ott sokféle faja van a jó és Isten előtt kedves imának. Egy a többek között az, amelyről beszélnek óhajtok. A többöt most mellőzöm. A legkönnyebbet veszem!

*

Dániel próféta könyvének 3. fejezetében szó van három ifjúról, akiknek neve: Ananiás, Azariás és Mizael. Ezek Nabukodonozor aranyszobrát a király parancsa ellenére sem imádták. Igaz, istenfélők voltak, bálványt nem imádhattak. A kaldeusok bevádolták őket a király előtt, aki haragjában tűzhalálra ítélte őket. Büszkén jelentette ki: „Ki az az Isten, aki megment titeket az én kezemből?” Mintegy azt akarta kifejezni, hogy Ő hatalmasabb, mint az az Isten, akit az ifjak imádnak! A parancs teljesítéséhez hozzálláttak. Hétszerte jobban tüzeltek a kemencében, mint máskor. Ruhástól vetették be őket. Tovább is tüzeltek, úgy hogy 40 könyöknyire kicsapott a láng. Az if-

jak a kemencében imádkozni kezdtek, a tűzben sértele-nél jártak-keltek. „Olyanná lön a kemence, mint harma-ton a szellő lengedezőse. És a tűz teljességgel nem illeté Őket, semmi fájdalmukra és semmi bántásukra sem lön.“ Erre a nagy csodára hálaima fakadt ajkukról és így imádkoztak:

Áldjátok az Úr minden alkotmányai az Urat, dicsérjétek és magasztaljátok Öt mindörökké! Áldjátok az Úr an-gyalai az Urat. Áldjátok egek, egek feletti vizek, nap, hold, csillagok, záporeső, harmat, szelek, tűz és hőség, hideg és zúzmara, jég, hó, éjek, napok, világosság, sötétség, villámok, felhők, hegyek és halmok, minden földi teremtmények. Áldjátok az Urat források, tengerek, folyók, cetek és a vízben úszó minden állatok, minden égi madarak, vadak és barmok, emberek fiai, papok, szolgák, szentek és alázatos szívűek, stb.

A biztos haláltól való megmenekülés mérhetetlen há-lára lobbantja szívüket. A szív hálaimát zeng! És milyen ez az ima?! Bekalandozza az egész teremtett világot. És ki merné azt mondani, hogy Isten előtt ez az ima nem volt kedves?

Van tehát mód és lehetőség arra, hogy a csapongó képzelet, a szállongó gondolatok dacára is kedves és eredményes legyen imánk! És mi az a körülmény, amely nemcsak imává teszi a gondolat kóborlását, hanem még kedvessé és eredményessé is? Az, hogy a gondolat nem ragad bele a teremtett dolgokba, hanem belőlük, sőt velük Ist-enhez száll. Isten dicsőségének és akaratának megfelelően nem mélyed el bennük, hanem kapcsolatba hozza azokat a végső okkal. Nem vonják el a lelket Istantól, hanem a lélek emeli a gondolatába ötlött fogalmakat Istenhez.

Bár az ima a léleknek Istenhez való emelkedése, Ist-tennel való beszélgetés, mégsem szórakozás az, ha másra is elterelődik a lélek, csak kapcsolja Istenhez azt a gondolatot vagy képet, amely elője vetődött!

Ebből megérthetjük, hogy nemcsak az az ima a jó és üdvös, amely kizárálag Istant szemléli, minden más kizárássával Vele foglalkozik, hanem az is, amelyekben megjelennek más érzelmek, gondolatok és képek. Csak az a szükséges, hogy a lélek ezeket is vonatkoztassa Istenhez. Kérjen rájuk áldást, vizsgálja meg, mi az Isten akarata azokkal kapcsolatban stb. Így például tudjuk, hogy szabad,

sőt kell imádkoznunk szüleinkért, jótevőinkért, a hittelekért, bűnösökért, stb. Ha ima közben másra gondolni mindjárt szórakozás és bűn volna, akkor hogyan tenné kötelességünké Isten a rájuk való gondolást? Az Egyház is imádkozik úgyszólvan mindenkiért. És mikor ezt teszi, szinte lehetetlen, hogy a gondolat, hacsak pillanatra is, el ne forduljon Istantól! És ezt teszi a pap még a szentmisében is, mikor imádkozik az élőkért és holtakért!

Szokásuk is a jámbor hívőknek, hogy magukat mások imáiba ajánlják. Akár előszóval, akár írásban számtalan-szor kérík az ismerősöket, hogy gondoljanak rájuk imádságuk idején. Vagy röviden: imádkozzanak értük. És ha tényleg imádkozni akarnak, az imádságban a gondolatot reájuk kell irányítani. És a gondolatnak ezt az elfordulását senkisem tartja imarontó szórakozásnak.

Tehát a Szentírás, az Egyház, a jámbor hívők szokása áll előttünk és bizonyítja, hogy van oly más gondolat, amely imánkat nem fosztja meg eredményességtől. Lehet-séges úgy is jól imádkozni, hogy képzeletünk nem marad meg állandóan Istennél, hanem Tőle különféle dolgokra ráterelődik!

Nem kell tehát csüggédniök azoknak, akiknek élénk a természetük és fürge a képzeletük. Ők is imádkozhatnak jól. Csak azt igyekezzenek elsajátítani, hogy a különböző képekbe ne temetkezzenek bele úgy, hogy azok elvonják Istantól, hanem inkább ők állítsák azokat Isten akaratának fényébe, és keressék, vizsgálják: mit és hogyan kíván Isten tölük a felmerült gondolat, egyén, ügy, cselekedet, stb. szempontjából. Vagy ha a múlt eseményeivel kapcsolatosan történnek ezek, akkor vizsgálják meg Isten előtt: helyesek voltak-e, vagy helytelenek?! Hogyan lehetett volna még tökéletesebben tenni? Miként kell majd a jövőben hasonló körülmények között cselekedni?!

Ez a mód nagyon nemesítőleg hat a lélekre! Isten kegyelmét is megnyeri, hiszen a nemes szív és jóakarat működik benne. Így a sikertelenségek között nem csürged, mert e nyomasztó hangulatban ima közben eléje áll az a tudat, hogy Isten akarja, hogy a mi akaratunk hódoljon meg az övé előtt. Mikor az imában mondja: Legyen meg a Te akaratod! — a készség és a kegyelem találkozik és nyugalmat hoz létre. Ha ellenségek gonosz támadásának súlya alatt görnyed, nem áhítozik bosszú

után, mivel ima közben megkérdei: Uram, mit kívánsz tőlem, reájuk való tekintettel?! Hasonlóképen a bűnalkalmak kerülésénél, a gyengeségnek megnyilvánulásánál, az erények gyakorlásánál. A gondolat el-eltávolodik Istenről, de ha a teremtő akaratának megfelelni igyekszik az imádkozó és a teremtmények elvonó hatása elől Hozzá viszszatér és lelkét szerinte igyekszik irányítani, imádsága hasznos lesz. Isten kegyelmét megnyeri, tökéletesedését eredményesen munkálja.

Az ima ereje.

A sabariai születésű Szent Márton püspök a keresztény hitre való megtérésének elején egy alkalommal lóháton igyekezett Ambianba. Útközben egy teljesen lerongyolódott koldussal találkozott. A szegény koldus Krisztus nevében kért tőle alamizsnát. Mivel más egyebe nem volt, köpenyét kardjával kettészelve és egyik felét neki adta. A rákövetkező éjjel Krisztus megjelent Mártonnak, aki csodálkozva látta, hogy az Úron az a köpenydarab van, amelyet Ő a koldusnak adott. Krisztus e szavakat mondotta: Márton, e ruhával födtél be engem!

A Szentírás tényleg hirdeti: „Bármit tesztek egynek legkisebb atyámfiai közül, azt nekem teszitek.“ (Máté 25, 40.) Az Úr Jézus úgy jutalmazza, mintha egyenesen neki tettük volna. „Az igaz szánakozik és ad“ — mondja másutt az írás. Ezekkel és a Szentírás sok más idézetével és történetével igyekszik az Úr bennünket ránevelni a jószívű adakozásra. A könyörület és alamizsnálkodás egyike a lélek legszebb tulajonságainak. Az Úr talán éppen azért engedte, hogy a szegénység, a vagyon aránytalansága a világra zúduljon, hogy a részvétre az emberi szívnek lehetősége nyíljön!

Nagy örömwé van az Istennek a szánakozó alamizsnálkodás! A Szentírás szerint még bűntörlő ereje is van. „Az alamizsna... az, ami megtisztít a bűntől.“ (Jób. 12, 9.) Magától értetődően nem a gyónástól függetlenül; legfeljebb, ha bocsánatos bűnről van szó.

Ha a kérés teljesítését ilyen kiválóan nemes és dicséretes szép tulajdonságnak hirdeti az Úr szava és tanítása, akkor kell, hogy a minden jó és szép forrásában, Istenben, hozzáméliőn meglegyen a segítőkészség. Részint mert tökéletességehez hozzátartozik, részint mivel mi sze-

gény, gyenge bűnös emberek nagyon rászorulunk. A bűnös emberből csak Isten kegyelmével lehet igaz és szent. Emberi erő önmagában teljességgel elégtelen. A kísértő ösztönökkel és csábításokkal szemben Isten segítsége nélkül nem bír az ember megállni. A lelki vakságban leledző földi halandó az Isten kegyelmének megvilágosító sugarai nélkül nem tudná a jót a rossztól biztosan megkülönbözteni. Valóban áll: „Nélkülem semmi jót sem tehetek ...“ Ha mégis valamit tenni akarunk, Istantól kell kérnünk.

De hogyan merészünk mi nyomorult emberkék szavunkat a végtelen Felséghez emelni?! Hogyan? Merészen és bátran! A meghallgattatás biztos reményében. Miért merem én ezt ilyen határozottan állítani? Azért, mert maga Krisztus biztat fel erre mindenjáunkat. De nem is csak egyszerű biztatás ez, hanem oly sürgetés, amely már parancsnak is vehető.

Nézzük csak mit tanít az

az evangélium a meghallgattatásról?

Ismeretes a kereszt járó napokra előírt evangéliumi szakasz. Példázatban tanítja az Úr, hogy: „ha tudtok jó adományokat adni, holott rosszak vagytok, mennyivel inkább Atyátok, aki az égben van.“ Majd folytatja: „Kérjetek és „adatik és találtok, zörgessetek és megnyittatik nektek. Mert minden, aki kér, nyer, aki keres, talál.“ Hogy azonban semmi kétkedésnek helye ne legyen, még érthetőben beszél: „Bármit kérendetek az Atyától az én nevemben, megadja nektek.“ Oly felbátorító és bizalomkeltő szavak ezek, amelyek nyomán eloszlik minden kétség! Valóban kis mindenhatóság az ima. Csodás, nagy az ereje!

De Isten a rendnek is Istene! Az emberi kérések szélyének nem dobhatja oda zsákmányul az Ő Örökreletré irányító gondviselését. Az ezerféle emberi kérésnek, ellentmondó óhajoknak Ő, az Igazság, nem lehet játékábdája. Valami célnak, rendnek kell lennie még a meghallgattásban is! És van is! Ezt az Úr szavaiból állapíthatjuk meg. Ugyanis amikor mondotta, hogy bármit kérünk az Atyától, azt megadja, de csak úgy, ha az Ő nevében kérjük. Az Ő neve tehát az a keret, amelyben a meghallgatást Isten megígérte. Nem az össze-vissza csapongó, szeszélyes kérés tetszik úgy Neki, hogy szinte nem tudja megtagadni, hanem az, amely Jézus nevében történik.

Jézus annyit jelent, mint Üdvözítő. Eszerint a meg-hallgattatást azon kéréseknek adja oszthatatlanul, amelyek a lélek üdvössége célizzák. A más egyebekre — te-szem a testre, a mulandó előnyökre és javakra vonatkozó-kat csak annyiban, amennyiben a lélek üdvét szolgálják.

Ez könnyen érthető. Ugyanis Isten már a teremtésnél atyai jóságának megnyilvánulásaként az embert boldog-ságra szánta. És pedig olyanra, amely ily hatalmas Atyá-hoz illik: örök és végnélküli boldogságra! Ezt a célját, ha hátrálta-jja is, de megakadályozni nem tudja még a bűn se. Megváltól a bűn ellen saját Fiát adta. A teremtést még nagyobb kegyelemmel tetézte, csakhogy az emberi lelkek boldogságát megvalósítsa. Nagyobbat és többet már Ő sem lehet. Fiával együtt minden más lehetőt is vele ad. Az örökéletre rendelt lelkekért, illetve azok boldogságáért minden-der megtesz, amit csak megtehet. Épen Fia erre a zálog.

Ha mi az Ő nagy célját elősegíteni igyekszünk ájtatos imánk által, akkor Vele egy célért dolgozunk. Az Ő ereje, hatalma, jósága, irgalma egyesül a mi erőtlen gyengesé-günkkel és bennünket sikerre vezet. így valóban minden-ben meghallgattatást nyerünk.

Ez így általában még homályos, azért hogy teljesen világosan álljon előtünk, vizsgáljuk egész szabatossággal azokat a feltételeket, amelyekben a kérés Jézus nevében történik. Azt ugyanis eleve sejthetjük, hogy nem az a fon-tos, hogy mondjuk: Jézus nevében kérlek Atyám, hanem hogy a kérés módja és tárgya a lélek üdvössége szolgálja, így lesz nekünk valóban Üdvözítőnk!

Az első feltétel, hogy az imádkozó *kegyelmi állapotban legyen*, azaz ne éktelenítse semmiféle halálos bűn. A halálos bűn által ugyanis a lélek megtagadja Istant, felmondja neki a szolgálatot és önmagát az ördög csatló-sává teszi. Annak a szolgája, akinek óhaját, akaratát tel-jesíti. És mert nem azt teszi, amit Isten épen a lélek örök üdve szempontjából kíván, hanem azt, amit az ördög azért sugall, hogy kárhozatba dönthesse, valóban az ördög szolgájává alacsonyul. Hogyan hallgassa meg azt az Úr, akinek útja a kárhozat felé irányul!? Aki neki felmondja a szolgá-latot!? Aki önmagában meggyalázza Isten képmását? És ez nemcsak a cselekedeti, de még a gondolati halálos bű-nökre is vonatkozik. A halálos bűnben lévők imája azért nem felesleges és nem teljesen eredménytelen. A megté-

rést nagyon hatásosan segíti elő. Először meg kell engesztelni Istant, csak azután várhatja szeretetének megnyilvánulásait: a meghallgattatásokat! A sikeres jó imádságnak első feltétele tehát a súlyos bűntől való menteség.

A második kíváncsom, hogy kérésünk a *kegyelmi állapot megvédését vagy növelését célozza*, a bünrevivő kísértések legyőzése vagy az erények — Istennek tetsző cselekedetek — gyakorlása által. Ez készíti elő az üdvösséget. Ez maga egyúttal az a cél, amelyért a mi édes Üdvözítőnk emberré lett. Ez az, amiért Isten egész hatalmával támadogat bennünket. Ezért kis mindenhatóság az ima. Jobban és tökéletesebben akarja az Isten, mint mi magunk. Ha mi imádkozunk valamiért, ami valóban ezt a célt szolgálja, Isten előtt csalhatatlanul kedves és meghallgatást érdemlő lesz az ima. És mégis lehet, hogy az Isten nem adja meg azt. Ő ugyanis minden lát és tud. Tudja azt, hogy valami más még jobban előmozdítja a lélek üdvét, mint a kért dolog. Ezért adja azt, ami még hasznosabb nekünk. Innen van az, hogy sokszor azt hisszük, hogy nem hallgat meg annak dacára, hogy megígérte! Ez esetben jobban meghallgat, mintha azt adta volna, amit kértünk. Mi csak végezzük gyermeki odaadással az imát, kérjük azt, amit lelkükre való tekintettel üdvösnek látunk és a többöt bízzuk a jó Istenre! ö biztosan meghallgat, sőt jobban mint mi gondoljuk. Atyánk Ő nekünk; örül, ha gyermekinek boldogságáért tehet valamit. És ö mindig a lehető legjobbat, leghasznosabbat teszi.

A harmadik kelléke az eredményes imának: *a bizalom*. Tűrhetetlenül hinnünk kell, hogy Isten megadja minden azt, ami az üdvösségre szükséges. Ahol ez a hit hiányzik, ott gyenge a bizalom. A lélek távolodik Üdvözítőjétől. És ahogy távolodik, úgy gyengül az ima ereje és szűnik a hatása. Édes Üdvözítőnk maga mondja: „*Ha oly hitetek volna, mint a mustármag és mondánátok a hegynek, menj el és elmegyen.*“ (Máté, 17, 19.) És valóban megtörtént ez Csodatévő Szent Gergely életében. Kolostorépítésben akadályt képezett egy hegy. A Szent kérte Istant és a hegy elhúzódott, az építést zavartalanul végrehajthatta. A Szentírásban is találunk erre példát. Az Úr Jézus tengeren járva közelít csónakban ülő tanítványi felé. Péter hozzá kiállt: mondd Uram, hogy menjek hozzád a vizén.

Az Úr szól: jöjj! — Péter kiszáll és megy, mint a szárazon. A vihar és hullámok megriasztják, hite, bizalma csökken és súlyedni kezd. Már majdnem egészen elmerül, mikor az Úrhoz kiált: ments meg, mert elveszek. Az Úr megfeddi: kicsiny hitű, miért kételkedtél? Ahogy gyengült a hite, úgy merült, mert úgy vesztette az Isten segítő kegyelmét. Bíznunk kell az Úrban, mégha látszólag minden ellenünk tör is. És Ő meg is adja, amit kérünk, ha üdvünket szolgálja.

Az imádság Istantól nyerte erejét, de csak a jó érdekkében. Tehát csak úgy adja meg, ha jót kérünk. Ha a fiú kenyereset kér, ami valójában kő, vájjon odaadja-e neki? Halat kér holott az kígyó, mely megmarhatja, neki adja-e? Ha a földi atya is igyekszik jót adni fiának és tőle a rosszat elhárítani, mennyivel inkább az égi Atya?! Az imádság a hit fegyvere; ne járunk fegyver nélkül a sok leselkedő ellenség között.

Pénzt kérsz Istantól? Van a tolvajnak is. Kérsz egészességet, dicsőséget? Van a gonosznak is. Talán azt hiszed, Hogy nem érdemes Istennék szolgálni, mert a földi javakból az istenteleneknek, a bűnösöknek is juttat, sokszor többet, mint a hűséges jóknak? Isten a mulandó javakat megadja az elvetemültelmeik is, de önmagát örök jutalomként csak a jóknak adja. (Szent Ágoston: 79. zsolt.)

A szenteken kívül kik lehetnek pártfogóink?

Az Egyházban szentekként tiszteleken kívül kérésünkkel fordulhatunk a boldogokhoz is. Boldognak nevezzük azokat, akiknek életében a hősies erénygyakorlat épügy megvan, mint a szentekében, de csoda — bár történt — de nem annyi, mint amennyi a szenttéavatáshoz szükséges. A boldoggáavatás egyébként a szenttéavatásnak egy előzetes ténykedése. Épp oly szigorú vizsgálat előzi meg, nünt a szenttéavatást.

Külön eljárása van a vérteknek boldoggáavatásának. Ha valakiról a szigorú egyházi vizsgálat megállapítja, hogy Jézus hitéért — a katolikus hitéért — feláldozta életét minden csoda nélkül is boldoggá avatja az Egyház. Teszi ezt az Úr Jézus tanítása nyomán, aki azt mondotta: nagyobb szeretete senkinek sincsen, mint aki életét adja. Ha tehát valaki vérét ontja önként, türelmes szenvédéssel

Jézus hitéért, az a legnagyobb szeretetről tett bizonyságot. Isten is nagyon szereti az ilyen hős gyermekeit. Több bizonyíték nem szükséges. De ha van, gyorsítja az eljárást, amely egyes esetekben 100 évig is elhúzódhat. Szent Ferencet két évre, Szent Antalt halála után egy éven belül szenttéavatta az Egyház. Az ilyen gyors eljárás azonban csak rendkívüli kivételes esetben fordul elő.

Amíg a szentek tiszteletét és segítségül hívását az Egyház legalább a hivatalos istentiszteletek számára — kötelezőleg előírja, addig a boldoggáavatotttól csak megengedi, kötelezővé nem teszi. Így tehát a szenteken kívül segítségül hívhatjuk még a boldogokat is.

Egyesek szokták a tisztítóhelyen szenvedő lelkeket is segítségül hívni. Ez nem helyteleníthető, de ajánlani se merném. A hittudósok véleménye nagyon eltérő. Ők még nem látják Istent. Közbenjárásunk bizonytalan. Inkább értük, mint hozzájuk imádkozzunk!

Ami tölünk telik ...

Most arra a kérdésre akarok felelni, hogy hát mennyi az, ami tölünk telik? Nagyon fontos kérdés ez. Ennek a helyes megértésétől nagyon sokban függ a lélek nyugalma.

De már eleve kénytelen vagyok megjegyezni, hogy egészen pontos és minden esetre egyformán alkalmazható feleletet nem tudok adni, mivelhogy az, amit Isten tölünk kíván vagy másként, ami tölünk telik, az nemcsak egyénenként, de az egyének életében szinte esetenként változik. Ki ne tapasztalta volna magáról, hogy készsége, hangulata mily sokféleként változik?!... És bárhogyan változik is a buzgalom vagy lagymatagság, Isten segítségére mindenkorban szükségünk van. Ezért fontos, hogy saját megnyugtatásunkra és bizalmunk fenntartására legalább, amennyire a lehetőségünk hozza, tudjuk, mit kíván tölünk Isten, hogy imánk meghallgattatást nyerjen!?

A jó imádsághoz külső és belső követelmények szükségesek. Isten külső és belső tehetségekkel áldott meg mindenkit, így mindenkinek igénybevételét meg is kívánja az imá végzésénél. A külső képességeink az öt érzék, amelyekkel a külső világból kapjuk a hatásokat. Ezekkel az érzésekkel kapcsolódunk a külvilághoz. A belsők: az értelem, érzelem és az ezeket, valamint a külső érzékeket irányító akarat.

Az imádság a léleknek Istenhez való felemelése. A lélek pedig a belső tehetségben: az értelemben, érzelemben és akaratban nyilvánul, azért e három főtehetségnek Istenhez való emelése teszi az ima lényegét. Minél szabadtabban működhetnek a belső tehetségek, annál sikeresebb a tevékenységük. Világos tehát, hogy a külső képességeknek is oda kell irányulniuk, hogy e szabad, idegen hatásoktól mentes cselekvést biztosítsák. Ezt úgy érik el, ha a külső zavaró hatásokat elhárítják. A külülvilág ból nem közvetítik a lélekre ható benyomásokat. A szem, fül, stb. nem szállít benyomásokat.

Külső összeszedettség.

A jó imádságnak tőlünk telő első követelménye, hogy külső érzékeinket lefékezzük. Amíg imádkozunk, ne létezzék számunkra Istenen kívül senki és semmi.

Szemünket tehát vagy teljes figyelemmel szegezzük az ima szövegére, az oltárra, képre vagy szoborra, vagy ha saját szavainkkal és gondolatainkkal imádkozunk, ami rendesen buzgóbban szokott sikerülni, hunyuk be. Ha a becsukott szem előtt elsötétül a világ, felragyog Isten a lélek szeme előtt.

Fülünket ugyan nem dughatjuk be, de legalább semmiféle hang, szó ne érdekeljen, hogy figyelmünk a fülön keresztül elosonjon.

Ha e két főérzékszervet megfekszük, a többi már könnyebben megy. Ezt mindenki megteheti. Ezért Isten, ami tőlünk telik, meg is követeli. Ha szándékosan nem tesszük meg, már nem tökéletes az ima: tartunk vissza valamit a világnak, a kíváncsiságnak!

Hogyan is imádkozhatna bensőséggel az, aki érzékel a külsőn csüng? A figyelme legjobb esetben megoszlik. De legtöbbször egészen a külsőkre téved. Ezért halatlatszik annyiszor a panasz: azt se tudom, mit imádkozom! — Ha imádkozni akarunk, akkor imádkozzunk! Ne érdekeljen senki ruhája, magaviselete, beszéde, stb. Nem lehet egyszerre két úrnak szolgálni: Istennek és a kívánság ördögének!

Még a szentmissehallgatsánál is vigyáznunk kell! Itt ugyan figyelnünk kell a szentmise részeire és így a kül-sőtől nem szakadhatunk el teljesen, de sohasem szabad figyelmünket másra fordítanunk. Az Úr Jézus keresztáldo-

zatának e megújulását figyeljük, de csak annyiban, amennyiben az a szent cselekményt állítja elénk. Tehát gondolatainkat ne kösse le a papnak egyénisége: termete, hangja, mozdulata, kéztartása, stb. De még a lelkülete se, mely egyéniségéből kiárad: gyorsan, áhítat nélkül mondja, vagy buzgón, átszelleműlen. Ez az δ dolga! A hallgatóé az, hogy a szent ténykedés által az Úr Jézus nagy áldozatát lássa és benne Istenet imádjá. Tőle Isten ezt kívánja és nem a pap bírálhatását. Krisztus áldozatának fensége nem függ az azt megújító papok buzgóságától. Tehát a hallgató hívő is függetlenítse magát tőle.

A szentmisehallgatásnak ily megértő gondolattal való kísérése azonban már nagyobb lelki kultúrát és haladást jelent, amivel nem mindenki rendelkezik. Ezért ajánlatos, hogy csak annyi figyelmet fordítsunk klüsőleg reá, amennyi a főrészek szemmel tartásához szükséges. A továbbiakban igyekezzünk imába mélyedni, vagy a kórussal áhítatosan énekelní.

Érzékeink megfékezése nagyban hozzájárul az ima jó végzéséhez.

A külső testtartásról már szoltam egy más alkalommal.

Aki ezeknek a követelményeknek nem felel meg, az ne mondja az áhítatnélküli ima után: nem tudok imádkozni, hanem vallja be legalább önmagának, hogy nem akart. Akaratában volt a hiba. Nem fegyelmezte magát úgy, ahogy kellett volna, azért maradt benső buzgalom nélkül.

Azt meg kell említenem, hogy ha az érzékek imáztavaró fegyelmezetlensége szándékkal, tudva és akarva történt, akkor az ima nagyon tökéletlenül sikerült.

A belső összeszedettség

az akarat azon ténye, amellyel az értelmet és érzelmet az imához köti. Egész lényével Istenhez tapad. A külső világtól elszakított lélek egészen elmerül Istenben. Nem érdekli senki és semmi!

E benső összpontosítása a figyelemnek Háromfélé lehet:

a) Kiejtési, amellyel az imádkozó a szavak pontos kimondására ügyel. Ez a mód szükséges azoknak, akik elő-

imádkoznak. Ez teszi lehetővé, hogy mások vele mondhasák vagy érthessék. Ez már jó imádság.

b) Értelmi, amelyben a szavak jelentésére ügyelünk. Egész erőnkből arra törekszünk, hogy a szöveget megértük és annak megfelelő érzelmeket magunkban felébreszszünk. Itt már nem fordítunk különös gondot a kiejtésre. Igyekszünk ugyan helyesen kimondani a szavakat, de nem ez a főcél, hanem a megértés és az érzelmi felbuzdulás. Ez jobb az előzőnél.

Lelkiösszeszedettség, amely nem halad a szavak jelentésének útján, hanem a talált gondolatot tovább fűzi. A szavakat mondja, egyre mondja, de a reáható gondolatot nem hagyja el a következő szó értelme miatt. Lelke a talált drágagyöngökön tovább gyönyörködik. Ez a módja a szóbeli imának a legtökéletesebb. Mélyebb gondolatokat ébreszt, bensőségesebb érzelmeket gerjeszt. Az akaratot hatásosabban indítja az istenszeretet által megkívánt áldozatok vállalására. Az elmélkedéshez egészen közel áll ez az ima. Az elmélkedés ugyanis nem szavakkal, hanem csak gondolatokkal történik. Itt még vannak szavak, de nem azok a fontosak, hanem a gondolat és az érzelem. Az elmélkedés teljesen nélkülözi a szavakat.

Ennél a belső fegyelmezettésgnél még tág lehetősége van a nyugtalanító körülményeknek. Bármennyire is leférkezi valaki a külső érzékekét és igyekszik az elsorolt három mód közül valamelyik szerint imádkozni, mégis elszórakozik. Egyszer csak arra eszmél, hogy egészen másutt jár a gondolata ... összeszedi magát, de csak újból szétszóródik a figyelme. Erre aztán elszomorodva azt hiszi, hogy nem jól imádkozott! És kész a lelke lehangoltság.

Szenvedő testvér! Gondolj itt az özvegy asszony filárjére! Avagy az Üdvözítő szavaira: „A lélek ugyan kész, de a test erőtlen!“ (Máté, 26, 41.) De hasznodra válik Kis Szent Teréz példája is, aki mikor már előhaladt tüdőbaja következetében nagyon elgyengült, imaközben még el is szendergett. Felébredve azzal a gondolattal vigaszta meg a magát, hogy az édesanya nemcsak akkor szereti gyermekét, mikor az vele kedvesen beszélget, hanem akkor is, mikor kimerülten karja között csendesen alszik! Te tudd meg készséggel, jókarattal áldozatosan, ami töled telik, a többit majd elintézi a te erős és jóságos égi Atyád!

A szentkilencedek.

A jámbor és ájtatos híveknek általánosan kedvelt imamódja: a szentkilencedek tartása. Fontosabb kéréseinknek támogatására, nagyobb kegyelmeknek megnyerésére rendesen a kilencnapi ájtagosságot alkalmazzák. Hogy mennyire nem eredménytelenül, azt mutatja éppen nagy elterjedtsége. Többszörösen tapasztalják a kért adományok megnyeréséből ennek rendkívüli hatását, ezért gyakorolják oly gyakorta és oly bizalommal.

Bár általánosan ismerik és kedvelik ezt az ájtagossági gyakorlatot, mégis hasznosnak tartom — bár röviden és összefoglalóan — az ismertetését azért, hogy akik még nem tudják kellően értékelni, azok is megismерjék és meg szeressék. Legmeggyőzőbben azonban akkor fogják meg kedvelni, ha majd saját tapasztalatukból látják, minő ereje van a kilencnapi ájtagosságnak.

E szokás a Szentírásból veszi eredetét. Legelőször a Boldogságos Szűz vezetésével az apostolok tartották az Úr Jézus parancsára. Az Úr ugyanis mennybemenetele előtt, midőn utolsó beszédét intézte apostolaihoz, ezeket mondotta a többek között: „Maradjatok a városban (Jeruzsálemben), mígnem felruházattok erővel a magasságból...“ (Lukács 24, 49.) Az apostolok a Szűzanyával és a jámbor asszonyokkal Jeruzsálemben maradtak, visszavonultak az utolsó vacsora termébe és ott imádság, elmélkedés, jámbor beszélgetések között várták az Úr ígéretének betelj esedését. Készültek az égből szálló erőnek a vételére! Biztosak voltak abban, hogy jön és mégis kérték, várták szent áhitattal! Állhatatosan kitartottak. A kilencedik nap után. pünkösd vasárnapján, tüzes nyelvek alakjában leszállt rájuk a csodás Erő, a Szentlélek! (Ap. Csel. 1, 20.) Az első kilenced megnyerte azt a gyümölcsöt, amely a tudatlannál tudóst, az ingatagból törhetetlen, a gyávából hőst, a törékeny bűnös emberből szentet, apostolt alkotott!

Innen a nagy eltérj edettség, amelyet a kilencedek tartásában szemlélhetünk! Az apostolok példáját követték a szentek, a lelkiséletre komolyan törekvő hívek és mindenájan tapasztalták a meghal lgattatások sokszor szinte csodás eredményét.

Mi tehát a kilencedek lényege?

Minden buzgó és áhítatos imádság kedves Isten előtt. Nemcsak a hosszú, hanem a rövid is. Ezt Isten minden szívesen meghallgatja. De jobban és szívesebben hallgatja meg, ha az nemcsak buzgón, áhítatosan, de egyúttal kitar-tóan, állhatatosan is történik. A kilencedekben pedig nemcsak egyszer, kétszer, de többször száll fel buzgó imá Isten trónja elé, így érhető, hogy hatásosabb is. A kilen-ced lényege tehát *az állhatatos könyörgés*. A bizalom, a kitartás a kérésben tetszik Istennek, ezért megadja azt is, amit egyszeri imára nem kapnánk meg Tőle.

Mi erősíti az állhatatosan végzett buzgó imát, vagyis a kilencedet?

Erre a kérdésre legszabatosabban úgy felelhetek, ha sorra veszem, miként és hogyan készítették elő lelküket az apostolok a nagy adomány vételére?

a) Az apostolok kerültek minden, ami öket a lelkiek-től elvonhatta volna. Még a legszorosabban vett vérszerinti hozzátartozókat is kerülték. A múlandó dolgokat, gondoka-t elhárították. Hogy ezt eredményesebben tehessék, visszavonultak az utolsó vacsora termébe! Egymás között is csak lelke beszélgetéseket folytattak. A fölösleges be-szédet kerülték.

b) A teremnek kedves emlékei által gondolataik és érzelmeik egészen az Úr Jézus körül forogtak. Semmi sem volt előttük kedves, csak ami az Urat, a Mestert állította élénkebben előjük. Az Ö élete, ígérete, szava volt gondola-tuk, érzelmük egyedüli tárgya. Ez annyira lefoglalta őket, hogy a test jogos igényeiről is megfeledkeztek.

Az önmegttagadás, a böjt, az egymás iránti figyelem gyakorlatai kísérték szent elmélyülésüket. Zárt-lelkigya-korlatos magukbaszállással tartották a szentkilencedet!

Ez az eszményi, tökéletes módja a kilencnapi ájtatos-ságnak. Ez a biztos sikernek záloga!

Ily tökéletesen azonban csak kevés embernek van módja megtartani. Az élet sok elfoglaltsága azonban nem lehet ok a lelkei kincsek elmellőzésére! Tartsuk, ahogy a lehetőségünk hozza. Azonban minél inkább elmélyedünk és magunkba szállunk, annál biztosabbra vehetjük a kért kegyelem megnyerését.

Az imára vonatkozólag megjegyzem, hogy teljesen a kilencedet tartó egyén meghatározásától függ. Végezheti

tetszése szerint akár minden nap ugyanazt az imát. De változtathatja is akár minden nap. A fő az, hogy valamit imádkozzék a kitűzött cél eléréséért. Nem fontos, hogy az imát templomban végezze; végezheti bárhol. Ha azonban szentmisehallgatást is ígért, akkor ezt természetesen leg csak a templomban végezheti.

Ajánlatos a bojt a kilenced egyik másik napján, azonban ebben óvatosak legyünk, nehogy valaki túlzásba essék.

Tartható a kilenced úgy is, hogy az egymásután következő kilenc hét vagy hónap ugyanazon napján végezzük az imát és tartjuk a kiszabott gyakorlatokat.

Aki még a legegyszerűbben sem tudja megtartani a kilencnapi ájtatosságot, az — a szokás szerint — tarthat háromnaposat, latinusan: triduumot. (A kilencednek no véna a latin neve.) Ez is kedves és érdemszerző, Isten előtt meghallgattatást érdemlő áhítatgyakorlat.

Akár novénát, akár triduumot tartunk, szinte elengedhetetlenül szükséges, hogy gyónást és áldozást végezzünk. Ez által lelkünk megtisztul és imánk kedvesebbé válik. A minden napos áldozást pedig, aki gyakorolja, az a lehető legszebb készíti elő lelkét az Isten különös adományára.

Ha a kilenced megszakad azáltal, hogy egy nap nem végeztük el azt, amit ígértünk, akkor elülről kell kezdeni még akkor is, ha hibánkon kívül történt a mulasztás. Kivétel csak a Jézus Szíve nagykilencednél van, ha nagypéntekre esik az első péntek. Ekkor tovább folytatjuk a kilencedet, mert a nagypénteket nem számítjuk a kilenc péntek közé.

Nagyon hatásosan támogatják kilencedeinket az erénygyakorlatok. A türelem, az alázatosság, a pontosság kötelmeinek teljesítésében, a felebaráti szeretet mindmegannyi drágagyöngy, amelyek megörvendeztetik az égi Atyat és készségesebbé teszik az óhajtott kegyelem nyújtására.

Nemcsak önmagunkért, de másokért, pl. bűnösök megtéréséért is végezhetünk kilencedet. De tarthatjuk valamely szentnek a tiszteletére is. Akármilyen jószaNDÉKRA, vagy bárkinek tiszteletére végezzük is, ha kellően megtartjuk, boldogan fogjuk tapasztalni annak nagy és eredményes hatását.

Főképen biztos az Úr Jézus Szent Szíve tiszteletére tartott nagy kilenced. Alacoque Szent Margithoz ugyanis így szolt az Úr: „Szívemnek végétlen irgalmából meg-

ígérem neked, hogy mindenható szeretetemből a végső kegyelmet megadom azoknak, akik kilenc egymásután következő hónap első péntekén megáldoznak. Nem halnak meg a bűn állapotában, sem a szentségek felvétele nélkül. Isteni Szívem biztos menedékük lesz haláluk óraján“. Nagyon hatásos a Páduai Szent Antal tiszteletére tartott kilencnapi ájtatosság is. A nagy Szent megígérte, hogy aki ezt megtartja, meghallgattatást nyer. E meghallgattatás főként lelkiügyek, állásnyerés, boldog házasélet, sikeres házasságkötés, elveszett dolgok megtalálása stb. körül történik leggyakrabban.

b) A keresztút.

„Nagyobb szeretete senkinek sincsen, mint aki életét adja felebarátaiért.“ (Ján. 15, 13.) Maga édes Üdvözítőnk hirdette ezt a nagy igazságot! Áldozatos lélekkel másokért elni, mások javára dolgozni is nagy dolog. Csak az Istennek szentelt tökéletes lelkek bírják és a szülők közül egyes dicsérendő példaképek gyermekeik iránt. Nagy átlagban pedig éppen ennek hiánya, vagy ellentéte: az önzés okozza a legtöbb fájdalmat és bajt az életben. De bármilyen magasztos és boldogító is másokért önfeláldozóan elni, mégis a legtökéletesebb: mások boldogulásáért életet áldozni! Főképen önként vállalt hosszas és gyötrő szenvedések által!...

Az evangélium tele van az Úr Jézus végétlen szerezetének örökszép bizonyítékaival. Tanításai, példázatai, jóságos Szent Szívénak kiáradó gyöngéd érzelmei a mérhetetlen szeretetnek gyönyörűséges példái. Ezek olvasására olvadozik a szívünk! Milyen boldogító tudat, hogy ilyen önzetlen, igaz szeretetben részesülhetünk.

De a szebbnél-szebb szeretetpéldák mellett is a legszívbemarkolóbb mégis csak a szenvedéstörténet.

Mondani szépeket emberek is tudnak... A ravaraszi emberi ész tud kitermelni olyan szavakat, mondatokat, amelyek a szeretet látszatát tüntetik fel. Finomkodó udvariassággal cselekedeteit is bevonja a szeretet mázával, önfeláldozóan szeretni, életet adni azonban csak az isteni szeretettől átitatott lelkek tudnak.

Ezt megérzik a lelkek! Ide nem kell hangoskodó nyilatkozat, szépen stilizált kifejezés... A tett maga a legvilágosabb és legegyenesebb beszéd. Ilyen módon szem-

lelhetjük az édes Jézus szenvedésében a felénkáradó vég-telen szeretetet! Ennél hatásosabban és könnyebb érthetősséggel Ő sem fejezhette volna ki irántunk jóságos szere-tétét.

Az Úr Jézus szenvedéseinek emlékeit — a szent ha-gyományok szerint — a Boldogságos Szűz Anya is gyakran felújította lelkében! Végig járta a szent asszonyok kíséretében Fiának fájdalmas keresztútját! Megállt az egyes helyeken, visszaidézte az ott lejátszódott kínos jele-neteket és mikor édesanyai szívének résztvevő érzelméiben minden élénken megújult, tovább haladt. Végig a Golgothán egészen a Szentsírig!... Követték őt később a többi hívek is! Idők folyamán minden jobban és jobban el-terjedt ez a kedves áhítatgyakorlat! De leghatalmasabb méretekkel mégis akkor kezdett terjedni, mikor a keresztes hadak sokezer buzgó kereszténye fordult meg a Szent-földön. Annyira megkedvelték, hogy amikor a pogány töröknek sikerült őket onnan kiüzni. A velük menekülő ferencesek — névleg: Caimo Bernardin — szükségesnek tartották valamiképen otthonukban is megvalósítani. E célból először Milánó mellett a Varelló-hegyen állítottak fel gyűjtött adományokból reprezentatív keresztútat, mely művészeti kivitelben jelenítette meg drágalatos Üdvözítőnk kínos szenvedéseinek egyes tényeit. E hegyen hetven stációból állott a keresztút! A történelem feljegyzi, hogy Bor-romei Szent Károly majdnem naponta végigelmélkedte a stációkat.

A hívők áhítatos buzgalma folytán lassankint nem-csak Európában, de az egész keresztény világban elter-jedt. Részint a felállítás költségeinek kímélése, részint pedig a legfontosabb stációk kiemelése révén a stációk száma tizennégyre apadt. Ez lett aztán általános.

Az Egyház búcsúengedélyezésekkel igyekezett a híve-ket még hatásosabban buzdítani a kereszti ájtatosság-nak minél buzgóbb és gyakoribb végzésére. Mind több és több teljes és részleges búcsút engedélyeztek, úgy hogy Ligouri Szent Alfonz háromszáznál is több teljes búcsút számlált össze az egyes pápai oklevelek ből. Ezek az ok-levelek azonban lassankint az idők folyamán elkallódtak és a bizonytalanság kezdett a fontos lelki ügy körül úrrá lenni. Nem nézhette az Egyház ezt a nyugtalanító ho-mályt, azért a Szentatyja a Poenitentiaria Apostolicának

1931. október 20-án kiadott rendeletével a búcsúkedvezményeket újból rendezte oly képen, hogy az előbbi engedélyeket hatályon kívül helyezte és a következő búcsúkat engedélyezte azoknak, akik a keresztutat ájtatosan elvégzik:

Mindazok, akik akár külön, akár másokkal együtt a szabályosan felállított keresztúton az ájtatosságot bűnbánó lelkülettel elvégzik:

a) Teljes búcsút nyernek minden nap, valahányszor azt elvégzik.

b) Ezenfelül még egy teljes búcsút nyernek, ha aznap, amikor az ájtatosságot végzik, szentáldozáshoz járulnak; vagy pedig ha az ájtatosságot tízszer elvégzik és utána egy hónapon belül megáldoznak.

c) Ha pedig a megkezdett keresztúti ájtatosságot valamely elfogadható okból nem tudják befejezni, tíz évi és ugyanannyi negyvennapi búcsút nyerhetnek minden egyes állomás (stáció) elvégzéséért.

Azok, akik a keresztúti ájtatosságot akadályoztatásuk miatt, mint betegek, hajózók, bebörtönözöttek és általában lekötözöttségük folytán elvégezni a templomban nem tudják, továbbra is élhetnek XIV. Kelemen pápa által adott engedéllyel. Ez az engedély lehetővé teszi, hogy a keresztúti állomások látogatása nélkül is elnyerhetik a búcsúkat olyképen, hogy a szentferencrendi főbb előljáróságtól felhatalmazott rendi áldozópap által e célra megáldott feszületet kezükben tartva, a tizennégy állomás látogatása helyett 14 Miatyánkot, Üdvözlégy et és Dicsőséget mondanak, hozzáadva 5 Miatyánkot, Üdvözlégyet és Dicsőséget Krisztus Urunk szent sebeinek tiszteletére és egyet a Szentatyákat szándékára.

Ha pedig ezt nem tudnák befejezni, úgy mint fentebb a c) pontban van, minden Miatyánk, Üdvözlégy, és Dicsőséget együttes imádkozásáért tíz évi és tíz negyvennapi búcsút nyernek.

Az olyan súlyos betegek pedig, akik az imákat sem tudják már elmondani, teljes búcsúban részesülnek, ha bűnbánó lélekkel a megáldott feszületet megcsókolják vagy legalább rátekintenek, és e röpirámát a lehetőség szerint mondják: „Téged azért Uram kérünk, jöjj segítségré szolgáidnak, akiket drága szent Véreddel megváltot-

tál". (Főegyházmegyei Körlevél Eger, 1932. ápr. 18. 1887. sz.)

Ezeknek a keresztúti búcsúknak az elnyeréséhez nem szükséges más, mint az állomásoknál az Úr Jézus szenvedéséről való elmélkedés. Az sem okvetlenül szükséges, hogy éppen arról a jelenetről elmélkedjünk, amelyik előtt állunk. Letérdelni, Miatyánkokat vagy bárminő más imádságot az egyes stációknál vagy a befejezésnél mondani bár ajánlatos, de nem kell! A végigjárás és az elmélkedés a szükséges feltétele a búcsúnyerésnek. Ha azonban tömegben végzik, akkor a végigjárás sem szükséges. Elég, ha az előimádkozó végigjárja a stációkat, a többiek pedig elmélkedve követik, vagy vele imádkoznak. Használhatnák könyvet, de anélkül is végezhető.

Nagyon kívánatos, hogy a ferences lelkületnek eme sajátos ájtatosságát a terciárius testvérek lehetőleg naponna végezzék, hogy az áldozatos szeretet az Úr Jézus iránt minél szebben kialakuljon bennünk. Egyúttal sok búcsút is nyerhetnek, melyekkel a tisztítóhelyen szenvedő lelkeknek hathatós gyámolítást nyújtanak. Sok időt nem igényel, — egész röviden is végezhető —, de nagyon bő hasznot hoz létre a lélekben.

c) A rózsafüzér.

Az „Új Nemzedék“ című katolikus politikai napilap 1930. nov. 11-i számában írta a következőket: ö. Margit, székely menekült tiszviselőnő, mivel állást kapni nem tudott, elkeseredésében felszaladt a Vilmos császár-út 55. számú házának harmadik emeletére, rózsafüzérét rácsavarta két kezére és levetette magát a mélységre. Esés közben rózsafüzérrel összekötött keze beleakadt az egyik erkély kiálló vasrészébe, ahol függve maradt. Segélykiáltásra tűzoltókat hívtak, akik levették. A rendőrtanácsnak megígérte, hogy nem kísérel meg többé öngyilkos-ságot. Rózsafüzérét boldogan csókolgatva távozott el.

Egy eset a nagyon sok közül, amelyek csodával határos módon igazolják, hogy a rózsafüzér-imádság által a Boldogságos Szűzanya különös oltalmát nyerhetjük meg. Testi-lelke bajainkban hatható oltalom a buzgó rózsafüzér végzés.

Alig van valamire való katolikus ember, akinél ne volna rózsafüzér. Szerzeteseknek, apácáknak előírás sze-

rint övükön kell viselniük, hogy minden talan kezükgyében legyen és minden kis idejüket kihasználhassák annak végzésére. De így van ez általában mindenkinél. A templombamenők imakönyvük mellett szorongatják: nagy útra indulók zsebükbe, tárcájukba helyezik; még a haldoklók is csókolgatják és a koporsóban azt igazítják kihült kezükre a kegyeletes hozzájuk tartozók.

Ezt az egész Egyházban elterjedt és közkedvelt imát, amit olvasóimának is neveznek, mivel a szemekről leolvassák, mennyit végeztek, a néphit Szent Domonkostól származtatja. Való igaz az, hogy Szent Domonkos sokat tett a Boldogságos Szűz kijelentése nyomán ennek az imának elterjedéseért, de az is áll, hogy ilyen alakjában, miként mi használjuk, csak a későbbi idők folyamán keletkezett. Hiszen az Üdvözlégy is csak jóval öutána nyerte — jórészt a ferences Szent Bonaventura által — mai formáját. Aztán meg a remeték életéből tudjuk, hogy a 150 zsoltár helyett, mivel zsoltárkönyvük nem volt, 150 Miatyánkat, Üdvözlégyet és valami kis fohászimát — legtöbbször a Dicsőséget — mondották. És hogy el ne téveszzék a számolást, két kis kosarat használtak. Egyikbe tettek 150 kavicsot és mindenegyes Miatyánk és Üdvözlégy után egy kavicsot az üresen hagyottba tettek. Vagy pedig fonalat jelöltek meg kis kötött gömbökkel és ezzel tartották számon, hogy mennyit végeztek.

Ha így áll is a dolog, Szent Domonkosé a főérdem, hogy a kedves és általánosan ismert imát oly sokan gyakorolják, ö ugyanis III. Ince pápától azt az utasítást kapta, hogy Dél-Franciaországban a veszedelmesen elharapódzó albigai eretnekséget igyekezzék megfélezni. A Szent készséges engedelmességgel vállalkozott a terhes és veszélyes feladatra. Gyönyörű ékesszólással igyekezett annak tanait cáfolni és a katolikus hit igazát bizonyítani. Hę évig jártkelt közöttük, de eredményt nem tudott elérni. Bármilyen világosak és meggyőzők is voltak érvei, a rajongó nép új ellenvetéseket hozott és ha kifogyott is belőlük, a makacság minden visszatartotta őket az igazság elfogadásától. Szent Domonkos végül a Boldogságos Szűzhöz, mint az eretnekek egyedüli megtérítőjéhez fordult segítségért. A Szent Szűz megjelent neki és ezeket mondotta: Kedves Fiam! Túlságos sokat törödsz azzal, hogy az eretnekek tanítását cáfoljad. Ezzel nem fogod őket soha visszavezetni az

Egyházba, mert az eretnekség szülőanyját: a kevélyiséget és a dacot ébreszted fel bennük szavaid által. Ismertesd meg velük a vallás legföbb igazságait és beszédeid közben imádkozzál velük. Magyarázd meg nekik az üdvözlést, amellyel az angyal köszöntött engem, aztán pedig Fiam megtestesülését, életét, keserves kínszenvedését és halálát, végül dicsőséges feltámadását és mennybemenetelét. A magyarázatok után imádkozzál velük, hogy szívük lángra- gyulladjon, így fogékonyak lesznek az igaz hit iránt és megtéríted őket. (Moes Klára kinyilatkoztatása.)

Szent Domonkos követte az utasítást és hamarosan körülbelül százezer eretneket téritett vissza az Egyházba!

Eleinte az olvasót valóban úgy imádkoztak, hogy az egyes titkokról a tizedek előtt röviden elmélkedtek, aztán mondották el a Miatyánkot, majd a tíz Üdvözléget és végül a befejező Dicsőséget. Csak később jött szokásba az a mód, hogy a „Jézus“ szó után mondjuk be rövid szavakkal a hitigazságot, vagy mint közönségesen nevezni szoktuk: a titkot. Az Egyház ezt kezdetben helytelenítette, mivel a már megállapított formájú imákhöz, mint aminő az Üdvözlégy is, hozzátoldani nem enged, de később mégis jóváhagyta és búcsúkkal is gazdagította a szentölvaső-imádságot olyképen, ahogy jelenleg is végezzük: a „Jézus“ szó után szójjük bele az Üdvözlégy be a titkot.

Más változást az Üdvözlégyben nem enged. Ha valaki mégis eszközöl, úgy az Üdvözlégyhez kötött búcsúkat nem nyerheti meg, így helytelen az a bizonyos „aranyos Üdvözlégy“, mit egyes helyeken még templomban is mondanak a közösen imádkozó nénik. Szól pedig az emíg en: Üdvözlégy, aranyos szép Szűz Mária, Istennek aranyos Szent Anyja stb.

A Szent Domonkos-féle rózsafüzér tizenöt tizedből áll. Ilyen 15 tizedeset hordanak fiai jelenleg is. Mivel azonban ez a használatra túlhosszú, azért csak öttizedeset szoktak készíteni és hordani. Erről az öttizedesről végezzük aztán az egészet, amely így három részből áll: örvenletesből, amely magába foglalja az Úr Jézus megtestesülését és életét; fájdalmásból, amely a szenvédést öleli fel; és a dicsőségesből, amely a feltámadást és mennybementelt foglalja magába. Ehhez fúzzük a Boldogságos Szűz mennybevitelét és megkoronázását. így jön ki a 150 zsoltárnak megfelelő 150 üdvözlégy. A hozzáfűzött Hiszekeggylel, Mi-

atyánkokkal, és Dicsőséggel valóban egyszerű és tökéletes imádság! Egész szent hitünknek könnyű és világos összefoglalása.

Ugyanazon imának ismétlése könnyen megszokottá válhat és szórakozásba ringathat, azonban ez ellen nagyon hatásos oltalom a szent titkok beszövése. Itt ugyanis nem szabad megelégednünk azok pusztá kimondásával, hanem lélekben tovább kell velük foglalkoznunk. Bele kell magunkat képzelnünk a titkok által kifejezett jelenetbe és azt latolgatva, szemlélve kell az Udvözlégyeket mondannunk. Pl. e titkoknál: Kit te Szent Szűz e világra szültél, — Lélekben odatérdelünk a kis jászolka mellé, ahol a Boldogságos Szüzet, a pásztorokat követve, imádjuk az isteni Kisdedet! A kedves és megindító képek így annyi változatosságot és buzgóságot nyújtanak, hogy minden szórakoztatónak megsököttság könnyen távoltartható. minden titoknál változik a kép és mélyül a hit, lángol a buzgalom Érthető tehát az a nagy elterjedtség, amely a rózsafüzért oly általanossá tette.

Ezt támogatják a Boldogságos Szűznek Szent Domonkoshoz intézett szavai is, amelyekben a többek között ez áll:

„Amit a rózsafüzér által kérsz, minden bizonnyal megnyered.“

A rózsafüzér azt fogja eredményezni, hogy az erényes élet virágözni fog a lelkek tapasztalni fogják Isten irgalmát.“

„Rózsafüzérem igaz kedvelői nem fognak meghalni szentségek nélkül. A rózsafüzér-imádságnak buzgó végzése nagy dicsőséget szerez az égben.“ (Mária-kert 1898; 286. lap.)

Nem csoda tehát, ha pápák, egyháztudósok, híres politikusok, kiváló hadvezérek oly nagy számban vannak, akik nemcsak maguk végezték gyakorta és buzgón, hanem másokat is buzdítottak annak végzésére.

XIII. Leó pápa tekintettel a rózsafüzér nagy gyümölcséire, 1883-ban elrendelte, hogy október hónap folyamán az egész Egyházban nyilvánosan és közösen imádkozzák a rózsafüzért. És a hívek áhítata még lángolóbb szerettei karolta fel ezt a kegyelmekben bővelkedő áhítatgyakorlatot.

A magyar nép, amely minden időben kitűnt a Mária-

tiszteletben, az olvasóimádkozásban is gyönyörű példát mutatott nár régi időkben is. Eszterházy Pál nádor tanúsága szerint magukkal hordozták munkaközben; háború idején kardjuk markolatára csavarták. Vagy Hunyadinkról is tudjuk, hogy a vaskapui ütközet előtt, mikor serege alig tette a hatalmas török seregnak egyenegyedét, nem csüggéd el, hanem seregének élére vágtatva, elővette rózsafüzérét, fennhangon imádkozni kezdte és serege esdő hangon felelt rá! A Boldogságos Szűz meg is segítette, mert kicsi seregével teljesen tönkre verte a pogány hadat.

Egész természetes, hogy napjainkban igen buzgólik a jó katolikus magyar nép az olvasóvégzésben. Október hónapban a Szentatyá rendeletének megfelelően templomaink városban, faluban egyformán tele vannak rózsafüzér ájtatósságok alkalmával. De nemcsak októberben száll a gyermeki ajkakról az angyali üdvözlet, hanem állandóan. A Rózsafüzér-Társulat minden községen megalakult és oly népesek a csoportok, hogy szinte az egész országot egy társulatnak nevezhetjük.

Igy nem csodálkozunk, ha ilyen esetek fordulnak elő, mint a következő: Egyik gyakorlótéren szemlét tart a katonák felett az ezredes. Gyakorlatozás közben az egyik tisztnek zsebéből kiesett a rózsafüzér. A tiszt kissé zavarban nyúl utána. Az ezredes észreveszi, hogy zavarán könyítsen, belenyül a zsebébe, kihúzza rózsafüzérét és mondja: Tegye csak el kapitány úr, azt hittem az enyém, de az íme itt van! — A tiszt erre nyugodtan zsebreteszi és folytatódik a gyakorlat tovább.

A Domonkos-féle rózsafüzéren kívül vannak még más-félék is, így a ferencesek nagy családjában szokásos *Hét örööm olvasója*, mely a Boldogságos Szűz hét örömének tiszteletét van hivatva elmélkedésünk tárgyává tenni. Ez a ferences olvasó. Ez egyben — két Üdvözlégy hozzáadásával — annak a 72 évrenek emlékét is kifejezi, amelyeket a Boldogságos Szűz a földön töltött. Bár biztosan nem tudjuk, hány évig élt a Szűzanya, de az általánosabb vélemény szerint valóban 72 évig. Van azonban egy másik vélemény is, mely azt tartja, hogy 63 évig élt.

A ferences olvasó eredetét a Boldogságos Szűz kinyilatkoztatásából veszi. A ferences történeti feljegyzésekben ugyanis (Wadding 5. k.) olvashatjuk, hogy Szienai Szent Bernardin és Kapisztrán Szent János idejében élt

egy jámbor ifjú, — nevét a történelem nem jegyezte fel, — aki különös benső áhitattal viselte tett az ég Királynője iránt. Kedvenc foglalkozása volt, hogy virágokból naponta egy kis koszorút font és a Szűzanya képét felékkítette vele. Történetesen ez az ifjú Szent Ferenc gyermekei közé lépett, ahol ezt a kedveskedését nem folytathatta. Oly fájdalmasan érintette ez az ifjú lelkét, hogy elhatározta a rendből való kilépést. Mielőtt azonban ezt megtette volna, szomorúan leborult égi Anya képe előtt. Mélységes áhitattal imádkozott! A Boldogságos Szűz egyszer csak megjelent neki és megtanította a hét örööm olvasójának mondására és hozzáfüzte, hogy ennek imádkozása által sokkal nagyobb örömet szerez neki, mint a virágkoszorú készítésével. Az ifjú erre megnyugodott. Szorgalmasan imádkozgatta a hét örööm rózsafüzérét. Tőle eltanulták társai. Lassanként úgy elterjedt, hogy az egész rend ezt imádkozta. Tagjai azért viselnek 7 tizedes rózsafüzérét, amit egyszerűen ferences rózsafüzérnek is neveznek.

Végzésének módját a ferences imakönyvekben (Terziárius Vezérkönyv 173. old.) megtalálhatjuk.

A Szentszék, hogy ezt a kedves áhitatgyakorlatot még inkább megkedvelteesse, teljes búcsút engedélyezett mindeneknak, akik a nap folyamán az egészet elmondják. Nemcsak a «íagy ferences család tagjai, hanem azok a hívek is, akik nem tartoznak hozzá, megnyerhetik a teljes búcsút. Nem szükséges egyfolytában imádkozni, — elég, ha a nap folyamán befejezik. Lehet tehát megszakításokkal is végezni.

Ezen teljes búcsún kívül még az olvasók megáldásakor — úgy a ferences, mint a Domonkos-féle olvasók megáldásakor egyformán — mindenegyes szemre adhat a felhatalmazást nyert pap ötszáz napi búcsút, mit annyiszor megnyerhetünk, ahányszor a szemekről elimádkozzuk a Miatyánkot vagy Üdvözléget. Úgy a teljes, mint a részleges búcsúkat felajánlhatjuk a tisztítóhelyen szenvedő lelkekért.

Bár nem annyira ismeretes és elterjedt, de mégis kedves imádsága a buzgó híveknek a Hétfájdalmú Szűz olvasója, melynek szerkezete hasonló a hétföröméhez azzal a különbséggel, hogy a titkok a Boldogságos Szűz hét fájdalmát ölelik fel. Ezek: Simeon jövendölése, amely szerint a Szűzanya lelkét átjárja a tőr; menekülés Egyiptomba,

a gyermek Jézus elveszítése, találkozás a keresztetvivő Megváltóval, halál a kereszten, levétel a keresztről és eltemetés. Ez az olvasó a szervita rendnek sajátja.

Ugyancsak egy kevésbé ismert a Brigitta-féle olvasó, mely azon a véleményen alapul, hogy a Boldogságos Szűz 63 évig élt a földön és ennek megfelelően 63 Üdvözlégből áll.

Ezek az eddig elsortolt rózsafüzérek a szorosan vett olvasók, melyekre ráadhatok a keresztesek búcsúi (ötszáz napi mindegyik szemre!). Viszont mindegyiknek megvan-nak a külön engedélyezett sajátos búcsúi is, melyek ismer-tetését megtalálhatjuk az egyes imakönyvekben is. Ezért azokat itt mellőzöm.

Vannak ezeken kívül még más olvasók is, amelyek azonban már nem tartoznak szorosan az olvasók közé. Ezeket csak hasonlatosság kedvéért nevezik így, amennyi-ben imacsokrot alkotnak, másszóval füzérben csoportosul-nak. Ilyen pl. Páduai Szent Antal olvasója, az irgalom olvasója stb. Természetes, hogy ezek is kedvesek és érté-kesek, de a rózsafüzérek búcsúit velük nem r y érhetjük meg, hanem csak azokat, melyeket a Szentszék egyenesen azoknak engedélyez, akik ezeket végzik.

ISTEN MÁSODIK PARANCSA:

„Istennek nevét hiába ne vegyed!“

Az első parancsról, főképen pedig a vele kapcsolatos imakötelezettségről szóló értekezések után rátérek az Isten második parancsának tárgyalására. Ez a parancs, a jó Isten eligazító nagy kegyességének ez a megnyilvánulása, azokra a kötelezettségekre oktat ki bennünket, amelyeket legszentebb Neve irányában kell tanúsítanunk.

Midőn azonban legszentebb Nevét mondjam, végтelen tökéletességű fenséges Lényét is értem. Ami tehát szóban, gondolatban kijár legszentebb Nevének, kötelezőleg ad-nunk kell hódolatban, szeretetben fenséges Lényének. Istennek neve és lénye elválaszthatatlan. Benne minden tökéletes szent egységgé magasztosul. Ezért mondja Szent Ágoston: Isten amit bír, az Ő maga. Isten bölcs, szent, jó igazságos stb. Mondhatom tehát: Isten a Bölcseg, Szent-ség, Jóság, Igazság! És minden tökéletes egységen, sőt

egyetlenségen alkotja az ö szent Lényét! Aki nevét tiszteli, szentséges Lényét tiszteli. Aki nevét sérti, Lényét sérti!

* * *

Ez a parancs: *Istennek nevét hiába ne vegyed!* — ketős kötelezettséget ró ránk. Egyik követel, másik tilt. Követeli szent Nevének kijáró tiszteletet; tiltja annak tiszteletlenséggel való illetését. Az ö szent Nevét tiszteli, aki segítségül hívja és magasztalja; sérti, aki káromolja; tiszteli, aki komoly szent fogadalomban említi; sérti, aki fogadalmát megszegi; tiszteli, aki megfelelő esetekben esküszik reá; sérti, aki esküt szeg, vagy könnyelműen esküdözik.

Rövid összefoglalásban ezt tartalmazza Isten II. parancsa. Ezek letárgyalása adja azokat az ismereteket, amelyeket a lelkiekre igyekvő egyénnek tudnia és tartania kell.

Isten nevének hiába való vétele.

Isten nevét az veszi hiába, aki kellő tisztelet nélkül mondja ki. Aki előtt az ö szent neve csak annyi, mint széna, búza, séta, katona stb. vagyis közönséges szürke fogalom. Az ilyen hálátlanul megfeledkezik arról a mérhetetlen sok és nagy adományról, amelyekben Általa részesült. Megfeledkezik a teremtésről, amelyben Isten reá is gondolva, neki létet adott a sok ezer más előtt, akik szintén létet nyerhettek volna, de nem nyertek, még Ő kapott! Nem gondol a megváltásra, az Úr Jézus földi életére és szenvédésére, amelyben tanításait neki is szánta, kihulló szent Vérét Atyjának érte is felajánlotta. Egyháza tagjává az idők folyamán kiválasztotta, szentségeinek használatára méltatta. Figyelmen kívül hagyja eszerint a megszentelés sok és bő kegyelmét, amelyekben az örök élet végételen boldogságát kínálja fel a jóságos Isten!

Bár tudja, legalább tudhatja mindezt és mégis előtte a fölséges szent lénynek a neve nem több és kedvesebb, mint az emberi szókincs bármelyike a kopott egyformáságban. Csak úgy szórja, vágja fásult közönnyel, mint akármelyiket a sok üres szó, név közül!

Valóban sértés ez a mi jóságos, szent Istenünkre nézve! Származhat a legszentebb Névnek ilyen kiejtése a) türelmetlenségből és méltatlankodásból, b) csodálkozásból és c) merő megszokásból. Mindhárom fajtája a legszentebb

Név felesleges kimondásának bűnt képez. Amennyiben azonban nem tartalmaz súlyos sértést, nem halálos, hanem bocsánatos bűn! De mégicsak bűn, amit a komolyan törekvő léleknek teljes erejéből kerülni kell.

Amit Isten szent nevének kiejtésére vonatkozólag mondtam, ugyanaz áll az angyalok, a szentek és a szent dolgok (szentségek) kimondására is. Miként a tisztelet a szenteken keresztül Istennék szól, ép úgy a tiszteletlenség is öt érinti. Elítéljük tehát azt a szórakozást, amellyel egyesek a szent neveket könnyelműen, tréfásan említgetik! Komoly lélek csak a köteles tisztelet és nagyrabecsülés érzetével veszi nyelvére Istennek és az Ő szentjeinek tiszteletremélő nevét. Tartsuk nagyra a szent neveket, miként Isten népről mondja a zsoltáros: „Izraelben nagy az Ő neve!“ (Zsolt. 75, 82.)

Dicséretremélő szép példáját adta szent Neve iránti áhítatos tiszteletének a kommunizmus alatt Dunaföldvárban egy egyszerű gazda, akit valamiféle vallási és hazafias megmozdulásért a vörösök halálra ítélték. Mikor odaállították már a bitófa alá, azt mondották neki, hogy ha akar valamit mondani, még megmondhatja, mielőtt a hóhér a kötelet a nyakára illeszti. A becsületes jó magyar és a mélyen vallásos gazda nyugodtan égre emeli szemét és messzehangzóan mondja: Dicsérettessék a Jézus Krisztus! Ezután türelmes megadással fogadja nyakára a gyilkos kötelet. Bizonyosan megjutalmazta az Úr Jézus szent Neve bátor megvallóját. Hiszen „más név nem is adhatott az embereknek, amelyben üdvözülni lehetne“. (Ap. csel. 4,12)

Szent Ferenc Atyánk a szent nevek iránti tiszteletből meghagyta gyermekeinek, hogy bárhol látnak papírszeletkéket, amelyeken a szent neveket találják, szedjék össze és illő helyre tegyék, hogy így a tiszteletlenségtől megóvassanak!

Ahogyan jutalmazza az Úr szent neve tisztelőit, úgy bünteti annak megszentségtelenítőit. Olaszországban 1870-ben a piemonti kormány rendeleteyre a nyilvános helyen lévő vallásos tárgyú feliratokat és emlékeket el kellett távolítani. Buoncompagni Boldizsár herceg épp akkor haladt el Szent Ignác temploma és kollégiuma mellett, amikor a fronton lévő Jézus nevét kidomborító köveket, erős állványon kőművesek tördeáltak le. A herceg, akinek az

elődei készítették a szép felirást, kérte őket, hagyják abba a rombolást.

— Annak a névnek el kell tűnnie! — mondja a munkavezető.

— Adok 10 tallért (250 frt.) — mondja a herceg.

Hiába minden igyekezete, Ő tovább megy nagy bánamegosztan. De alig halad pár lépést, nagy zuhanással leesik az állványról a munkavezető és halálra zúzza magát. A munkát azért folytatják. Később a lehulló kövek még egy másik munkást is agyonütöttek.

Isten ádáz ellenségének az ördögnek nevét gyaláz-kodóan kimondani ugyan nem bűn, de ájtatos ajkakra nem illik annak szükségtelen kimondása. Ha azonban személyekre való vonatkoztatással átokként említi valaki, akkor természetesen bűn, a rossz kívánság miatt, ami a felebaráti szeretetet sérti.

A káromkodás.

Isten előtt szégyenletes tehertétele a magyar nyelvnek az a sokféle és nagyon általánosan elterjedt káromkodást tartalmazó kifejezés, amely más nyelvekhez viszonyítva, szinte hírhedtté tette.

Minden nyelvben van káromkodó kifejezés; káromkodik mindenféle nemzet, de valahogyan különleges undok magyarbetegség a káromkodás.

Nemcsak fellobbant haragjának értelemhomályosító indulatában káromkodik, hanem minden értelelem és indok nélkül is. Ha gyermeké nem fogad szót, Istant bántja; ha jószága megbokrosodik, Istant sérti; ha munka közben ügyetlenkedik és magának fájdalmat okoz, Istennek ugrik neki; ha az időjárás nem kedvez, az eget öklözi; ha valaki megsérti, Istennel akaszkodik össze; ha beteg, Istant vonja felelősségre; ha bárminő szerencsétlenség éri, Istant okolja; sikertelenségeit, Isten rovására írja. Gyakrabban zúg fel, ajkán az Istant bántó, szenteket gyalázó kifejezés, mint az imádság. És aztán mi csodálkozunk azon, hogy nehéz a magyar sora, hogy nincs áldás azon a határon, amelyre több káromkodás hull, mint mag a földbe, mint kapavágás a rögre...

Bizony szégyen ez rajtunk!

Dehát határozzuk meg már, mi is az a káromkodás?

A káromkodás Istennék, szenteknek, szent dolgok-

nak gyalázó szavakkal való illetése. Általában szavakkal, szavak kimondásával történik, de írásban, tettben, sőt gondolatban is lehet káromkodni. Szorosan véve azonban mégiscsak a gyalázkodó szavaknak kimondását nevezük káromkodásnak.

Könnyen megérthetjük, hogy nemcsak az Istenet sértő, hanem a szenteket és szent dolgokat (szentségeik, keresztsk.) gyalázó kifejezések is káromkodást képeznek, mivel azok szorosan kapcsolatban vannak Istenkel. A tisztelet, amellyel illetjük azokat, Istennek szól, úgy a sértés is Isten bántja.

Tettel az sérti meg az Isten, aki pl. megtiporja a keresztet, égfelé rázza az öklét. Nagyon eltévedt, lezüllött az a szerencsétlen, aki még ilyeneket is tesz.

Tény azonban az is, hogy népünk minden ocsmány kifejezést vagy durva kijelentést káromkodásnak tart. Bármilyen utálatos is valamely szenvédélyes kirobbanás, káromkodást csak akkor tartalmaz, ha — miként a meghatározásban mondtam — Istenet, szenteket, vagy szent dolgokat gyaláz. Ha e nevek valamelyen formában vagy vonatkozásban nem fordulnak elő gyalázkodóan, akkor — bár illetlenség és bün, — de nem képez káromkodást.

Viszont sok oly kifejezés van, amiről nem is véljük a közfelfogásban, mivel ocsmány és goromba szavakat nem foglal magában, hogy valóban káromkodást jelent. Pl. ez a kifakadás, amely sajnos elég gyakori: Nem is igaz, hogy van Isten az égben! Mert ha volna, nem nézné el ezt a szörnyű igazságtalanságot!

A káromkodás ugyanis tartalmazhat hitetlenkedést, átkozódást és gyalázást. A hitetlenkedő — milyen a fenti is — valamelyik isteni tulajdonságnak vagy igazságnak tagadását tartalmazza. Az átkozódó rosszat óhajt Istennek vagy a szenteknek. A gyalázó pedig sértő kifejezésekkel illeti Isten vagy szentjeit. Mind a háromféle szorosan vett káromkodást jelent.

A szándékot tekintve a káromkodás lehet olyan, amelyben az elvakult szerencsétlen ember egyenesen magát az Isten akarja bántani. És olyan, amelyben az egyén indulatát ember, állat stb. ellen irányítja, de oly módon, hogy vele Isten is sérti. Az első szinte ördögi gonoszságot tartalmaz, mert csak: az ördög annyira romlott, hogy egyenesen bántani, gyalázni törekszik a végétlen szent, jó és

igazságos Isten. Aki a halandó emberek közül tehát azért káromkodik, hogy vele Isten bántsa, valóban ördögi gonoszságot árul el. Ennyire megromlott ember azonban nem sok van. A második mód az általános. Haragból, fékezettel felloibanásból vagy rossz szokásból kimondják ugyan a káromló szavakat, de az Isten egyenesen nem akarják bántani, ám bár mégiscsak vétkeznek, mert legtöbbször észreveszik, hogy Isten sértő módon adnak kifejezést benső, rendetlen érzelmeknek. És ha észrevéve, tehát tudva és akarva használnak káromló szavakat, bizony vétkeznek, még ha nem is akarják egyenesen Isten gyalázni.

Milyen bűn a káromkodás?

A káromkodás egyike a legnagyobb és legocsmányabb bűnöknek. Isten, a végtelen fenséget ócsárolja, sérti vagy gyalázza, ami minden egyes esetben halálos bűnt képez. Halálos bűn azért, mert azt a Fenséget illeti tiszteletlenséggel, amelynek a legtermészetesebb módon imádás, magasztalás és tisztelet jár. Ha ehelyett épp az ellenkezőjét adja, olyannyira megséríti az erkölcsi világrendet, hogy az súlyos bűnt jelent. Elveszti a kegyelmet, megfosztja magát a megszentelő malasztól és így elveszti jogát az örök üdvösségre! Hogyan várjon részesedést az isteni fenségből az, aki azt megveti vagy meggyalázza?

Ha azonban nem tudja a hirtelen fellángolt szenvendély miatt megfontolni, mit mond, akkor megeshet, hogy a bűn nem halálos, hanem bocsánatos. Vagy ha oly hirtenlül ejti ki a durva szavakat, hogy semmi észrevétele sincs, akkor még bocsánatos bűnt sem követ el. A bűnnél ugyanis mindig az észrevétel, a megfontolás határozza meg a fokot. Ha nincs megfontolás és szándékosság, nincs bűn se. minden bizonnal azonban, fegyelmezetlenséget jelent még az akaratnélküli helytelen kifejezés is. Aki komolyan törekszik az Isten szeretni, az még ilyen módon sem ejt ki káromló szavakat.

Kellőleg el nem ítélezhető, durva jellemű az, aki oly könnyedén szórja az ocsmány, Istantbántó szavakat, mint ha abban semmi rossz se volna. Ha igaz az, aminthogy igaz, hogy az emberek jellemére lehet következtetni szavaikból, úgy nagyon szégyenletes bizonyítványt állít ki

magáról a káromkodó. Csúnya az, még a pogányoknál is, de mennyivel inkább a keresztenyeknél, a magukat művelteknék tartó embereknél és főként a nőknél!

Mit tegyen az, aki már megszokta?

Miként minden bűnt, úgy ezt is legkönnyebb leszokni a gyakori gyónás és áldozás által. A jó Isten oly hathatóan támogatja az erős elszántságot, amellyel valaki sajnálatos rossz szokásáról akar leszokni, hogy hamarosan sikerül. De ha mégsem sikerül oly gyorsan, mint szeretné, akkor egy példával világítom meg, hogy mit tegyen.

Egy katonatisztet, akinek sok jó tulajdonsága mellett megvolt az a rossz szokása, hogy gyakran káromkodott, betegségében apácák által vezetett kórházból gyógykezeltek. Ott is el-elkáromkodta magát. Az apácának nagyon fájt ezt hallgatni, kérte, hogy szokjék le. A tiszt azt felelte, hogy már annyira megszokta, hogy lehetetlennek tartja. Az apáca ajánlkozott, hogy leszoktatja, ha komolyan akarja. A katonatiszt becsületszavát adta, hogy megpróbálja. Az apáca így szólt: „Ezentúl valahányszor szitkozódik, egy koronát fizet a kórház szegény betegeinek javára“. „EZ az ígéret engem koldussá tesz“ — mondja a tiszt. Az apáca nem tágított. Első nap öt koronát fizetett, másodikon hármat, harmadikон egyet, azután egyet se. Kilenc koronájába került, de leszokott. Sokan tanulhatnának ebből.

A komoly lelkiséletet élőknek nem elégítheti ki lelkét az a tudat, hogy nem káromkodnak. Nekik tovább kell menniök. Ahogyan csak tehetik, másokat is vissza kell tartamok e förtelmes Istenbántástól. Ezenfelül igyekezniük kell a megsértett Istant, mások bűne miatt is engesztelni. Minél inkább sértik, gúnyolják mások Istant, annál nagyobb áhítattal, dicsérettel áldják ők. Minél durvább szavakkal illetik a szegény elvakultak, annál kedvesebb melegséggel emlegessék ők.

Nagyon helyénvaló e célból az a kedves, jó katolikusokat jellemző köszöntés, amelyben felszólítunk másokat Jézus Szent Nevének dicséretére. Erre a felelet is szép. Azt mondjuk rá: Mindörökké. Amen! A kis gyermek is tudja, hogy ez a legszebb köszöntés, ők, különösen a romlatlan falusi gyermekek, így is köszöntik a felnőtteket. De a felnőttek és épen akiknek legjobban kellene ezt tudniok és tartaniok, azok a közönyösek példája szerint mondanak

„jó napot“, „kezét csókolomot“, „alászolgáját“ meg sok minden mást, csak a legszebbet szégyelik. Szent hitére valamit adó katolikus azonban nem mondhat mást köszöntésként csak ezt: „Dicsértessék a Jézus Krisztus“. Még a xxiás-vallásukat is így kell köszönten. Utóvégre, ők Is Isten gyermekei és az Úr Jézus értük is meghalt. Szégyelnünk senki előtt nem szabad e szent Nevet, mert akkor az Úr Jézus is szegyei minket megvallani mennyei Atya előtt. Mily kedves a következő kis történet. Egy buzgó, idős asszony halálos ágyán szentgyónása és áldozása után mondta a gyóntatóatyának, hogy még valami nyugtalánítja. A pap jóságosan kérde, hogy mi? A beteg így szól: „Tisztának érzem lelkemet. Tudom, hogy a jó Isten nem taszít el magától. És nem tudom, mit kell mondnom, ha belépek a mennyországba“. A pap mondja: „Azt kell mondani: Dicsértessék a Jézus Krisztus. Mire az egész mennyország feleli: Mindörökké. Amen“.

Az átkozódás.

A szenvedélyektől elvakult embernek a káromkodás után másik nagy bűnét, az átkozódás képezi. Nagy tehetetlere ez is a fegyelmetlen lelküeknek. És miiként a káromkodás a férfiaknak rossz szokása, úgy az átkozódás inkább a nőknél fordul elő. Mindkettő igen nagy rosszat jelent, mert nemcsak egyszerűen bűn, ha meggondoltan és akarva sérti a jó Istant, hanem emellett még könnyen botrányt is okoz és eldurvítja az önmagáról megfeledkezett szerencsétlen ember egyéniségett. Oly veszedelmes rossz szokás ez, hogy annak leküzdésére semmiféle fáradtságot sem szabad sajnálni. Az Istenszeretők pedig még azzal sem elégzenek meg, hogy ők maguk kerülik az átkozódást, hanem minden megtesznek, hogy okkal-móddal másokat is leszoktassanak rólá. A leküzdésére ugyanazon mód vezethet, mint láttuk a káromkodásnál.

De mi is az átkozódás? Vagy misként: mit jelent átkozódni?

Átkozódni annyit jelent, mint másnak rosszat kívánni. Rosszat kívánni csak felzaklatott lélekkel lehet. A higgadt, nyugodt, meggondolt ember ajkáról sohasem hangzik átkozódás, amiként káromkodás sem. Az átkozódásnak tehát alapja a türelmetlenség. Aki pedig türelmetlen, az elveszti uralmát érzelmei felett. Elragadja a szenvedély, nem ura

önmagának és így a rossz, a bűn irányítja gondolatait és cselekedeteit. A benső rend felfordul. Szenvedély orkán, ösztön-vihar kerekedik föl benne és ez jelenik meg szavai-ban, tetteiben egyformán. Az ember felett az állatias szen-vedély uralkodik, amely csak pusztítani, rombolni, rosszat tenni óhajt. Bizony, szomorú képe ez a felburjánzott bűnnek! Ikertestvére az átkozódás a káromkodásnak ... Mind-kettő sért, bánt, gyaláz, rosszat akar. Elborult sötét elmé-nek ösztönös, vad kirobbanása mindegyik.

Ha az átkozódás Istenre, szentökre vagy szent dolgokra vonatkozik, egyszerűen káromkodást képez. És mint ilyen, mindig súlyos bűn, ha meggondoltan és akarva történik. Ezért az átkozódásnak ilyen alakjáról nem is szólok. Erre-vonatkozólag teljesen áll az, amit a káromkodásról az előző részben mondottam.

Most az átkozódásnak azokról a fajairól mondok egyet-mást, amelyek emberekre, földi dolgokra, vagy természeti jelenségekre szórnak rossz kívánságokat. Amikor az átko-zódás megmarad átkozódásnak és nem lesz belőle károm-kodás. Ez a szorosan vett átkozódás.

a) Embereket átkozni, azaz embereknek rosszat kíván-ni, mindig bűn. És pedig nagy bűn, ha nagy az a rossz, amit az átkozódó kíván: bocsánatos bűn, ha kisebb rosszat óhajt valakinek.

A rossz, amit az átkozódó kíván, akár testi, akár lelki, vagy anyagi legyen is, minden egyes esetben azon szem-pontból bírálandó el: minő kárt jelentene, ha megvalósul-na! A kár nagysága határozza meg a bűn nagyságát is. Az már nem változtat a dolgon semmit, hogy nem valósul meg az átok, mivel a bünt maga a rossz kívánság hozza létre.

b) Földi dolgokat: állatokat, élettelen tárgyakat átkozni már nem olyan veszélyes, mint embereket. Bár ma-gától érhetően, ez is helytelen és rossz, mert legalább is türelmetlenséget jelent és így bocsánatos bűn.

Saját állatját átkozni, pl. azt kívánni, hogy pusztuljon el, a türelmetlenségen kívül csak akkor képez más bünt, ha ezt komolyan kívánja és a családra nézve olyan kárt jelent, ami a bűn mértékét eléri. Ugyanez áll más tulaj-donában lévő állatokra is. Amilyen kárt okozna, ha az átok megvalósulna, olyan a bűn nagysága.

Élettelen tárgyakat átkozni, legtöbbnyire csak a türel-

metlenség bűnét képezi, ami nem terjed túl a bocsánatos bűn mértékén.

c) Természeti jelenségeket átkozni, pl. szelet, hideget, meleget, sötétséget, stb. rendesen bocsánatos bűn az ezt létrehozó harag és türelmetlenség miatt. De ha ezek miatt Isten bántja valaki, annak bűne káromkodásnak számít.

d) A gonosz lelket átkozni harag és türelmetlenség nélkül, nem bűn, mivel őt inkább, mint a bajok okozóját tekinthetjük. De ha ez haraggal történik, bűnt hoz létre, a harag indulata miatt.

Bármelyik faját nézzük az átkozódásnak, helytelen az és éppen ezért kerülni kell. A lelkiéletre törekvők ezt minden erejükből igyekezzenek elhárítani. De nagyon óvatosak legyenek azok is, kik könnyen kiejtik, mert nem tudhatják, hogy a jó Isten miként bünteti őket.

Akikre mások ok nélkül átkot szórnak, az átok miatt sohase aggódjanak, mert a jó Isten nem azokat bünteti, akikre az átkot kimondják, hanem azokat, akik kimondják. Aki vétkezik, az bűnhődik. Az ártatlant az igazságos Isten nem büntetheti... A bűnösen átkozódót pedig sokszor utoléri a kimondott rossz. „Szerette az átkot, reá fog szálni“ — mondja az írás.

Nagy Frigyes porosz király hadvezérének, Dessauí Lipót hercegnek volt egy nagyon értékes órája, amelyet állandóan magánál hordott. Egyik hadjárata alkalmával az óra sátrából eltűnt. A gyanú csak azokra terelődhetett, akik sátora előtt őrt álltak. Ezeket egyenkint kihallgatta. Az egyik gyalogos hevesen tiltakozott a gyanúsítás ellen és önmagát átkozva így szólt: „Vigyen el az ördög ezen a helyen, ha az óra nálam van“. Alig fejezte be az átkot, zsebében az óra ütni kezdett, amit a hadvezér is jól hallott. Ez annyira elrémitette a tolvaj katonát, hogy mintha világ lám sújtotta volna, rögtön élettelenül összeesett. Amit kívánt, beteljesedett!

Szent Ferenc atyánkat sokszor megátkozta kapzsi édesatyja, amiért bőkezűen osztogatta az alamizsnát és követte az Úr hívó szózatát, de Ő ezzel mitsem törödött. Nyugodtan hallgatta a dühöngő kitöréseket. Egy koldust azonban megkért, hogy valahányszor atyja átkokat szór reá, áldja meg őt és ezért megosztja vele alamizsnáját. A koldus teljesítette a kérést és Szent Atyánk aggodalom

nélkül tűrte az átkozódásokat és szitkozódásokat, mikkel atya illette. Szent Atyánknak nem ártott az átok.

Az Istenszerető lélek nem akarhat és nem kívánhat másnak rosszat, hiszen minden vágya az, hogy mindenki szerencsés és boldog legyen. Ezért imádkozik is. De ha ártatlanul őt átkozzák, figyelembe se veszi, mert tudja, hogy Isten csak a bűnöst bünteti.

Caligula császár egykor, mivel hirtelen jött zápor elmosta hadi ünnepélyét, dühében katonáival az égre nyilaztatott. A lehullott nyílvesszők sok katonát, sőt magát a császárt is súlyosan megsebesítették. így hullik vissza az átok arra, aki kimondja.

A fogadalom.

A parancsok keretében szólnom kell a fogadalomról is. A fogadalom ugyanis szigorú kötelezettséget hoz létre, amelynek elmulasztása a lelket halálos bűnnel terhelí. Isten nem parancsolja ugyan, hogy fogadalmat tegyünk, de ha már tettünk, akkor parancsolja, hogy megtartsuk. így tehát a parancsok keretébe tartozik. És mivel a fogadalom Isten nevével történik, vagy legalább a formulában előfordul az Isten neve, ezért a második parancshoz sorolják a hittudósok.

A fogadalom az erények közé is sorolható, amennyiben tárgyának több vagy kevesebb tökéletességgel való megtartása az erények területén mozog. Most azonban nem az erény, hanem a parancs szempontjából veszem tárgyalás alá.

Lényegében a fogadalom: *az erkölcsileg tökéletesebb cselekedet megigérése Istennek*. Olyan cselekedet, amely erkölcsileg alatta áll a vele ellentétesnek, nem lehet a fogadalom tárgya. A fogadalomban a nagyobb áldozat teszi a nagyobb érdemet. Ha azonban az áldozat nem nagyobb, hanem kisebb lenne, már nem igérhető fogadalommal.

így például, ha valaki azt akarná fogadni, hogy hétköznap nem megy szentmisére, holott elmehetne, ezt nem fogadhatja, mert tökéletesebb az, ha megy. A fogadalom tárgya itt csak az lehet, hogy megy szentmisére hétköznap is.

A világosabb meghatározás kedvéért azonban meg kell jegyeznem, hogy nem minden igéret fogadalom is egyúttal. Mert igéret és igéret között különbség van. Lehet

ígérni bűn terhe alatt és csak egyszerűen bűn terhe nélkül. Fogadalom csak az, amit bűn terhe alatt ígérünk. Az egyszerű ígéret megszegése bűnt képez, míg a fogadalom tudatos megsértése mindig bűnnel jár.

A fogadalmat rendesen Istennek tesszük. De nem lehetlen, hogy valamelyik Szentnek tegyük. Ez esetben is azonban Istennek tett ígéretként szerepel, mert a szentekben Istant dicsérjük. A szenteknek tett fogadalmat tehát ugyanúgy bíráljuk el, mint az egyenesen Istennek tett fogadalmat.

A Szentírás aminő módon dicséri a komolyan tett és megtartott fogadalmat, épügy helyteleníti és elítéli a meg-gondolatlanul tett és megnemtartott fogadalmat. „Midőn fogadalmat teszel, ne késlekedjél teljesíteni, mert elvárja azt a te Urad Istened. (Deut. 23, 21.) Ha valamit fogadtál, ne vonakodjál megtartani, visszatetszik ugyanis neki a hűtlén és esztelen ígéret. Sokkal jobb nem fogadni, mint a fogadalom után az ígéretet meg nem tartani“ (Eccl. 5. 3,4.)

A fogadalom felosztása.

Van privát, vagy magyarásabban egyéni és nyilvános fogadalom. A privát fogadalom az, amit az egyén az Egyház nyilvános hozzájárulása nélkül tesz. Míg a nyilvános az, amit az Egyház a maga közereműködésével és tekin-télyével Isten nevében elfogad.

A nyilvános lehet egyszerű és ünnepélyes. Az egyszerű rendszerint időleges, bizonyos határozott időig érvényes, míg az ünenpélyes egész életre kihat. Ezek a fogadalmak a szerzetesi életben adódnak, azért azok bővebb ismerte-tését itt mellőzöm.

Künn a világban csak privát fogadalomról lehet szó, azért ezt fejegetem tovább.

A privát fogadalom lehet: személyi vagy tárgyi. A személyi az, amely által a fogadalmazónak saját szemé-lyében kell valamit végeznie, pl. zarándokolni valamelyik búcsú járóhelyre. Tárgyi az, amely által Istennek odaígér, pl. 100 pengő jótékony célra. E kettő azonban közösen is előfordul, pl. misét hallgat és gyertyát ajánl fel az oltárra.

Van továbbá határozott és vagylagos fogadalom. Ha-tározott, melyben pontosab körülírjuk, amit Istennek ígérünk, pl. egy rózsafüzért imádkozom egy héten át min-

dennap. Vagylagosan, amelyben ígérünk ugyan valami kedves dolgot Istennek, de nem jelöljük azt meg pontosan. Pl. Bűn terhe alatt ígérem Uram, hogy böjtölök egy nap vagy gyónom és áldozom.

Van még fenntartott és fenn nem tartott fogadalom, aszerint, ahogyan a Szentszék a feloldozást vagy megváltóztatást magának fenntartja vagy nem. Fenntartott fogadalom kettő van: az örökö és tökéletes tisztaság és a szerzetbelépés megfogadása, akkor ha a fogadalmattevő elmúlt 18 éves.

A privát fogadalom is lehet időleges és örök, ahogy azt csak egy bizonyos időre vagy egész életre teszi a fogadalmazó.

A fogadalom lehet egyedi vagy közös. Egyedi az, amit egy ember tesz, közös az, amit egy közösség vagy ország tesz. Ilyen közös fogadalom pl. az egrieknek a bélápátfalvi zarándoklata.

Lehet végül a fogadalom feltételes vagy feltétel nélküli, aszerint, hogy feltételesen vagy anélkül tesszük. A feltételes ismét lehet: büntetési jellegű, vagy egyszerű. Büntetési jelleggel akkor bír, ha valami rossz elkövetésért rójára magára valaki. így pl. ha még egyszer hazudom, egy tizedet végzek a rózsafüzérből. Egyszerűen feltételes. Pl. ha édesanyám meggyógyul, Szentkútra megyek búcsúra.

Óvatosak legyünk!

A fogadalom bár nagyobbítja az érdemet a cselekedetnél, mégis nagyon óvatosan kell vele bánni, mert kételű fegyver. Könnyen sebezhet is. Amilyen módon fokozza a kegyelmi élet bensőségét, ha pontosan teljesül, éppúgy tönkre is teheti az, ha tudatos hanyagsággal a teljesítés elmarad.

Nagy megfontolás kívánatos a fogadalmak körül. A lelkiajta előzetes meghallgatása nélkül senki ne tegyen fogadalmat. Az egyszerű ígéret is elegendő bizonyos cselekvések megígéréséhez, és az igazi lelkiember azt is pontosan teljesíti. Nem szükséges azt mindenből bűn terhe alatt vállalni, más szóval fogadalommal ígéرنi. A szenteknél gyakran találkozunk fogadalommal, így Ligouri Szt. Alfonz azt fogadta, hogy egy percert sem fog haszontalanul elveszíteni. Corzoni Szt. András pedig, hogy a lehető jók

közül, mindig a jobbat teszi. De ezek amit fogadtak, meg is tartották. Talán éppen ezáltal lettek szentekké... A közönséges ember, nehogy lelkének ártson, maradjon a könnyebb és biztosabb úton.

A fogadalom érvényességének kellékei.

A fogadalom szabad elhatározásból vállalt kötelezettség. Csak azt terheli, aki magától vállalja. Isten a mi akaratunkra bízta annak ígéretét, tölünk függ, mikor kötelezzük le magunkat általa.

Mint minden jogi és erkölcsi cselekedetnek bizonyos szükséges kellékei vannak, úgy a fogadalom érvénye is feltételektől függ, amelyek nélkül érvénytelen. Kötelező ereje csak akkor jön létre, ha e lényeges kívánlalmak közül egy sem hiányzik. Ha egy marad is el, már nem fogadalom. Bűn terhe alatt nem kötelez.

Ezekből következik, hogy szükséges ismerni a kellékeket, mert csak azok a fogadalmak hozzák létre a meg-tartás szigorú kötelezettségét, amelyekben a lényeges kellékek hiány nélkül feltalálhatók.

Két csoportba sorolhatók e feltétlenül szükséges kellékek. Vannak olyanok, amelyek a fogadalmazó egyénre vonatkoznak és vannak olyanok, amelyek a fogadalom tárgyat illetik. Lássuk ezeket sorjában!

A fogadalmattevő szempontjából szükséges

a) a tökéletes megfontolás.

A fogadalom oly kötelezettséget vállal, amely akár bocsánatos, akár halálos bűn terhe alatt, de mindenképen bűn terhe alatt nehezedik reá. így akadálya lehet a kegyelmi élet növekedésének, esetleg forrása a kárhozatnak. Ezért természetesen szükséges, hogy előzetesen megfontolja, vele tisztába jöjjön! Ha csak úgy hirtelen elhamarkodásban, tüzes megvizsgálás nélkül mondja ki a fogadalom szavait és utólag eszmél rá, mire is kötelezte magát, nincs fogadálma. Az elhamarkodott ígéretet nem kell bűn terhe alatt megtartania, mert fogadalmat tulajdonképen nem tett!

Eszerint könnyen érhető, hogy akik világos megfontolásra nem alkalmasak, fogadalmat nem is tehetnek. Ilye-

nek a kisgyermekek, félálomban szendergők és szeszesítaltól mámorosak.

Nem szükséges azonban, hogy a fogadalomban vállalt kötelezettség minden apró-cseprő részletét huzamosan és többszörösen átvizsgálja. Elégséges, ha a lényegét komoly megfontolás tárgyává teszi. Ezt lehet egyszeri cselekvéssel is tökéletesen meggondolni és megfontolni úgy, hogy a fogadalom érvényes legyen. Aki tehát zavartalan nyugodtsággal, értelmének szabad használatával csak egyszer is alaposan átvizsgálta azt, amire a fogadalomban kötelezte magát, az Isten előtt érvényes és kötelező fogadalmat tett.

De megtörténik néha, hogy utólagosan nem tudja magáról eldönteni a tüzetes és komoly átgondolást, ugyannyira, hogy a legjobb igyekezetével sem tud teljes világosságot deríteni a fogadalom tenyéré. Erős indokok szólnak az érvénytelenség mellett. Ekkor az illető nem köteles fogadalmát megtartani. Általánosan ismert erkölcs-tani téTEL ugyanis, hogy a kétes kötelezettséget nem vagyunk kötelesek megtartani. — Ilyen esetekben azonban legtanácsosabb a lelkiatyához fordulni.

A legbensőségebb megfontolás után is lehet a fogadalom körül tévedés. Hiszen tévedni emberi dolog!

Ha a tévedés lényegbevágó úgyannyira, hogy a fogadalmazó nem kötelezte volna magát reá, ha tudta volna az ismeretlen körülményt, akkor a fogadalom érvénytelen, így pl. valaki a kórházba viszi súlyos operációra gyermekeit. Útközben az egyik egyháziruhakereskedés kirakatában meglát egy szép miseruhát és gondolkozni kezd, milyen kedves volna a jó Istennek, ha szegény templomuknak megvenné e ruhát. Talán a jó Isten ezért megadná, hogy sikerül az operáció! Erre megfogadjá, hogy sikeres operáció után megveszi a miseruhát, amelyről úgy véli, hogy 70—80 pengőbe kerül. Az operáció tényleg sikerül. Fogadalmához mérten megy a kereskedésbe, ahol még mindig künn van a kirakatban a ruha. Megkérdezi, mibe kerül. A kereskedő 350 pengőt mond! — A tévedés itt olyan lényeges, hogy a fogadalom semmis. Nem kell megvennie. És másra sem köteles, ha a fogadalom kizárolag a miseruhára vonatkozott. Ha azonban a 70—80 pengős ajándékozás volt a főcél, akkor ebben az értékben kell valami szükséges dolgot vennie a templom javára. Ha a

különbség a képzelt és tényleges ár között 15—20 pengő lett volna, a ruhát meg kellett volna vennie, mert ez már nem oly lényeges változás.

Tévedés lehet még az indítóok körül is. Valaki például helytelen értesültség alapján azt gondolja, hogy édesanyja súlyos beteg. Ezért, hogy édesanya meggyógyuljon, megígéri, hogy Szentkútra zarándokol. Később meg tudta, hogy édesanya makkegészséges. Fogadalma nem kötelez, mert téves volt az indítóok.

Szükséges kelléke a fogadalom érvényességének

b) a teljes szabadság.

Isten az embert szabad lénynek teremtette. Akaratában teljes ura önmagának. Csak azokért a cselekedete-kért felel, amelyeket e szabadságának birtokában tett.

Nincs eszerint kötelező ereje annak a fogadalomnak, amelyet valaki csak azért tett, mert mások kellemetlenkedések és fenyegetések által erre egyenesen rákényszerítették, így például nem érvényes az a fogadalom, amelyet a fiú tett, hogy a papi pályára lép, ha ezt szüleinek hosszú időkön keresztül történt kellemetlenkedő erős szakodására fogadta meg.

De ha félelem működött is közre a fogadalom tétele-nél, azért az érvényes, ha nem ennek kierőszakolását szolgálta. Pl. a leány hajótörés veszélyében megígéri a jó Istennek, hogy zárdába vonul, ha megmenekül. Ez a fogadalom kötelező, mert Ő maga szabadon választotta eszközü a szabadulás kiesdésére.

A fogadalom érvényességéhez szükséges

c) az akarat.

A megfontolással és szabad elhatározásból származó igéretért helyt kell állni mindenkinél! így egészen emberhez illő módon megy végbe a cselekedet. Ezt elfogadja az Isten!

Ezért szükséges, hogy az előző két feltétel mellett ott legyen a harmadik: az akarat! Akarni kell azt, amit a megfontolás által nemcsak egyszerűen jónak, hanem a vele ellentétesnél jobbnak ismer. Akaratának tényével vállalni kell azt, amit így szabadon megígért az Istennek. Csak így lesz fogadalom!

Ezekben tűnik ki a fogadalom érdemszerző ereje! Nem volna üdvössége szempontjából szükséges vállalnia! Annak dacára is elhagyhatná, hogy jobbnak ismeri az örökéletre való tekintetből, és mégis teszi! Szabadon Isten iránti szeretetből!

A nagyobb szeretet, az áldozatosabb lélek működik benne. Érthető, hogy a jó Isten jobban jutalmazza.

A szerzetesi életnek ez a tulajdonképeni alapja. A jobbat, a tökéletesebbet fogadalommal megígérni az Istennek az egész életre. Valóban szébb élethivatás nem lehet.

De a világban élő harmadikrendiek is ezen az alapon élnek. Ünnepélyesen az oltár előtt megígérik a jó Istennek, hogy helyzetükhoz mérten a hármas fogadalmat hűségesen megtartják.

Bűn terhe alatt azonban csak a szerzetesi fogadalom kötelez. A harmadikrendiek fogadalma inkább ígéret jellegű. Bár a szerzetesi fogadalmakkal járó sok kiváltságban részesül, de veszélye nincs. Íme az Egyház is milyen óvatosan kezeli a fogadalmat!

Hogy a fogadalom érvényes legyen, szükséges az eddig felsorolt kellékeken felül még a következő három: legyen a fogadalom tárgya *a)* erkölcsileg jó, *b)* jobb, mint a vele ellentétes és *c)* lehetséges.

A fogadalom ugyanis a lélek nagyobb előhaladását, az áldozatosabb Istenszeretetet, a tökéletesebb erénygyakorlatot jelenti. Ha bármilyen körülmény ezzel ellentétben van, a fogadalom elveszíti különleges rendeltetését és ezáltal érvénytelenné válik. Megszűnt lenni az, aminek Isten előtt lennie kell, ezért elveszíti kötelező erejét.

a) Hogy a fogadalom kötelező legyen, szükséges tehnél, hogy az, amit valaki fogad, erkölcsileg jó legyen. Isten kötelező ígéretként nem fogadhat olyasmit, ami erkölcsileg rossz. A fogadalmat Isten parancsszerűleg kötelezővé teszi, annak megtartását kívánja! De ezt csak jó és érdemszerző cselekedetre vonatkozólag teheti, ezért ami rossz, vagyis bűnös, nem képezheti a fogadalom tárgyát. Isten ugyanis, mint a végtelen jóság és szentség, nem fogadhat el olyan ígéretet, ami vele ellenkezik, vagyis rossz és bűnös. Annál kevésbbé követelheti a bűnös ígéret végrehajtását. Erkölcsileg rosszat fogadni is bűn, megtartani is az!

De nemcsak az erkölcsileg rossz nem képezheti a fogadalom tárgyát, hanem a közömbös cselekedet sem. Így például érvénytelen volna, ha valaki azt fogadná, hogy az utcáramenettelkor az ajtót jobbkézzel nyitja! Teljesen köözömbös, hogy jobb vagy balkézzel teszi-e ezt! Ilyen fogadalmat tenni a érvénytelenségen felül bocsánatos bűn, mert Isten szent nevét, amellyel a fogadalom történik, könnyelműen kimondja. — Súlyos bűn terhe alatt tiltott dolgot fogadni halálos bűn, mert súlyos méltánytalanságot követ el Isten ellen. így halálosan vétkezik az, aki társai előtt nyomaték kedvéért fogadalomszerűen elhatározza, hogy ellenségét a legközelebbi találkozás alkalmával súlyosan bántalmazni fogja. Bűn az ilyen fogadalom, de bűn a megtartása is. Ha valaki mégis ilyet tesz, nemcsak hogy nem köteles megtartani, de nem is szabad teljesítenie. Egy bűnt a fogadalomszerű igérettel úgyis elkövetett, legalább a másodiktól mentse meg magát.

b) Bár szükséges elengedhetetlenül, hogy a fogadalom tárgya erkölcsileg jó legyen, de még mindig nem elégséges. Szükséges továbbá, hogy legyen még jobb, mint a vele ellentétes.

A fogadalom lelki szempontból többletet jelent. Csak akkor felel meg rendeltetésének, ha ezt a többletet szolgálja. Amint ennek inkább akadálya, mint előmozdítója lenne, megszűnik fogadalom lenni.

A Szentírásban határozott utalást találunk arra, hogy az ember igyekezzék minden tökéletesebb lenni. „*Legyetek tökéletesek, mint mennyei Atyátok...*“ Ami ezt a tökéleteséget szolgálja, abban örömet találja Isten. Ami akadályozza, azt elítéli. Úgy lesz fogadalomban öröme Istenek, ha a tökéletesebbet, az erkölcsileg jobbat szolgálja.

Hogy példával világítsam meg ezt az elméleti tételel, felhözöm a következőt. Valaki minden nap szentmisére megy. Áldozatosan tiszta lélekkel hallgatja azt. Érvénytelen volna az a fogadalom, melyben azt akarná fogadni, hogy nem áldozik naponta annak dacára, hogy a szentmisén jelen van! Érvénytelen pedig azért, mert ez a fogadalom erkölcsileg nem jobb, mint az ellentétes! Tiszta lélekkel naponta áldozni ugyanis jobb és tökéletesebb, mint nem áldozni. Nem lehet tehát a fogadalom tárgya: nem áldozni! Ugyancsak érvénytelen az a fogadalom, amelyben valaki azt akarná Istennek ígérní, hogy nem

ad több alamizsnát a szegénynek, mert adni jobb, mint nem adni. A fogadalom tárgya tehát csak a jó lehet: alamizsnát adni.

c) A harmadik tárgyi feltétel az, hogy amit fogad, teljesíthető legyen a fogadalomtevőre nézve.

Isten az embertől csak erejéhez mért cselekedeteket kíván. Amint valami a lehetőség kereteiből kiesik, az emberre kivihetetlenné válik, Isten nem kívánja. Az ilyenek fogadását nem fogadja el, azért a fogadalom magában véve érvénytelen.

De könnyelmű maga a fogadalmazó is, ha kellő meggondolás nélkül olyasmit ígér, ami képességeit túlszárnyalja. A fogadalom oly komoly és szent cselekmény, hogy azt csak érett megfontolás és szoros mérlegelés után illik és szabad tenni. Aki így számot vet, olyasmit meg sem ígér, amit teljesíthetetlennek ismer. És ha elhamar-kodva mégis megígéri, nem kell a megtartás lehetetlensége miatt aggódnia, mivel a fogadalom érvénytelen. Hibázott az ígéretben, mert könnyelmű volt, de nem hibázik az elmulasztás miatt, mivel képességeit felülmúlja.

A fogadalomtételel akadálya kétféle lehetetlenség lehet: fizikai és erkölcsi.

Fizikailag akkor, ha a testi képesség hiányzik. Pl. ha egy siketnéma lelkében azt fogadná meg, hogy a hitetlenek közé megy hirdetni az evangéliumot! Hogyan hirdetné az evangéliumot, aki beszálni sem tud?

Erkölcsileg akkor válik valami lehetetlenné, ha a lelki képességek hiánya miatt lesz Mvihetetlenné. Ilyen volna pl. az a fogadalom, melyben valaki azt ígérné Istennek, hogy féligr-meddig meggondolt és észrevett bocsá-natos bűnt sem követ el egész életén át. Ezt ugyanis bármily erős akaratú és finomlelkű legyen is valaki, nem tudja megtartani, mivel ehhez Isten különleges segítsége szükséges, amit pedig nem tehetünk számításaink alapjává. Isten a különleges segítségeket csak rendkívüli esetekben adjá meg különösen kiválasztott szentjeinek.

A lehetőség hiánya azonban nem minden ilyen világosan megállapítható tény. Sokszor annyira összekuszálódnak a szálak, hogy azt a lélek teljes nyugalma és békéje szerint nem lehet biztosan meghatározni. Mindkét oldal mellett is, ellene is vannak érvek. Hogy lelki kár és nyugtalanság ne származzék e kétes kötelezettségű fog-

dalmakból, legtanácsosabb a lekkiatya előtt feltárni, aki-nek utasítása szerint igazodó lélek teljes nyugodtságban érezheti magát.

Egyébként is ajánlatos, hogy a fogadalom gyakran bizonytalan mesgyéin, ne saját belátása szerint haladjon a komoly lelkiéletre törekvő, hanem kérjen utasítást lekkiatyjától, így könnyebben óvja magát a tévedés veszélyétől, de még nagyobb biztonsággal is halad az erények útján. Az engedelmesség, mit ilyen esetekben gyakorol, érde-meit növelni fogja még akkor is, ha lekkiatya a megtartás kötelezettsége alól feloldja, mivel a Szentírás szerint: az engedelmesség több, mint az áldozat!

A fogadalom kötelező ereje.

Az adott szó komoly emberek között mindenkor köte-lez! Nagy fogyatékossága a komolyságnak és a jellemnek a tett ígéret meg nem tartása.

Magának az ígéretnek természetéből következik a megtartási kötelezettsége. Az erény, amelyből ez szárma-zik a hűség, vagy másként szótartás és megbízhatóság. Ha ez Istenre vonatkozólag kötelez, akkor a vallásosság kere-tébe tartozik. És mert bármi is a fogadalom anyaga, az erény, amelyet sért, minden ugyanaz, ezért a bún is minden fogadalomszegés esetén ugyanazon fajhoz sorolandó. Miértis a fogadalomsértés bűnének meggyónásakor nem kell a fogadalom anyagát, vagy tárgyat megmondani, ha-nem elég magát a meg nem tartást felemlíteni. Kivételt csak az képez, ha olyan valamit fogadott az illető, ami az Isten, vagy az Egyház parancsa révén is kötelező. Pl. valaki azt fogadja, hogy minden vasár- és ünnepnap szentmisét hall-gat. Ha ezt nem tartja meg, nem elég csak azt gyónnia, hogy fogadalmát áthágta, hanem azt is még kell vallania, hogy a kötelező szentmisét elhanyagolta.

Milyen bún terhe alatt kötelez a fogadalom?

A bűn foka, amellyel valaki a fogadalom által magát Isten előtt lekötelezi, az egyéni akarattól függ. Olyan bünt állapít meg a megsértés esetére, aminőt Ő maga akar. Eszerint lehet súlyos és bocsánatos.

Ahhoz azonban, hogy valami tényleg halálos bűn terhe alatt kötelezzen, nem elég a fogadalmazó akarata, hanem

az is szükséges, hogy a fogadalom tárgya tényleg fontos legyen az erkölcsi rend tekintetéből. Erre nézve az átlagos irányelv, hogy fontos csak az, amit vagy hasonlót halálos bűn alatt parancsol bizonyos körülményék között az Isten, vagy az Egyház. Ilyenek: szentmissehallgatás, bojt, szentmisemondás, rózsafüzér, vagy más ima, ami körülbelül félóra alatt végezhető. Ezek vagy ezekhez hasonlók képezhetik tárgyat a halálos bűn veszélyével tett fogadalmat. Kisebb fontosságúak még akkor sem köteleznek halálos bűn terhe alatt, ha a fogadalmazó ezt így fogadta. Pl. ha valaki egy Miatyánk és Üdvözlégy naponta való elmondását fogadná halálos bűn terhe alatt, nem vétkezne súlyosan, a szándékos elmulasztás esetén sem, mert ily kevés ima nem vállalható halálos bűn terhe alatt.

Hogy tehát valamelyen fogadás halálos bűnnel terheljen, két feltétel szükséges: a tárgy legyen fontos a lélek szempontjából és hogy a fogadalmazó magát súlyos bűn alatt kötelezze. Ha e feltételek egyike hiányzik, a fogadalom nem terhel halálos bűn alatt.

Bocsánatos bűn alatt kötelezhet az a fogadalom, amelyet valaki ily feltételekkel tesz, akár súlyos a tárgy, akár kevésbé fontos. Csekély fontosságút nem lehet nagy bűn terhe alatt ígéرنi.

A súlyos bűn a fogadalomszegés esetén csak akkor jön létre, ha azt, amit fogadott, lényeges részében hanyagolja el. Ilyen lényeges része az egésznek harmad- vagy negyedrésze. így, ha egy fogadalomként azt ígéri meg a Szűzanyának, hogy az októberi rózsafüzérájtatosságon minden nap megjelenik. Halálos bűnt követ el, ha legalább 8—10 nap nem ment el hanyagságóból.

Kiket kötelez a fogadalom?

A fogadalom csak azt köti, aki saját jószántából vállalja. A fogadalomban ugyanis olyan terhet vállalunk, amelyet Isten egyébként nem kíván tölünk bún terhe alatt. És ha Isten nem követeli, más nem is követelheti.

Így a gyermekek, akiket kicsi korukban a szülők fogadalommal a zárdai, vagy papi életre felajánlottak, nem tartoznak engedelmeskedni e szülői szándéknak, hanem teljes szabadságukban áll olyan életpályát választani, amire vágyat vagy hivatást éreznek. A szülők fogadálma

ez esetben, csak a szülőket kötelezi olyképen, hogy gyermekeit, akit így felajánlottak Istennek, nem tarthatják vissza, ha a gyermek a maga határozásából tényleg azt óhajtja, amire a szülők őt felajánlották.

Ez az általános szabály némileg módosul a közélet vezetőinek fogadalmában. Az ilyen vezetők, akár a lelki, akár a politikai hatalom irányítói legyenek is, alantasaiktól követelhetnek olyan áldozatokat, melyek a közre nézve előnnyel járnak. Nekik ugyanis a közjó előmozdítása a céljuk és kötelességük, ennek megfelelően gyakorolhatják hatalmukat: előírhatnak erre szolgáló eszközöket! Tehetnek tehát fogadalmakat is, amelyek által Isten áldását esdhetik a hatalmuk alá rendeltekre.

E fogadalmak által vállalt jócselekedetek lehetnek:

a) olyanok, amelyeknek megtartása egyedi cselekedetek történik. Ilyen a böjt. Ha a vezetők böjtöt fogadnak a község nevében, azt minden alattvalójuk bűn terhe alatt köteles megtartani épp úgy, mint az Egyház által rendeltet. Sőt nemcsak azok az alattvalók, akiket ők uralnak, hanem a későbbi nemzedékek is.

b) Lehetnek olyanok, amelyek teljesülése társadalmi nyilvános cselekedet által megy végbe. Pl. bizonyos kegyhelyekre a zarándoklás. Az ilyen fogadalom nem köt minden alattvalót, hanem csak a vezetőket és pedig úgy, hogy azok rendezzenek ilyen zarándoklatot a benne jószántukból résztvenni akarók számára. Itt tulajdonképpen csak a rendezés kötelessége az elöljáróké. Ha nem rendzik, akkor vétkeznek!

c) Az ünnepek fogadása régente szintén a hatóság jogkörébe esett, de VIII. Urban pápa 1642-ben ezt felfügesztette, nehogy túlsók ünnep legyen. Ünnepnapot tehát most már nem fogadhatnak.

Külön emlíést kell tennem még egy fogadalomról. Megtörténik ugyanis, hogy valaki fogadalomként anyagi adományt ígér jótékony célra. Pl. házat az apácáknak. Mielőtt azonban ezt teljesíthetné, meghal. Az örökösek tartoznak átadni a kitűzött célra. A fogadalom bár őket nem kényszeríti, de igenis az örökhagyó akaratának a tiszteletben tartása. A fogadalom ugyanis csak azt köti, aki levette, de itt az Ő akarata az irányadó. Az igazság tehát úgy kívánja, hogy átadják a házat az apácáknak.

A fogadalom megszűnése.

A fogadalom megszűnésének tárgyalásánál azokat az eseteket sorolom fel, amelyek teljesülése előtt megsemmisítik azt. A teljesült, végbement, céljukat elérő fogadalmakról nem mondjuk, hogy megszűntek, hanem: az Istennek tett ígéretet a fogadalmazó beváltotta! Megszűnéséről tehát csak azokban az esetekben lehet szó, amelyekben a fogadalom teljesülése előtt, vagy tartalma alatt valamely körülmény folytán elveszti kötelező erejét.

Négy csoportba oszthatjuk azokat a módokat, amelyekben a fogadalom megszűnik: 1. egyszerű megszűnés; 2. megsemmisítés; 3. fermentés; 4. megváltoztatás. Ezeket tárgyalom egyenkint.

a) Egyszerű megszűnés.

Ezen a címen ismét négyféle ok következtében veszíti el kötelező erejét.

1. Ha megszűnik a főcél, amit elérni óhajtott a fogadalmazó. A cél elérése volt a fogadalom indítóka és ha ez nincs többé, nincs kötelezettség sem az eszköz alkalmasára. Pl. valaki édesanya betegsége esetén fogad búcsújárást, hogy a jó Isten meggyógyítsa. Mielőtt azonban a körmenet indul, édesanya meghal. A főcél: a gyógyulás lehetetlenné vált, a fogadalom megszűnt; nem tartozik a búcsús körmeneten résztvenni.

2. Ha akár fizikailag, akár erkölcsileg a fogadalomteljesítés lehetetlenné válik. így ha valaki fogadja, hogy zárdába vonul, közben tüdővész kap, aminek következtében sehol felvételt nem nyer. Vagy épülő templom számára egy oltárt ígér a jó Istennek, de közben úgy elszegényedik, hogy nem bírja a költséget előteremteni. Mindkét esetben megszűnik a fogadalom.

3. Ha úgy megváltozik a fogadalom tárgya, hogy akadályozza a nagyobb jót, vagy vétekre visz. — Ez az eset akkor adódik, ha pl. valaki Szent Antalnak megfogadja, hogy minden kedden szentmisét hallgat. Közben édesanya hirtelen rosszul lesz és nincs más, aki mellette maradjon, míg Ő misére megy. — Nyugodtan otthon maradhat. Nagyobb jót tesz, ha betegét ápolja. — Más eset: alamizsnálkodást fogad bizonyos szegény javára, akiről

azonban megtudja, hogy a pénzen részegeskedik! — Nem köteles tovább adni neki, mert bűnözésre fordítja az adományt.

4. Ha akár a fogadalmazónak, akár a fogadalom tár- gyának körülményeiben lényeges változás történik. Az ilyen fontos előre nem látott változásban jogosan és mél- tányosan feltételezhetjük, ha azt előre tudta volna, a fogadalomra nem gondolt volna. — Ismét a búcsújárást veszem példának. Ha valaki nem súlyosan ugyan, de mégis betegeskedővé lett, vagy az időjárás oly esős és az út annyira sáros, hogy különösen nagy áldozatot igényel és egészséget is veszélyeztet, nem vétkézik az, aki ilyen változott körüményekben lemarad.

b) Megsemmisítés.

1. Megsemmisítheti a fogadalmat az, akinek a fogadalmazó akarata felett hatalma van.

A megsemmisítés mindenkor egy más valakitől szárma- zik. Maga a fogadalmatnevő ezt nem teheti. Az a másvalaki is csak akkor, ha parancsoló hatalmat gyakorol a fogadalmazó felett, annak akaratát irányíthatja. Ilyen esetekben a feljebbvaló alárendeltjének minden további nélkül fogadalmát feloldhatja, annak kötelező erejét elveheti. Mert akinek irányító ereje van mások akarata felett, annak hatalmát nem korlátozhatja az alattvaló által tett fogadalom sem. Csak független akaratok cselekedhetnek saját belátá- suk szerint. Akik másuktól függenek, azok mindenkor a felsőbb akarat útmutatása, paranca szerint tartoznak ha- ladni. Ha ez a felsőbb akarat a fogadalmat nem engedi, az alárendelt akarat nem tarthatja.

Az akaraton gyakorolt hatalom címén a fogadalmat megsemmisítheti:

a) A szerzesi előljáró. Ezt teheti minden alattvaló- jával szemben olyan fogadalmakra vonatkozólag, melyeket azok a rendi fogadalmak után magánáhítatból tettek. Ez nemcsak a férfi, hanem a női szerzetesekre is áll. Az így megsemmisített fogadalmak végkép elvesztik kötelező erejüket.

A szerzesi fogadalom előtt tett fogadalmakra nézve az egyházjog úgy intézkedik, hogy azok megtartásának kö- telezettségét felfüggeszti, amíg a szerzetben él a fogadal-

mazó. Addig tehát, míg a szerzetnek tagja, semmiféle oly fogadalmat nem köteles megtartani, mit a szerzeseti fogagalom előtt tett. Böjt, ima, búcsújárás, stb., miket fogadalomként ígért Istennek a szerzeseti fogadalom előtt, nem kötelez, míg a szerzetben marad. Ha azonban valami oknál fogva kilép, a fogadalom újból kötelezi.

b) Az atya és mindenki, aki atyai hatalmat gyakorol, pl. a gyám, megsemmisítheti gyermekeknek, illetve gyámfianak vagy gyámleányának fogadalmát, mit a fiú 14 éves, a lányok pedig 12 éves koruk előtt tettek. Az egyházi fell fogás szerint eddig a korig még a gyermekek teljesen az atyai hatalom alatt vannak, még az akarat irányításában is. Ha e korig tesznek fogadalmat, azt minden további nélkül megsemmisítheti az atya. Ok nélkül tenni ezt azonban nem helyes, ámbár ha teszi, a fogadalom érvényét veszti.

Közvetve megsemmisítheti a fogadalmat továbbá az, akinek a fogadalom tárgya felett van hatalma.

Ugyanazon egy tárgy felett többnek lehet joga. Ha e jogot bármiképen érinti valakinek fogadalma, a jogának gyakorlatában háborogatott figyelmen kívül hagyhatja a másiknak a fogadalmát, aminek következtében a fogadalom közvetve elveszíti érvényességét.

a) E címen megsemmisítheti egyik házastárs a másiknak olyan fogadalmát, ami a házasságadta jogába ütközik, akár a házasság előtt, akár utána tette is a fogadalmat.

b) Az úr vagy úrnő alkalmazottainak fogadalmát, amely a vállalt kötelezettség teljesítését akadályozza. Pl. napokig tartó búcsú járást fogad az alkalmazott, vagy olyan böjtöt, amely elgyengíti és munkáját végezni nem tudja. Az úr követelheti a munka pontos végzését, mert ehhez jog van és ezzel megszűnik az ezt akadályozó fogadalom.

c) Az atya megsemmisítheti 14, illetve 12 éves kornál idősebb gyermekeinek fogadalmát is, ha az beleütközik az δ jogába. Pl. nagyobb összegű alamizsnát ígér, vagy szoros dologidőben búcsú járást fogad a fiú. Az apának jog van az ellenkezőt parancsolni, és ha él ezzel a jogával, a fiú fogadalma erejét veszti.

Ugyanilyen hatalma van a szerzesi előljárónak alattvalói felett.

Megszűnik még a fogadalom felmentés — dispenzáció által.

Dispenzálhat minden fogadalom alól a pápa. A püspökök egyházmegyéjük híveit és az áutazókat menthetik fel az összes fenn-nemtartott fogadalmak alól. (Fenntartott fogadalom, mit csak a pápa oldhat fel: a tökéletes és örökös tisztaság és az örök fogadalommal bíró szerzetbelépés fogad alma.) Felmentést adhat még az, akit a szentszék erre külön felhatalmaz.

A fogadalom alól felmenteni csak indokolt esetben lehet. Ok nélkül nincs felmentés.

Megtörténik azonban sok esetben, hogy a fogadalom megtartása nehézségekbe ütközik ugyan, de ez nem oly akadály, amely felmentéshez elégséges volna. Ilyen esetekben „felmentve átváltoztatható“ a fogadalom. Pl. búcsújárása helyett szentmisét hallgat az, aki műlő főfájás miatt kéri fogad alma átváltoztatását! Ezt az átváltoztatást azok eszközölhetik, akik a felmentést is adhatják. Azon esetben, ha a fogadalom átváltoztatása tökéletesebbre történik, a fogadalmazó saját hatáskörében is elintézheti. Csak akkor kell hivatalos hatalomhoz fordulni, ha az érték kisebbbedése áll elő.

Az eskü.

Az Isten nagyon felmagasztalja az embert, mikor neki halhatatlan lelket adott. Ezzel a saját képére, hasonlatoságára teremtette, amennyiben saját tulajdonságai közül a halhatatlanságot az embernek is megadta. A halhatatlan léleknek jellemző tulajdonsága: a tudatos gondolat és érzés. Gondolatait és érzelmeit nemcsak maga ismeri, hanem közölheti másokkal is. E közlés szóval és írással vagy ezek híján jelekkel történik. Legfontosabb azonban a szó. Ez a legközvetlenebb és legáltalánosabb.

A beszélőképességet az Isten tehát azért adta, hogy vele gondolatainkat kifejezésre juttassuk. A beszéd, a nyelv közvetíti az emberek között a gondolatokat és érzelmeket. Isten szándéka ez volt, amidőn ezt az adományt nekünk adta.

A megrömlött ember azonban sok hamisságot lopott az őszinteséget és igazságot szolgáló beszédbe. Így a beszéd sokszor nem arravaló, hogy gondolatainkat közölje,

hanem, hogy leplezze. Félrevezetés, hazugság eszközlője lett, amit Isten az igazság szolgálatára adott.

A gyakori hazugság és az ebből származó sok kár és kellemetlenség óvatossá teszi az embereket. Nehezen hisznek, főképen fontos dolgokban. Akik ezt tudják és szavaiknak hitelt akarnak szerezni, azok nyomatéket, súlyt keresnek állításuk bizonyiságára. Ezt a nyomatéket a mindenható Isten, az örök igazság adja.

Mi az eskü?

Az eskü: Istenre való hivatkozás állításunk igazsága mellett. Az Istenre való hivatkozás történhet bármiben ki-fejezéssel. A lényeg az, hogy szavaink igaz voltát az Isten által akarjuk bizonyíttatni. Pl. Isten engem úgy segéljen! így: Isten bizony, ami csökevénye a teljes állításnak: az Isten is bizonyítja! Vagy Isten a tanúm!

Ugyanúgy eskü jellege van azoknak az állításoknak is, amelyek bár nem magának az Istennek nevével történnek, hanem olyan nevekkel kapcsolatban, amelyek Istenre vonatkoznak. Pl. Szentek, szentségek, kereszt, evangélium. Nyomosítja az esküt, minthogy ünnepélyességet kölcsönöz neki, ha közben az esküvő egyén ujját a keresztre, vagy az evangéliumos könyvre teszi.

Eskü forma még az is, amelyben az igazság Istenének büntetését kéri a maga számára az esküvő, ha állítása nem igaz. Pl. Büntessen meg az Isten, ha...

Nem tartalmaznak eskü jelleget ezek: szavamra, becsületeimre, valóban, igazán, oly biztos, mintahogyan élek, oly igaz, mint ahogyan a nap az égen van, vigyen el az ördög, ha nem igaz. — Ezek bár erősítik az állítást, de nem tartalmazzák sem egyenesen, sem közvetve az Isten nevét.

Esküvel valaminek megtartására vagy elhagyására is kötelezheti valaki magát. Ez esetben az eskü fogadalmat jelent és ugyanazon szabályok vonatkoznak rá, mint aminőket a fogadalommal kapcsolatban ismertettem.

Szabad-e esküdni?

Az igazi vallásosságban Isten az embert a bűn hatása alól kiszabadítani akarja! Célja: a bűn elkövetése előtti egyenes jellemű, igaz embernek kialakulása.

A bűn előtt nem volt szükség erősítő esküre, mert

csak az igazság nyert kifejezést a szavakban. Erre int bennünket az Úr, midőn mondja: „*Mindenekelőtt pedig ne esküdjeket sem az égre, sem a földre, sem akármilyen esküvel, hanem legyen a ti beszédetek: igen, igen — nem, nem, hogy ne essetek ítélet alá.*“ (Szt. Jakab 5, 12.)

Az Úr tiltja a felesleges esküt. Határozott öszinteséget, nyilt, egyenes lelkűséget sürget. A felesleges eskü, mint az Ő szent nevének hiábavétele: bűn, még az esetben is, ha igazra esküszik valaki.

De vannak esetek, mikor az eskü szabad, sőt kötelező. Ilyen esküre mondja a Szentírás: Uradat, Istenedet féljed, neki szolgálj és neve által esküdjél. (Deut. 6, 13.) Maga az Úr is esküszik: „Megesküdött az Úr és nem bánta meg...“ Szent Pál gyakran esküvel erősítí állítását: „Isten a tanúm, hogy minduntalan megemlékezem rólatok.“ Ezek után az Egyház fontos dolgokban nemcsak megengedi, de elő is írja az esküt. Pl. a magyar házasságkötésnél a felek esküt is tesznek. Esküvel ígérik azt, amire a szentségi jelleg már amúgyis kötelezi őket: a holtigartó hűségre.

Mily körülmények között szabad esküdni?

A Szentírás határozza meg, mikor szabad esküdni. „*Esküdjél igazságban, hűségen és ítéletben.*“ (Jer. 4, 2.) E három feltétel, ha együttesen érvényesül, az eskü szabadon, bűn nélkül történik. Vele nem bántjuk meg Istenet, ellenkezőleg tiszteljük és imádjuk. Élő hittel, igaz lélekkel hivatkozunk reá, mint az örök igazságra. De nézzük csak a három feltételt egyenkint!

a) Igazságban akkor esküszünk, ha a teljes igazságot, minden hazugságtól mentesen mondjuk. Ahogy benső meggyőződésünk diktálja, úgy valljuk! Az azonban nem képez bünt, ha tévedésből másként tudjuk az esetet, mint valójában van. Fontos az, hogy úgy mondjuk, ahogyan tudjuk. Meggyőződésünkkel ellenkezőt ne állítsunk.

b) Hűségen akkor történik az eskü, ha az, amit elmondunk, nem sért oly titkokat, amelynek elárulása törvénybe ütközik. Pl. a pap nem mondhatja meg még hivatalos bíróság előtt sem azt, amit gyónásból tud. Ugyanígy más hivatalos egyének sem tárhajták fel a hivataluk gya-

korlása közben reájuk bízott titkokat. Ezzel másnak ártanának.

c) ítéletben tesz valaki esküt, ha kellő oka van az eskünek, ha meggondol, megfontol minden és úgy látja, hogy fontos ok kívánja és a mód, ahogy az történik, Isten iránt a köteles külső és belső tiszteletet nem sérti. így pl. a bíróság előtt lehet esküdni, ha a bíróság a törvények szerint azt kívánja és a fenti másik két pontot is betartja az, aki esküszik.

Más körülmények között az eskü köt. A hamis eskü pedig halálos, nagy bűn, mert Istenet arra akarja vinni, hogy a hazugságot igaznak minősítse. Fokozza a bünt, ha másoknak kárt okoz az esküje által. Ez esetben nem elég a bünt meggyónni, hanem az okozott kárt is jóvá kell tenni. Még akkor is súlyos a hamiseskü, ha ezzel mást, mégha az rokon vagy jóbarát legyen is, — mentesít buntetéstől, börtönből.

HARMADIK PARANCS.

„Megemlékezzél róla, hogy az Úr napját megszenteljed“.
(Exod. 20, 8.)

A világ teremtésének történetében olvassuk, hogy az Úr hatnapi tevékenység után megszűnt működni. A hetedik napon pihent és ezt megszentelte. „És a hetedik napon befejezte az Isten a művet, mit készített és megpihent a hetedik napon ... és megáldotta azt és megszentelte.“ (Gen. 2, 2—3.)

A Szentírásban „minden, ami Íratott, a mi okulásunkra Íratott.“ Magától értetődően a fentiek is. Istennek nincs szüksége pihenőre, egy kis hétvégi üdülésre, ö merő cselekvés, örök tevékenység. Neki a teremtés nagy műve csak annyi, mint annak fenntartása, vagy mint az írás kifejezi: a pihenés. Viszont a pihenés csak annyi, mint a teremtés. Ő soha nem fárad, tehát emberi értelemben vett pihenést nem igényel.

Ugyanígy értelmezzük a második állítást isrmegáldotta a hetedik napot és megszentelte azt. Az Ő műve mind szent és tökéletes. A tökéletes és háromszor-szent Istennek tökéletes és szent minden alkotása. Nem kell tehát azt külön megszentelnie.

És hogy mégis a szent író által ezeket feljegyezte az Úr, nyomós oka és fontos célja van annak a mi üdvünk szempontjából... így kell nekünk az Úr napját megülnünk.

Az Úr napja az ó-szövetségben a szombat volt, a hét napjai közül az utolsó. Az új-szövetségben kezdetben szintén ezt szentelték az Istennek. Lassankint, még az apostolok idejében tekintettel arra, hogy az Úr Jézus feltámadása, a Szentlélek eljövetele a hét első napjára történt, a heti ünnepet nem az utolsó, hanem az első napon kezdték tartani. Hivatalos neve is az első napnak: *dies Dominicus*, az Úr napja lett. Ebből az alakjából jött létre a mostani latin neve is, „*dominica*.“

Már a Szentírásban is megtaláljuk nyomát az első nap ünneplésének. Szent Pál a Korinthusiakhoz írt levevében az adományok gyűjtésére utasítást adva írja: „*A hét első napján mindegyitek tegye félre magánál, ami neki tetszik, hogy ne akkor történjék a gyűjtése, midőn megérkezem...*“ (I. 16, 2.) Azért a hét első napján, mert ekkor gyűltek össze közös istentiszteletre.

Szent János evangéliста pedig a „Jelenések“ könyvében ezeket írja: „*Elragadtatásba esvén az Úr napján...*“ Nem „sabbatot“ az ó-szövetségi heti ünnepnapot jelzi ezzel, hanem a hét első napját. Ekkor már tehát így nevezték!

Szent János írja (20, 19.) ugyancsak, hogy az apostolok a hét első napján gyűltek egybe; ugyanígy a troási hívek is. Erről már biztosabb adatokat találunk a Barabás-féle levélben (I. század) és a Didachében (I. század végén).

Mint minden parancsnál, úgy ennél is Isten a mi testi lelki jólétünket célozza. Nem Neki van szüksége a mi szolgálatunkra, hanem nekünk az ö kegyelmében való testilelki felüdülösre! Nekünk kell az a keret, amelyben lelkünk igényei kielégülést nyerhetnek. Isten bőlcsesgének és jóságának kiáltó bizonyítéka irántunk az a mód, ahogy a vasárnapok megtartását köteleségünkkel teszi ...

Ügy egyénileg, mint társadalmilag nagy előnyei vannak a vasárnap megszentelésének.

A lélekre vonatkozólag elég azt megjegyezni, hogy súlyos bűn terhe alatt kötelez. Aki szándékos hanyagsággal megszegi, elveszíti az Isten megszentelő malasztját, vele

együtt a lelki-nyugalmát és békéjét. Lelki béke nélkül nincs derűs életkedv a testben sem!

A testre nézve különösen fontos a kemény munka után a csendes felüdülös. Az emberi szervezet munkabírását híres és kiváló szakemberek átvizsgálva arra az eredményre jutottak, hogy hat napi doleg után feltétlenül szüksége van egy napi érőgyűjtő kíméletre. Csak így tudja megfelelő hosszú időtartamra fenntartani munkaképességét. A pihenőnélküli robotoló munka időnek előtte letöri és beteggé teszi az emberi szervezetet.

A felüdülös és új munkaerőt nyújtó pihenés azonban nem a teljes elernyedtségen és lustálkodásban vagy hegyelésben áll. Ez éppen az ellenkező hatást váltja ki. A szervezet energiájának átkapcsolásából származik az erők megújulása. Az eszményi legtökéletesebb erőforrás a fáradszt test számára éppen a lélek Isten felé törő igényeinek kielégítése.

A teljes foglalkozásnélküliség, a semmittevés, valamint a gyönyör és élvhajhászó tivornyázás a test erőit még jobban fogyasztja. Nemcsak bűnös tehát, hanem káros is!

A társadalomra felmérhetetlen előnye van a vasárnapi munkaszünetnek! A legkisebb társadalmat, a családot véve alapul, szinte elképzelhetetlen a meleg szeretettel teljes kapocs akkor, ha a családapa, vagy a munkaképes felnőtt tagok állandó robotoló munkában töltik napjaikat! Csak éjjelre kerülnek haza, kimerülten, idegesen! Mennyi szeretetlenség, érzékenykedés sarjad a nyomában! A szülők és gyermekek csak úgy tudják egymást kölcsönöseri és igazán szeretni, ha csendben meghittségen tölthetnek bizonyos napokat egymás között!

A nagy emberi társadalom, az állam csak úgy lehet boldog, ha boldog egyedek alkotják. Ha a családokban az Isten félelme, az egészséges munkabeosztás uralkodik, az állam könnyebben boldogul.

A vasárnapi munkaszünet az emberi kapzsiság ellen is hatékony ellenszer. Féket vet a szertelen kincsgyűjtő, gazdagodás! szenvédélynek. Jut munkaalkalom több embernek, jobban eloszlik a jövedelem!

A szegény és gazdag között könnyebben kiegyenlítődik az ellentét, mert mindenki élénkebben meggondolja fensőbb rendeltetését és az anyagnak átmeneti jellegét. A testvériség érzetét nagyban előmozdítja.

Világos ezekből, hogy nemcsak az Egyháznak, mint a lelkek üdvrevezeŕlójének kötelessége a vasárnapok meg-szentelését szorgalmazni, hanem az államhatalomnak is. Reá is oly mérhetetlen sok előny hárul, hogy nem lehet e kérdésben közönyös. Anglia már bevezette, részben Németország és Magyarország is tett e téren valamit. Eszményi az lenne, ha az állami törvény egészen az isteni törvények alapjára helyezkednék!

Miként kell az Úr napját megszentelnünk?

A Szentírásból vette és előzőleg ismertetett idézet megadja erre a feleletet! Az Isten a hatnapi teremtés után megpihent és a hetediket megszentelte. Ezzel tudomásunkra adja, miként kell nekünk is a vasárnapot megünnepelnünk. Meg kell szentelnünk a nyilvános istentiszteleten való részvéttel és a vallásos nyugalmat zavaró munkák kerülése által. Pontosabban és világosabban: részt kell vennünk a szentmiseáldozatban és kerülnünk kell a szolgai munkát!

Hogy miért merem ilyen határozottan állítani, holott a Szentírás ezt ilyen körülményesen nem fejezi ki, azt a Krisztus által alapított Egyház szava után teszem. Krisztus Urunk ugyanis éppen azért alapította az Egyházt, hogy az ö tekintélyével és hatalmával irányítsa az embereket az üdvösség útján. A Szentlelket is e célból küldötte el, hogy legyen, aki tévedés kizárással irányítsa a lelkeket. „Aki titoktakaritásban hallgat, engem hallgaj;, aki titoktakaritásban megvet, engem vet meg“ (Lukács 10, 16.) — mondotta apostolainak — és azokon keresztül az Egyháznak, „melyen a pokol kapui nem vesznek erőt.“ (Máté, 16, 18.) És ez az Egyház a reábízott hatalommal így határozta meg a megünnepségi módját. A lelkével komolyan gondoló embernek tehát elmulasztatlan kötelessége vasárnaponként misét hallgatni és a szolgai munkától tartózkodni. (Ugyanez áll az Egyház első és második parancsa révén az Egyház által rendelt ünnepekre is, aminők: karácsony, vízkereszt, Nagyboldogasszony ünnepe, stb.)

E kettőn kívül mást a szigorúan vett parancs nem kíván. Halálos bűn terhe alatt nem kötelez a szentbeszéd hallgatása, hacsak a lelkiüdvösség szempontjából szükséges tudás elsajátításának nem ez az egyetlen lehetősége valakire, nézve. Ugyancsak nem kötelez bűn terhe alatt a

Utániakon való részvétel sem. Az azonban áll, hogy mindenki nagyon üdvös és hasznos, azért, aki komolyan akarja elke előmenetelét biztosítani, az minden alkalmat kihasznál mind a szentbeszédek meghallgatására, mind a Utániakon való megjelenésre. A lélek tökéletesedése céljából mindenki nagyon szükséges!

Ugyancsak nem terjed ki a vasárnap megszentelésének parancsára a hit, remény és szeretet felindításának kötelezettsége sem. Aki tehát elmulasztja, nem vétkezik, de aki megteszí, természetesen nagyon üdvös dolgot cselekszik.

Mimódon hallgassunk szentmisét?

A szentmissehallgatásnak a következő feltételei vannak: történni kell annak *a) kellő szándékkal, b) megfelelő figyelemmel, c) teljesen, azaz elejtől végig, d) testi jelenléttel és e) elrendelt helyen*.

a) Kellő szándékkal akkor történik, ha valaki azért megy templomba, hogy a szentmisén jelen legyen. Nem szükséges azonban ezt kimondottan felindítani ilyenformán: megyek szentmisét hallgatni, hanem elég, ha készülődés vagy útközben valaki kérdezné, hová készül vagy hová megy, benső gondolatrendezése révén azt mondaná: megyek szentmisére!

Nem szükséges az sem, hogy kimondottan akarjon a parancsnak eleget tenni. Elég, ha egyszerűen megteszí, mit a parancs követel.

De nem tesz eleget a kötelezettségének, aki csak úgy odavetődik a templomba, kíváncsian nézegeti a képeket, hallgatja műérzéssel a zenét és így a közben mondott szentmisén jelen van ugyan, de a gondolata, szándéka azt teljesen figyelmen kívül hagyja. — Ellenkezőleg, eleget tesz ézirányú kötelességének az a gyermek, aki csak azért megy, mert fél a szülők vagy tanítók, illetve a hitoktatók büntetésétől. Ha nem is dicséretes szándékkal, de mégis csak jelen van és hallgatja, amire a parancs kötelezi.

b) Megfelelő figyelemmel kell hallgatni a szentmisét. Hogy ezt világosabban meghatározhassam, meg kell jegyezni, hogy kétféle figyelem van: külső és belső.

A külső figyelem kizára minden olyan kötelezettséket, amelyek lehetetlenné teszik a szentmisére való figyelést. Ilyenek: alvás, állandó beszélgetés, profán könyv ol-

vasása. A belső figyelem az oltáron, történő szent cselekménynek gondolatban és érzelemben való követésében áll.

A szentmisehallgatás kötelezettségének nem tesz eleget az, akinél hiányzik a külső figyelem! Aki tehát az egész szentmisét, vagy annak főbb részeit átalussza, vagy a beszélgetésben és olvasásban úgy elmerül, hogy észre sem veszi az oltáron végbemenő szent cselekményt, az nem hallgatott szentmisét. Ha pedig csak egyes rövidebb időre nyomja el a fáradtság és közben felfigyel, úgyhogy legalább a főbb részekre tud figyelni, akkor — bár tökéletlenül, — de mégis hallgatott szentmisét. A kötelezettségek lényegében megfelelt. Súlyos bűne nincs. Ez az eset könnyen adódik faluhelyen, ahol különösen a kemény nyári munkák idején keveset alszik és sokat dolgozik a munkásnep. A fáradtság és kimerültség következtében elszunnyadnak ... Főkép akkor nem vádolhatók bűnről, ha igaz jóakarattal még küzdenek is az álmosság ellen. Erre maga az Üdvözítő hozta fel mentségül, hogy „a lélek ugyan kész, de a test erőtlen!“

A beszélgetés és olvasás már nem talál mentséget! Ott a lélek elhanyagoltsága, a rosszakarat a forrás. Feltétlenül bűn! Legtöbbször még botrány is! — Hálá Istennek, ez inkább csak magyarázatul felhozott feltevés és nem előforduló eset. Isten-házának szentségét még a közönyös hívek is annyira tiszteletben tartják, hogy a nyilvános istentiszteletek alatt ilyesmikról óvják magukat. Legfeljebb egy-két felesleges szóváltás történik. Ez is helytelen, de a szentmisehallgatást nem teszi lehetetlenné.

A benső figyelem, az oltáron végbemenő áldozati cselekménynek gondolattal való követése, bár nagyon kívánatos és ajánlatos, de a szorosan vett parancsteljesítés szempontjából nem okvetlenül szükséges. Eleget tesz tehát a misehallgatási kötelességnak, aki nyugodtan áll vagy ül, gondolataival — akár szándékosan is — másutt jár. Azonban az is áll, hogy a szándékos szórakozás miatt bocsánatos bűnnel terheli a lelkét.

Aki üdvösen és jól akar szentmisét hallgatni, az vagy figyelje és gondolataiban kövesse a szentmisét, mint az Úr Jézus keresztáldozatának oltárainkon történő megújítását, vagy pedig áhítatosan imádkozzék vagy — ha épületesen tud — énekeljen.

Felmerülhet még egy kérdés: vájjon eleget tesz-e

misehallgatási kötelességének, aki mise alatt, esetleg az egész mise alatt gyónását végzi? Az erkölcstanítók véleménye szerint eleget tesz még akkor is, ha az egész szentmisét lefoglalja a gyónása. Csak az a fontos, hogy a gyónás vagy a templomban, vagy a templommal szorosan összefüggő gyóntatófolyosón, vagy sekrestyében legyen. Azaz ott, ahol szentmisét lehet hallgatni. így például Egerben a ferences rendház gyóntatófolyosóján. Ott tehát a gyónás nem akadályozza a szentmissehallgatást.

c) A harmadik követelménye e parancs megtartásának az, hogy a szentmisét teljesen hallgassuk, azaz elejtől végig jelen legyünk. Nem elég csak a fontosabb részein jelen lennünk, az átváltozáson — vagy általánosabb elnevezéssel: az úrfelmutatáson — és áldozáson, hanem a szentmise egész liturgikus cselekményén.

Hétköznap, amikor nem kötelez a szentmissehallgatás parancsa, elegséges a két főrésznek az úrfelmutatásnak és áldozásnak meghallgatása ahhoz, hogy a szentmise gyümölcsében részesülhessünk. Söt még az áldozás sem okvetlenül szükséges a lényeghez: szorosan véve részesül a szentmisében az is, aki csak úrfelmutatáson van jelen. A szentmise lényege ugyanis a kenyér és a bor átváltoztatása Krisztus szent Testévé és Vérévé. A szentáldozás kiegészítő része ennek. Annyi szentmisében van része tehát valakinek, ahányból jelen van az úrfelmutatáson.

A vasárnap parancs nem azt kívánja, hogy részünk legyen a szentmise gyümölcsében, hanem — miként az Egyház parancsa ezt világosan megmagyarázza — hogy szentmisét becsületesen hallgassunk. Becsületesen hallgatni annyit jelent, hogy elejtől kezdve a befejezésig ott legyünk. Ha csak részesülést kívánna, elegséges volna a lényeges részen, az úrfelmutatáson jelen lenni!

Milyen bűn a szentmise mulasztása?

Kellő ok nélkül elhanyagolni a szentmisét egészen, vagy főbb részeiben: halálos bűn! Ez olyan világos és könnyen érthető igazság, hogy további magyarázat teljesen fölösleges. Még a kisgyermek is tudják. Bővebb kifejezést csak annak magyarázata igényel, hogy melyek azok a „főbb részek“, melyeknek elhanyagolásában eléri a súlyos bűnt!?

A főbb részek megállapításánál nemcsak a lényeg kérdése szerepel, hanem figyelembe kell vennünk a terjedelmet, az időt is, melyben valaki hiányzik a szentmiseáldozatról!

A terjedelem szempontjából halálosan vétkezik, aki az elejtől a prefáció kezdetéig, vagy másképen: a felajánlás befejezéséig nincs jelen. Ugyancsak súlyos mulasztásnak számít az, ha valaki elkésik a szentmise evangéliumáig tartó részről és áldozás után elmegy, ami által nem hallgatja meg a befejezet, E kettő együttesen súlyos bűnt képez.

A fontosságra való tekintettel súlyos vétket jelent, ha valaki hanyagságból elmulasztja a szentmisét a prefációtól úrfelmutatás végéig. Az úrfelmutatástól Páter noszterig és az úrfelmutatásnak és áldozásnak együttes elmulasztása is halálos bűn, még akkor is, ha a közbeeső részt meghallgatja.

Kisebb mulasztásnak számít és így bocsánatos bűnt követ el, aki Credóra vagy felajánlás előtt érkezik. Ugyancsak bocsánatos bűn, a leckére érkezni és áldozás után távozni; hasonlóképen maga a felajánlás és egyedül a prefáció elmulasztása is csak bocsánatos bűn.

Ez az általános elfogadott tan, melyet az erkölstanítók tartanak. Azonban a gyakorlatban nehezen alkalmazható, mivel az elkésző azt előre pontosan nehezen tudhatja, mikor érkezik oda és így bajos a bűnt nála megállapítani. Ezért a késést és a belőle származó bűnt inkább a többskevesebb hanyagságból állapíthatjuk meg, mely miatt az illető a szentmise egyes részeit elmulasztotta.

Aki lassú készülődése közben érzi, hogy ezáltal a főbb részkről is elmarad, ez észrevétel után, ha nem igyekszik sjetése által lehetőleg pótolni lassúságát, halálos bűnt követ el még akkor is, ha véletlenül később kezdődött a mise és így el sem késsett. Szándékában már elkövette a bűnt, mikor nem igyekezett pontosan megjelenni. — Ha pedig készülődése közben úgy gondolja, hogy késése csekély lesz, bocsánatos bűnt követ el még akkor is, ha valójában nagyobb részt mulasztott is el. Ha azonban szándéka van a késést pótolni, bűne nincs.

Hogyan lehet késést pótolni?

Ha valaki hibáján kívül a szentmise egyes részeit nem hallgathatta és van lehetősége másikat hallgatni, annak a következőket kell szem előtt tartania:

Ha késése révén csak kevésbbé fontos részeket mulasztott, akkor a következő szentmiséből elég azokat a részeket hallgatni, miket az előzőből nem hallgatott meg. Pl. ha prefációkor érkezett, akkor a második szentmiséből elég meghallgatni a prefációig terjedő részt és teljes szentmiséje lesz. A parancsnak hűségesen eleget tesz,

Ha a lényeges részt: az úrfelmutatást kési el, akkor a következőből nem elég az útfelmutatás utánig maradni, hanem az áldozást is meg kell várni, mivel az úrfelmutatásnak és áldozásnak egy szentmiséből kell lennie. Az úrfelmutatás ugyanis lényege a szent áldozatnak, az áldozás pedig a kiegészítő része. E kettőt egy szentmiséből kell hallgatni. Ha tehát valakinek úrfelmutatás után közvetlenül el kell távoznia valamely ok miatt, annak — ha lehetősége van — a következő szentmiséből a hallgatást az úrfelmutatás előtt kell kezdenie és mise végéig jelen kell lennie. Ha pedig Pater nosterkor érkezett, akkor a következőből nem elég Pater nosterig jelen lenni, hanem az áldozást is meg kell várnia, mert csak így tesz eleget a parancsnak, mely teljes miséhallgatást kíván.

Meg kell még azt is jegyeznem, hogy a hiányzó rész pótlásának külön időben kell történie. Nem elég tehát a késést úgy pótolni, hogy amíg az a mise tart, amelynek elejéről elkészett, az alatt egy másik pap kijön misézni és elvégzi azt a részt, melyet az előzőből mulasztott, hanem az első misének végeztével kell kezdődni annak, melyből a mulasztott részt pótolhatja.

Az elmulasztott résznek pótlása olyan bűn alatt kötelező, aminő módon kötelez a meghallgatásra: halálos vagy bocsánatos bűn terhe alatt, aszerint, ahogy fontos, vagy kevésbé fontos részről van szó. Erre nézve irányadóul szolgál a fentebb adott meghatározás.

Pótłásról csak ott lehet beszélnünk, ahol van még mise. Ha a szentmise az utolsó volt, vagy faluhelyen általában csak egy van, természetesen pótlás lehetetlen. Az elhanyagolás folytán a bűn megtörténik minden további nélkül. Ha azonban a késés kellőleg indokolt körülmények között jön létre, a büntől ment marad. Vannak ugyanis

esetek, mikor az egész szentmisének az elmulasztása sem képez bünt, annál inkább lehetséges, hogy a részben való mulasztás is történhet bűn nélkül.

d) A negyedik kelléke a szentmisehallgatásnak a testi jelenlét. Ez a jelenlét lehet fizikai és erkölcsi. Mindkettővel tökéletesen hallgathatjuk a szentáldozat bemutatását.

Fizikai jelenlét az, amidőn valaki a szentmise alatt a templomban jelen van, érzékszerveivel összeköttetésben áll a miséző pappal: látja és hallja őt.

Erkölcsi jelenlét a testre vonatkozólag abban áll, hogy valaki bár nem látja a szentmisét végző papot, de a többi hallgatók viselkedéséből, a kántor énekéből vagy a csengetésből tudja, hogy tart a mise. Gondolatban, lélekben együtt van a pappal.

Ezek szerint eleget tesz a misehallgatási kötelességeknek,

a) aki a templomban tartózkodik, még akkor is, ha az oltár mögött, a kóruson, vagy olyan oldalkápolnában van, ahonnan az oltárt nem láthatja és a papot sem hallhatja. A fontos az, hogy a többiek cselekvéseiből — felállás, térdelés — mégis tudja, mi történik az oltáron.

b) Eleget tesz az is, aki a sekrestyében imádkozgat, még úgy is, hacsak az énekből, vagy a csengetésből tudja megállapítani, hol tart a mise. Ugyancsak eleget tesz e kötelmények az is, aki rövid időre eltávozik a templomból. Pl. a sekrestyés, aki miseborért megy. A harangozó, aki közben a toronyban harangoz sanctusra vagy úrfelmutatásra, vagy aki megszédtül és pár percre szabad-levegőre megy. Ezek azalatt a rövid idő alatt, míg távol vannak, gondolatban követni tudják a misét és így erkölcsileg jelen vannak.

c) Azok is megfelelnek a misehallgatási parancsnak, akik a templomon kívül vannak, közel az ajtóhoz és léleken figyelik a templomban végbemenő áldozatot. Nagy sokadalmaik idején, pl. búcsúkon, nagy ünnepeken, mikor a nép nem fér el a templomban, kiszorul a térré, eleget tesznek a parancsnak mindenek, akik bár távol vannak a templomtól, de a misehallgatók tömegéhez csatlakoznak és ahogy tudnak imádságos lélekkel az áldozatra figyelnek. Megfelel e parancsnak az is, kinek lakása oly közel esik a templomhoz, hogy a távolság nem tesz ki többet 30 lépésnél. Az ilyen lakás ablakából a nyitott ajtón keresztül, ha

belát a templomba és figyelemmel kísérheti a szentmise folytatását, a parancsteljesítésnek eleget tesz.

Nem tesz eleget az Isten parancsának az, aki több mint 30 lépésre a templomtól, vagy a misehallgatók csoportjától, vagy ha ennél közelebb is van, de beszélgetéssel tölti idejét. Ezért nincs részük a szentmisében azoknak a férfiaknak, akik a templom előtt csoportba verődve társalognak a mise idején.

e) ötödik kelléke a misehallgatásra kötelező parancsnak az, hogy olyan helyen hallgassunk misét, aminőt erre az Egyház meghatároz.

Az Egyház előírása pedig úgy szól, hogy szentmisét hallgathatnak a hívők minden templomban, és nyilvános, nemkülönben a félig nyilvános kápolnákban. Azaz, mindenazon helyeken, melyeket az Egyház a nyilvános istentiszteletek tartására felszentel, vagy megáld.

Csak az egyes családok, vagy előkelő egyének számára rendelt kis házikápolnákban, melyeket privátkápolnáknak neveznek, nem hallgathatnak misét a hívők. De rendesen az ilyen magánkápolnákba nem is engednek idegeneket, hanem csak szorosan vett hozzájuk tartozókat. A magánkápolnákban csak az utóbbiak tesznek eleget a misehallgatási parancsnak. Idegeneknek a misehallgatása itt nem elég a parancs szempontjából. Annál kevésbé tesz eleget a parancsnak, aki rádión keresztül hallgatja azt.

A misehallgatás alul mentő okok.

Isten, mint jóságos atya, nem kívánja hódoló szolgálatunknak teljesítését akkor, amikor az nagy kellemetlenséggel jár. Megértő szeretettel viseltetik irántunk, gyenge emberek iránt.

Vannak olyan körülmények, melyekben mentesülnünk a misemulasztással járó büntől. Ezek a körülmények képezik azokat az okokat, melyek felmentenek bennünket a misehallgatás kötelezettsége alól.

Négy csoportra oszthatjuk ezeket az okokat, melyek a következők: *a)* lehetetlenség, *b)* szeretet, *c)* foglalkozás, *d)* szokás.

Ezeknél az egyes egyéneket is figyelembe kell venni. Könnyebben menthető a gyenge, beteges ember, mint az erős és fiatal. Ami az egyiknél elegendő okot képez, az a

másiknál még nem hoz létre kellő okot a misemulasztásra.

a) A lehetlenség címén azok mulasztják el bűn nélkül a misét, akiknél valami nagy akadályozó körülmény forog fenn.

Ilyenek:

1. A templom messzesége. Szent Alfonz szerint nemcsak a gyengélkedőket, de még az egészségeseket is menti a misemulasztással járó bűn alól, ha a templom oly messze van, hogy jól kilépve 5/4 óráig megtart az út odáig. Rossz idő, sáros, kellemetlen út esetén még kevesebb távolság is mentő okot képez. Akik azonban kocsin, vagy más közlekedési eszközön mehetnek, azoknál mégegyszer annyi távolság, vagyis két és félóra járásnyi út, ment fel a misehallgatás alól.

2. A jónév megkockáztatása. Akiknek nincs tisztes séges ruhája, azokat — bár helytelenül — lenézik, kigúnyolják egyes, éppenséggel nem keresztenyhez illően viselkedő emberek. Hogy ilyen lekicsinylest ne kelljen szenvendniök a ruha hiánya miatt, elmulasztják a misét anélkül, hogy vétkeznének. Ennél a pontnál azonban óvatosaknak kell lennünk, mert nem az új vagy divatos ruha hiánya ment fel a kötelezettség alól, hanem a tisztességes ruha hiánya. Ajánlatos ezeknek a korábbi misén megjelenniük, — ha van, — amikor úgy sem szokás a nagy kiöltözködés.

3. Az utazás. Ez akkor ment, ha elkerülhetetlen az elindulás, vagy lehetetlen a megszakítás. Csak szórakozásból utazni, pl. kirándulás, vagy halasztható látogatás céljából, nem mentesít a bűn alól.

4. Anyagi kár veszélye, vagy jelentős haszon biztosítása. Nagy vagyoni kár elhárítása miatt, mulasztani misét, nem bűn. De nem holmi kis silány érdekek miatt, mert Isten csak az egyéni állapothoz mért komoly ok miatt nem veszi zokon a mise mellőzését.

5. Betegség. Világos és érthető, hogy a betegek mentve vannak a misehallgatástól. Ugyanez áll a lábadozókra is.

b) A szeretetre való tekintettel azok mentesek a misehallgatás alól, akik betegek mellett vannak, kik tűzvész vagy árvíz idején veszélyeztetett felebarátaikon segíteni igyekszzenek, vagy akik a bűnveszélyben forgókat jelenlététtükkel oltalmazni tudják.

c) Foglalkozásuk révén azok maradhatnak el bűn nél-

kül a miséről, akiket vagy dolguk, vagy felsőbbségük komoly indok miatt visszatartanak. Így a katonák, csendőrök, rendőrök, pásztorok, hegyőrök, stb. Privátházakból nem mehet el mindenki egyszerre, ezért ha csak egy mise van a faluban, bűn nélkül elmaradhat az, aki a házat őrzi. — Az anyák, kik kicsi gyermekéket sem másra hagyni, sem magukkal vinni nem tudják. Úgyszintén a csalédek, kik mulasztthatatlan dolgaik miatt nem mehetnek. A munkaadók azonban kötelesek alkalmazottaiknak alkalmat adni a misehallgatásra. Ugyancsak mentesülnek a bűntől, akik ételt készítenek. Ha azonban több mise van, úgy kell idejüket beosztaniok, hogy egyikre eljussanak.

d) Szokásból kifolyólag elmaradhatnak a szentmiséről azok, — ahol ez a szokás fennáll — akik valamely ok miatt nem távoznak el hazulról. Vagy özvegyek hittársuk halála után és a jegyesek, mikor őket hirdetik a templomban. Nálunk ez utóbbi esetben faluheteken ellenkezőleg van: akkor éppen ott vannak.

A szentmise az újszövetség áldozata.

A szentmiséről szóló közlemények, miket az előzőkben adtam, a parancs-teljesítés szempontjából tartalmazzák azokat az ismereteket, melyeket egy katolikusnak tudnia kell. A most következők már nem tartoznak szorosabban a parancs jelleghez, hanem a szentségekről tartandó értekezésekhez, Célszerűnek és hasznosnak vélem mégis most adni, hogy lássuk és értsük: miért is kívánja Isten oly szigorúan a szentmisén való részvételt. Ha ezt megértjük, készségesebben és buzgóbban tudunk e fölséges áldozaton jelen lenni.

Mi az áldozat?

Az áldozat az istentiszteletnek központja. Ebben ismerjük el Istent legföbb Urunknak, akitől függünk, aki nek korlátlan hatalma alatt állunk. Az áldozat lényege pedig valamely tárgynak felajánlásában áll. Ez a felajánlás magával hozza annak a tárgynak elpusztítását (megváltoztatását, elégetését vagy megöletését) az Isten föltétlen uralmának elismerésére.

Ilyen áldozatokat már az emberiség óskorában is mutattak be. Szerepelt az áldozati oltáron étel, ital, termé-

nyék, állatok söt emberek is. Gondoljunk őseink fehérlő-áldozatára vagy a Molochnak bemutatott emebráldozatokra. Ezek ha eltorzult csökevényei is az áldozat fogalmának, mégiscsak annak a bizonyítékai, hogy az ember kereste, ha tévesen is, Isten kiengesztelését és segítségét.

A felajánlott tárgyak elpusztítása Isten legfőbb uralmának elismerésére: az áldozat lényege! Ezt rendesen szer-tartásos imák, énekek előzik meg és követik, melyek azonban már nem tartoznak magához a lényeghez. Ünnepélyes keretet képeznek.

Így találjuk ezt az összes vallások istentiszteletében. Kivételt csak az ős-buddhizmus, az izlám és a protestantizmus képezi. Ezek az áldozatot elhagyják, csak a keretet, az imát és éneket tartják meg.

Isten nemcsak imát, éneket (esetleg beszédet) kíván, hanem áldozatot is. Ezt azonfelül, hogy a népek, még a legsötétebb pogányágban élők is ismerték, ezt mint természeti törvényt, kétségtelenül bizonyítja az egész ó- és újszövetségi Szentírás.

Az Ószövetségben Isten határozta meg az áldozatokat is, a kísérő szertartásokat is. Voltak véres áldozatok: hibátlan juhot, kecskét, szarvasmarhát, galambot öltek meg szertartásos imák kíséretében. De voltak vérnélküliek is: kenyeret, sót, olajat, tömjént, bort mutattak be áldozatul Istennek.

Az Újszövetségben az ótörvény sok jelképes áldozatát azok betelj esedésében: az Úr Jézus keresztáldozatában egyesítette az Isten. Ez az áldozatok legfenségesebbje. A megtestesült Fiúnak szentséges Teste és Vére az áldozat, amely minden felülműl és önmagában egyesít. Istennek tetszőbb, emberre hasznosabb el nem képzelhető... És valóban áldozat: Isten megengesztelésére, az Ö legfőbb uralmának elismerésére ontotta vérét, áldozta lelkét az Úr Jézus. Engesztelésül a mi bűneinkért!...

Szentmise rendelése.

Áldozat nélkül nem hagyhatta Isten az igazságra épített, egyedül üdvözítő vallást. Az emberi vélekedések ingoványain felraj zott felekezetek között kell, hogy az isteni eredetű vallásnak legyen olyan áldozata, amely eredetét jelzi, fenségét bizonyítja.

Ez az áldozat: a szentmiseáldozat, melyet Krisztus Urunk rendelt az utolsóvacson.

Az Üdvözítő ugyanis az utolsó vacson a kenyér és bor színe alatt eucharisztiai testét és vérét bemutatta áldó · zatul mennyei Atyjának e szavakkal: Ez az én testem, amely értetek adatik; ez az én vérem, amely értetek kiontatik, — majd hozzáteszi: az Újszövetség vére. Azután kiadja a parancsot: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!

Az áldozat tehát az Úr Jézus teste és vére, amely értünk adatik. Ennek a véres keresztáldozatnak megújítása, gyümölcséinek lelkünk üdvösségeire való alkalmazása a szentmise.

A zsidó áldozatok megszűnését és az újszövetségi áldozat elrendelését már Malachiás próféta által előremondotta az Úr: „... az ajándékot nem veszem el kezeteiből, mert napkeletről napnyugatid nagy az én nevem a nemzetek között és minden helyen áldozni fognak nekem és tiszta áldozatot (a zsidó szöveg szerint gabonaáldozatot — kenyeret) bemutatni az én nevemnek“. (I. 10—11.)

Melchizedek kenyér és bor áldozata is ennek a jelképe volt.

Az apostolok és az őskeresztények így értették és tanították. A „kenyértörés“ hivatalos összejöveteleknek legszentebb cselekménye, hitvallásuk legértékesebb bizonyítéka volt! A Didache, a legrégebb írott hagyomány írja: „Az Úr napján a gyülekezetekben törjetek kenyerset és mondjatok hálaadást. Előbb azonban valljátok meg bűneiteket, hogy áldozatotok tiszta legyen“. Hasonló értelemben írnak a következő századok atyái is. — A katakombák világa már semmi kétséget sem hagy a kutató elmében. A kenyeres kosár sokat szerepel. Azt pedig tudjuk, hogy az Oltáriszentséget, a szentmisét így ábrázolták.

Szépen mondja Szent Ágoston: „Az embereket nem lehet még a vallás címén sem egyesíteni, akár téves, akár igaz alapon, hacsak látható jelek, szent szertartások közössége össze nem tartja őket“. (C. Faust. 19, 11.) Valóban áldozat nélkül nincs vallásos elmélyülés, mert a lelket az üres szavak nem elégítik ki és nem vezérlük áldozatos cselekedetekre.

Idevonatkozólag mondja Aranyszájú Szent János: „Amikor látod lélekben az Urat feláldozva a kereszten feküdni és a papot az áldozat fölé hajolva könyörögni, minden-

nyájunkat pedig ama drága vértől piroslani, nem úgy tetszik-e, hogy már nem is a földön emberek között, hanem az égben Istennel vagy egyesülve!“

Az áldozatot, mit a kenyértörésben bemutatunk, az Isten rendelte. Benne az Úr Jézus kereszthalálának emlékezetét újítjuk fel, midőn szentséges Testét és Vérét oltárainkon bemutatjuk és benne részesedünk. Oltárainkra leszáll az égből az Isten Fia, a kenyér és bor színe alatt valóságban megjelenik és a pap kezei által fönséges áldozatul felajánlja kereszthalálát a vérnélküli megújításban, a szentmisében.

Ennek az isteni drága jelenlétének megértése és átérzése hatotta át úgy a Szenteket, hogy órákat tudtak a templomban az Oltáriszentség előtt eltölteni. És szinte lehetetlen volt őket a templomból kicsalni addig, míg a szentmisék be nem fejeződtek. Így olvashatjuk Magyarországi Szent Erzsébet, Emmerich Katalin stb. életében. Szent Lajos király sajátkezüleg művelte a földet, amely a szentmiséhez használandó búzát és bort termetté. Boldog volt, ha ministrálhatott a miséző papnak. Szent Hedvig az egész délelőttöt misehallgatásra szánta.

Ugyanilyen olvasunk III. Henrik angol királyról, aki naponta két-három szentmisét is hallgatott. Egyik tanácsadója azt ajánlotta neki, hogy szentmissehallgatás helyett inkább szentbeszédre menjen. Mire azt felelte, hogy szívesebben látja barátját, akit szeret, mint hallgatja a Róla szóló beszédet.

X. Pius pápa 1907. május 18-án kelt brévéjében hét évi és hétszer negyvennapi búcsút engedélyezett azoknak, akik úrfelmutatás alatt hívő áhítattal a szent Ostyára néznek és közben ezeket mondják: „Én Uram és én Istenem!“ (A hitetlen Tamás hívő felkiáltása.)

A szentmise Krisztus keresztáldozatának megújítása.

Az eredeti bűn által az ember elszakadt Istantól. A jóból a rosszba, a boldogságból a kárhozatra jutott. Ebből a nagy eltévelkedésből sohasem tudott volna Istenhez visszakerülni, a kárhozatból az üdvösséghoz emelkedni. Csak a Mindenható hidalhatta át azt a mérhetetlen szakadékot, amelyet az ember és Isten között a bűn létrehozott.

Isten elküldte egyszülött Fiát, hogy az elesett em-

berért az engesztelő áldozatot bemutassa, s így az embert a kegyelmi életbe visszasegítse, a mérhetetlen szakadékot áthidalja. Az Úr Jézus példája, tanítása, de legfőkép keresztáldozata volt az az elégtételadás, amely az embernek útját Isten felé egyengette. Az irgalmas Istennek, a lelkek jóságos Pásztorának legfölségesebb szeretetnyilvánítása volt ez az isteni nagy áldozat... A megtestesült Ige ebben minden feláldozott értünk: testét, vérét, egész életét. Többet már nem is tehetett, mert: *nagyobb szeretete senkinek sincsen, mint aki életét adja áldozatul!* (Ján. 15, 13.) És Jézus egész életét áldozta értünk!

A véres, gyötrelmes kereszthalál, ez a legszentebb áldozat megengesztelte Istant. A neheztelésből szeretetet, az elszakadásból kegyelmi életet hozott létre. minden egyes bünnek a megbocsátása, minden adománynak nyújtása a kereszthalálból ered. Istenemberhez illő halál, mert belőle fakad az örök élet. minden vigasztalásunk, minden megsegítésünk forrása a szent kereszt. Ha kérésünk meg-hallgatást nyer, a keresztből sugárzik felénk a gyámolítás. Ha aggodalom tépi lelkünket, csak a keresztáldozatból remélhetjük a megnyugtató kegyelmet. A szentségek termézetfölötti életadó vagy tápláló ereje minden innen ered a világ végéig! Kiapadhatatlan forrása az üdvnek!

És ennek a fönséges szent áldozatnak tökéletes megújítása az oltárainkon naponta bemutatott szentmise! Ugyanaz az engesztelő szeretláng lobban fel a szentmisében, amely oly hatékonyan tört fel Isten felé a keresztről.

A trienti szent zsinat tanítja: minden áldozatban egy és ugyanaz az áldozat és az áldozat bemutatója. Csak az áldozat módja más!

Az áldozat: Krisztus teste és vére. A kereszten ez a test és vér volt az áldozat. Ügy ahogy a fizikai világrendbe beállott: hozzánk hasonló testében és vérében, amelyet a Szentlélek erejével a Szent Szűz től vett. De ugyanaz a test és vér az áldozat a szentmisében is, hiszen örök igaz szó, amit mondott: Ez az én testem, ez az én vérem! A kenyér és bor ebben a pillanatban Krisztus fizikai testévé és vérévé alakult át. Olyanná, mint aminővel Krisztus apostolai előtt állott: élő, eleven, érző, szeretni, segíteni tudó testté és vérré. Csak az érzékek hatásköréből az eucharisztikus jelenlét fátyolába burkolta be magát.

.Miként a keresztáldozat minden más áldozatot felül-

múlt és pótolta örök és föltétlen értékével, úgy a szentmisse is fölülmül minden áldozatot, önmagában teljesen elégséges, mivel erejét attól a keresztáldozattól nyeri, amelynek azonos megújítását képezi.

Ugyanaz az áldozat bemutatója is mindenkorban. Ahogy a kereszten a véres áldozatot maga a megtestesült második isteni Személy, az Úr Jézus mutatta be, épp úgy a szentmisét is maga Jézus Krisztus ajánlja fel mennyei Atyjának a pap által. Miként a zsidók és római katonák csak az áldozat kegyetlen eszközei, de nem bemutatói voltak, éppúgy a pap sem bemutatója az isteni áldozatnak, hanem Jézus parancsa szerint annak eszközlője. Jézus felett nincs a földön senkinek hatalma. Így felette nem is rendelkezik senki. Csak az Ő akarata lehet felajánlásának indítéka. Szenvedett, mert önmaga akart: felajánlja magát a szentmisében a pap keze által, mivel ezt is ő akarja. A bemutató tehát mindenkorban az Úr Jézus, aki mindenügyes szentmiséjében valójában felajánlja magát.

A különbség csak a módban van. A kereszten az áldozat vérontással történt. Utolsó csepp vérét is kiontotta értünk. A szentmisében ez a vérontás már nem ismétlődhet, mivel a megdicsöült, feltámadott test már nem szenvedhet, vérét nem onthatja. De mert az áldozat is Krisztus teste és vére, ezért nem „vérnélküli“ áldozat a szentmise, hanem „vérontás nélküli“. A kenyér és bor nem áldozati tárgy a szentmisében, sőt még csak részét sem teszi annak. A felajánlásban is csak úgy szerepel a kenyér és bor, mint adomány, amelynek Krisztus testévé és vérévé való átváltoztatásáért könyörög a mennyei Atyához. A kenyér és bor olyan eszköz, amelyből elindul az áldozat. Átváltoztatás után az eucharisztikus színek sem részei az áldozatnak, hanem ezen színek alatt megy végbe az áldozatnak, Krisztus testének és vérének bemutatása.

Másodlagos különbség a két áldozat között: *a)* a keresztáldozat üdveszerző áldozat, míg a szentmisse az ott szerzett érdemeket üdvösségeinkre alkalmazza, *b)* A keresztfán az Jídvözítő, mint az egész emberiség Megváltója engesztelő áldozatát az összes emberekért mutatta be, a szentmisében csak az Egyház élő és meghalt tagjaiért.

A kereszt oltárán felajánlotta az Úr Jézus mennyei Atyjának szent testét és vérét az egész világ bűneiért. Ez szükséges engesztelés volt, mert e nélkül nem nyerhet-

nénk bocsánatot. Ha bárkit is kizárt volna ebből az áldozatból, azt semmiféle bűnbánat és vezeklés nem segítette volna bűnbocsátáshoz. A bűnbocsátás lehetőségéből senkit ki nem zárt. Ezért világ Megváltója! “— A szentmisében azonban csak azokért ajánlj fel Krisztushoz csatlakozott a keresztség által. Vagyis, aki az Egyházhhoz tartozik a víz-, a vér-, vagy vágkeresztség által. Akik sehogysem tagjai az Egyháznak, azoknak csak megtérésért ajánlható fel a szentmise.

Mivel a szentmisében minden hívő részesül, főként azonban azok, akikért felajánlják a szentmisét és akik jelen vannak bemutatásán, az áldozati érdem reájuk alkalmazható részét fel is ajánlhatják akár magukért, akár másokért, pro se suisque omnibus! A szentáldozást, mint áldozati lakomában álló részesülést, senkinek át nem engedheti, azaz fel nem ajánlhatja senkiért, hanem csak az imát, amit vele kapcsolatban végez.

Láthatjuk ezekből, hogy minden oltár, amelyen a pap keze által Jézus önmagát feláldozza, olyan szentáldozati hely, mint a Golgotha, minden szentmise ennek a fölséges Isten-áldozatnak tökéletes megújítása. Isten előtt kedvesebb, nekünk érdemszerzőbb áldozati cselekmény el sem képzelhető. Nincs az egész teremtett világban értékesebb, mint az Úr Jézus drága szent teste és vére. Ha a mi gyarló imáinkat, áldozatainkat Isten előtt valóban kedvesekké, meghallgatásra méltókká akarjuk tenni, ezt legeredményesebben éppen Krisztus áldozatával való egyesülés által érhetjük el. Az pótolja a mienk tökéletlenségét. Mérhetetlenül üdvös és hasznos imáinkat szentmissehallgatással egybekötni!

Ha valakit nem indít a szentmiséken való megjelenésre az a nagy előny, amelyben ott részesül, büntetéstől való féleelmet állít eléje Isten a szigorú parancsában. Miképpen remélhetné is valaki a kereszt által szerzett üdvösséget, ha nemcsak napokon, de heteiken át is távol tartja magát tőle közönyös hanyagsággal?!

A szentmise célja.

Miért rendelte Jézus a szentmisét? Mi volt a terve, szándéka vele? Ezekre a kérdésekre könnyen felelhetünk. A szentmisével is azt a célt szolgálja, mit megtestesülésé-

nél tűzött maga elé: a mi örökéletünket. Üdvözíteni jött, minden azért tett, hogy üdvözítse!

Ezen általános célon kívül, közelebbit is állapíthatunk nieg. Ez pedig azonos a legmártáságosabb Oltáriszentség céljával, az t. i., hogy mindig velünk maradjon a világ végéig. Ehhez a jelenléthez szükséges a szentmise, mint az istenségi jelenlétének létrehozója és fenntartója.

Különleges célja a szentmisének, hogy a) az ószövetségi sokféle áldozatot számszerűleg leegyszerűsítse; b) az emberek számára a leghatásosabb áldozatot biztosíthassa és c) kereszthalálának, a fölséges áldozatnak megújítása által bennünket az áldozatos keresztény életre neveljen.

Láthatjuk ezekből, hogy a legfelségesebb célok vezeték az édes Üdvözítőt a szentmise rendelésénél. Miként a megtestesülés, úgy minden, ami vele kapcsolatban történt, a mi üdvünket célozza. Értünk vette fel az emberi testet, értünk viselte, értünk áldozta fel a kereszten, értünk adta az Oltáriszentségen! És minden oly önzetlen szeretettel, amilyenre csak az örök jóság képes! Mennyi hálát és víszontszeretetet érdemel tölünk! Legalább igyekezzünk isteni nagy szeretetének felkínált gyümölcsait lelkünk üdvére kihasználni!... Ez célja írásomnak!

Mik a szentmise gyümölcsei?

Miként az imáról szóló részben már írtam, az emberi léleknek Isten iránt négyfélé igénye lehetséges: imádó, kérő, hálaadó és engesztelő. Ezek a lelkiigények és részben kötelezettségek kifejezést nyernek az imában és jótselekedetekben. Imánk és jócselékedeteink azonban sokszor erőtlenek és gyengék. Nem tudjuk kellőleg biztosítani a kívánt célt. Erősítésre, támogatásra szorulunk. Ezt megnyerhetik az áldozatban, és pedig kiválóan a szentmise áldozatban, mely — miként tudjuk — az újszövetség egyedüli hivatalos, Isten által rendelt áldozata.

Szent Egyházunk tanítása szerint mind a négy lelki igényünket szolgálja a szentmise. Az imádó, hálaadó és kérő hatását együtt és közösen hódolónak is szokták nevezni. Ezt egyúttal elsődleges gyümölcsnek hívják, mivel az áldozat által elsősorban ezt mutatjuk be Istennek. Meghódolni Isten előtt, mint Teremtőnk és legfőbb Urunk előtt elsődlegesen segít a szentmise, a keresztáldozat titokzatos megismétlése.

Az áldozatbemutatás, vagy az azon való jelenlét Isten legfőbb uralmának legjellegzetesebb elismerése. Áldozatot bemutatni az istentisztelet fénypontja. Kizárolagosan Istennek szól, így tehát az imádás alapja az áldozatnak. Nem tudjuk méltóbban és Isten előtt tetszetősebben imádásunkat 'kifejezni, mint a szentmiseáldozat felajánlása által. Istenhez méltó, tiszta, szent áldozat ez, melyet azért adott kezünkbe Isten, hogy kuszált gondolatokkal elerőlenedett imádságunk hiányait pótolja és kedvessé tegye. Jézus áldozatos imádása egyesül a mienkkel és így együttesen száll fel az égi Atya trónjához... Könnyen érthető ezekből, mily hasznos reánk nézve a szentmise bemutatása, vagy hallgatásának felajánlása.

Hálaadó jellegét az ösegház által adott elnevezés, az Eucharisztia fejezi ki legmarkásabban. Ez ugyanis hálaadást jelent. Az apostoli időkben és a katakombák korában az „eucharistia ünneplésben“ vagy hálaadó áldozatban köszönték meg Istennek a teremtés, megváltás és megszentelés nagy jótéteményeit. Ez az eucharistia-ünneplés pedig nem volt más, mint a szentmise és a vele kapcsolatos szentáldozás. Innen ered az Oltáriszentségnek eucharistia elnevezése. — Nagyon üdvösen és eredményesen ajánlhatjuk fel mi is a szentmisét, főként azt, amelyen a szentáldozáshoz is járulunk, köszönetül és hálául Istennek a vett jótéteményekért.

A szentmise kérő erejét ugyancsak az ösegház gyakorlatából bizonyíthatjuk. A szentmisével kapcsolatosan megemlékeztek a hívők lelki és anyagi szükséglételekről. Kérték Istent, hogy segítse, gyámolítsa híveit minden ügyükben, minden bajukban. Innen vette eredetét az „élőkről való megemlékezés“, mely az úrfelmutatás előtt van közvetlenül. Mintegy jelezve ezzel azt, hogy a szentáldozat erejét reájuk is kiterjeszteni kívánjuk. — A szentmisében előforduló könyörgések legtöbbje kérést tartalmaz. Imádkozik az apostoli idők és az ösegház szokása szerint és példájára a császáráért, az állami tiszviselőkért, a pápáért, egyházi elöljáróságért, hívőkért, Egyház békéjéért, betegekért, stb.

A szentmiseáldozat engesztelő gyümölcsét a protestánsok erősen támadják, mintha a szentmise az Úr Jézus kereszthalálának hatékonyságát csorbítaná engesztelő hatásával. Nagyobb engesztelés nem lehet, mint maga a ke-

resztáldozat. Tehát — mondják ők — minden más felesleges. Elfelejtik azonban szem előtt tartani azt a tényt, hogy a szentmise éppen a kereszthalál megváltói gyümölcséit alkalmazza. Nem ad hozzá semmit, hisz az tökéletes, végtelen értékű áldozat, de elvi értékét gyakorlatilag alkalmazza, az általános megváltást egyesekre hatékonyabbá teszi. A szentmise tehát nem hiányt akar pótolni, hanem a véres keresztáldozatnak mérhetetlen erejét a lelkek hasznára gyümölcsöztetni.

Ezt igazolja az is, hogy az ószövetségi áldozatok között nagy számban volt engesztelő áldozat. Az ószövetségi áldozatok pedig előképei voltak a szentmisének. — Szent Pál mondja: „Minden főpap, ki az emberek közül választatik, az emberekért rendeltetik, hogy ajándékot és áldozatot mutasson be a bűnösökért.“ (Zsidókhoz 5, 1.) A mi áldozatunk pedig a szentmise, amellyel engeszteljük Istant a bűnösökért. De az Úr Jézus szava minden kétséget kizárt. Ő ugyanis az utolsó vacsorán, ami az első szentmise volt, azt mondotta szent véréről, hogy „sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.“ Ezután monda: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.“

Ezért felajánljuk a szentmisét engesztelésül a bűnösökért, akár az élők, akár a meghaltak — de csakis a tisztítóhelyen levők — büneiért. Isten előtt kedvesebb, az engesztelés szempontjából hathatósabb el sem képzelhető, mint az Úr Jézus megismételt keresztáldozata: a szentmise. Ezért kérte Szent Monika fiát, Szent Ágoston püspököt, hogy ne díszes temetést rendezzen neki, se költséges síremléket ne készíttessen, hanem emlékezzék meg róla szentmiséjében.

Innen az a dicséretes és üdvös szokás, hogy megholtaiért még a legszegényebb családok is mutatnak be szentmisét engesztelésül. Mérhetetlen és kiaknázhatatlan gyümölcsei vannak a szentmiseáldozatnak. A jó keresztény lélek nem elégszik meg a puszta csodálattal, hanem igyekezik testi-lelki előnyére kihasználni azt végeztetése és meg-hallgatása által. Nem elégszik meg a parancs keretével, mely csak vasár- és ünnepnapra szorítkozik, hanem igyekezik azon naponta megjelenni.

A szentmise gyümölcséinek hatóereje.

Már az ószövetségben előre kihirdette az Atya, hogy az ö Fia, kit a földre küld, örök főpap lesz Melchizedek rendje szerint (109. zsoltár). Az újszövetségben ez valóban teljesült, mert Krisztus a szentmiseáldozat folytán ismétlődő bemutatásával az idők végéig folytatja főpapi tevékenységét. Az ő áldozati oltárainál állandóan száll a szeretet égi illattal telített tömjénfüstje.

Vizsgáljuk meg, mit tanít az Egyház ennek a fenséges szent áldozatnak hatékonyságáról.

Az Istenember tökéletes önfeláldozásának akkora erővel kell bírnia, hogy a megsértett végtelen Istenet kiengeszteni és az összes embereket üdvözíteni tudja. Csak így lehet valóban a világ Megváltója. Ezenfelül szükséges még benne az az áldozati érték is, amely a végtelen felségű Istennek méltó imádását tartalmazza. Az újszövetségnek csak ez az egy áldozata van, mindenent ennek az egynek kell magában bírnia! Még pedig oly tökéletes mértékben, hogy hiánytalanul megfelelhessen az „Isten országa“ fenséges fogalmának.

És a szentmise mindennt egyesít önmagában!

De nézzük a négyfélé gyümölcsöt egyenkint.

Az imádó és hálaadó ereje a szentmisének kétségtelenül végtelen értékű. De nem is lehet más, mivelhogy azonos a keresztáldozattal, ami pedig két szempontból végtelen értéket képvisel. A megtestesült második isteni Személy, az Úr Jézus végtelen fenségű szent lénye áldozza fel magát benne, könnyen érhető tehát a végtelen, minden képzeletet felülmúló érték. Jézus imája száll fel belőle, Jézus ajka mond dicséretet és rebeg hálát benne. Ez anynyira lényegéhez tartozik a szentmisének, hogy ezt ember korlátozni, vagy lerontani semmiképen sem tudja. Akár szent a Krisztust helyettesítő pap, akár bűnös, egyformán végtelen értékű az imádás és a hálaadás, amely ez áldozatból ég felé száll.

Mivel azonban az áldozat bemutatásában Krisztussal, mint láthatatlan főpappal egyesül a látható, személyesítő pap és a pappal a szentmisében résztvevő hívek, akik valamennyien több-kevesebb buzgóságot és Isten-szeretetet kapcsolhatnak hozzá. Jézus végtelen értékű áldozatát a hozzáfűződő emberi imádások Isten szemében kedvesebbé tetszik. Nem mintha ezek nélkül Jézusé tökéletlen volna,

hanem, mivel többen szövődnek bele az áldozati cselekményben, így tehát e szempontból Isten előtt kedvesebb az a szentmise, amelyet szentebb pap, több és buzgó résztvevő jelenlétében mutat be.

A kérő és engesztelő hatás már nem éri el a végtelen értéket. Bár e tekintetben is oly bőséges az ereje, hogy e szent áldozatból jut mindenkinél elegendő rész. Mégis korlátolt e két gyümölcs hatóereje. Ebben ugyanis Krisztus bármennyire kedves és értékes áldozatot mutat is be Atyjának, ezt kérő, könyörgő formában teszi. A kérést és engesztelést a hatásban befolyásolja az az emberi lélek is, akiért történik. Neki vagy nincs kellő rákészültsége, vagy nem bánja bűnét igazán, így a szentmise hatását az ember önmagában leronthatja, vagy csökkenti. Ha tehát valamit kérünk a szentmise bemutatása által és nem kapjuk meg, annak nem a szentmise erőtlensége az oka, hanem az, hogy arra a kegyelemre alkalmatlanok voltunk. Vagy miként az imánál is történni szokott, a kért kegyelem vagy segítség helyett más, reánk nézve hasznosabbat kaptunk Istantől.

Az engesztelő hatásra még külön meg kell említenem, hogy a bűnöket nem közvetlenül törli le a lélek ról, még a bocsánatosokat sem, hanem bűnbánatra segíti az embert és ezáltal hozza létre a bűntől való szabadulást. A halálos bűnöket a töredelmes jó gyónásra való rásegítés által, a bocsánatosokat vagy gyónás vagy egyszerűen igaz bánat által távolítja el.

Nagy tehát a szentmise kérő és kérlelő (engesztelő) ereje is, de hatását korlátozza az emberi gyengesség, amely körül fordul meg ez a két eredmény. Ezért fogad el az Egyház egy halottért több misét és ezért lehet egy bűnössért több szentmisét is szolgáltatni. És az is áll, hogy kevesebb jut egyesekre a szentmise hatásából, ha többért mutatják be, mintha csak egyért.

Kik részesülnék a szentmise gyümölcseiben?

Egészen természetes, hogy minden szentmiséből elsősorban a bemutató pap részesül, ö Krisztusnak a láthatatlan megszemélyesítője, a legközelebb kerül Hozzá, a kegyelmet esdő Üdvözítőhöz. Érthető tehát, hogy övé az elsőség. Mérhetetlen a kegyelem, mit a hivatása magaslatán álló pap a szentmiseáldozatból merít. Ezt a részét a pap

másnak át sem engedheti, épp úgy, mint az áldozó magát az áldozást!

A szolgálati gyümölcsöt a szentmiséből az nyeri meg, akiért a pap bemutatja. Tulajdoniképpen az az gyümölcs a szentmisének, amelyet a pap szabadon átengedhet bár-kinek azzal a korlátozással, ahogy azt az Egyház meghatározza. Ez egyúttal a legbensőségebb, leghatásosabb gyümölcs a szentmisének. Ebben rejlik az a változatos cél, mit a szentmisével annak bemutatása által elérhetünk. Ez a leghatásosabb mód, amellyel Istenhez járulhatunk.

Különös erejét a szentmisének azok élvezik, akik valamiképpen hozzájárulnak. A mérték, amelyben résztvesznek az, ki hogyan szövődik bele. Minél közelebbről, minél szorosabban fűződik valaki hozzá, annál többet nyer belőle. Legtöbbet nyernek: a ministránsok, a kántor, vagy vezetőénekesek, az oltárdíszítők, a templomi és miseruhák kézszítői, továbbá azok, akik lelkileg közelebb állnak az oltárhoz. És mindenek annál többet nyernek, minél bensőségesebb lélekkel egyesülnek Jézus áldozatával. Ezért nagyon ajánlatos a miseszövegnek a pappal együtt való végzése. Az Egyház is azért sürgeti, hogy ne imádkozzunk másra a szentmise alatt, hanem imádkozzuk a szentmisét!

A szentmisének még van egy hatása: az általános hatás, amelyet az egész Egyház, annak minden tagja élvez. Jézus óhajtása az a szentmisével, hogy az kegyelemforrás legyen minden hívő számára. Ezt minden egyes szentmiséből minden hívő megkapja, még akkor is, ha rá sem gondol. A mérték, amely szerint a részesedés történik, az a szerep, amit valaki az Egyházban betölt. Minél fontosabb az állása, annál több a kegyelem. De jut bőven azoknak is, akiknek csak az a szerep jutott osztályrészük, hogy saját lelküket tökéletesítsék az Isten és felebaráti szeretetben.

Végtelen nagy jósága sugárzik az Istennek felénk a szentmiséből! Háláljuk meg azzal, hogy lelkünk üdvére és boldogságára azt minél szentebbül kihasználjuk. Igyekezzünk hétköznap is rajta megjelenni és ajánljuk fel mind a magunk, mind az élő és a meghalt szeretteink lelki és testi szükségleteiért.

NEYEDIK PARANCS.

„Atyádat és anyádot tiszteljed“.

Az eddig letárgyalt három első parancs az Istenre vonatkozó kötelességeinket tárta elénk. Az ima, az Isten legszentebb nevének tisztelete, a szentmiseáldozaton való megjelenés az első főparancsnak, az Isten iránti szeretetnek három módon történő megnyilvánulása. Lelkünk üdvé és boldogsága szempontjából ez a hármas kötelesség hárul reánk Istenre való tekintettel. Ez a parancs-jellegű keret nem a tökéletes szeretetet Öleli fel, hanem csak azt az okvetlenül szükséges feltételt, amely nélkül nincs lelki béke és üdvösség. Aminek elmulasztása bünt, sőt halálos bünt képez.

Ha itt-ott valamit ezenfelül ajánlottam, vagy a jövőben fogok ajánlni, az már a parancs keretét túlszárnyalja. Ez már a tökéletesség felé törekvőknek szólt. Buzdítás azok számára, akik lelkükért többet akarnak tenni.

A negyedik parancs ismertetésével a második főparancs tárgyalását kezdem, mely így szól: „*Szeresd felebáráthatot, mint tennenmagadat!*“ — Ez a parancs foglalja magában az Isten tízparancsolatából a hét utolsót és az Egyház parancaiból a három utolsót. Ezeket mind tudunk és gyakorolnunk kell, ha a lélek igényeit ki akarjuk elégíteni, és a teremtő Istant alkotásaiban is szeretni óhajtjuk. A lelki békének és üdvösségnak époly szükséges feltételei, mint az Istenre vonatkozók!

Bár a parancs kifejezetten csak a szülők iránt kötelező tiszteletet sürgeti, de a szülőknek is szól, amennyiben őket a gyermekek iránt szükséges gondoskodásra és szeretetre kötelezi.

A tekintélyt alapozza meg az Úr, amit azonban nem rideg paragrafusokra helyez, hanem a legerősebb és legnemesebb érzésre alapít: a szeretetre. A gyermek tisztelje szüleit, de ez a tisztelet szeretetből fakadjon. A szülők gondoskodjanak gyermekékről, de ennek a gondoskodásnak indítéka a szeretet legyen! A szeretet kölcsönössége alapja minden parancsnak. A mértéke pedig: az önszeretet! Ügy kell a gyermeknek szeretnie szüleit, mint önonmagát. És viszont a szülőknek úgy kell szeretniük gyermekiket, mint önonmagukat! Aki ezt átérti, könnyen belátja, mily tökéletesen alkotta meg Isten a család életét.

A parancs kerete még itt sem zárol be. Messzebbre nyúl! Magába foglalja az összemberiséget. Kiterjed mindenkre, miként maga e szó „felebarát“ jelzi. Kivételt nem ismer! Ezen a parancson épül fel az egész

társadalmi rend.

Szabályozza az államfő a honpolgárok között a kapcsolatot. A fellebbvaló és alarendelt között, a munkaadó és munkás között, a tanító és tanítvány között, az úr és cseléd között, a köz és egyedeik között irányítja az összekötetést. Nincs a társadalomnak egyetlen vonatkozása sem, amelyre nem terjedne ki e parancs. Még az úgynevezett ellenség iránt is megállapítja a kötelességet. Kiterjed a betegre, sőt a gonosztevőkre is! Ez teszi kötelességünknek az igazság szemelőtt tartását. Ennek koronájává pedig az egyedüli boldogító szent érzést: a szeretetet!

A társadalmi rend ismertetésénél a pogány bölcsek is megállapították már, hogy igazság nélkül nincs lehetősége az állam fennmaradásának. És ezt annyira világosan látja és érzi minden törvényhozó, hogy mint természetes követelményt igyekszik a törvényben érvényre juttatni. Ezért szinte szállóige lett: „Fiat justitia, pereat mundus!“ „Legyen igazság, még ha belepusztul is a világ!“

Az igazságon felül még van szebb és boldogítóbb valami is! Ezt a külön világot, az embert Istenig felemelő szent érzést, az evangélium legkifejezőbb indítóokát az Úr Jézus állította bele a társadalmi életbe! Ez a szeretet! Ez az érzés tud minden nehézséget megoldani. Ez az erő tud minden szakadékot áthidalni. Ez a világosság alkalmas arra, hogy minden sötétség megszűnjön! Ezt igyekszem a következőkben ismertetni és pedig kezdem a legfontosabbon, amely alapja az egész társadalomnak és forrása minden kapcsolatnak és ami nem más, mint

a család.

Mikor a család fontosságát hangsúlyozom és létrehozó és fenntartó erőit ismertetem, tervszerűen mellőzöm azokat a tudományosnak nevezett vitatkozásokat, amelyeket az isteni igazságuktól távol esett agyvelők termeltek ki. Nem akarom, hogy a sok szó között homályba kerüljön a tiszta igazság. Egyszerűen adom ennek ismertetését úgy, ahogy a Szentíráson keresztül az Isten és földi Egyháza elénk tárja.

A család eredete a teremtés legfönségesebb mozzanata. Isten ezzel koronázta meg nagy művét!... De hallgassuk meg, mit mond erről a könyvek Könyve: „Alkotta Isten az embert a föld anyagából és rálehelte az élet lehellyét ... És elhelyezte őt a gyönyörűség paradicsomába ... És monda az Úr: nem jó az embernek egyedül lennie, alkossunk hozzá hasonló segítőt. Álmot bocsájtja tehát az Úr Ádámra, ki midőn elaludt, vőn egyet oldalcsontjából és abból alkotta az asszonyt és Ádámhoz vezeté őt. És monda Ádám: Ez csont az én csontomból, hús az én húsomból... Ennek okáért az ember elhagyja atyját és anyját és csatlakozik feleségéhez és lesznek ketten egy testben. És megáldá őket az Isten mondván: Növekedjetek és szaporodjatok és töltsetek be a földet.“ (Genesis 2.)

Ha ehhez a történeti leíráshoz hozzá tesszük, amit a második főparancs tár előink, hogy: szeresd felebarátodat, mint saját magadat, akkor teljessé válik előttünk az igazi család képe. Ha fontos az emberek minden vonatkozásában a szeretet, fontos, sőt a legfontosabb éppen a családban!

Ezek azok a vezérgondolatok, miket az Egyház szem előtt tart akkor, amikor a családalapítás szükséges feltételeit és következményeit megállapítja és mikor annak célkitűzéseit meghatározza!

De nézzük, mik azok az alapelvek, amelyeken felépül a keresztény család?

a) Az Isten megáldotta Ádámot és Évát, hogy soksodjatok és betöltsétek a földet. Ez az áldás kötötte össze őket úgy, hogy szinte egybeforrtak. Csont a csontból, hús a húsból. Énnek okáért elhagyja az ember szüleit és kitart felesége mellett! Elválaszthatatlanul fonódnak egybe. Csak a halál veti végét!

Az Úr Jézus szentségi jelleggel ruházta fel ezt az életre szóló frigyet. Felbonthatatlanságát maga az Úr is kifejezte, mikor azt mondotta: Amit Isten egybekötött, ember ne válassza szét! (Mt. 19, 6.; Mk. 10, 9.)

Ezért ragaszkodik oly rendületlenül az Egyház a házassági kötelék felbonthatatlanságához. Inkább engedi, hogy népek, országok elszakadjanak tőle, Isten parancsát mégsem szegi meg. Nem is szegheti. Gondolunk az angol egyházsakadásra, ami azért jött létre, mert VIII. Henrik törvényes házasságát nem bontotta fel.

Katolikus felek házassága ezek nyomán csak akkor

érvényes, ha katolikus pap és két tanú előtt kötik. Szent-ségi jellegét és érvényességét csak ez hozza létre. Azért a pusztán polgári vagy más felekezet templomában kötött úgynevezett „vegyes házasságok“ érvénytelenek. Akik ilyeneket kötnek, azok gyónáshoz és áldozáshoz nem járulhatnak, sem haláluk esetén katolikus pap által el nem temethetők. Ők elhagyják az Isten igaz Egyházát, nem hallgatnak reá, Krisztus szava szerint úgy szerepelnek, mint a pogány és a vámos. Lelkileg nem tartoznak az Egyházhhoz.

b) Istennek első célja az összülők megáldása val az volt, hogy: sokasodjanak és töltsek be a földet! A teremtés továbbfolytatását reájuk bízta! Lesznek ketten egy testben! Az apa és anya kölcsönösen továbbfolytatja életenergiáit a gyermekben. Mindketten egy testté lesznek benne. Vér a vérük ből, csont a csontjukból, élet az életük ből. Tovább élnek benne.

e) Nem jó az embernek egyedül lennie! Teremtsünk neki hozzá hasonló segítőt. Az egyedülélő nem tudja, mi a szeretet. Nincs kit szeressen, nincs ki szeresse! Tragédiája az életnek. Még a paradicsomban sem volt jó egyedül lenni! — Az ember társas lény. Nem tudja nélkülözni gondolatainak közlését, egyhangú életének felderítését! — (A szerzetben élők nem egyedül élnek. Isten köti le szeretetüket és viszontszereti őket. A hivatás kötelmei és a társak pedig változatossá teszik napjainkat. Ezért könnyen nélkülözik a világ szórakozásait!)

A házasság másodlagos célja a kölcsönös segítés!... Ádám minden fárasztó munka nélkül megkapta mindenzt, amire egy kényelmes élet biztosítására szüksége volt. Mégis kellett neki a segítség! Mennyivel inkább szükséges e segítség most, amikor ránehezedik az átok: „Arcod veritékével eszed kenyeredet.“ (Gen. 3, 19.)

A családalapításnál olyan társat keressen a férfi, aki a boldogsághoz tudja őt segíteni és viszont, akit Ő is boldogítani tud! Ezt az elvet hirdeti a felebaráti szeretet parancsa a házasságra vonatkozólag. Nem szabad önzőén megállni annál a gondolatnál, hogy Ő boldogít engem, hanem tovább kell keresnem, hogy én őt boldogíthatom-e? A házasságban az életsors közös. Csak úgy boldog az egyik, ha a másik is az!

d) Ezért a családi élet nézőpontjából szükséges még á kölcsönös szeretet.

A szeretet Istenének képe ragyog fel az emberből. És legszebbben pompázik az önzetlen, az áldozatos szeretetben. mindenütt szükséges ez, mert általános emberi igény és mindenki kiterjedő parancs, de legkevésbbé nélközhető azok között, kik legbensőbb egyesülésben élnek egymás közzött. Ez pedig éppen a házastársak életében adódik.

A szeretetnek ebben a meleg áramlatában sarjadzik ki Isten akarta szerint az új élet... Mennyi tiszta öröm, mily édes boldogság az, ami benne feltalálható! Új életet adni, nevelni, új örömöket fakasztani! Mily édes így a fáradság is, mily boldogító a siker!...

Isten ilyennek akarja látni a kereszteny házasságot! Valóban bölcsen és szentül rendelte el a Teremtő, s mikor az ilyen önzetlen szeretetáramlásban sarjad ki az új élet. Nemcsak azt találják fel benne újjászületve, aki őket szereti, hanem saját magukat is!

Méltó keret az Isten teremtő erejének továbbfolytatására! Embereken áll, hogy megtartva, boldogságot találjanak benne!

Házastársak kötelességei egymás iránt.

Az apostol mondja: a törvény teljessége a szereteti Ahol szeretet van, ott megelégedett lelkek békéje uralkodik. Csendes megértésben, gyöngéd figyelemben részesítik egymást. Megosztják örömeiket, fájdalmaikat, örömeik nagyobbodnak, fájdalmaik elviselhetőbbékké válnak, mert a megosztott öröm, kétszeres öröm, a megosztott fájdalom félfájdalom!

Ezért sürgeti a Szentírás: Férfiak szeressétek feleségeiteket; asszonyok szeressétek férjeiteket!... Oly erősnek kell lenni ennek a kölcsönös szeretetnek, hogy minden el kell bírnia. Ezért esküsznek az oltár előtt ragaszkodó hűséget ujjukat a feszületre téve a következőkép: „Isten engem úgy segéljen, — hogy az itt jelenlevő N. férfiut (nőt) szeretem, — szeretvén magamhoz vessem (hozzá megyek) házastársul, — Istennek rendelése szerint, — s a kereszteny anyaszentegyház szokása szerint. — És hogy őt el nem hagyom, — holtomiglan holtáiglan, — semminemű

szükségében és viszontagságában. — Isten engem úgy segíjen!“

Erős a vérből származó szeretetkapocs a szülő és gyermekek között! Nem sokkal gyengébb a közös vér köteléke a testvérek között. Szintén nagyon erős a lélek összeforradása a jóbarátok között. De valamennyi közül kiemelkedik a hitvesi szeretet. Ez a földi lények között a legerősebb kapocs. Ha minden szakadozik is, de ennek tartania kell, mert természetes összetartozandóságán felül szentségi jellege is van!

És mivel egész életre szól, kölcsönös jogok és kötelességek fakadnak belőle. Ezért a házastársak kötelesek a közös háztartásra, amely természetesen magával hozza az együttlakást. Ezt mindegyik fél követelheti a másiktól. Vétközlik eszerint az, amelyik a másik beleegyezése nélkül huzamosabban — kellő ok nélkül — a családi háztól távol él. Ha fontos ok teszi indokolttá a távolmaradást, bűn nincs. De ilyen esetben a megértő hitves nem is tiltakozik ellene.

Vétközlik ellene továbbá az is, aki az együttélést szerepetlenségekkel, fegyelmetlen kirohanásokkal, alaptalan gyanúsításokkal és féltékenykedéssel nehézzé teszik Még nagyobb a bűn, ha szinte elviselhetetlenséig fokozódik ez. Ha az egyik fél önmagáról való megfeledkezése oly veszélyes jelleget ölt, hogy az ártatlan fél testi és főleg lelki élettét veszélyezteti, jogot ad az Egyház az ártatlannak, hogy egy időre, — míg a másik megjavul — az együttélést megszakíthatja. De ezt csak, mint legvégső eszközt szabad alkalmazásba vennie. És csak oly esetben, mikor tényleg a testi és lelki élet veszélye forog fenn. Pl. mikor a férj részegeskedése által tönkretevéssel fenyegeti a családot és ezzel kétségbreesés réme kíséri az asszonyt.

Miként kötelesség az együttélés mindegyikre nézve, épügy külön mindegyiknek joga van arra, hogy számára ez az együttélés ne legyen elviselhetetlen nyűg. Aki a másikra nézve ezt a jogot nem veszi figyelembe, az elveszti jogát ahhoz, hogy az ártatlan vele közös életmódot folyasson! Bűn nélkül nincs ideiglenes elválás sem, annál kevésbbé végleges. A bűnt azonban az követi el, akinek romlottsága révén hajótörtést szenvéd az életközösséggel!

Akik így egyházi engedéllyel különváltan élnek, gyónást és áldozást végezhetnek. Még az is, akinek bűne foly-

tán történt a szétválás, de minden erejével igyekeznie kell hibáját jóvátenni.

Fontos kötelessége a hitveseknek a hűség! Ez a hajó hordozza a család tisztelességét és becsületét. Ha léket kap, könnyen elmerül és minden nagy érték veszendőbe megy. Megsértése nagy bűn, mert a házasság szentségét töri fel. És nemcsak a tettlegesség bűn, hanem a szándékos és akarattal elfogadott rossz gondolat is.

Ez a hűség egész-életre szól. Csak az egyik fél halála szakítja meg. Akiket a polgári törvény úgynevezetten „szétválaszt”, azokat is köti. Ilyen esetekben hiába kötnek akár polgári hatóság előtt, akár valamely eretnek templomában, „házasságot”, az elsőt, mit az Isten egybekötött, ember nem semmisítheti meg. Az elválasztott házastársak közül, aki tehát mással él, se nem gyónhat, se nem áldozhat.

A férfi joga és kötelességei.

A család feje: a férj. Ezért parancsolója mind az asszonynak, mind gyermekinek. Mindazt tehát, amit a család érdekében való tekintettel parancsol, telj esíteniök kell. Ő rendelkezik a családi vagyon felett. Ő osztja be kinek-kinek munkakörét. Amennyiben a házirend kívánja, még egyéni szabadságát is korlátozhatja övéinek: Ő határozza meg, hová lehetnek, mennyi időt tölthetnek a házon kívül. Ezeket a jogokat azonban nem a saját szeszélyei legyezetéssére, hanem a család közös boldogulására kell irányítania. Nem zsarnok, hanem férj és atya...!

Amit a régi pogányok gyakoroltak a gyermekek felett azáltal, hogy született gyermekiket tetszés szerint megölkötték vagy eladhatták, az a természet törvényeivel ellenkezik, és ezért bűn. Ehhez nincs joga az atyának. De téves volt a középkornak az a felfogása is, hogy gyermekiket már kicsi korban eljegyezték, amikor a gyermek még azt sem tudja, mire ígérték el őt szülei. Ugyanilyen módon helytelen volt az is, mikor gyermekiket, azok beleegyezése nélkül szerzeseti életre adták. Az egyéni szabadság-nak ilyen sérelme nem történhet bűn nélkül.

A fenti jogokkal kapcsolatban köteles az atya feleségről és gyermekiről gondoskodni és őket szeretni. Erejéhez és lehetőségeihez mérten igyekezni kell családjá számára megszerezni a lakást, ruhát, élelmet és ezekkel kap-

csolatban minden, ami a család társadalmi helyzete és állása folytán szükséges.

Vétkézik tehát az az atya, aki vagy nem gondoskodik a család fenntartására szükséges jövedelmi forrásokról, vagy ha azokat megszerezte, saját szenvedélyének hódolva elkölti és családját nélkülvilágításnak teszi ki.

Az asszony joga és kötelessége.

Habár Isten akarata szerint a férj neki „ura“, azaz parancsolója, de mégsem szolgáló vagy cseléd, hanem feleség! Joga van férje állásához és rangjához mért ellátáshoz, hogy kint és bent egyformán tiszteletet szerezhessen magának és családjának.

A családnak Ő a második lényeges alkotója, ezért a férjnek természetes segítője, tanácsadója. A férjtől függően ugyan, de az Ő joga és kötelessége a gyermeket nevelni, vagy neveltetésükre ügyelni.

Joga van a család állásához mért életszínvonalra férjétől a szükséges pénzmennyiséget követelni! Ha a férj ebben hanyag és bűnösen mulasztja kötelességét, akkor a családi vagyonból — férje keresetéből — annak tudta nélkül is elveheti a szükséges összeget. Nem lopás tehát és nem bűn, ha az asszony részeges férje zsebéből kiveszi a család fenntartásához szükséges összeget.

Kötelessége a családban a férj által meghatározott rendet saját tekintélyével is fenntartani. Az „otthon“ férje számára minél kedvesebbé és kíváatosabbá tenni, hogy munka után a takaros és vonzó körzetben feledje és kipihenje a kenyérkereset fáradalmait. Őhozzá tartozik a férj által adott pénzből a családot kellőleg táplálni, ruhájuk jókarban tartásáról gondoskodni.

Követni tartozik a feleség férjét a lakásváltoztatásban is, főképpen akkor, ha tényleg a család előnyére szolgál a férj által elhatározott változás. Ebben is, mint minden fontos dologban, legtanácsosabb, ha nyugodt meggondolás után közösen határoznak.

Ezek azok a főbb pontok, amelyek a házastársak egymásközti jogait és kötelességeit meghatározzák! Tartsák meg úgy, mint az Isten által adott helyes irányt önfeláldozó szeretettel, akkor vonzóvá, kis paradicsomra vall az otthon. De ha az önzés ördöge és ezáltal a bűn fészkeli be

magát akármelyikük lelkébe, akkor a nyomorúság és szenvedés szomorú tanyája lesz otthonuk!

A szülők kötelessége gyermekeik iránt.

Az Isten parancsai mélyen bentgyökereznek emberi természetünkben! Az egy vasárnapot meghatározó ünnep-megszentelés kivételével valamennyi parancs egyúttal természetünkbe írt törvény is. De valamennyi közül mégis a legbensőségesebb és leghatározottabb kifejeződést nyer a szülők és gyermekek kölcsönös szeretete és az ebből származó kötelessége. Ezt egyformán megtaláljuk a művelt és műveletlen, kereszteny és pogány emberek életében. Az életnek szükségszerű velejárója.

Erre az önmagát meg nem tagadó érzésre hivatkozott a bibliai bölcs Salamon király, midőn két anya követelt magáénak egy gyermeket. Mindegyik azt állította hangos bizonykodással, hogy a gyermek az övé. Salamon azt az ítéletet hozta, hogy a gyermeket kétfelé kell vágni, hogy így egyformán kapjon részt mindegyik. Az igazi anya szíve megmozdult, inkább átengedte a gyermeket a másiknak, csakhogy életben láthassa. Így megismerte a bölcs király az édesanyát és neki ítélte oda a gyermeket.

A szülöket összekötő és Isten által megszentelt szere-tét szólítja létbe a gyermeket. Ez a szeretet éltető nap-sugara, állandó kísérője a gyermeknek. Ez a légköre annak a puha, meleg fészkeknek, amelybe a Teremtő bőlc-sessége helyezte az új életet,

Az igazi szeretet nem pusztta érzés és üres áradozás, hanem cselekvés. Szándékban, tettben megnyilvánuló jó-ság, amely a szeretett lény érdekeit célozza. A szülői szere-tetnek, ennek a vérségi kötelékből származó erős érzésnek különleges kötelezettségei vannak. Ezek a kötelezettségek felöllelik a leggyengébb szeretetnek minden sajátosságát „A szeretet — a Szentírás szerint — erősebb, mint a halál“. (Énekek éneke, 8, 7.) Átfogja az egész életet és a halálban sem szűnik meg. Legyőzi a halált, mert rajta túl terjed. Az a sok gyászoló apa és anya, akik gyermekeik sírját oly szeretettel gondozzák és összetört lélekkel könnyeikkel áz-tatják, eleven bizonyítékot szolgáltatnak térelünk igazsága mellett.

De oly értelemben is erősebb a halálnál, hogy az egészség feláldozása, sőt a halál fenyegető közelsége sem

tudja gyermeké gondozásában, ápolásában megakadályozni a szülőt. A szülői szeretetnek hány vétanuja áldozta fel egészességét és életét gyermekéért. Ezkról nem készül statisztika, csak a közvetlen közelükben élők vesznek róluk tudomást! De a szeretet minden tudó Istene tudja és jutalmukat bőségesen megadja.

Az állatvilágban is számtalan példát láthatunk a kicsinyeik védelmében való önfeláldozásra. A kis füleműléről írják, hogy fiókáit megtámadó ragadozó-madárral bátran szembeszáll, bár ezzel maga is elpusztul. A nagyobb vadállatok elszántságát és vakmerőségét kölykeik védésében a leghíresebb vadászok is óvatosan tekintetbe veszik.

Mennyivel inkább kell az eszes emberi lények gyermeketől óvni, védeni és szeretni!

A szeretetben ily erős menedéket készített Isten a gyermek számára. Előbb az emberek szívét ilyen módon alkalmassá tette a szülői hivatásra, csak akkor mondotta nekik: Szaporodjatok és töltsetek be a földet!

A családi fészek, a házasság elsődleges célja: az emberiség fenntartásáról és fejlődéséről gondoskodni, azaz

új életet

adni Isten és a társadalom szolgálatára.

Az elválaszthatatlan kötelék őrzi a szeretetet, amely nemcsak a szülők boldogságát képezi, hanem a gyermek testi és lelki eredményes fejlődését is biztosítja. És viszont, ha valamilyen szomorú esemény a szülőket egymás iránt fásult szeretetlenségbe sodorja, a gyermek az a forrás, amelyből — nagyon sok eset igazolja — a szülők erőt merítenek az egymás mellett való állhatatos kitartásra. A gyermek a villámhárító, amely katasztrófákat frárt el a család felől.

Miként a család elsődleges célja a gyermek úgy egyúttal az összetartozandóság legerősebb kapcsa és a gyengülő szeretet leghatékonyabb táplálója is.

Könnyen érhető tehát, hogy a szülők legfontosabb kötelessége gyermeket adni Istennek és a társadalomnak. Csak ezáltal lesznek szülők!

A saját szempontjuktól is fontos, hogy gyermekéik legyenek, mert a gyermekek adnak újabb és újabb tápot a lohadó szeretetnek, ők tűznek ki újabb célokat a szülők elé és teszik tartalmassá a szülők életét. Tudják, miért dolgoz-

nak. Látják munkájuk gyönyörű eredményét: fejlődő, sikereket ígérő gyermekeiket.

A gyermektelen család beteg sejt a társadalom testében! Fásult egyhangúságban, önző magukbaroskadtsággal, munkára lelkesítő eszményi célok nélkül robotolják unott életüket. Hiányzik a nemesítő, önfeláldozást sürgető gyermekeivelés gondja, nincs gyermeki mosoly, fakadó új élet. Szürke, kopott lesz életük és vigasztalan öregségük, gyásznélküli a haláluk. Még csak imát sem várhatnak haláluk' után, mert nincs, ki gondoljon reájuk...

Ahol e csapást — tényleg csapást — nem az akarat' romlottsága hozza létre, ott, mint Isten által nyújtott keresztet kell tekinteni és türelmesen viselni. És amennyiben anyagi erőik engedik, igyekezzenek szegény, árva gyermeket magukhoz fogadni, hogy pótolják néimkép azt, amit a természet fogyatékossága megtagadott tőlük. Vagy legalább társadalmi téren igyekezzenek az áldozatos szeretet terén minél nagyobb önfeláldozással dolgozni mások javára, hogy egy Ids örömet, a tiszta áldozat öömét sugározhassák be egyhangú életükbe.

Amelyik családban pedig a bűn, az akarat romlottsága okozta a gyermektelenséget, ott mondjanak le minden tiszta örömről! A féktelen önzés üti fel benne a tanyát, amely az igazi szeretetnek még a lehetőségét is kizára. Mocsár az ilyen élet, amelyben mérges gázok fejlődnek és lárvágok nőnek, önmagukat nemcsak halálra, de örök halálra is ítélték. Gyilkosaik önmaguknak és pusztító pestisei az emberiségnak. Ezt az embertípust a hiúságon alapuló túlzott élvhajhászat hozza létre. Az Isten legtöbbször már itt a földön is bünteti őket, mert bünük nyomán olyan bajok és betegségek lepik meg őket, amelyek elrabolnak tőlük minden megkívánt élvezetet... Itt a legtöbbször érvényesül: Aki miben vétkezik,azzal bűnhődik. Kereszteny ember talán eddig mégsem sülyedhet... Ha igen, akkor már nem kereszteny!...

Isten rendelése a házasság szentségének rendelésével az emberiség fenntartásának és fejlődésének eredményes biztosítása. A természetnek törvénye ez, amely ellen nem lehet bűntelenül vétkezni. Nemcsak lelkében szenved a bűn elkövetése által, de nagyon gyakran, szinte majdnem kivétel nélkül testében is, miként az élet maga igazolja.

S nemcsak a gyermektelen család válik az örömtet-

lenség szomorú tanyájává, hanem több-kevesebb mértékben az is, amelyikben a gyermeknek az isteni Gondviselés által megszabott számát bűnös mesterkedésekkel kisebbítik. Súlyos vétek az Isten paranca ellen mindenféle beavatkozás az Isten gondviselésébe, a természet erőibe elhelyezett szándékaiba.

Vétekben pedig nem fejlődhet ki a boldogság! Végzetes tévedésben leledzenek azok, akik boldogságukat bűnben keresik. Ahol nincs a teremtő és fenntartó Istennel igaz és bensőséges összhang, ott nyugodt és boldog életről szó sem lehet!

Bármínő okoskodásra, látszatps vagy való okokra építik fel tehát bűnös cselekedeteik indokolását, bűn és büntetés nélkül nem marad. Nem képezhet indokot még a legnagyobb szegénység sem. Nem a betegség, mire a keresztény gondolatvilágktól idegen orvos azt állítja is, hogy nem szabad több gyermeknek lenni. Nem a fiatalok, ha a házzasság túlkorán köttetik. Nem az élemedett kor, amely még azért e lehetőséget bírja. De nem ment a már életben levő gyermekek sokasága sem. Egyedül egy lehetőség van, — az t. i., ha a házastársak kölcsönös megegyezéssel testvéreként élnek egymás mellett! Ez bűn nélkül mérsékli a gyermekek számát. Söt nemcsak hogy nem bűn, hanem dicséretes és erényes cselekedet az önmegtartóztatás, amit a Szentírás nyomatékkal ajánl. (Lásd: Szent Pál apostol levele a korinthusiakhoz 7. fejezet.) Főképpen ajánlható ez azoknak a lelkiétre törekvőknek, akik koruk vagy Isten kegyelmétől támogatott erős akaratuk következtében bűnveszélyt nem idéznek fel a tartózkodás által.

Ismétlem és hangsúlyozom: az Úr parancsát megszegése, az említett egyetlen kivételtől eltekintve, — amikor testvéreként élnek — minden más óvakodás vagy védekezés bűn, éspedig súlyos bűn!

Orvosi, főleg orvos-professzori statisztikák szomorú eredményt tárnak elénk az óvakodás bűne után következő szigorú büntetésekről. 1923-ban az országos orvoskongresszus alkalmával Lovrich József dr. a budapesti m. kir. bábképző igazgató-orvostanárának szerkezetében megjelent „Könyv a gyermekről“ című könyvben olvasható számos statisztikai adat erről. Tömegbetegséggé fajul e bűn büntetése a társadalomban. Főleg az asszonyok ezreit teszi beteggé, de idegzetében megroppantja a férfit, követ-

kezményeiben feldúlja a családi otthont és betegessé, ideggyengévé nyomorítja a mégis született gyermeket. Csak az Isten ítélezőszéke előtt, a világ végén lesz nyilvánvalóvá az oka annak a sok feldúlt családi fészeknek, amely mint üszköösök seb éktelenkedik korunk társadalmán! A legtöbb esetben a gyökerét az óvakodásban fogjuk felfedezni...

De ha esetleg testben nem is éri utói a büntetés, Isten előtt a nagy lelki számadáskor felelni kell mindenért!

De van még más szomorú hatása is az Isten terveibe való bűnös beavatkozásnak! Az, hogy a jó Isten sokszor azt, vagy azokat a gyermekeket is elveszti, akik miatt már nem akarnak a szülők többet! Milyen valóban gyászos azoknak a sorsa, akiket a könyörtelen halál a drága „egyke“ koporsójához kényszerít!... Ha elhagyatott, gyámoltalan öregek sorsát kutatjuk, nagyon sokszor arra az eredményre jutunk, hogy a gondviselés terveibe való bűnös beavatkozás tette öregségüket ilyen keserűvé. Az Isten ugyanis mindenkiről gondoskodik, mint jó Atya. Rendel támaszt a betegség és öregség napjaira. Ha azonban valaki ezt a támaszt ridegen visszautasítja, nem más, hanem egyedül őmaga az oka szánalomramáltó elhagyatottságának.

Sok gond és fáradtság jár a gyermekneveléssel! De van annyi és oly sok örööm is vele összekötve, amennyi bősséges kárpótlást jelent. Isten kívánja az áldozatot, de utána az elviselés mértéke szerint megadja azt a jutalmat, amely már a földi életben is túlszárnyalja a türést és a szenvedést.

Ez röviden az Isten parancsa. Aki üdvössége nék kárát vallani nem akarja, kell, hogy pontosan és lelkiismeretesen megtartsa. Sem hitvestársa rábeszélésének, sem sepegeő nénikék tanácsainak nem szabad engedni. Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint embernek. Talán kissé ridegnek vagy kegyetlennek látszik e kijelentés, de tényleg így van, hogy inkább bármit el kell tűrni az igaz keresztenyek, mint e förtelmes bünt lelkére venni. Inkább életét áldozza fel az igaz édesanya, mintsem gyermekének legyen gyilkosa.

A lelkének élő és tökéletességre törekvő

keresztény szülő

Istentől rendelt legszebb hivatásának tartja az új élet elindítását és fejlesztését. Nem fél a velejáró szenvedéstől,

nem riasztja a gondok ezerfélésége, de nem törödik mások rosszaló megjegyzéseivel sem. Egyedül Istenre tekint és az Ő szent akaratának hódol.

Most, amikor a világ olyannyira elmerül a bűnben és amikor már szégyennek sem tartják az „egykézést“ vagy „egysekézést“, a buzgó keresztény szülő annál fokozottabb éberséggel igyekszik megfelelni az Isten által neki adott hivatásnak. Es módja és lehetősége szerint igyekszik is másokat jobb belátásra bírni. Szóval és példával azon van, hogy az Isten akaratát mások is teljesítsék. Nagyobb tisztteletet és megbecsülést mutat azok iránt, kik e kötelességüknek megfelelnek. A kisgyermekek helyett kisebb-nagyobb fajkutyákat sétáltató divathölgyéket pedig szánakozó részvettel tekinti, mint aik veszedelmesen eltévednek az Istenadta természetes hivatásuk megértésétől és teljesítésétől.

Csak mellékesen jegyzem meg, hogy az állami törvények is szigorúan fenyítik a fejlődő életek kegyetlen pusztítását. Börtönbüntetéssel sújtják a megtévedt szívteleneket.

Aminő durva jellemet tételez fel a pusztító gyűlölet, épp olyan nemes egyéniséget árul el a gyermeket őrző, gondozó szeretet. Jusson eszünkbe, hogy az Úr Jézus földi életében mily megkülönböztetett módon szerette a kisdedeket. Az ö szavai: „Aki egyet megbotránkoztat a kisdekek közül, jobb volna annak, ha malomkövet kötnének nyakára és a tengerbe vennék. És ugyancsak ö mondotta: Aki egyet befogad közük, őt az Isten Fiát fogadja be! (Máté 18, 6.)

Ha valakit nem riaszt vissza a bűn elkövetésétől a büntetés nagysága, talán megindítja szívét a jutalom földi és égi gyönyörűsége!...,

Isten akarata és szigorú parancsa szerint a szülő gyermekit nemcsak elfogadni, hanem az élet számára felnevelni is tartozik. Természeti törvény ez, amely egyszerűen magától érthető. így látjuk ezt az összes élőlények életében.

Téves és mérhetetlenül káros kísérletezés a szovjetnek az a törekvése, hogy a gyermeket a szülőtől elszakítva közös menhelyeken nevelteti. A szülői gyöngédséget és szeretetet pótolni semmi nem tudja. Csak a szülők halála után kell minden igyekezettel a rokonságnak, vagy azok hiján az államnak az Egyházzal karoltve a gyermeknevelésről gon-

doskodni. Ez azonban meg sem közelíti a szülői szeretetet! Az árva sorsa a legszánalomraméltóbb sors a földön...

Isten végtelenül bölcsen annak a szülőnek kezébe tette a gyermek nevelésének irányítását, akinek szeretetéből született, s aki önmagát látja a gyermekben. Az igazi szerezet és áldozat csak ilyen szívben teremhet!

Hármas csoportra osztható a szülők kötelessége a gyermekek iránt. Ezek: a szeretet, a testi és lelki nevelés.

a) A szeretet.

Szeretni a gyermeket olyannyira természetes érzés, hogy százszorta könnyebb teljesíteni, mint megtagadni. Minél lehetetlenebb a gyermek, minél inkább rászorul, annál erőteljesebben, általánosabban nyilvánul. Minél kevésbé igényli, annál gyérebben kapja. Ha felnő a gyermek, a szülőkön kívül már csak különleges kapcsolatok — barát-ság stb. — hozzák létre iránta a szeretetet. Míg kicsi, mindenki szereti.

A talaj, amelyben a gyermek nyugodtan fejlődik, ugyanaz a szülői szív, amelyből eredetét vette. Ezt a szívet az Isten ellátta mindenivel az adománnyal, amire az új életnek szüksége van. Ezek között a legelső és legfontosabb és minden további kötelességnek forrása a szeretet. Az Isten szeretet után ez a legtisztább és legnemesebb érzés, amely az emberi szívben fejlődhet. Ez a virága és a legszebb ékessége a földi életnek. Ez termi a hősiesség legál-dozatosabb cselekedeteit...

Azonban itt is hangsúlyoznom kell, hogy a szeretet nem üres érzelgösség, hanem céltudatos jócélekedetek összesége. Magába foglalja: jót tenni, a testi és lelki káros hatásokat távoltartani.

Vétkeznek tehát a szülők Isten parancsa ellen, ha gyermekéik iránt ellenszenvet tűrnék meg magukban, ha őket átkozzák, ha részrehajlónan egyiket a többieknél jobban szeretik és ezt külsőleg éreztetik; ha velük kegyetlenül bánnak; ha rejtték hibáikat ok nélkül másokkal közlik.

A második, amire a szülő gyermekei iránt köteles:

b) a testi nevelés.

Már magából az első kötelességből, a szeretetből származik az a feladat szülőkre nézve, hogy az Isten által nekik adott gyermeket ellássák mindenkorral a követelmény-

nyel, ami életük fenntartása és fejlődése céljából szükséges. Anyagi lehetőségükhoz mérten tartoznak gondoskodni a gyermek egészséges fejlődésére nélkülözhetetlen táplálkozásról, lakásról és ruházatról.

A szülőnek ez a kötelessége mindaddig megtart, amíg a gyermek sajátmagát fenntartani nem tudja. Még nagykorúságot elért gyermek is igényt tarthat reá, ha akár saját, akár más hibájából kifolyólag keresetképtelenné válik. Csak maga az a tény, hogy a gyermek oly lehetőségek között él, hogy megélhetése — ha szűkösen is de — biztos, mentesíti a szülőt a gyermek eltartásának gondja alól.

Ha azonban a szülő nincs oly anyagi helyzetben, hogy segíteni tudjon, a lehetetlenség mentesíti a bűn alól. A fenti megállapítások arra az esetre vonatkoznak, ha a szülőknek lehetősége és módja van a segítségre. Arra szintén köteles, hogy a maga igényeit leegyszerűsítse, ha másként nem tud gyermekén segíteni.

Súlyosan elítélendő az az atya, aki a család színvonala alá kényszeríti gyermekét, aki azt elérhetné. Pl. egy középosztályú atya nem tanítatta gyermekét, bár tehetsége volna hozzá, hanem kisebb ipari pályára kényszeríti. Ha azonban a fiú tehetségének vagy a család anyagi lehetőségének hiánya miatt történik ez, nem vádolható az atya mulasztásról.

Törekedniök kell — legalább középszerű igyekezettel — a szülőknek arra is, hogy a gyermekeknek állásukhoz mért hagyatékot juttassanak. Másszóval az arra kötelezi a szülőket, hogy szorgalmasan dolgozzanak és a szerzett vagyont ne tékozolják el, hanem hagyják örökségül gyermekeiknek. Ha a szülők kellő odaadással dolgoznak és haszon-talan vagy bűnös célokra nem fecsérelik el a gyűjtött vagyont, hanem a család jogos és méltányos igényeinek ki-elégítésére fordítják, hanyagsággal nem vádolhatók, ha örökségül a becsületes néven kívül mást nem hagynak utódaiknak.

Kizárti az örökségből csak akkor lehet a gyermeket, ha az a családra botrányos élete által szégyent hoz, vagy komoly dologban a szülők jogos kifogásait semmibe veszi. Pl. olyan házasságot köt, amely az isteni és egyházi törvényeknek meg nem felel. Az élet fenntartásához szükséges segítséget azonban ez esetben is meg kell neki adniok, ha

rászorul. Tanácsos azonban az örökségből ilyen esetben is adni valamit, nehogy végénélküli pöröskodés a többi gyermeknek is kárt okozzon.

A gyermek testi nevelése szempontjából a szakemberek azt is megkívánják az anyától, hogy amíg gyermekét hordja, őrizkedjék minden olyan cselekedettől, amely a fejlődő magzatra nézve káros hatással lehet. Így pl. azt ajánlják, hogy őrizkedjék az izgatóitaloktól és ételektől, vagy csak annyit élvezzen ezekből, amennyit különösebb izgatás nélkül elbír. Kerülje a hevesebb érzelmi és szenvedély-kitöréseket. Az ösztönös életnyilvánulásokat lehetőleg mérsékelje. Igyekezzék csendes, nyugodt életre. Emelkedett, ideális gondolatokkal foglalkozzék. Művészeti képeket, bájos gyermekarcokat gyakran nézegessen. Tökéletes egyéniségenek életrajzát olvasgassa.

Az anya véréből, gondolat- és érzelemvilágából szövődik a gyermek egyéniségenek alapja. Fontos, hogy ne a kellemetlen, bűnös vonások rajzolódjanak ki benne már születése előtt, hanem az egészség és nemeslekűség hajlamai nyerjenek gyökeret öntudatlan lényében.

Egy igazi kereszteny édesanya minden megtesz, hogy gyermekét egészségesnek, rendetlen hajlamoktól mentesnek láthassa...

Isten akarata szerint az emberi ideiglenes és örök célok felé a gyermeket a szülők irányítják. Ez joguk és kötelességük. Joguk, amennyiben senki vétek nélkül őket ebben nem gátolja. Kötelességük, mivel vétek nélkül nem hanyagolhatják el.

Isten a gyermeket a szülőknek adta, ezzel a jog és kötelesség is az övék. Világos, hogy jogot sérteni bűn, de könnyen érthető, hogy kötelességet mulasztani is vétek.

Ha a szülők szigorú kötelessége Istantól a gyermeket elfogadni, jogos igényeit kielégíteni és az önálló megélhetéshez elősegíteni, röviden: ideiglenes céljai elérésében támogatni, — mennyivel inkább igyekezniük kell a gyermek lelkét az örök élet számára biztosítani! Amennyivel felette áll a lélek a test felett, annyival fontosabb annak üdvét előmozdítani. És kitől várhatja azt inkább a gyermek, ha nem a szüleitől?

Kötelessége tehát a szülőknek a már előzőleg tárgyal takon kívül:

c) a lelkinevelés.

A gyermek születésekor szüleitől vagy őseitől örökölt jó vagy rossz hajlammal indul az élet útjára. Ezek az öntudatlanság világában szunnyadnak. Lassankint ébredeznek. Az öntudatraeszmélés után a külvilágóból megindulnak a hatások, amelyek szintén jók vagy rosszak. Közben megjelennek az ösztönök, szenvédélyek. Ki védje, ki segítse a tapasztalatlan gyermeket, hogy a rosszat idejekorán felismerje és kerülje, viszont a jót megszeresse és kövesse! Mindez megindulását és ádáz folytatását jelenti annak a harcnak, amelytől az erkölcsiség és örök üdvössége függ. Isten által rendelt segítők a szülők! Ők a gyermek első nevelői. Nekik kötelességük a gyermek lelkének gondozása.

Ez a gondozás magával hozza: az oktatást szóval és példával, az örködést a romboló hatások elhárítására és a feddést a megtörtént hibák kijavítására. Lássuk ezeket sorjában!

a) Szóval történő oktatás. A gyermeki lélek „tabula rasa“, letörölt tábla, amelyre jót-rosszat lehet írni. A tanítgatás a jónak ráírassa, az esetleges rossznak a letörlése. Az életnek egyik legszebb és legdrágább jelensége, mikor az édesanya a mellette ülő kisgyermekét tanítgatja. Szinte a festő ecsetje alá kívánkozik a gyermekét imádkozni tanító anya! Természetesen az édesapának is kötelessége. Mikor melyik tud erre időt szakítani!

A szülők ebben magukat részben helyettesíthetik, privát nevelőkkel, vagy nyilvános és közös iskoláztatással. Fontos, hogy a célt, a gyermek lelkiüdvét hatásosan szolgálják a nevelés által. A gyermek szellemi fejlődéséhez meg kell ismernie a hit és erkölcs igazságait, legalább azokat, amelyek az üdvösségre szükségesek. Továbbá ezeket az igazságokat a gyakorlati életben alkalmazni, azok szerint élni, a gyermekekkel Isten és az Egyház parancsait megtartani, életbevágó fontos feladata a szülőknek. Kellő időben a gyermeket a szentségekhez való járulásra segítések.

Ezekben a szülők az Egyház utasításához tartsák magukat, nehogy az emberi vélekedések ingoványos talaján a bűnmocsárban elmerüljenek.

b) Oktatás példával az előzőnek tökéletesítése. Hiába minden oktatószó, ha mellette feltűnik a romboló példa. A

szülőknek nagyon kell vigyázniok arra, hogy amit gyermekieknek oktatásként mondanak, vagy amikre az iskolában oktatják őket, példájukkal tönkre ne tegyék. Csak úgy eredményes a nevelés, ha az elméleti oktatást példában is látja a gyermek. Ha a szülők pontosan és lelkiismeretesen tartják Isten és az Egyház parancsait, lassankint a gyermek ebben megszilárdul, és az élet viszontagságai felnőtt korban sem tudják a hitétől elszakítani.

Nagyon fontos a nevelés tekintetéből az is, hogy a szülők egyöntetűen irányítsák a gyermeket. Ne engedjen meg egyik olyant, amit a másik tilt. Ha ilyent hall a gyermek, szabadosságra törő hajlamánál fogva attól kér engedélyt, amelyik megengedi. Kibújik a fejelem alól. Rossz irányt vesz fejlődésében. Amit az egyik ézszerű szigorával épít, azt a másik tönkretesz. Szépen megvilágítja ennek helytelenségét a következő példa:

Egy tiszviselő családnak kis konyhakertje volt. Maguk felásták és elvetették a szükséges dolgokat. Egy ágyás valahogy üresen maradt. Közben más dolguk akadt, elfeledkeztek róla. A férfi mégis észrevette, gondolta, meglepi feleségét, hónapos retket vetett bele. De közben az asszonynak is eszébe jutott, korai salátával vetette be. Mikor mindkettő nőni kezdett, a férfi kigynomlálta a salátát, a nő a retket. Semmi se maradt benne. — Így van az, ha a szülők nem egyöntetűen járnak el a nevelésben!

c) Bármilyen szakavatottan és helyesen nevelik is a gyermeket a szülők, bizonyos kellemetlen hatások fenyegetik őt. Tapasztalatlansága könnyen veszélybe döntheti. Ezektől a lelkiveszélyektől elsősorban a szülőknek kell óvni. A jó nevelés eszerint megköveteli, hogy őrködő tekintettel védjék a rossz barátoktól, erkölcsromboló mozziktól, színházaktól, frivol könyvektől, stb.

d) Negyedik kötelessége a neveléssel kapcsolatban a szülőknek: a fejelem gyakorlása gyermekiek felett. Ezt a kötelességet nyomósán kiemeli a Szentírás: „Ne vond el gyermekedtől a fejelmet...“ „Vesszővel megvered őt és lelkét a kárhozattól megmented“. (Péld. 23, 13—14.) Természetes, hogy ez a fenyítés a végső eszköz és csak a fiatalabb korban alkalmazható. Ez esetben is csak módjával. Mindössze azt jelenti, hogy ha más mód nincs a gyermek hibájának kiküszöbölésére, ez is igénybe vehető. A szerető szülő talál módot és eszközt arra, hogy gyermekét a rossz-

tól visszarettentse. A jó nevelésű gyermeknél viszont ilyen kemény eszközre nem is kerül sor. Egy tiltószó, sőt egy figyelmeztető tekintet elég a habozó megjavítására.

Az elegendő ok nélkül — tehát igazságtalanul — buntető szülő vétkezik éspedig súlyosan is, ha gyülöletből nagyon megveri gyermekét. Igazságtalannak lenni még a gyermekkel szemben is bűn.

A neveléssel kapcsolatban szükségesnek tartom felhívni a figyelmet az egyházi törvénykönyv azon intézkedésére, amely a püspöknek fenntartott -kiközösítéssel sújtja azokat, akik megengedik, hogy gyermekük a katolikus Egyháztól elszakítva valamely más felekezetben nevelkedjék. (Pl. házasság előtt reverzálisban átengedik gyermekéket más felekezetnek.) Továbbá, akik gyermeküket nevelésre idegen felekezetek iskolájába járatják. (Canon 2319.) Katolikus szülők gyermekei csak katolikus iskolába járnak!

A gyermek kötelessége szüleik iránt.

Az eddigiekben a szülők kötelességeiket vizsgáltuk gyermekéik iránt. Most nézzük, mivel tartoznak a gyermek szüleik iránt.

A gyermekek sokféle elágazó kötelességét három csoportba oszthatjuk. A szeretet, tisztelet és engedelmesség csoportjába.

Szeretettel tartozik a gyermek, hogy viszonozza azt a sok, nemes gyöngédséget és jóságot, amellyel őt szülei elhalmozták. De legfőként, hogy az eredés, a világraj övei által létrejött vérségi kötelék természetes vonzalmát érvényre juttassa. Tisztelet jár a szülőknek a tekintély miatt, amellyel szülei rendelkeznek fölötté.

Ezek a kötelességek olyannyira természetesek, hogy a teljesen öntudatlan gyermek vagy az egész életén át gyenge elméjű is ennek hatása alatt áll. Szereti szüleit, mert ösztönösen megérzi, hogy iránta jólélekkel vannak. A maga módja szerint tiszteli őket és engedelmeskedik nekik, mert intéseiket, figyelmeztetéseiket elfogadja, hacsak valamennyire is ura érzékeinek. Ezt könjen megérthetjük a minden nap életben számtalanszor adódó példából.

Az öntudatra ébredt gyermeket egész életére köti ez a természeti törvény, amelyet Isten ujja írt szívünkbe. Válahányszor tudva és akarva megszegi, bűnt követ el és-

pedig halálosat vagy bocsánatosat, aszerint, hogy nagyobb vagy kisebb mértékben vét ellene.

a) A szeretet kötelezettsége.

A magától érthetőség világosságában ragyog fel az a nagy ténye az életnek, hogy a gyermek szüleit szeretni tartozik. Még az állat is hűséges ragaszkodással, sokszor önfeláldozó odaadással viseltetik az iránt, aki gondozza, táplálja. Mennyivel inkább a gyöngéd szeretet minden lehetőséggel kell a gyermeknek ragaszkodnia szüleihez, akiktől nemcsak gondozást, táplálást, lakást, ruházatot, de mindennek felett szeretetet nyer. A gyermek Isten után szüleinek köszönheti minden természetes és természetfeletti életlehetőségét.

A Szentírás szava megrendíti az édesanya lelkét, hogy: „Fájdalommal szülök gyermekedet“ (Mózes I. 3, 16.) És látja, sőt tapasztalja, hogy nemcsak a szülés, de a felnevelés is a bajnak, fájdalomnak és gyásznak kiapadhatatlan forrása. Mégis Isten akarata szerint vállalja gyermekéért az áldozatot. Erre csak a szeretet készti. És ki tudná összegezni, mennyi gond és aggodalom, mennyi önlegyőzés és hősi áldozat szükséges egy gyermek felneveléséhez? A sok éjszakázás, betegség esetén az őrködő gondosság, mily felszínre kerül az édesanyai szívnek!

Földi életünkben Isten legnagyobb adománya éppen az, hogy édesanyát rendelt számunkra. Göröngyös zarándokszámunkon Ő a mi gondos őrzőangyalunk.

Az édesapát se sok biztatással látja el az Úr szava. A bűnbeesés után neki is kemény szavak vágódnak lelkéhez: „Arcod verejtékel eszed kenyeredet!“ (Mózes I. 3, 19.) És hivatását mégis vállalja. Szorgos munka, fegyelmezett önuralom által hol szükösen, hol bővebben, de lehetőségei szerint megszerzi azt, ami nemcsak neki magának, vagy feleségének szükséges, hanem azt is, ami gyermekinek kell. Hány és hány édesapa végez kora reggel től késő estig egészség- és életpusztító munkát, hogy gyermekinek megserezze a minden nap kenyeresét. Mennyi önmegtugdásba kerül, míg gyermekei jövőjét biztosítja?

Ha pénzáértékben próbáljuk kifejezni azt, amit a szülők gyermeküknek adnak, még kézzelfoghatóbbá válik, hogy hálás szeretet jár nekik viszonázásul.

Rendes körülmények között a gyermeket 20—25 éves korig tartja a szülő. Néha tovább, olykor kevesebb ideig. A könnyebb számadás kedvéért vegyük kerekszámba a 20 éves kort. Egy havi tartásért, koszt, lakás, mosás, stb. senkisem sokalhat 10 pengőt. Söt oly kevés ez, hogy alig vállalná valaki. Évente kerülne 120 pengőbe. 20 év alatt 2400 pengő. Ezenkívül a ruházat, különleges kiadások pl. betegség, tanítás, stb. szintén jelentős összeget tesznek ki. Vegyünk csak átlagban havi 5 pengőt; ami szintén oly csekély, hogy érte alig vállalná valaki. Ez 20 év alatt 1200 pengő. Összesen 3600 P. A legszűkebb számítás mellett is nagy összegre rúg az, amit a szülők adnak gyermeiknek. De rendesen többe, sokkal többe kerül! És az csak az a száraz és rideg anyagi érték. Hát azt a gyöndégséget, azt a sok figyelmet, gondoskodást, védelmet és mindenek felett azt a drága szülői szeretetet ki tudná felmérni és értékben kifejezni?!...

Mi sem érhetőbb tehát, minthogy a gyermek a leggyöngédebb viszontszeretetre köteles szülei iránt.

Ez a szeretet lefoglalja teljesen a gyermeket! Külsőleg és belsőleg egyformán kötelezi. Külsőleg kötelezi, amennyiben viselkedésében, szavaiban, cselekvéseiben so* hasem szabad olyan mutatnia, ami a szeretetet sértené. Bensőleg kötelezi, mennyiben ezt a külsőt a szív igaz és nemes érzésének kell vezetnie.

Hálátlan a gyermek és vétkezik, ha ellenkezőleg cselekszik.

Így bűnt követ el, ha szülei iránt ellenszenvet, vagy gyűlöletet tűr meg önmagában; ha nekik rosszat kíván; ha róluk lekicsinylőleg gondolkozik. Még súlyosabbá válik vétke, ha ezeket külsőleg is kifejezi: sértő, szemrehányó szavakkal illeti őket, róluk rosszat beszél, velük durván bánik, őket megszomorítja azáltal, hogy nem tanul szorgalmasan, rossz társaságba jár, későn jön haza, stb.

Nagyon hálátlan az a gyermek, aki öreg, keresetképtelen szüleit tőle lehetőleg nem segíti, vagy velük kíméletlenül bánik, és életüket kellemetlenné és elviselhetetlenné teszi.

A szegénygondozással kapcsolatban hányszor akadunk oly esetre, hogy jól jövedelmező állásban levő gyermek szüleit kénytelenek a gyűjtött pénzből a gondozók segíteni, mert a fiú utcára taszította és megtagadta azt a szülőt, aki

őt nevelte és állásba segítette. Ha pedig mégis megtűri portáján, hányszor a legutolsó, szinte baromnak se való zugban találjuk azt a szülőt, aki a vagyont szerezte és jó-hiszeműleg gyermekére ráíratta!... Mit várhatnak az ilyen gyermekek Istantól? Isten, aki a jónak megadja jutalmát, nem hagyhatja büntetés nélkül a rosszat sem...

b) Az engedelmesség.

Az őszinte és igaz szereteten kívül engedelmességgel is tartozik a gyermek szüleinek. Ezt a Szentírás külön is nyomosítja: „Gyermeket, engedelmeskedjetek szüleiteknek ... mert ez kedves az Istennek“. (Kol. 3, 20.) De egyébként már abból a tényből is következik ez, hogy a szülőknek szigorú kötelességük a gyermeket oktatni, nevelni. Ám ezt csak úgy teljesíthatik, ha a gyermek szófogadó készséggel viseltekirántuk.

A családnak, mint emberi közösségnak természete is megkívánja, hogy a szülői akarat, mint vezérelv irányítsa a könjó felé a gyermeket. Ha nem volna egy irányító gondolat, lehetetlen volna nyugodt és békés együttélés. A széthúzás és egyenetlenség feldúlna minden abban a családban.

Így érthető, hogy az Isten által megállapított rend, a család közös érdeke és egyedeinek külön java szempontjából súlyos bűn terhe alatt köteles a gyermek szüleinek engedelmeskedni. Ez alól a kötelessége alól csak az képez kivételt, amit a gyermek bűn nélkül nem tehet meg. Ha volna olyan szülő, aki bűnös dolgot parancsolna gyermekének, az szem elől téveszti a célt, amelyért Isten a gyermeket neki adta, azért nem tarthat igényt arra, hogy parancsolhasson. Ilyenkor áll az, hogy: Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint embernek. A gyermeknek ilyen esetekben nemcsak nem kell engedelmeskedni, de nem is szabad.

Nem minden szülői parancs megszegése jelent azonban halálos bűnt, hanem csak azoké, amelyeket hatáskörük alá eső fontos dologban szigorú parancsként adnak. Amit csak intelem, kérés, utasítás vagy buzdítás gyanánt tesznek, az nem kötelező bűn terhe alatt. Amit azonban parancsolnak ugyan, de nem szigorúan, vagy ha szigorúan is, de nem fontos dologban, az bocsánatos bűnt jelent a megszegőre.

Fontos doognak általában azt tartjuk, aminek következtében nagyobb baj, kár, kellemetlenség, hátrány vagy szégyen származik akár az egész családra, akár annak egyes tagjaira, éspedig vagy magára az engedetlenre vagy másra. Vonatkozik ez az anyagi, és a lelki károkra, mivel a szülői hatalmat mind az anyagi, mind a lelki jólét előmozdítására adta.

Szigorú parancsot adnak a szülők, ha komoly hangsúlyt kell adni a kifejezésekkel: szigorúan megparancsolom, határozottan megtiltom, stb. Ilyen módon parancsolni elsősorban az atyának van joga, de az anya is megteheti, mikor arra szükség mutatkozik.

A minden napos életben azonban nem szokott ez gyakran előfordulni, mivel ritkán adódik oly fontos dolog, amelyben a szülők szigorú parancshoz volnának kényetlenebb folyamodni a gyermeknevelés terén. Éppen ezért halálos bűnt kevészer követ el a gyermek a szülői engedelmesség ellen. Annál gyakoribb azonban az engedetlenség által elkövetett bocsánatos bűn. Ennek tágabb a határa, súrűbb az esete! A jó nevelésű gyermek, aki szüleit igazán szereti, és aki Isten áldását és kegyelmét a maga számára biztosítani akarja, minden igyekezetével azon van, hogy szülei óhaját, kívánságát is tőle telhetőleg teljesítse. A parancsolásra sor nála nem kerülhet. Megtesz Ő anélkül is minden... Már nagy bajt jelent az, amikor a szülőnek parancsra kell fogni a dolgot. A gyermeki lelkület bizonyos eldurvulását jelenti... Itt bajok, vagy mulasztások vannak, amelyek sürgős orvoslást igényelnek.

A legáltalánosabb esetek, amelyekben a gyermekek a szülői engedelmesség ellen súlyosan vétkeznek a következők: ha a határozott parancs ellenére sem mennek vásár- és ünnepnap misére, ha hosszú időn át nem járulnak a szentségekhez, ha züllésre vezető társaságban korcsmáznak, vagy színházakba, mozikba járnak, ha szenvedélyesen úznek szerencsejátékokat, pl. kártyáznak, ha a választott pályára nagyon hanyagul készülnek, miáltal maguknak súlyos hátrányára, szüleiknek aggodalmára vannak:

Meddig tartozik a gyermek szüleinek engedelmeskedni?

Az engedelmesség körül egy kicsit másként áll a helyzet, mint a másik két kötelezettség: a szeretet és tisztelet körül. Szeretni és tisztelni mindenkor mindenféle körülményben.

nyek között tartozik a gyermek szüleit. Ez alól kivétel nincs az egész életen át. Engedelmeskedni azonban csak addig tartozik, míg a szülői hatalom alatt áll. Amikor önálló életfenntartásra jut a gyermek, az engedelmesség kötelező ereje megszűnik. Ezt törvény is szabályozza. A magyar törvények 24 éves koráig kiskorúnak minősítik a gyermeket; csak amikor ezt betöltötte, válik nagykorúvá! A nagykorúsággal sem szűnik meg teljesen a kötelező erő; még továbbra is megmarad ez azokban a dolgokban, amelyek a család közjavát érintik. Csak akkor szűnik meg teljesen, amikor önálló kereslet, életpálya a gyermeket függetleníti a családtól is. Általános irányelv ez: amíg a családban él a gyermek, köteles engedelmeskedni; amikor a családtól függetlenül él, követheti saját belátását.

A szülők szerepe a pályaválasztás körül.

A szülőket, mint természetes gyámolítókat és irányítókat adta az Isten a gyermekek mellé. A szülők ezt gyakorolják is. De sok esetben ezt a jogot olyan térré is kiterjesztik, ahol a döntést a gyermekre bízta az Isten. Ez a tér éppen a pályaválasztás! Oriási fontossága van ennek a kérdezésnek. Nem hagyhatom szó nélkül. Le kell szögeznünk a vezérelveket.

A házasság és pályaválasztás kérdésében tartozik a gyermek szüleivel megtárgyalni tervezet, szándékait. Ilyen életbevágó fontos kérdésekben kitől várhat legönzetlenebb és legmegértőbb útbaigazítást, ha nem szüleitől? Senki oly igazán javát nem akarhatja, mint éppen csak a szülők, akiknek vére kering ereiben. Nagyon bölcsen és helyesen cselekszik tehát, ha ezekben a legfontosabb kérdésekben velük minden összinte nyíltsággal megtárgyal. De mert végeredményben mégis csak a gyermek életéről és jövőjéről van szó, és Ő érzi benső világában az Isten irányító ösztönzését, vágyait, képességeit is csak Ő ismerheti legjobban, ezért a döntés az övé! A szülő csak tanácsolhat, kérlelhet és buzdíthat, de kényszeríteni nincs joga! Még kiskorú gyermekét sem szabad kényszerítenie. Vétkezik, ha ezt teszi. Még akkor is, ha tényleg jót akar.

Nagy jogtalanság és bűn az, mikor a szülők rákényszerítik gyermeküket azzal a házasságra, akit a gyermek nem akar. Ha a kényszer teljes, az így megkötött házaság nem is érvényes! Utóvégre nem a szülő fog azzal a

valakivel elni, hanem a gyermek, tehát a döntés az övé!

Ugyanez áll az élethivatás megválasztásában is. Főképpen a papi, vagy szerzetesi hivatásra vonatkozólag. A komolyan e hivatásokra törekvő gyermek visszatartása bünt képez. Arra vigyázni kell a szülöknek, hogy elhamarkodott lépéstől visszatartsák a gyermeket, azért ellenezhetik, de ha látják a komoly szándékot, engedjék a gyermeket útjára Isten áldásával! Kivételt csak az képez, ha a gyermek törvénytelen módon akar házasságot kötni!

Az erőszakoskodó szülők, akik gyermeküket kényszerhelyzet elé állítják az élethivatás megválasztásában, súlyos felelősséget vesznek magukra. Ha véletlenül a gyermek élete szerencsétlen fordulatot vesz, ők viselik Isten és ember előtt a felelősséget. Míg ha a gyermek döntött jövőjéről, csak saját magát okolhatja.

c) tisztelet.

Sok oly értéket és adományt nyer e gyermek szüleitől, amit viszonozni sohasem tud! Maga a lét, amit szülei által kap, oly nagy érték, amit meghálálni egyszerűen lehetetlen. A lét fejlődését előmozdító és támogató szülői gondoskodások felmérhetetlen értéket képviselnek. Mit tehet ezek némi viszonzásául mégis a gyermek? Bensőleg kell, hogy elismerje, külsőleg szavakban, cselekedetekben megnyilvánítsa, hogy örök adósa az ő jó szüleinek.

Az az erény, mellyel az eredés és az ebből származó természetes és természetfeletti adományok szakadatlan láncolatát a gyermek bensőleg érzi és külsőleg kifejezi szülei iránt: a *tisztelet*. Istantól, mint végső októl származnak ugyan ezek az adományok, de a szülők azok, akik által a gyermek kapja.

Ezt a tiszteletet nyomosát ja a parancs szövege is, minden mondja: „Atyádat és anyádat tiszteljed!“ Mintegy alapjává teszi az Isten a családi életnek ezt a köteles tiszteletet, melyet a modern szociológusok tekintélytisztelet címén tárgyalnak és a rendezett társadalom alapelteként hangoztatnak.

Éppen a gyermekre való tekintettel fontos, hogy a családban szíveket szétszakító összetűzések és ezekből származó széthúzások ne legyenek. Viharok és háborúságok között nyugodt fejlődés lehetetlen. Csak az Istenféllemen alapuló rend adja meg a gyermeki léleknek szükséges fel-

tételeit. És hova lesz minden, ha a gyermek előtt nem tekintély az apa, megvethető az anya! Maga a gyermek rombolná szét a kötelező tisztelet megtagadása által a saját boldogulásának alapjait.

De nemcsak ezt az egy pontot kell itt figyelembe venni! Nemcsak a gyermek fejlődése a fontos, hanem tekintettel kell lennünk az egész társadalmi és erkölcsi rendre. Ez pedig magával hozza, hogy azok iránt, akiktől életünket nyertük, akikhez a közös vér köteléke fűz, mindenkor gyengéd tisztelettel viseltessünk. Ez természeti törvény is! Természetes hajlamaink is effelé irányulnak. Ezért vonzódik a gyermek minden szüleihez, viszont a szülő gyermekéhez.

Ez a kapocs továbbra is kiterjed, összeköti a testvéreket, közelebb hozza a rokonokat. Kölcsönös tiszteletet és ragaszkodó szeretetet szül.

A közös eredésen vagy eredési kapcsolatokon kívül minden más közösség is egymáshoz fűzi az embereket. Így az emberiség nagy családjában szorosabban egymás mellett vannak a közös haza szülöttei, az egy nyelvet beszélők, a közös hivatásúak. A közös vallás összekötő erejét éppen mi katolikusok tapasztalhatjuk legboldogabban, mert nekünk Krisztusban közös atyánk van, a római pápa. Az ezekből származó előnyöket és a vélük járó kötelezettségeket tárgyalni nagyon előnyös volna, de lehetetlen mindenre kiterjesznedni. Majd csak a fontosabbakat vesszük sorra.

Most elsősorban nézzük, mire kötelezi az Isten által megkívánt tisztelet a gyermeket?

A tiszteletből származó kötelezettségek

három csoportra oszthatók. A gyermek ugyanis a tiszteletet, amelyet bensőleg érez, kell, hogy kifejezze *a) szóval, b) tettel és c) külső illendőséggel*.

a) Szóval úgy fejezi ki ezt a tiszteletet, ha minden kellő megszólítást használ és kerül minden sértő vagy goromba szót és hanglejtést. A magyar lélek már ősidőktől örökölte a gyengéd tiszteletet szülői iránt és lassankint kitermelte a világ összes nyelvei közül a legszebb és legnemesebb kifejezést szüleire vonatkozólag. Más nyelveken csak egyszerűen „apa“, „anya“ szerepel a megszólításban, a magyar „édesapát“ és „édesanyát“ mond. Nagyon helytelen és elítélendő szokás az, ha e törzsgyökeres szép ma-

gyar kifejezések helyett apa, anya kifejezésre szoktatják a gyermeket. Még a becélő apuka, anyuka is lefokozása az eredeti gyengéd tiszteletnek. Az meg egyszerűen kikezdése a szülői tekintélynek, ha a gyermeket a szülő magázza, viszont a gyermek a szülöt tegezi! Lassankint hová lesz így a szülői tekintély? És ha majd érnek a keserű gyümölcsök, akkor nincs a gyermeket okolja a szülő, hanem vessen magára is.

b) Tettel úgy fejezi ki a gyermek tiszteletét szülei iránt, hogy abban a vett jókért a hála adója mindig érezhető legyen. Megfizetni úgysem tud soha szüleiniek, legalább érezze állandóan, hogy az életért, a neveltetésért, mindörökre adósuk lett.

Ezt nemcsak a jó és kötelességet pontosan teljesítő, becsületes szülők iránt kell a gyermeknek teljesítenie, hanem még a hanyag, a könnyelmű, sőt — mitől Isten mentesen — még a becsületüket vesztett szülők iránt is. Azzal ugyanis, hogy a szülő rossz útra tért, nem szűnt meg szülő lenni, tehát az eredés, az élet és a velejáró javak forrása is maradt továbbra is. Ezek pedig az Isten parancsa szerint a gyermek részéről tiszteletet érdemelnék.

c) Külső illendőség által úgy fejezi ki a gyermek a köteles tiszteletet, ha modorában, arckifejezésében, egyszóval: viselkedésében a tekintélynek kijáró fegyelmezettséget mutatja. Úgy jelenik meg előttük, hogy egész lényéből a nagyrabecsülés sugárzik.

Az a gyermek, aki Isten parancsát hűségesen teljesíteni igyekszik, ezeket mindenkor szem előtt tartja. Így nyeri meg Isten áldását és szülei szeretetét!

De vétkezik — éspedig súlyosan — az a gyermek, aki ezekkel ellentétben szülei iránt szavaiban sértő, goromba, nyers és durva, öket átkozza, vagy róluk gyalázóan nyilatkozik. Bocsánatos bűnt követ el, aki nem nagyon gúnyolódik felettük, hibáikat kineveti, gyengeségeikből tréfát úz.

Ugyancsak súlyosan vétkezik tettei által az, aki szüleit megüti, még akkor is, ha az ütés nem súlyos.

A külső illendőség által akkor vétkezik, ha modorában sértő, kihívó velük szemben, vagy egyszerűségük, kopott ruhájuk miatt szégyenli öket, vagy mások jelenlétében nem akarja öket megismerni!

Szép példáját adta a szülői tiszteletnek Werth János

tábornok, aki egy napon néhány katonatiszt jóbarátját meghívta magához ebédre. Ebéd alatt becsöneteteggy egyszerű földműves asszony és kérte a tábornokot, hogy beszélni szeretne vele. A tábornok felkelt és a szomszédszobában édesanyját találta, aki nem akarta fiát társai előtt zavarba hozni. A tábornok karonfogta édesanyját és bevezette az előkelő társaságba és az első helyre ültette. A vendégek a legnagyobb tiszteettel vették körül az egyszerű asszonykát...

II. József császár idejében történt; hogy a fegyencek Bécs utcáit seperték. Az egyik fegyencetől odalépett egy jólöltözött fiatalembert és kezet csókolni neki. Kressl báró, a császár bizalmasa meglátta és figyelmeztette, hogy fegyencnek nem illik kezet csókolni. A fiatalembert könnyebelábadt szemmel mondta: „Uram, hiszen Ő atyám!“ A báró elbeszélte ezt a császárnak, akit annyira meghatott, hogy az atyát azonnal kiengedte a börtönből, mivel nem lehet rossz ember, aki ilyen fiút nevel! (Promp. 180. old.)

A szolgák és uraik.

Miután a szülők és gyermekek kölcsönös kötelezettségeit — legalább főbb pontokban ismertettem, — most rátérek a társadalom egyes más csoportjaira, hogy így a különböző kapcsolatok egymás iránt való kötelességeit is világosan láthassuk. Annál pontosabban teljesítheti mindenki kötelességét, minél világosabban tudja, mivel tartozik felebarátjának. Nem lesz tehát haszon nélkül, ha ezekről is elmélkedünk.

Elsősorban lássuk, minő kötelezettségeik vannak kölcsönösen egymás iránt a szolgáknak és uraiknak?

Szolgalmak, vagy modern kifejezéssel: alkalmazottaknak azokat nevezzük, akik valamely családnál bérért munkát vállalnak hosszabb vagy rövidebb ideig. Ezeket cselédeknek is nevezik és mint ilyenek némileg a családhoz tartoznak. Az alkalmazottak és uraik között közös szerződés jön létre, amelyben a végzendő munkát és az érte járó bért pontosan megállapítják. Az alkalmazott e szerződéssel az úr házanépe közé kerül, ezért a háziszemélyzet gyűjtő fogalma alá jut. Ezzel megkülönböztethető a munkástól, vagy napszámostól, aki nem tartozik az úr házához, mert neki csak munkaadója és nem ura és parancsolója.

A szolga kötelességeit ura iránt a következőkben foglalhatjuk össze.

Tartozik urának: *a)* tisztelettel és *b)* engedelmes szolgálattal, *a)* Tisztelettel tartoznak azon tekintély miatt, amely az urat, mint a család fejét joggal megilleti. A családban, amelyhez az alkalmazott is tartozik, csak úgy lehet rend és ezáltal nyugodt élet, ha a ház fejét mindenki köteles tisztelettel veszi körül. Ez a tiszteletadás kötelezi a gyermeket, de kötelezi a családhoz tartozó személyzetet is, akiknek állapota ezt természetesen kívánja, ök ugyanis a család érdekében előmozdítása végett nyerték alkalmazásukat. Nem tehetnek tehát olyant, ami a nyugodt, békés életet lehetetlennek teszi. A tiszteletlen magaviselet pedig mindenre inkább alkalmas, mint a meghitt együttélésre.

E köteles tiszteletből következik az, hogy türelemmel el kell viselniök uraik esetleges szeszélyeit, itt-ott kirobbanó haragmegnyilvánulásait, feddéseit még akkor is, ha úgy vélük, hogy nem szolgáltak rá. Ha a gyermeknek kötelessége ezeket atyjától szó nélkül eltürni, akkor még inkább türelmesnek kell lennie a fizetett alkalmazottnak. Ali azonban az is, hogy az úr vétkezik, ha ok nélkül keseríti szolgáját. De a szolga is vétkezik, ha az urának kijáró tiszteletet megtagadja, a gorombáságot otrombasággal viszonozza, akár szemtől-szembe történik ez, akár háta mögött.

Ez a tisztelet az alkalmazott részéről kötelező a család többi tagjai iránt is. Viszont azok is tartoznak őt megbecsülni, vele nem mint rabszolgával, hanem mint felebaráttal bánni. Ha szegény is, Isten gyermeke és a mennyország hívatott örököse. Egyébként gyöngje jellemet és elhanyagolt lelkületet árul el az, aki azzal a cseléddel érezteteti hatalmát, akinek nincs módja magát védeni ...

b) A szolga tartozik urának engedelmes szolgálattal. Azért fogadták ugyanis fel, hogy munkájával mozdítsa elő a család jólétét. A munka módját és idejét pedig az úr szabja meg. Es mert az így megállapított munkája hasznára van az úrnak, azért kapja viszonzásul a fizetést. Szorosan vett kötelessége tehát az engedelmes és készséges munkálkodás. A keretet azonban nem az úr szeszélye szabja meg, hanem a szerződéses megállapodás. És minden érvényes az az isteni törvény, hogy ami a jó erkölcsökkel ellenkezik,

abban nem szabad urára hallgatnia: „Istennek inkább kell engedelmeskedni, mint az embernek.”

Vétkezik tehát a szolga, ha nem dolgozik serényen, ha az időt henyéssel lopja, ha hanyagsága miatt kárt okoz urának, ha a házi titkokat kibeszéli. Kártérítésre is köteles, ha rosszakaratúlag megkárosítja gazdáját. De nem tartozik a véletlenül okozott károk — például akaratlanul eltört tárgyakat — megfizetni. Ilyenekért fizetéséből levonni nem szabad, hacsak a szerződésben ezt előre ki nem kötötték.

Ha a szolgálat idejét előre meg nem határozták, a szolga bármikor felmondhat. Ugyanígy az úr is. Ha az időt megállapították, — pl. félév — akkor mindenketten kötelesek azt betartani. Amelyik fél indokolatlanul megszegi, tartozik a másiknak az ebből származó esetleges károkat megtéríteni.

Az úr kötelessége alkalmazottja iránt.

A szerződés — akár szóbeli, akár írásbeli — kölcsönös jogokat és kötelességeket állapít meg. Eszerint nemcsak a szolgának, de az urának is vannak kötelességei. Hárrom kötelezettséget állapít meg az isteni törvény. Ezek: *a) az emberséges bánásmód, b) jóindulatú gondoskodás és c) illő bér.* — Mindezeket szem előtt kell az úrnak tartania, ha lelkismereteneket teljesíteni Isten akaratát.

a) Emberséges bánásmódot kell mutatnia az alkalmazott iránt. Ez az alapkötelesség. Ez megköveteli, hogy úgy beszéljen vele, mint emberhez méltó. Túlzottan ne terhelje munkával, adja meg a szükséges táplálkozást, betegség esetén a kellő pihenést és gyógykezelést. Ez utóbbit általai törvény is biztosítja az Országos Társadalombiztosító Intézet által.

Vétkezik az úr, ha cselédjét elegendő ok nélkül sértő és gyalázó szavakkal illeti, ha betegre dolgoztatja, ha koplaltatja.

b) Jóindulatú gondoskodás kötelezettsége révén oktatni kell az alkalmazottat, hogy munkáját jól tudja végezni. Ha hibázik, figyelmeztetnie kell, hogy módja legyen magát tökéletesíteni. A cseléd lelkéletére szükséges gondoskodást sem szabad elmellőzni. Bár munkaerejét a család szolgálatára leköötötte, de lelkét az isteni törvények teljesítésétől el nem szakíthatja. Ezért nemcsak meg kell

engednie az úrnak, hogy misét hallgasson, vallási kötelezettségeit teljesítse, hanem — ha elhanyagolná — erre buzdítania kell. A lelkére káros hatásoktól óvni tartozik. A bűnveszélytől tiltsa el. Ha nem hallgat ilyenirányú figyelmeztetésére, egyszerűen bocsássa el a szolgálatból. Ha pedig az úr feledkezne meg magáról az alkalmazottját bűnre kísértené, az alkalmazott azonnal felmondhat.

c) Az illető bér megadását az igazság követeli. Égbekiáltó bűn ennek megtagadása.

Ha a cseléd rövid ideig betegeskedik, bár munkáját nem tudja rendesen végezni, bérét teljes egészében meg kell adni. Ha azonban a betegség hosszabb ideig tart — heteken át — bérre nem tarthat igényt, mert csak végzett munkájáért kérheti azt.

Láthatjuk ezekből: Isten kívánja, hogy a szolga hűséges odaadással szolgálja urát, de viszont megköveteli, hogy az úr is tartsa becsületben házi népéhez tartozó alkalmazottját. Ez egyébként önként következik az általános nagy felebaráti szeretet parancsából. De külön is figyelmezteti a Szentírás a szolgát, hogy „uraikat minden tiszteletre méltóknak tartsák“. (1. Tim. 6, 1.) Az urat pedig kötelezi: „ha hű szolgád van, becsüld meg... és mint testvéreddel bánj vele“. (Eccl. 33, 31.) Isten nem tekinti az ember személyét, előtte nincs különbség úr és szolga közzött. mindenkit érdeme szerint jutalmaz vagy büntet...

Munkaadók és munkások.

Isten akarata hozta létre a világot. Isten akarata tartja is fenn. Csak az viszi előre az emberiség sorsát, ami egyezik Isten akaratával. Csak rombolást, bajt és békétlenséget szül minden, ami ellenkezésbe jut az Alkotó akaratával. Ezért mondja a Szentírás: nincs békéje a gonosznak!

Hogy a világ annyi nyomorúságban sínylik, annak végső elemzésben az az oka, hogy léten akaratától, az Isten által megállapított törvényszerűségtől elfordultak az emberek. Nem a felebaráti szeretet a vezérgondolat, hanem a fékevesztett csúf önzés, mely a gyengét elnyomja, kizsákmányolja, így lesz egyik oldalon az összeharácsolt nagy vagyon és hatalom, a másikon a züllesztő nyomor és a belőle származó lázongó gyűlölet. A pénzemberek és a munkások harca már nem egyszer megremegtette a társadalmi életet,

és ki tudja, hová fejlődik még, ha nem történik változás?! Az éhség rossz tanácsadó! És sok az éhező ember...

De nem akarok a társadalomtudomány mezejére elkarlandozni! Csupán arra kívántam rámutatni, hogy ha az ember eltér az Isten útjáról, a baj és a felfordulás ezer veszélyét idézi fel maga ellen.

A munkások és munkaadók kölcsönös kötelzettségének vizsgálata szomorú eltérést mutat az Isten törvényétől. Kiszmáthatalan veszélyt rejteget... Az Isten oly bölcsen rendezte be a földet, hogy az az emberi munka és szorgalom gyümölcseként bőven megterem minden, ami az élet fenntartásához szükséges. Emberhez méltó élet mindenki számára lehetséges volna! Csak a krisztusi gondolat ne volna oly távol az emberektől!

Az emberi ész az utóbbi időkben a géptechnika terén bámulatos felfedezésekre jutott. Annyi és oly sokféle gépet állított a minden napí élet szolgálatába, hogy az emberi munkaerő nagyon erősen hátraszorult. De a megélhetést nemcsak könnyebbé nem tette, egyenesen kivette a kenyereset ezer és ezer munkás kezéből. Az a pár kiváltságolt, aki a gép terméshozamát a maga számára lefoglalta, dús-gazdag lett, mellette az eddig úgy ahogy éldegező munkás-ság a munkanélküliek szánalmas sorsára jutott. A gép többtermelése kesergő anyákat, síró-éhező gyermekéket és elkeseredett apákat állított a pénzemberek palotái mellé.

Ez a szomorú helyzet nem egy ország helyzetképe, hanem világjelenség!

Az Isten terve a gépekkel, mint az emberi ész alkotásával, az élet könnyebbététele. Kevesebb munkával keresse a minden napí kenyereset... Az emberi kapzsiság ke-nyérrabló eszközé alacsonyította! Eltért Isten akaratától, — bűn, baj, felfordulás fakadt nyomán.

Ami a gépekkel történt, azt látjuk kisebb mértékben a munkás és munkaadó között is. Megzavarták az Isten alkotta rendet...

Ha nem is általánosan, de óriási nagy többségben nyomorog még az a munkás és családja is, amelyiknek van munkája. — A munkanélküliek siralmas helyzetét jobb nem is említeni! — Bár az evangéliumi szeretet teremt számunkra itt-ott egy kis tengődéslehetőséget, de mit jelent ez a mérhetetlen szükséghez képest? A szegénygondozások és ínségakciók még gyermekcipőben járnak.

A munkás élete nagyon keserves. Az a sok sztrájk, ha sokszor lelkiismeretlen izgatás eredménye is, de mégis csak a nyomor szülötte.

Itt röviden összegezem azokat az elveket, melyeket Isten akarta szerint a munkásnak és munkaadónak kölcsönösen szem előtt kell tartania. Legalább, akik igyekeznek Istenet szeretni, tudják, mi a kötelességük és valamennyiben segítsék e sok viharmagot tartalmazó kérdés megoldásának útját egyengetni. így legalább a lelkiismeretüket nyugtathatják...

a) A munkaadók kötelességei.

1. Ne parancsoljanak olyan munkát, ami a munkás testi épségét fenyegeti, vagy egészségét közvetlenül megtámadja.

Bár a munkás nem tartozik szorosan házi népéhez, mint az alkalmazott, a csalédt, mégis kötelezi a felebaráti szeretet parancsa, hogy ne kívánjon olyasmit, amit egészességek és épségének kockáztatása nélkül a munkás nem teljesíthet.

A munkával járó áldozatot követelheti, mert erre szól a szerződés, de a test elnyomorítását nem!

2. Hárítson el minden, ami a munkás lelkének közvetlen veszélyét idézheti elő. Éberen örködjék, hogy munkásainak beszéde, viselkedése ne legyen botrány a köztük dolgozó ártatlanokra, és bűnalkalom a tapasztalatlanokra!

3. Adjon nekik lehetőséget, hogy vallásos kötelmeiknek az Isten és Egyház parancsai szerint eleget tehessenek. Különösen kettőt kell itt kiemelnem: ne kényszerítse őket vasár- és ünnepnapon szolgai munkára és adjon nekik módot szentmissehallgatásra. Ez a kettő oly szorosan vett kötelesség, hogyha ezeket meg nem tartja, súlyosan vétkezik, hacsak törvényes mentőoka nincs.

4. Adja meg munkásainak a rendes bért. minden igaztalan levonás, visszatartás bűn éspedig égbekiáltó bűn. Isten megtorló büntetését vonja magára.

Nagy kérdés az, mi a rendes vagy igazságos bér? Sokat tűnődnek vitatkoznak ezen a katolikus tudósok is. Néhányszor határozott pontokba foglalni, mivel nagyon sokféle munka van. És más és más a munkabírás, de meg a munka eredménye is. Az volna a legideálisabb társadalmi élet, amelyben a normálisan dolgozó férfi keresetéből bár sze-

rényen, de el tudná látni a szükségesekkel magát, feleségét és keresetképtelen gyermekeit. — Az már beteg állapot, mikor rákényszerül az anya a napszámos munkára. Könyen megérthető, mit hoz ez létre a gyermekek lelkületében! Fejletlen gyermekek egészségrontó munkárafogása hasonlóan káros. Isten akarata szerint ennek nem volna szabad megtörténnie...

5. Ok nélkül ne zárja ki őket a munkából és különleges nehézségeikben legyen gyámolításukra.

b) Munkások kötelességei.

1. Tartoznak a vállalt munkát lelkiismeretes pontosággal elvégezni, megtartva minden, amit vele kapcsolatban megírtek.

Vétkezik az a munkás, aki időrabló huzavonával kivonja magát a dolog alól. Munkáját bérért lekötötte, abban helyt kell állnia.

2. minden igyekezetével azon legyen, hogy munkaadójának kárt ne okozzon. Az eszközök szándékos rongálása, anyagpusztítás, stb. olyan körülmények, melyek számára bünt képeznek. Egy lelkiismertes munkás nem lehet fizetett kártevő!

3. Óvakodjék munkaadójával szemben az erőszakos fellépéstől. Átlagban a jó szó többre visz, mint a szertelen követelődzés.

Főbb pontjaiban ezeket kell figyelembe venniök azoknak, kik lelkiismeretüket elhanyagolni nem akarják. Az Isten-félelmen alapuló becsületesség több örömet és megnyugvást ad, mint bűnös úton-módon szerzett vagyon. Ezen a téren is keressük először az Isten országát és az öigazságát!

Kötelességeink hazánk iránt.

Isten előtt minden ember, — bármilyen nemzetiségi legyen is, — egyforma. Előtte nincs személyválogatás. Ep ezért követeli, hogy mi is minden embert szeressünk és pedig úgy, mint sajátmagunkat. Rosszat akarni és tenni bárkinek felebarátaink közül, Isten ellen való cselekedet, bűn. „Amit egynek ezen legkisebb atyámfiai közül cselekedtek, nekem cselekedtétek“. (Mt. 25, 40.)

Ezek olyan általános és nagy igazságok, amelyeket

szent hitünk tanításából mindenjában ismerünk. A megérteles nem is nehéz, de a megtartás annál inkább... Annyi érdekellentét, annyi ellenszenves, önző, sőt rosszakaratú célok alakulhatnak ki az emberek között, hogy azt felmérni, szóba foglalni teljes lehetetlenség! De viszont vannak nem kevésbé gyakran egyező célok, közös érdekek, rokonszenves irányok, amelyek összekötik az emberi érzelemszákat.

Az emberiség nagy családjaiban, a népek és nemzetek életében hasonló tünetek állnak előnk: összekötő és elválasztó célok alakulnak ki. Baráti és ellenséges érzelmek fűzhetik egymás iránt a nemzetek lelkét... Ebben a nagy, közös célok érdekében folytatott küzdelemben az egyéni állásfoglalás mindenkor — az igazság keretén belül — a haza, az illetők saját nemzete és országa szempontjából előnyösebb cél felé irányuljon! Az a társadalmi közösségerzett, amely egy ország határain belül élők között kialakul a haza iránt, a honfiú kötelességek kiapadhatatlan forrása! Szeretni azt a közösséget, amelyhez a népek családjai között tartozunk, vallásos kötelesség. Akarni annak javát, küzdeni annak jólétéért, dicsőségéért nemcsak hazaifas erény, de keresztenyi jótellekedet is. A haza iránt érzett kötelességek alapja azonban mindig az igazság legyen! Más nemzetnek nyilvánvaló igazságtalanságot akarni ép úgy bűn, mintha ez egy ember ellen irányulna.

Megtanít erre az Úr Jézus példája is! ö minden ember megváltása végett jött a földre. Előtte nem volt szittya, görög és barbár, mégis elsősorban annak a népnek fiait igyekezett az üdvösség útjára vezetni, amelynek tagjául született. Sírt is, mikor hiábavalónak bizonyult e fáradozása ... Nékünk is szeretnünk kell azt a hazát, amelynek polgáraiul születtünk! Fáradnunk, dolgoznunk kell annak boldogulásáért!

Nézzük azonban részletesebben, melyek a mi kötelességeink hazánk iránt?

a) Az országban csak úgy élhetnek a polgárok nyugodt emberi életet, ha benne rend uralkodik. A rend a törvényen, a törvény védelme a hatalmon alapul. A törvénynek őrei, végrehajtói vannak, amelyek a legfőbb (királyi vagy kormányzói) hatalomból részesülnek. Ezt a legfőbb és vele együtt minden más hatalmat pedig az Isten adta: „Nincs hatalom, hanem csak Istentől“. (Róm. 13, 1.) A

legelső hazafiúi kötelesség: az engedelmes tisztelet minden hatalom iránt. minden intézkedést, rendeletet, amelyet a közjó szolgálatában hoznak, köteles tisztelettel és engedelmeséggel kell megtartani. Kivételt csak az képez, ami nyilvánvalóan beleütközik Isten parancsába. Ilyenkor inkább kell engedelmeskedni Istennek, mint embernek. (Szovjet, Mexikó, stb.)

b) A második kötelesség a katonáskodás. A nemzetek egymás iránt való ellentéteinek elbírálásában — sajnos — helye van még az erőszaknak. A háború lehetősége nincs kizárva. Nehogy más népek kényük-kedvük szerint ronthassák határainkat, pusztíthassák értékeinket, fegyveres védelmet kell tartanunk! Akit tehát törvényes úton-módon erre alkalmasnak találnak, annak hazafias kötelessége a katonai szolgálat. És ha szükséges, még az életveszedelmet is vállalnia kell, mert a haza java, a közjó előbbrevaló az egyén javánál.

c) Harmadik kötelessége az adófizetés. Az államnak sok feladata van. Törvényhozás, a törvények szerint a kor-mányzás, népművelődés céljaira iskolák fenntartása, tanítok, tanárok fizetése, tisztselők ellátása, a törvények őreinek, a bíráknak, rendőröknek tartása, katonaság fel-fegyverzése, ellátása, stb. mind rengeteg pénzbe kerül. Mi-vel ezekkel alattvalóinak javát célozza, életét, nyugalmát biztosítja, világos, hogy az alattvalóknak kell a szükséges összeget előteremteni. Az ország vezetői tudják, mire mennyi szükséges, azért a birtok és jövedelem arányában ők vetik ki az ország lakóira. A kivetett összeg nagysága ellen lehet kifogást emelni illetékes helyen, de a végérvé-nyesen megállapított adót mindenki meg kell fizetnie. Ha élvezи az állam oltalmát, igénybe veszi sok-sok intézményét, akkor a fenntartáshoz hozzá is kell járulnia. „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré!...“ (Mt. 22, 21.) Ezen egyenes adón kívül vannak nemegyenes adók is, pl. adásvételi szerződések, áruk beszerzése, monopóliumok ármeghatározása (dohány) és a különféle vámkötelezettségek. Az egyenesadóknál a csalás, amennyiben igazság-talan, bünt képez. A nemegyenes adóknál nem bűn, hanem büntetés terhe köti az alattvalót; ha észreveszik, meg-, büntetik és e büntetést el kell viselnie. De ha a törvényt ki tudja játszani, (dohányt csempész) nem vétkezik.

Jogai

is vannak az államban a polgároknak. De a jogok egyúttal kötelességeket is tartalmaznak. A tanügy terén kötelesség az elemi ismeretek elsajátítása. A 6 évtől 15 évig az iskola-kötelezettségnek eleget kell tenni; de jogai, hogy közép és felső iskolába is járhat, ha észben vagy vagyonbeli tehetősége meg van hozzá! — Jogot képez az, hogy a hatóságok illetéktelen támadások ellen védelmezzék, peres ügyeiben az igazságot bíróság állapítsa meg. — Képzettségének megfelelő állást foglalhat el és abból igaztalanul nem távolít-hatják el, stb.

Ugyancsak jog és kötelesség a képviselőválasztás. A képviselők hozzák a törvényeket! Ez maga eléggé megmagyarázza, mily fontos tény annak választása! A törvény paragrafusai intézik az ország beléletét. Szabályozzák az egyes emberek, osztályok, stb. jogait és kötelességeit. Szabják meg a büntények büntetését. Akadályozzák vagy előmozdítják a vallásos intézmények működését. Nem lehet tehát közönyös egy hívő kereszteny ember előtt: Egyházának alázatos hívője, vagy pedig szabadkőműves, vallástalan, anyagi érdekek szálán vergődő ember-e a jelölt!

Akinek a törvény biztosítja a szavazás joggát, annak ez egyúttal kötelességet is jelent. Csak olyanra adhatja szavát, aki előző élete által biztosítékot nyújt arra, hogy vallástalan, egyházelennes törvényeket nem szavaz meg. Nem elég az a nagyhangú ígéret, amely ilyenkor nagyon is divatos; jelen és múlt állapotja meg, ki a megfelelő és ki nem! Sőt, ha maga az ember talán még becsületesnek és istenfélönök látszik is, még mindig nem adhatja rá a vallásos egyén szavazatát, ha a párt, amelyhez tartozik, akár programjában, akár vezetőiben egyházelennes célokat tartalmaz.

Aki méltatlanságra szavaz, felel Isten előtt azokért a rossz törvényekért, amelyeket megszavaz képviselője az országházból. Nagy felelőssége ez! Jól gondolják meg azok, akik silány kis anyagi előnyért olyanra adják szavazatukat, aki nem a könjöt, hanem egyéni önző céljaikat tartja szem előtt.

ÖTÖDIK PARANCS:

„Ne ölj!“ (Ex. 20, 13.)

„Isten teremtett minket és nem mi magunkat“, monda a zsoltáros. Nyomósán akar figyelmeztetni arra, hogy nem vagyunk urai önmagunknak. Istené életünk, egészségünk, testünk épsége és ereje. Mi csak használatra, a lélek üdvének és Isten dicsőségének előmozdítására kaptuk azokat. Mindent Isten akarata szerint kell használnunk, ha az üdvösséget elérni óhajtjuk. Az ítéleten felelnünk kell a testi erők és adományok felhasználásáról is! Egész lényünkben Isten szolgái vagyunk, akik az Ő adományaival sáfárkodunk.

Urunk akarata áll előnk e parancsban: „Ne ölj!“ Határozottan, mindenki által érthető módon tiltja meg benne az emberi élet erőszakos kioltását. Világos szavakkal fejezi ki azt a tilalmat, amely egyúttal természeti, törvény is. Maga az emberi természet is irtózik és megborzad a gyilkosságtól. Még a természetes haláltól is visszariadunk, mennyivel inkább az erőszakostól!... Nagy lelki eldurvultságot jelent a szándékos emberölés.

De nemcsak tilt, hanem követel is Isten parancsa. Követeli tölünk, hogy alkalmas eszközökkel igyekezzünk egészségeinket, munkabírásunkat fenntartani, testünk egészségét szoros gonddal oltalmazni. Isten parancsa Ugyanis nem merül ki a gyilkosság egyszerű eltiltásában, hanem sürgeti az egészség fenntartására szolgáló feltételek pontos betartását is. Eletet nemcsak gyilkosággal lehet tönkretenni, hanem az életfenntartásnoz kívánatos körülmények elhanyagolása által is. A parancs tehát azt is megköveteli, hogy minden erőnk latbavetésével törekedjünk a létfenntartásról gondoskodni.

Átlagban e parancs könnyen érthető. Igazságai benneink gyökereznek. Röviden végezhetünk vele. Arra azonban ügyelni fogok, hogy minden fontos igazsága szóba kerüljön.

Tárgyalni fogok *a)* az életfenntartás kötelezettségéről, *b)* az öncsonkításról és öngyilkosságról, *c)* a gonosztevők megöléséről, *d)* az önvédelemből származó emberölésről, *e)* az ártatlanok megöléséről, *f)* a párbajról, és *g)* a háborúról.

a) Az életfenntartás kötelezettsége.

Szorosan vett kötelessége minden embernek életét a lehetőség határain belül fenntartani. Tenni valamit, ami-től az élet vagy azonnal, vagy rövid időn belül elpusztul, vagy lényegesen hamarabb tönkremegy, halálos bűn. Ugyancsak elhanyagolni valamit, minek következetében megszűnik az élet, vagy gyorsabban, időnek előtte beáll a halál, súlyos vétek.

Ártani az egészségnek vagy kockára tenni a test épségét kellő ok nélkül — lehet súlyos vagy bocsánatos vétek aszerint, amint lényeges vagy csekély kárt okoz általa valaki önmagának. Mindezknél a származó élet- vagy egész-ségeszedelmet, ha tudatosan idézi elő, vagy nem hárítja el, vétkezik. Ha nem látja előre, akkor véletlen szerencsét-lenség adódik, ami bünt nem képezi.

Az életfenntartás kötelességből származik, hogy gondoskodnunk kell azokról az eszközökről, amelyek nélkül élni nem lehet. Ilyenek: étel, ruházat és lakás. Ezek olyannyira szükségesek az emberi élethez, hogy nélkülük az élet fenn nem tartható. Hogy minő étel, ruházat és lakás legyen, az már nem lényeges, csak legyen olyan, amilyen-nel az életveszedelem elhárítható. Ezek biztosítására a leg-nagyobb erőfeszítést is igénybe kell venni. Ha pedig betegség, öregség vagy más akadály folytán meg nem szerezhetők, akkor a társadalom köteles a létminimumot elő-teremteni. (Szegénygondozás gyönyörű példája: az Egni Norma!)

Az életfenntartás egyébként természetünkben gyöke-rezik: az életösztön hajt rá. Állandóan diplomások, ki-üzött orosz mágnások, hercegek, hercegnők nekik szokat-lan kemény munkával keresik kenyérüket. Az élet meg-követeli a magáét. Az éhség és szomjúság betegségnél jobban gyötör, hidegben a ruházat hiánya kiállhatatlan kint jelent, az idójárás zord változatossága pihenőt nem enged, üz, hajt, fedél, lakás után!

Vétkezik, aki hanyagságból nem szerzi meg az élet-fenntartásnak azt a legcsekélyebb lehetőséget sem, amely az élettengődéshez szükséges. Ha kötelességünk az életet menteni, a megélhetést biztosítani, akkor velejáró köteles-ségünk annak nélkülözhetetlen kívánalmait előteremteni. Aki ezt elhanyagolja, bünt követ el.

A megélhetésnek ezt a legsürgősebb feltételét megsze-

rezni és az életet így biztosítani azért oly fontos, mert a test élete alapja és lehetősége Isten minden más áldásának és adományának. A tökéletesség útján előhaladni, érdemet szerezni az örök élet számára csak addig lehet, míg a testi élet tart. A halállal megszűnt a kegyelmekben való gyarapodásnak lehetősége. „Ahová esik a fa, ott marad“, (Eccl. 11, 3.)

Az életfenntartás és egészségovás áldozatot kíván! Erré mindenki köteles. De kérdés az, hogy minő áldozatokkal és eszközökkel tartozunk a parancs következtében ezeket védeni, illetve betegség esetén az egészség visszanyerését munkálni? Egyöntetű az erkölcstanítók véleménye, hogy csak az átlagosan használni szokott eszközöket kell igé[^]bevenni. Rendkívüliekre nem kötelez a parancs. Ez érthető is! A parancs lényege az, hogy kötelez valamire. De hogy mire, azt az Egyház magyarázata nyomán az emberek átlagos megtartási módja jelzi. Aki tehát úgy tartja meg a parancsot, ahogy azt a lelkiismeretes emberek megtartják, az eleget tett kötelességének. Az egészség védelme, vagy a betegségből való felgyógyulás azt az átlagosan használt gondosságot és áldozatot kívánja, amit közönségesen tesznek e célból az emberek. Vétket akkor sem követ el, ha ez nem éri el a kívánt eredményt, s az élet elpusztul. A parancsnak eleget tesz az, aki e cél elérésére rendelt eszközöket használja, akár eléri a célt, akár nem. A halál ellen védekeznünk kell, ámbár magunkat megvédeni tőle nem tudjuk. „Halál ellen nincs orvosság“.

A fentiekből következik, hogy bűnt követ el, aki súlyos betegségen nem hívat orvost, holott ehhez anyagi lehetősége megvan. Különösen áll ez, ha oly betegségről van szó, amely szakszerű kezelés által nagy valószínűség szerint gyógyítható. Ilyen esetekben az emberek általában igénybe veszik az orvost és patikát, tehát vétkezik, aki nemtörödömségből elhanyagolja azt és így egészségének kárát vallja, vagy életét elveszti.

De nem vétkezik, még nagyon gazdag ember sem, ha betegségében nem vesz igénybe rendkívüli eszközöket, mint aminők: híres professzorokat messze vidékről hozatni, kétes sikeres és nagyon fájdalmas operációknak magát alávetni. Ha azonban akarja, mindezeket, sőt még különösebb eszközöket is alkalmazhat, de a parancs bún terhe alatt erre nem kötelez. Arra sem lehet kötelezni a beteget, hogy

egészségének helyreállítása végett levegőváltozás céljából elhagyja otthonát. Ez is már rendkívüli módja a betegségtől való szabadulásnak. Ha kedve és módja van, mehet, de nem lehet rá kötelezni.

Az operációkra vonatkozólag általánosan az az erkölcs-tanítók véleménye, hogy senkit sem lehet arra kényszeríteni, főként ha súlyos és kimenetele bizonytalan. Indoka ennek az, hogy az ilyen operációk is rendkívüli eszközei az egészség visszaszerzésének és az életvédelemnek, azért arra kötelezni nem lehet.

Mivel azonban manapság annyira előhaladott a sebészeti orvostudomány, hogy a fájdalmat különféle érzéstelenítő szerekkel lényegesen tudják csillapítani és a siker is, különösen a nem komplikált esetekben, nagyon erős százalékban biztos, azért vannak esetek, amelyekben már általánosan elterjedt gyakorlat az operáció. Ilyen bajokban nem merném határozottan kijelenteni, hogy nem köteles a beteg magát operációjának alávetni. Hacsak különleges félelem nem fogja el az operáció iránt. Ilyen általánnosságban operálni szokott betegségek: a sérv, a vakkél és a mandula. A még ezeknél is kisebbekre, pl. foghúzás, fogtömés, fokozottabb mértékben fennáll a kötelezettség, ha az anyagi eszközök nem hiányoznak.

Jelentéktelen betegségekben, amelyeknek veszélytelen lefolyása egészen valószínű, nincs kötelesség orvoshoz vagy orvosszerhez folyamodni. Részint azért, mivel kisebb veszély figyelmen kívül hagyni nem ütközik a parancsba, részint mivel túlzott aggályoskodás léphetne fel, ami képzelődés által még veszélyesebb lehetne. Könnyen búskomorrá, képzelt beteggé tehet.

b) öncsonkítás és öngyilkosság.

Testi épségünk ellen elkövetett bűnt nevezük öncsonkításnak. Szándékosan levágni kezet, lábat, fület, orrot, vagy ujjat: öncsonkítás. Világos, hogy bűn. Isten adta testi épségünket, saját szeszélyükből azt tönkretenni, Isten ellen való cselekedet, őrzői vagyunk épségünknek és nem urai. Mint őröknek, kötelességünk tagjainkat használható épségen megtartani. Ha nem tesszük, súlyosan vétkezünk Isten parancsa ellen.

Ez a bűn önmagában ritkán fordul elő. Inkább a háború alatt történt, hogy a csonkítás által kórházba kerülve,

menthesse általa életét. Ilyen célzattal is épügy bűn, mint pusztá szeszélyből. A cél nem szentesítheti az eszközt.

A csonkításnak csak akkor van helye, ha a test életé¹ lehet általa megmenteni. Pl. vérmérgezés vagy üszkösödés miatt veszélybe jut az élet. Ha reménye van az orvosnak a halál elhárítására, a megtámadott tagot levághatja. Az ilyen amputálás nem bűn, mert éppen a veszélyeztetett élet megmentését szolgálja! Az egész élet mentésére a tagok épségét szabad feláldozni.

Az öngyilkosságról

mindenki tudja, hogy nemcsak bűn, hanem egyike a legnagyobb és legveszélyesebb bűnöknek. Súlyos beavatkozás az Isten jogaiba az általa adott és akarata szerint a további használatra még alkalmas élet elpusztítása! És a legveszélyesebb azért, mert siker esetén nincs módja bűnbánatra. Biztos kárhozattal jár, ha csak valóban nem elmezavar folytán történt. Az Egyház is szigorúan bünteti, amennyiben tiltja az öngyilkosok egyházi temetését. Csak az esetben engedi meg a legegyszerűbb temetést, ha orvosi bizonyítvány igazolja, hogy beszámíthatatlan őrült volt a tett elkövetésekor. Ha öntudatlan a cselekedet, akkor Isten előtt nem képez bűnt. A tudatos és akarati tényből származó öngyilkosság mindig és minden körülmények között súlyos bűn. Még akkor is, ha az élet igen nehéz, másokra nézve is csak teher és kellemetlenség. Isten kezéből nemcsak a jót, de a kellemetlent is jó lélekkel kell fogadnunk! Tehát sem szégyen, sem gyalázat, sem hosszas és gyógyíthatatlan betegség, vagy nagy nélkülözések nem mentesítik a bűntől az öngyilkost!

Kétféle szándékkal történhet valakinek saját maga által előidézett halála: közvetlenül és közvetetten.

Közvetlenül akkor, ha kimondottan és határozottan önmaga életét akarja elpusztítani: pl. magát föbelövi. Közvetetten akkor, ha célja más a cselekvésben, de velejár előreláthatóan saját veszte is. Pl. tengeri ütközetben súlyedő hajóról az ellenség megmenti és felveszi hajójára, ahol hozzáférkőzik a minősíti raktárakhoz. Azokat felrobbantja. Elpusztul a hajó és rajta az ellenfél sok embere és értéke, de ő maga is. Itt szándéka az ellenfélnek ártani, de vele együtt ő is életét veszti.

Közvetlenül akarni saját pusztulását sohasem szabad.

Ez a tényleges öngyilkosság. — Egy kivételt említenék az erkölcsstanítók. Ha az állami törvények szerint valakit gónoszsága miatt halálra ítélnék és az ítélet végrehajtását az ítéltre bízza a hatóság. Így az illető lehet öngyilkos. Saját magának a hóhéra. Ez azonban pusztta elmélet.

Közvetve előmozdítani saját életének vesztét elégséges ok fennforgásának esetén nemcsak szabad, de vannak esetek, amikor hősi cselekedet. Így szabad háborúban veszélyes őrjáratra vállalkozni, még akkor is, ha biztos halál. Vagy ami még gyönyörűségebb példája a hősi felebaráti szeretetnek, az a Titanic hajó elsüllyédésekor történt. 1912 ápr. 12-én jégheggel ütközött össze a világ akkor legnagyobb óceánjáró hajója. Az összeütközés olyan nagy rést ütött a hajón, hogy menthetetlenné vált. Az utasok számszerint 1600-an — érthető riadalommal igyekeztek menekülni. Az utasok között volt Byles Tamás katolikus pap, aki testvére házasságának megáldására igyekezett New-Yorkba. A kétségbetű veszedelemben nyugalomra intette a fejvesztetten szaladgáló, sikoltosztó utasokat. Majd hangosan elkezdte imádkozni az olvasót. Csoportostól köréje térdeltek valláskülönbég nélkül vele mondták. Mikor a mentőcsónakot leengedték, egymásután segítette be az asszonyokat és gyermeket. Mikor figyelmeztették, hogy ő is üljön bele, mert a hajó biztosan elsüllyed, azt felelte, ha már mindenki biztosítva lesz, akkor ő is beszáll, de addig nem. És mindenki nem tudott megmenekülni, ő sem! Mások életének mentésére feláldozta sajátját. A szeretet önfeláldozó hőse lett. — Az ő célja nem a saját életének tönkretevése volt, hanem a mások megmentése. De ezzel együtt járt az övének elvesztése. „Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja felebarátaiért.“ (Ján. 15, 12-13.)

Ugyancsak szabad külső indokból az életet veszélynek kitenni, vagy azt megrövidíteni. Ilyen kellő indok az erkölcsi kényszer és erénygyakorlat.

Erkölcsei kényszernek nevezzük azt, mikor a megélhetés biztosítása kényszerít rá valakit. Példa rá a bányászok egészségtelen és veszélyes élete. Vagy az ácsok, csepepesek életveszélyes magasságokban való foglalkozása.

Erénygyakorlatból rövidíteni az életet, vagy azt veszélynek kitenni, a hősi önfeláldozásnak szépséges példája! Ilyenek például azok a misszionáriusok és apácák, akik a bélpoklosok ápolására vállalkoznak.

Merő hősieskedésből, virtuskodásból életveszélynek kitenni magát nem más, mint ok nélkül kockáztatni az életet. Tehát bűn.

Ugyancsak, vétkezik, aki fogadásból vállalkozik életveszélyes dolgokra, vagy könnyelműsködésből nem öltözik fel úgy, hogy a hidegen meg ne fázzék.

Itt felvetődhet az a kérdés: szabad-e halált kívánni magunknak és másnak?

Hogy szabatosan felelhessek, meg kell különböztetnem hirtelen haragból, meggondolatlanul kitört kívánságot, és megfontolva, akarattal kifejezett óhajtást. Az előbbi, mivel nem beszámítható, nem bűn! A második, az akarattal kifejezett kívánság lehet bűn, de történhet bűn nélkül is. Attól függ, miért kívánjuk magunknak vágy másnak a halált. Ha az ok, ami miatt kívánjuk á halált, jobb, mint az élet, vagy rosszabb, mint a halál, akkor nem bűn, ellenkezőleg bűn! Ezért szabad kívánni a halált, hogy az örök boldogságban mielőbb tökéletesen megszerethessük az Iest. Ez ugyanis sokkalta jobb, mint a földi élet! „Kívánok feloszlani és Krisztussal lenni!“ (Szt. Pál). Ugyanis szabad a halált kívánni akár magunknak, akár másnak, hogy megmenekülhessünk hosszas betegségtől, tartós és súlyos bántalmaktól. „Jobb a halál, mint a keserű élet!“ (Szentírás). Ha azonban kívánságunkat Isten nem hallgatja meg, tűrnünk kell az életet tovább.

Annak ellenére, hogy az öngyilkosság oly rettenetesen nagy és veszedelmes bűn, mégis mindgyakrabban fordul elő. Alig van újság, amelyik egy vagy több öngyilkosságot ne hozna! És ha statisztikát olvasunk, szinte kétségbeéjtő. Nagymagyarországon 1906-ban 2356 öngyilkosság történt. Csonkamagyaráországon 1926-ban 2558! Erősen emelkedő irány!

A nemzetgazdászok magyarázzák a nagy anyagi nyomorral. Az újságokból gyakran olvassuk, hogy gyógyíthatatlan betegsége kergette a halálba. Másokat a gyalázattól való menekvés vitt a pusztulásba, stb. Sok minden fél lehet hozni, de egy minden fennáll: hiányzik bennük az élő hit! Ahol az isteni Gondviselésbe vetett gyermeki bizalom uralkodik, ahol félnek a rájuk váró kárhozattól, ott az öngyilkosság sohasem szerepel, hacsak ténylegesen nem háborodott elmével! Ezt bizonyítja az is, hogy a vallásos életben zátonyra jutott református felekezeteknél

kétannyi az arány, mint katolikusoknál. Feltűnt ez I. Vilmos császárnak és megkérdezte egyik protestáns egyetemi tanárt, mi az oka? Az orvostanár azt felelte, hogy a katolikusoknál van gyónás, amelyben megtisztul a bűntudattól a lélek, míg ezt a protestánsok nélkülözik! Valóban, ahol igazi vallásos élet uralkodik, ott nem uralkodik a bűn! De ahol a felzaklatott lelkiismerethez csatlakoznak az élet különféle bajai, ott könnyen elborul a lélek ege, kialszik a hit mécsese és győz a kísértő ördög!

Szomorú példát említi fel egy fővárosi orvos. (Nánassy László Dezső: Az élet útvesztői c. munkájában, 97. oldal.) Egyik jóbarátja, aki nagyműveltségű ember volt, gyermekei előtt nyíltan beszélt Isten és a vallás ellen. Fő az úrimorál, a becsület! 21 éves fia egy napon öngyilkossági szándékból mellbelötte magát. A fiú zokogva panaszolta, mikor sebesültén a kórházba vitték, hogy a bűn tönkretette, nincs miért tovább élnie! Meg is halt. A fiú temetése után egy hétre a 18 éves lány lett öngyilkos. Levelében azt írta, hogy halálának titkát a sírba viszi. Oda is vitte, szíve alatt bűnének négyhónapos gyümölcsét, miként a boncolás megállapította. Az elhibázott nevelés bántó tudata annyira elkeserítette az atyát, hogy ő is sajátkezűleg vetett véget életének. Félév múlva az anya is követte. Így van ez Isten és hit nélkül! Pusztul az élet, pusztul a lélek!...

c) A halálbüntetés.

A legnagyobb földi büntetés: a halálbüntetés. Nagyobb jó az életnél nincs a földi javak között; ennek elvétele a legsúlyosabb megtorlás.

Épp azért, mert a legsúlyosabb, minden időben csak a különösen nagy büntényeket sújtották vele. E büntényeknél legáltalánosabban a szándékos gyilkosság, főképpen pedig a rablógyilkosság szerepelt. És ez még napjainkban is így van. E megtorló büntetést már az ószövetségben is alkalmazták. Mózes könyvében olvashatjuk: „Aki embervért ont, ontassék az Ő vére is“ (Gen. 9, 6.)

Voltak és vannak azonban tudósok, akik azt tanítják, hogy halállal sújtani még az legádázabb gonosznevőt sem szabad. Ezek után indulva, több országban eltörölték a halálbüntetést. Mikor a francia parlamentben erről tárgyalnak, nagyon szellemesen az egyik szónok azt aján-

lotta, hogy a halálbüntetés eltörlését kezdjék a gyilkosok! Azaz: ne gyilkoljanak ők, akkor nem gyilkolják őket sem. Ne vegyék el az ártatlan emberek életét, akkor az övékét sem veszik el.

A legtöbb állam törvényei fenntartják a halálbüntést. Sőt már többen azok közül is, amelyek valamikor eltörölték, visszaállították. (Ausztria.) Valóban joga van az államnak alattvalóinak élet- és vagyonbiztonsága felett úgy őrködni, hogy az eredményt kellőképpen biztosítsa. Ha az emberiességből kivetkőzöttek a gyilkosságot még azzal a tudattal is elkövetik, hogy ezzel saját életüket is kockáztatják, mennyivel könnyelműbben követnék el, ha nem kellene félniük az akasztófától vagy a villamosszék-től!?

Anyi azonban tény, hogy halálbüntetésre ítélni és azt végrehajtani csak az államfőnek van joga, és annak is csak a törvények pontos betartásán keresztül, vagyis bírói ítélet útján! Az erkölcstanítók szerint a legfőbb államhatalom is csak akkor mondhatja ki az életvesztéssel sújtó ítéletet, ha a) a bűntény valóban súlyos, b) ha kétséget kizároan biztos és ej ha bírói tárgyaláson, ahol a védelemnek is szava van, állapítják meg a bűnösséget.

Az így halálra ítélnek módot és lehetőséget kell adni arra, hogy lelkét rendezhesse. A katolikusoknál meg kell engedni, hogy gyónhassanak és áldozhassanak. E célból a halálraítélt mellé a siralomházba papot hívnak be. Utolsó kenetet a halálraítélték nem kaphatnak, mert azt csak a betegeknek rendelte az Úr, miként a Szentírásban olvashatjuk. Ha a halálraítélt megátalkodottságában a szentségeket visszautasítja, az ítélet rajta minden késedelem nélküл végrehajtható. Kárhozatáért senkit sem okozhat; Ő maga választotta szabadon, midön a bűnbánatot könnyelüsködve elmulasztotta!

Akit az államhatalom „törvényen kívül állónak“ jelent ki, — ezek rendesen a lázadások és forradalmak vezérei — azokat bárki büntetlenül megölheti. A törvény védelme alól kiveszi, ezzel halálra ítéli és az ítélet végrehajtását mindenkinék megengedi. Ezt csak rendkívüli nagy bűntények elkövetőire mondhatja ki a törvényes kor-mányhatalom.

Hatórok mentén a törvényes vámhivatalok és állami rendeletek kijátszásával árukat csempésző egyénekre a

vámőröknek rálöniök csak akkor szabad, ha ezt a legfőbb állami hatóság kötelességükkel teszi, de ez esetben is először figyelmeztetni kell, hogy álljon meg, mert lőni fognak. És ha nem áll meg, akkor úgy kell a lövést a lehetőség szerint irányítaniok, hogy halálhozó lövés helyett, sebesülést okozzon. Ezáltal a csempészést megakadályozhatja. Bár nagy kárt okoz az államnak a dugáruval való üzérkedés, de mégsem olyan nagyon, hogy halálbüntetést kellene alkalmaznia.

A népítélet vagy lincselés, amely által valami bűntényen kapott egyént a nép hirtelen támadt harajában agyonver, feltétlenül tilos. Akik benne résztvesznek, vétkeznek. Azért van a törvény, hogy a bűnöst büntesse. Ha a népítélet szabad volna, vége-hossza nem volna a gyilkosságoknak. — Ez pedig nemcsak az állam biztonságának alapjait rendítené meg és lehetőséget adna arra, hogy ártatlanok vagy legalább is halálbüntetésre okot nem szolgáltatók essenek a fellobbant szenvedélyek áldozatául.

d) Az Önvédelemből származó gyilkosság.

Mindenkinék kedves az élete! Ha jogtalan támadás veszélyezteti az életet, az önvédelemnek helye van. Ez az önvédelem azonban csak akkor történik bűn nélkül, ha kellő mérséklettel párosul. Nem árt többet, csak amennyi szükséges.

Ezen alapelveken elindulva megállapíthatjuk azokat a szabályokat, amelyek akár sajátmaguk, akár mások életének védelmére vonatkoznak.

1. A jogtalanul támadót viszont támadhatja akár a megtámadott, akár bárki más, aki a támadást kivédeni segíti. Ha ez a támadás oly erős és veszélyes, hogy más-ként eredményesen ki nem védhető, a jogtalanul támadó életét is elveheti sajátja oltalmazásában. A gyilkos merénylet ellen úgy védekezhet, ahogy tud. És ha másként nem tud, a támadót meg is ölheti. Ez azonban a végső eset, ami csak akkor alkalmazható, ha saját életét más-ként menteni nem tudja. Ha ezt nem tehetné a megtámadott, a lezüllött emberek könnyen pusztíthatnák a drága emberi életet!

Az önvédelemhez mindenkinék joga van, de nincs kötelezettség arra, hogy a magáé helyett a támadó életét vegye el. Ha tehát valaki nem tudja a gyilkos merényletet

futással, kiabálással, vagy az illető sebesítésével elhárítani, — erre csak a támadó agyonütése vezethetne — nem köteles ellenfelét megölni, feláldozhatja annak kímélésére saját életét. Nemcsak bünt nem követ el, hanem erényt gyakorol: az önfeláldozás erényét.

2. A jogos védelem nemcsak akkor alkalmazható, mikor a támadás az élet ellen irányul, hanem akkor is, mikor nagy anyagi kár másként nem hárítható el. Pl. mikor az egyik budapesti bankrablás alkalmával az idegen egyesület tiszviselője rálött a rablókra. Még akkor sem lett volna ez vétek, ha a rablók senkit sem öltek volna meg, a rabló pedig a lövés következtében életét vesztette volna. Azonban a tiszviselőnek arra vigyáznia kellett volna, hogy ne ölj meg, ha sebesüléssel is megakadályozhatta volna a rablás sikerét. — Persze ez elmélet, ami az izgalmas perceken alig alkalmazható.

3. Jogos önvédelemből származó sebesítés, vagy ha ez nem vezet eredményre: a megölés sem vétek, ha a megtámadott nő erényének megóvására sebesíti vagy öli meg támadóját. A kellő mérséklet itt is azonban arra kötelez, hogy először futással, majd kiabálással védekezzék és csak akkor sebesítsen vagy öljön, amikor már másként magát védeni nem tudja.

4. Végül szabad a jogtalan támadót — ugyancsak a kellő mérséklet szemmel tartásával — megsebesíteni, vagy a végső esetben megölni a testi épseg védelmére. Ha szabad ugyanis nagy anyagi kár elhárítása végett ezt tenni a támadóval, aminthogy szabad, miként fentebb mondtam, akkor a nagyobb értéket képviselő testi épseg védelmében is szabad.

A becsületsértést, akár szóval, akár írásban történjék, nem szabad verés, sebesítés vagy — annál kevésbbé — gyilkosság által megbosszulni. A becsület megvédésére teljesen elégséges eszköz áll mindenkinél rendelkezésére a törvényes bírósági ítéletben. Ehhez folyamodjék, ha a becsületsértést elégtételt kíván.

A már előzőleg elszenvedett verés, anyagi kár, sértés, stb. miatt bosszút állva azok okozóját leütni, megvernii, stb. már nem szabad, mivel az önvédelem esete nem ismer bosszút. Igazságát keresheti a törvény előtt, büntetést is kérhet a kár okozójára, de egyénileg és önhatalmúan ezt

nem teheti bűn nélkül. — Ez mind szigorúan vett jogszabály. A szeretet magasan e felett áll. Krisztus követői a jogról sok esetben lemondanak a szeretet miatt.

Ártatlanok megölése.

Embert ölni a legborzalmasabb bűnök egyike. Nagyon elromlott embernek kell annak lennie, aki erre vetemedik. Azonban akármennyire visszataszító is, mégis előfordul. Tárgyalunk kell róla.

Nyelvünkön az ártatlan ember életének elrablását: gyilkosságnak nevezzük. A gyilkosság tehát az ártatlan ember életének ember által történő erőszakos elpusztítása. — Ebben a meghatározásban minden szó fontos, de különösen nyomósítani kell azt, hogy az életpusztítás ember által történik. Ha más okból származik a halál, pl. állat öli meg, vagy balesetnek lesz áldozata, akkor nem gyilkosság történik, hanem szerencsétlenség adódik.

Az emberölés törtéhet szándékasan, — ez a tulajdonképpeni gyilkosság, és véletlenül, amikor akaraton kívül esik meg.

Lehet az emberölés minősített és egyszerű vagy közönséges. 1. A minősített lehet *a)* szentségtörő, ha Istennek szentelt személyt — papot — ölnek, vagy Istennek szentelt helyen, — templomban — történik a gyilkosság. *b)* A különleges kapcsolatban levő meggyilkolása, mint aminők: az apa, anya, hitves, testvér, gyermek vagy király életének elpusztítása, *c)* Rablógyilkosság, midőn zsákmány-szerzs céljából ölnek embert.

Ezekben az elsortolt minősített esetekben különleges a bűn. Nemcsak a halált okozó cselekmények képeznek különös bűnt, hanem a megsebesítések és megverések is.

2. Egyszerű emberölés az, amely a fenti személyeken kívül valakinek másnak az életét semmisíti meg.

A szándékos emberölés lehet még egyenesen, — határozott szándékkal — és közvetve akart cselekedet. — Egyenesen vagy kimondottan akkor történik az emberölés, ha a cselekedet arra a célra irányul, hogy határozott egyén vagy egyének életét tönkretegye. Közvetve pedig akkor történik, ha nem akarja ugyan valakinek vagy valakiknek az életét elrabolni, de azzal a tettel, amit művel, együtt jár az is. Pl. ha az ellenség ostromol egy erődítményt, a

lövegek által pusztítani akarja a védőkatonák életét, — ez egyenes emberölés, — a robbanó gránátok a fegyvertelen polgárok halálát is okozzák. Ez közvetve akart emberölés.

Általános irányelvek az emberölésre vonatkozólag.

1. Sohasem szabad határozott szándékkal — egyenes emberölés által — megölni az ártatlant! Még a legfőbb állami hatalom sem teheti ezt, amelynek pedig van hatalma arra, hogy a közveszélyes bűnöst halálra ítélezje. Az ártatlan ember életét kioltani senkinek sincs jogában. Isten ezt senkinek meg nem engedte, ellenkezőleg határozottan tiltotta már az Ószövetségben is, midőn mondotta: *ártatlanul és bűntelenül ne ölj!* (Ex. 23, 7.)

Ezért nem szabad semmiféle körülmények között bűntelen (— itt e szó: bűntelen annyit jelent, hogy az állami hatalom nem ítélte halálra —) embert megölni még akkor sem, ha ez sok szenvedéstől szabadítja meg. Pl. nem szabad megölni a halálos sebbel gyötörődöt vagy dühöngőt, — ha csak mások életét nem veszélyezteti — vagy a vajúdó anyát, aki biztosan meghal gyermekével együtt, még akkor sem, ha az ő halála a gyermek életének megmentését jelentené!

Aki bűnös tettével nem szolgál rá a halálos ítéletre, annak életét elvenni mindenéppen súlyos bűn, közönséges gyilkosság!

2. Megfelelő súlyos okok fennforgása esetén szabad közvetve, nem egyenesen ezt célzó akarattal, megölni az ártatlant, miként a vár ostrománál említettem. Szabad a parancsnoknak lövetni a várat, bár biztosan tudja, hogy a katonák mellett békés polgárok is veszítik életüket.

Néhány különös esetet

kell még szóvá tennem. — Bár ritkán, de mégis előfordul, hogy egyesek meghagyják a hozzátartozóknak, hogy haláluk után, mielőtt eltemetnék, szúrják át szívüket. Ezt azért kívánják, nehogy tetszhalál esetén élve temessék el őket. Kérdés: tehetik-e bűn nélkül? Az erköcstanítók erre a kérdésre egyötöntéren azt felelik, hogy a kellő és minden szorgalommal történt megvizsgálás után holtnak ítélt ember szívét a temetés előtt szabad átszúrni. Ha ugyanis szabad

eltemetni, akkor már egyszerűen holtnak tartjuk és a hullán ilyen szúrás már nem jön emberölés számba.

Nehéz szülés esetén az anya életének megmentésére szabad-e a gyermeket megölni? Orvosi körökben ez előfordulhat. Az élet sok lehetősége között ez sem kizárt. Jó, ha tudjuk, mit kíván az Isten erre vonatkozólag.

A felelet a leghatározottabb tilalom: nem szabad! A gyermek ártatlan, nem tehet róla, hogy veszélyezteti édesanyja életét, éppen azért megölni közönséges gyilkosság az orvos részéről. Igaz, az emberi törvény nem tekinti ilyenek, de Isten előtt határozottan nagy bűnt képez. Ha a szülők is beleegyeznek, akikor részükre minősített gyilkosságot jelent: gyermekgyilkosságot. Bár nagy veszteség az anya életének pusztulása és biztos vele együtt a gyermek veszte is, még sem szabad, mert mindenképen bűn. Rá kell bízni a természet rendjére, ha így következik be a halál, bár nagy és súlyos a veszteség, de nem bűn. Nagy csapás, amit el kell tűrni.

Még kevésbé szabad az anyának a fejletlen gyermeket magában elpusztítania. Borzalmas nagy bűn ez, amit nemcsak az Isten, de az államhatalom is büntet. És még akkor is bűn, ha csak pár napos is a gyermek. Az első pillanattól kezdve már ember, és elpusztítása gyilkosság. Az ártatlan vére a gyilkosok lelkére szárad!...

A párbajról

is említést kell tennem. Szomorú elferdülése ez a józan értelemnek. Ha valami miatt összekülönböznek, egymást megsértik: az igazság eldöntését fegyverre bízzák. Vagy ha az egyik fél sérti a másikat, a másik úgy keresi elvesztett becsületét, hogy párbajra hívja ki a sértőt, aki lehet ügyesebb vagy szerencsésebb és még rátetéz a sértésre: többé-kevésbé megsebesíti vagy megöli. Ezzel a sértés helyreigazult!! Micsoda pogány felfogás! Természetes, hogy súlyos bűn, még akkor is, ha egyikük sem sérült meg, mivel könnyelműen kiteszik életüket veszedelemnek és ölesi vagy sebesítési szándékuk van.

A párbajban elhunytakat az Egyház megfosztja a hívőknek kijáró engesztelő szentmisétől. Érte misézni nem szabad, egyházi temetésben sem részesül. Élete oly pogányul végződött, hogy az Egyház nem ismeri el tagjának.

A bűnön felül a Szentszéknek egyszerűen fenntartott

kiközösítéssel is sújtja az egyházi törvénykönyv a párbajozókat, még akkor is, ha csak kihív, vagy elfogad, vagy abban része van (segédek!), azt megengedi, meg nem akadályozza, ha módja és lehetősége van rá, vagy azon célzattal megy a párbaj színterére, hogy azt megnézze.

Igazi katolikus férfi semmi körülmények között párbajban részt nem vesz. Ha sértik, eltűri, vagy a bírósagnál keres orvoslást.

Nehéz kérdése e parancsnak a
háború,

ami tulajdonképpen az államok peres ügyeinek legutolsó elintézési lehetősége. Valóban legutolsó: sorrendben is, erkölcsileg is!

Kétféle háborút különböztetünk meg: támadót és védőt. Támadó az, amely által a sértésért igyekeznek elégtélt szerezni, vagy a jogtalanul elrabolt területet óhajtják visszaszerezni. Védelmi háború pedig a támadó fél visszaverését célozza.

Mindegyik háború óriási veszedelme az emberiségnek! Az a rengeteg bűn, emberpusztítás, értékrombolás és a velejáró nyomorúság, amely a támasz nélkül maradt szülöök, az özvegyek és árvák életére szakad, a sok hadirokkant, mind kiáltó bizonyítéka a háború végzetes gonoszságának. Főkép kitűnik ez azokból a borzalmas emberirtásra készült újabb és újabb gyilkoló eszközökről, amelyekről az újságokból nap-nap után értesülhetünk. És amikről még nem értesülünk! A leghatásosabbakról említést sem tesznek, hogy vele az ellenséget meglepjék! Borzalmak borzalma volt a legutóbbi világháború, amelynek rémséges következményei alatt nyögünk ma is és ki tudja, még meddig, — de milyen lehet az elkövetkező?! Még rágondolni is förtelmes! Ezerszer gondolják meg az emberi sors földi intézői, míg egyszer rászánják magukat!! (Sajnos, ismét ránk szakadt!!)

Dehát tekintve az emberi fékezhetetlen kapzsiságot és hatalmi örületet, mégis csak — legalább az elmélet szerint — a lehetőség világában van a háború. Keresnünk kell mily körülmények között foghat fegyvert egyik nép a másik ellen?

A feltételek, amelyek a háború megindítását akkor,

mikor már más megoldás nem található, bűn nélkül lehetővé teszik, a következők:

a) Valóban súlyos és igaz ok. Egyedül ilyen ok a támadó háború megindítása az olyan nagyfokú sérelem, amely kellőleg mérlegelve a háború minden borzalmát — nagyobb még ennél is. Az ilyen bántalom esetén is előzetesen elégtételet kell kérni és csak akkor szabad megindítani, ha elégtételet adni nem akar a sértő állam.

b) Ezenfelül szükséges még, hogy a sérelem orvosláshoz, illetve az orvoslás követeléséhez biztos joga legyen a bántalmat szenvédő államnak. Ha a joga ehhez bizonytalan, háborút üzennie nem szabad!

c) A fenti feltételek esetében is a háborút csak a legföbb hatalom indíthatja meg.

A katonák, akik a háborúban résztvesznek,

nem felelnek Isten előtt azokért a megölt ellenséges katonákért, akik ellenük harcoltak. De ha fegyvertelen, ellenük nem harcoló békés polgárokat ölnek, az bűnük, érte Isten előtt felelniök kell. Az egyes katonáknak ugyanis kötelességük a felsőbbség parancsát teljesíteni, mert ha nem teljesítik, mint lázadókat vagy engedetleneket föbelöveti a parancsnokság. Azt sem köteles keresni, hogy igazságos-e a háború vagy nem, mert ő ezt úgy se tudja megállapítani.

Az igaztalanul megindított vagy el nem háritott háborúban történő összes testi és lelki károkért azok felelnek Isten előtt, akiken múlott annak megindítása vagy elmaradása. Azokért a rettenés bűnökért valakinek számolnia kell! És ez nem az a bekényszerített katona lesz, aki szívesen élne otthon csendben és békében, hanem az a hatamas valaki, akitől függött a béke és a háború!... Szörnyű felelőség!... Akiknek kezébe adta Isten a világi dolgok felett az uralmat, jól gondolják meg, mikor nyúlnak ehhez a „legutolsó“ eszközözhöz!

HATODIK ÉS KILENCEDIK PARANCS:

„Ne paráználkodjál“. (Mózes II. 20, 14.)

A parancsok között — bár röviden, — de mégis szónom kell erről a kényes parancsról is. A lélekgondozáshoz hozzátartozik ennek szabatos ismerete. Ezenfelül a parancs céljának és az attól való eltérés mibenlétének megértése, az ok nélküli gyötörődő lelkek megnyugvását is elősegítheti.

* * *

Isten intézkedései szentek és bölcsék! minden, amit tesz, végtelenül szent és bölcs lényének kisugárzása. Roszszat, tökéletlent, főként bűnöset Isten nem alkothat, nem rendelhet. Tehát az sem lehet bűn, hanem szent és bölcs rendelkezés, amirol a Szentírás e szavakkal értesít benneinket: „Növekedjetek és szaporodjatok és töltsetek be a földet“. (Mózes I. 1. 28.) Isten ezt akkor mondotta, mikor a teremtés munkáját befejezve maga előtt láta az összülöket, Ádámot és Évát. Ekkor már a növények, az állatok szaporodását a beléjük helyezett teremtő erővel biztosította. Gondoskodnia kellett az emberek sokasodásáról és fejlődéséről is. Ő a teremtés munkáját csak úgy láthatta tökéletesnek, ha annak minden alkotása a fajfenntartás által biztoságot nyert. így nem kellett Istennék újabb és újabb teremtői tevékenységgel a hiányt pótolgatnia. És Isten a „növekedjetek és szaporodjatok“ kijelentésével a fajfenn-tartó erőt és képességet adta az embereknek. Leszögezhetjük tehát a tényt, hogy Istantól ered, a minden jónak forrásától ez a képesség. Lényében tehát nem lehet rossz. Sőt tekintve nemes, Isten által elérni óhajtott célját, határozottan jónak, erkölcsösnek, erényesnek nevezhetjük. Isteni gondolatot hordoz, Isten tervét szolgálja ... Szent és bölcs elrendezése az Istennék.

A fajfenntartó képességen alapul a jó Isten terve az emberiség továbbfejlődésére. A nagy célt nem alapíthatta az Úr gyenge erőkre. Oly erős és szilárd alapokra kellett építenie e szándékát, hogy azt sem pokol, sem gonosz emberi akarat meg ne dönthesse. A legerősebb és legneme-sebb erényre, a szeretetre alapította Isten e tervét. A szeretetről mondja az írás, hogy: erősebb a halálnál! Ebben gyökerezik, ebben bírja az erejét, amit letörni, elpusztítani nem lehet. És valóban sokasodik az ember a földön! Immár

kétezermillió-milliárd — ember él földünkön! Valóban bölcsen oldotta meg e kérdést az Isten!

Az eredeti bűn előtt tiszta és szent volt ez az érzés! Egészen az Isten akarata szerint történt annak megnyilvánulása. A keretet soha nem lépte át, mert az érzések teljesen az értelem irányítása szerint indultak. Az akarat csak a jót tudta kívánni.

De amikor a bűn feldúlta a lélek harmonikus rendjét, felszabadultak az alacsony ösztönök! Rattenes tusa keletkezett. Es bizony a harc mindig a jónak győzelmével végződik. Az értelem sokszor a szennedély zsákmánya lesz. Es az akarat az ösztönök rabszolgája... Veszélybe került az Isten által természetünkbe ojtott törvény. Meglazult a fajfenntartás tisztes kerete: a házasság. Attörte a gátat a szennedély szennyes áradata! A bűn tobzódik az emberek között... Ez ellen a bűnáradat ellen állította Isten e parancsot: „Ne paráználkodjál!”

Az Úr Jézus az újszövetségben a felállított keretet, a házasságot, szentséggé emelte. Nemcsak megtartotta, hanem tökéletesítette. E keretben Isten rendelése szerint működő érzések tisztességesek, erkölcsösek, erényesek. Az ezenkívül történő tudatos élvezése ennek az ösztönnek: bűn! Nemcsak cselekedetben, de vágyban és gondolatban is! — Ez a parancs egyszerű értelme!

A kísértések.

Akik a lelkiéletre törekszenek, azok akaratukban a büntől eltávolodtak. Ezzel nem sok bajuk van. De bár-mennyire előrehaladtak is a parancsok megtartásában, mégsem érezhetik magukat biztonságban. Míg a testben élünk, a kísértés veszélyétől biztonságban soha sem lehetünk. A hűséges és igaz Jóból írja a Szentírás: mivel kedves valál Istennél, szükséges volt, hogy a kísértés megpróbáljon téged. — Az Istenszeretet volt épp megindítója a kísértésnek. A több érdemet, a nagyobb szeretetet célozta.

A jóknak és istenfélöknek is készen kell lenniük a kísértésre. A kísértések között éppen nem utolsó helyen állanak a tisztálanságra ösztönző érzések. Ezeket a fajfenntartás céljából Isten adta az emberi érzésekbe. Természesek és önmagukban nem bűnösek. Oly általánosak, hogy a Szentek között is kevésről tudjuk, hogy nem kellett el-

lenük viaskodniok. És amint a Szentek e harcok között szentek lettek, úgy szentek lehetnek mások is!

De halljuk erről a Szentírásból, a Választott Edénynek, Szent Pál apostolnak szavait. A korinthusiakhoz írt második levél 12. fejezetében leírja elragadtatásait és látomásait. Tehát már a misztikus élet magaslatait járta. Maid mindenjárt ezek után írja: „És hogy a kinyilatkoztatások nagysága kevéllyé ne tegyen, tövis adatot testembe, a sáttan angyala, hogy arcomba üssön. Amiatt háromszor kértem az Urat, hogy távozzék el tőlem, de azt mondta nekem: elég neked az én kegyelmem, mert az erő az erőt-lenségen lesz teljessé.“

A tövis a testben az írásmagyarázók szerint a rendetlen vágy. Az apostolnak ez „ütött arcába“, vagyis ez részesítette fájó megaláztatásban és nyugtalanító izgatottságban. Háromszor kérte az Urat a megjelenések alkalmával és a nemzetek apostolát sem mentette meg az Úr az általános emberi érzéstől. Jézus szava szerint: elégséges a kegyelem, az a segítség, hogy ne egyezzen bele. így tiszta a lélek és alkalmas az Isten nagy adományainak befogadására.

Maga a természetes érzés, az akaratlan vágy és gondolat nem bűn. De ez nem annyit jelent, hogy alkalmait nem kell kerülni, vagy a feltámadt kísértéssel nem kell szembeszállni! Az Istenet szerető lélek teljes erejéből és minden igyekezetéből azon van, hogy a kísértés alkalmait elkerülje, és ha ennek ellenére mégis megmozdul a kísértő ösztönzés, vagy feltámad a gondolat, pillanatnyi késedelem nélkül elutasítja magától, gondolatait másra tereli és Istennek segítségét, a Boldogságos Szűznek oltalmát kéri buzgó imával. Ha így Istennek segítő kegyelmét megnyeri és teljes igyekezetét a kísértéssel szemben kifejti, úgy ellenáll, hogy lelkét semmi szennyfolt sem érinti. Bátorításul és erősítésül mondja magáról Szent Pál, de azt mi is elmondhatjuk: „Mindent megtehetek azáltal, aki engem megerősít“. A legmakacsabb kísértés is legyőzhető Isten segítségével! A legyőzés nem csak akkor történik, ha elfojtja erős akarattal a lázadó érzést és elhessegeti a szennyes gondolatot, hanem akkor is, ha ellenállása és visszautasítása ellenére tovább is megmarad az érzés vagy gondolat, de az akarat mindig megmarad az ellenkezésben. A kísértő vágyat és gondolatot állandóan kellemetlennek,

rossznak látja és minden megtesz, hogy tőle szabadulni tudjon. És még akkor sem bűn, ha az érzés ilyen elutasító viselkedése mellett továbbra is háborog. A bűn akkor történik meg, ha tudatosan elfogadja és élvezi a rendetlen óhajt és gondolatot. Más szóval, ha gyönyörködik benne!

Maga az Úr Jézus tanított bennünket arra, hogy az imádság által hogyan kell erősíteni a lelket a kísértések között! A Miatyánkban állandóan hangzik ajkainkról: és ne vigy minket a kísértésbe! Tudjuk, hogy ezáltal azt kérjük, hogy ne essünk bűnbe a kísértés által. Isten kegyelme és a határozott, erős akarat a legbiztosabb oltalom a bűn ellen.

Ne feledjük az Úr figyelmeztetését: aki nem kerüli a veszélyt, elvész abban. Ezt fejezi ki a magyar közmondás: aki a tüzzel játszik, megégeti magát! És másutt: vigyázatok és imádkozzatok, hogy a kísértésben el ne essetek! (Máté 26, 41.)

HETEDIK ÉS TIZEDIK PARANCS:

„Ne lopj!“ (Ex. 20, 14.) „Felebarátodnak se házát, se mezejét, se másféle jószágát el ne kívánjad“. (Ex. 20, 17.)

A termtő Isten földből alkotta testünket, a földhöz kötötte mulandó életünket. A föld adja a fenntartásunkhoz szükséges eszközöket. Isten minden szükséges kellékről atyai bőkezűséggel gondoskodott. És mindenek felett úrrá tette az embert. „Uralkodjál felettünk“, — mondotta Ádámnak. És az ember uralkodik mindenben. Övé a föld és minden, ami rajta és benne van. övé a tenger minden értékével, övé a levegő egész mérhetetlenségével. minden az ember!...

A paradicsomban minden közösen és osztatlanul bírtak az összülők. Szeretet, megértés töltötte el szívünket. A bűn után betört a szívbe a kapzsiság és megszületett a kötött tulajdon: az enyém! És az erős a jó vadászterületről elkergette a gyengét és védte a nála is erősebb támadótól. Úgy a védelemben, mint a támadásban segítséget keresnek. Az együtt élők, a családtagok, a rokonok, természetesen összetartanak. A nagyobb veszélyekben az egyes nyelvcsoporthoz állanak össze. És kialakul a nemzet és a

nép. Létrejönnek a határok. Határozott keretet nyer az enyém, tied! Az erősebb és ügyesebb többet foglal le, így lesz gazdag és szegény. Bővelkedő és nyomorgó.

Isten mindenkinék egyformán adta a föld javait! A különbséget a bűnös kapzsiság szülte. Kötelessége az állam vezetőinek a lét anyagi feltételeit úgy elosztani, — munkát és érdemeket figyelembe véve, hogy az igaztalan ellentétek megszünenek és az életfenntartás mindenki számára lehetővé váljék. mindenkinék megadni a magáét! Ez az alapja a társadalmi életnek! Legyen meg mindenkinék a létfenntartás lehetősége. Egyik a másikat ne tegye tönkre.

E kettős parancs értelme tehát ez: a föld és hozama közös tulajdona az embereknek; adjuk meg belőle mindenkinék a magáét, senkiét igaztalanul el ne vegyük, sőt még csak el se kívánjuk!

Ez az Isten parancsa! Aki megséríti, vétkezik! De ez egyúttal az állami törvénynek is alapja. Aki bizonyíthatóan vét ellene, bűnhódését nem kerüli el! A társadalmi elrendezettség jósága azon múlik, hogyan valósítják meg ezeket az alapelveteket?! A jó és tökéletes államrendszerben mindenkinék megvan a maga tiszteességes megélhetése. Ezzel ellentétben minél nagyobb tömegek nyomorognak, annál kiáltóbb a hiba az állam törvényeiben, vagy azok végrehajtásában. Az állambölcsék dolga, keresni a jobbat, az igazságosabbat.

Az igazság.

Már a régiek is hangosan hirdették, hogy az igazság az állam alapja. Ebből kifolyólag tartották: inkább vesszen el a világ, mintsem igazságtalanság történjék. Ez ugyan nem helyes fogalmazás, mert akkor éppen nem vesz el a világ, ha az igazság uralkodik, hanem inkább az okoz katasztrófát, ha az igazságtalanság lesz úrrá. Igazság nélkül nincs nyugodt élet... Igazság legyen a nemzeti vagyon elosztásában, igazság a közteherviselésben! Igazságos legyen az államhatalom az alattvalók iránt. Igazságosak legyenek az alattvalók az állammal szemben. És igazság vezesse az alattvalókat egymás között. E három utóbbit foglalja magában az igazság három faját, amelyek: az osztóigazság az állam igazsága az alattvaló iránt; és kölcsönös igazság, amely az alattvalókat kötelezi egymás között; a törvényes

igazság, mely az alattvalókat köti a közérdek, az államhatalom szolgálatára a törvénykeretein belül. E parancsban kapcsolatban főként a kölcsönös igazsággal foglalkozunk. Már most megjegyzem, hogy a kölcsönös igazságot meg sértő, — aki felebarátját bármiképpen megkárosítja, — nemcsak vétkezik, de egyúttal azt a kötelességet is magára veszi, hogy az *okozott kárt jóvá is kell tennie!* Nem elég tehát, a bűnbánat alkalmával meggyónni a vétket, hanem a bocsánathoz szükséges a kár jóvátétele is! Nemesak az erkölcsi rendet sérti, hanem az anyagi dolgokat szabályozó tulajdonjogot is. Nem elég tehát a töredelmes gyónás által rendbehoznia az erkölcsi rend sérelmét, amit rosszakarat tal követett el, hanem jóvá kell tennie az „enyém-tied“ megbolygatott rendjét is. Ez pedig a teljes kártalanítás által történik.

A tulajdonjog meghatározása és felosztása.

Valami felett, mint saját felett, a szabadrendelkezést tulajdonjognak nevezzük. A tulajdonjog határozza meg, hogy a tárgy kinek a birtoka. Akié a birtok, az használja, az rendelkezik vele.

A tulajdonjog is háromféle: *a) abszolút felséggrog*. Ezzel a teremtő Isten uralja az egész világot, minden élő és élettelen lényével együtt. Miként a Szentírás kifejezi: „Enyém az egész föld és minden teljessége“. (Zsolt. 49.) Korlátlan hatalom ez. Ha akarja az Úr, elpusztítja; ha akarja, bő termését adja, ha akarja, terméketlenné teszi. Senki kérdőre nem vonhatja érte. Teljes joggal az övé minden. Nagyon helyesen fogta fel az Isten abszolút felséggrogát az Ószövetség türelmes férfia: Jób, mikor nagy vagyonának teljes pusztulását és gyermekeinek katasztrófális halálát közölték vele: „Az Úr adta, az Úr elvette, legyen áldott az Úr neve!“ Isten ezt a jogát végtelen bölcsesége és szeretete szerint gyakorolja: megadja a lécfenn tartás eszközeit, csak az emberek helyesen éljenek vele!

b) Magas tulajdonjog vagy államjog. Ezzel az állam rendelkezik a közjó érdekében. A háborúról szólva mondottam, hogy az ország védelmére alattvalói életét is kockázthatja az államhatalom. A közjóért az egyéni értékeket, sőt az életet is fel kell áldozni. És ha a legföbbet, az életet kívánhatja áldozatul az ország java, mennyivel inkább a kisebbeket, az anyagi javakat! És valóban az állam

él is ezzel a jogával, amikor a közérdek ezt így kívánja. Pl. a háború alatt meghatározta az élelmiszerekből a fejadtágot, a fölösleget elrekvirálta. — Földbirtokreformot hajtott végre, e célból egyes birtoktestekről leszakított kisebb-nagyobb részeket. — Az államköltségek fedezésére adót vet ki, a beérkező árukat megvámolja, stb. Mindezt joga van megtenni éppen polgárai javára és érdekekében. De mivel az osztó igazság köti az állam vezetőit, csak úgy vehet el egyesektől valamit (földet, élelmiszert), ha kárterítést fizet érte. Ellenérték nélkül elvennie az államnak sem szabad. Ha mégis teszi, jogtalanságot követ el. — Vagy mindenkiét, vagy senkiét. Indokolt esetekben kivételek a törvényhozás hajthat végre.

c) A harmadik és leggyakorlatiasabb az *egyéni vagy privát jog*, amellyel egyesek rendelkeznek tulajdonuk felett. Ez is többféle lehet, de ezeknek ismertetése a mi célnuktól távol esik, azokról nem is szólok.

Csupán azt jegyzem még meg, hogy Isten az emberek anyagi jólétének és boldogulásának előmozdítását a politikai hatalomra ruházta, ezért az anyagi ügyek rendezése, az azokban támadt kétes és peres kérdések elbírálása teljesen annak a dolga. minden törvény, rendelkezés, határozat és ítélet e téren Isten törvényének erejével is kötelező, tehát lelkiismeretben is tartozunk hozzá alkalmazzuk. „Nincs hatalom mástól, csak Istantól. Aki a hatalomnak ellenszegül, Isten intézkedésének szegül ellene“ (Szentírás).

Aki lelkének mindenben, tehát az anyagi dolgokban is előnyét és örök üdvét keresi, az szorgos gonddal örködik mindenek felett, amik az Ő birtokában vannak. Áldozatos munkát és fáradtságot nem kímél, hogy magának és hozzá tartozóinak élete fenntartásához a szükséges anyagi eszközöket előteremtse. Szem előtt tartja az állam törvényeinek erre vonatkozó rendelkezéseit. Kétes ügyekben keresheti igazát a törvény szerint. Döntés esetén megnyugszik benne még akkor is, ha ez nem neki kedvez.

Másnak tudatosan soha kárt nem tesz. Szigorúan tartja a felebaráti szeretetnek azt az alaptörvényét, amely így szól: „Amit nem akarsz, hogy cselekedjenek neked az emberek, te se cselekedd azt nekik.“ (Máté 7, 12.) És mert tudja, hogy neki is fájna, ha mások rosszakaratúlag vagy

könnyelműségből kárt okoznának vagyonában, tehát ő sem teszi másnak.

Ezek azok az alapfogalmak, amelyek e parancs ismeretéhez szükségesek. Száraz meghatározások és rideg szabályok; de a továbbiak megértéséhez nélkülözhettek.

A tulajdon társadalmi fontossága.

Eszményi állapot volt a paradicsomban! minden közös volt... Eszményi volt a kereszténység első éveiben az a birtokközösség, amelyről a Szentírás beszél. Ideálisak lehettek, mert az azt alkotó emberek is minden ideálisak voltak. De amint csak kissé eltértek az idealizmustól, megszűnt a birtokközösség. Visszatértek az egyéni birtokláshoz. A nagy emberi társadalomban nem valósítható meg a birtokközösség, mert nem hatja át az embereket a tökéletes Isten és felebaráti szeretet.

A tökéletességre egész erejükötő törekvő szerzetesrendek közül egyesek, mint pl. Szent Ferenc rendje is, egyénileg semmiféle tulajdonnal nem bírnak, sőt még a közösségeknek, a rendnek sincs tulajdona, hanem csak használják azokat a létfenntartási eszközököt, amelyek szükségesek hivatásuk teljesítéséhez. Tehát az egyéneknek sincs tulajdonuk, hanem csak használati joguk, de ez is az elöljáró engedélyétől függ. Akkor veszi el, amikor neki tesszik, akkor cseréli ki — esetleg rosszabbra is, — amikor jónak látja. Ez az állapot üdvös és hasznos a szerzetben, de fenn nem tartható a világi életben. Isten- és tökéletes emberek szeretet nélkül nincs igazi birtokközösséggel!

Ezen hangoztatott szociális igazság mellett a leghangosabban szól az a szomorú emlékű kommün, amelyet a világháború után szenvedtünk át. Tapasztaltuk, tudjuk mit jelent: „minden a mienk“. Bűnre, igazságtalanságra nem lehet államot alapítani. A hatalmas és gazdag Oroszországból sem tudják megvalósítani. Egymásután adják fel világmegváltó elvként hirdetett szovjetdogmáikat! Az osztóiigazságot (a kormányhatalmon levők igazsága az alattvalók iránt) jobban aligha lehetne megcsúfolni, mint éppen ott! Egyik oldalon tobzódó jólét, másik oldalon százszerek pusztulnak éhen...

Az egyéni tulajdon szükséges alapja társadalmi berendezkedésünknek! Tekintve az emberi tökéletlenséget,

nagyobb veszedelmek és károk nélkül megbolygatni nem lehet. És tényleg, a civilizált polgári államok az egész világon ezen épülnek fel. minden kísérlet, amely ettől eltért, aránylag rövid idő alatt csödöt mondott. Az emberi természet megkülönöztetett sajátos igyekezettel tör a tulajdon felé. Nincs nyelv, amelyben a birtokosnévmás, az enyém, tied ne szerepelne. Az a különleges gondoskodás, amellyel mindenki a magáét óvja-védi, ellentétben azzal az érdeklődéstelen és közönyös érzéssel, amellyel a másé iránt viseltetik, azt igazolja, hogy az egyéni tulajdon természetünkben gyökeredzik, természeti törvény.

Ki ne tapasztalta volna már akár magán, akár máson azt a tényt, hogy a maga kis kárán jobban kesereg, mint a más bármilyen súlyos szerencsétlenségén. Jellemző eset történt tűzvész alkalmával az egyik faluban. A nép a határban dolgozott, amikor feltörtek a vészes lángok. Rohant haza mindenki. Akié égett, kétsége esett jajgatásba tört ki. Akiét nem fenyegette veszély, nyugodtan mondta: Hálá Isten, nem az enyém ég! Mintha csupán csak az volna kár, ha az övé égne.

A tulajdon természeti törvényen alapul, természetünkben leli forrását, ezért állami életünk hordozója. De ez nem jelenti azért azt, hogy a lehető legideálisabb. A szereteten alapuló közösség — a kommün — tökéletesebb, de azzhoz tökéletesen kialakult egyének is kellenek, ami azonban a jelen élet embereiben éppenséggel nincs meg, kivéve azokat a szerzeteseket, akik Istenért és örökké való javakért lemondanak a tulajdonnak minden földi előnyéről. Hasonlóképpen mondhatom, hogy a házasság is természeti törvényen alapul, az emberiség fejlődése és fennmaradása szempontjából elengedhetetlenül szükséges, mégis a megtartóztató tiszta élet tökéletesebb. A Szentírás és ·ζ Or Jézus példája igazolja ezt. Az Egyház ennek megfelelően az önkéntes szerzetesi szegénységet és a tiszta életet tökéletesebb állapotnak minősíti.

Az Úr Jézusról mondja a Szentírás: „Érettünk szükölködő lett, holott gazdag volt.“ „A rókáknak barlangjaik, az égimadaraknak fészkeik vannak és az Emberfiának nincs helye, hová fejét lehajtsa.“ (Máté 8, 20.) Szent Pál írja a korinthusi hívekhez: „Aki házasságot köt, jót tesz, de aki nem köt, jobbat tesz,“ (7, 38.) A házasságnélküli életen a tiszta, önmegtagadó életet érti, ami kitűnik abból

is, hogy másutt azt mondja, hogy jobb házasságot kötni, mint égni (a pokolban).

Amit a Szentírás ily világosan tanít, az a hívő lélek előtt szent igazság.

A tulajdonszerzés módjai.

A tulajdonszerzés különféle módjai azokat a jogcímeket jelentik, amelyek által törvényes tulajdonat szerezhetünk, öt ilyen forrása van a tulajdonszerzésnek: lefoglalás (találás), hozzátapadás, munka, elévülés, szerződés (adás-vétel). Bár röviden, de szólnunk kell mindegyikről.

a) Lefoglalásnak nevezzük az olyan tárgynak birtokbavételét, amely eddig senki tulajdonát sem képezte. Régente, az emberiség őskorában, ez általános tulajdonszerzési lehetőség volt. Mostanában már nagyon szűk keretben érvényesülhet. Ilyenek még napjainkban is a vadászat tárgyát nem. képező madarak, állatok. Pl. valaki stiglicet, vagy mókust fog és kalitkába zár. Ezzel a cselekménnyel sajátjává teszi azt, aminek eddig gazdája nem volt. Tőle elvenni már lopást jelent és bünt képez.

Találásnak nevezzük az elveszett vagy elhagyott dolgok meglelését. Régi értékeknek, kincseknek felfedezését is találásnak nevezzük.

Aki oly értékes dolgot talál, amelyről bizton tudhatja, hogy csak véletlen folytán veszett el, felebaráti szeretetből tartozik megőrizni addig, amíg szorgos keresés után jogos tuajdonosát felfedezi és neki visszaadja. Az állami törvények ezenfelül azt a módot is meghatározzák, amellyel keresni tartozik a gázda. A legközelebbi rendőrségnek vagy csendőrségnek kell a talált tárgyat átadni és ők keresik a tulajdonost. Vasúton vagy villamoson talált tárgyakat pedig a kalauznak, vagy állomáson szolgálatot teljesítő tisztnekkell átadni. Megtartani csak akkor szabad, ha az érték nagyon csekély. Ha a talált tárgyak gazdáját nem tudjuk megállapítani, bizonyos idő múltán — egy év — a tálaló lesz. A hatóság neki átadja. Ha az értékes tárgyat megtartja a szükséges keresés nélkül, bünt követ el és a törvény is bünteti.

Az elhajított, kelletlen tárgyat a megtaláló magának megtarthatja.

Aki kincset talál, köteles a hatóságnak jelenteni. Ha a lelet értéke meghaladja a 300 aranykoronát, akkor egy-

harmad része a kincstárt illeti. Ha a jelentést elmulasztja, büntetésként a reáeső részről is elveszi a kincstár. Az idegen területen talált kincs felerészben azé, akié a föld, amelyben a kincs volt.

b) Hozzátapadás olyan műkifejezés, amelynek értelmét csak a magyarázat világosítja meg. Hozzátapadásnak nevezzük a gyümölcsfa hozamát, az állat fiallását, a folyamkanyarulat által otthagyt meder részletét, aminek révén a földterület nagyobbá lett. Ezek a természetes tapadások, vagyis értéknövekedések.

Szorgalmi értéknövekedés: szövetből ruhát, búzából kenyereset hoz létre, vagy a terüetre házat épít. Vegyestapadás vagy értéknövekedés az, amikor a természetes és szorgalmi együtt hat. Pl. magot vet a földbe, facsemetét ültet.

c) A munka által szerezhető tulajdon, a legtermészetesebb „Méltó a munkás bérére“ (Máté 10, 10.) — mondja a Szentírás. Sőt annyira sürgeti a munkát, hogy kimondja a szigorú ítéletet: „Aki nem dolgozik, ne is egyék!“ (Tessz. 3, 10.) — Isten dologra teremtette az embert. Imádkozzával és dolgozzál — az elv, amit Isten az embertől kíván. A munka azonban nemcsak testi, hanem szellemi is lehet. Vagy egyiket, vagy másikat végezni kell. A léhaság a bün melegágya. A komoly életre komolyan törekvők igyekeznek magukat és idejüköt hasznos és tiszteles munkával elfoglalni. Nemcsak bérért, — ha szükséges az életfenntartásra, ezért is, — de lelki szempontokból is, hogy a tunyáságot, a bűnök forrását, kerülje és az időt Isten dicsőségrére jól kihasználja.

Ha a munkát sajátjában végzi, pl. saját földjét műveli, a munkának minden gyümölcse a saját tulajdonát képezi. Ha azonban máséban dolgozik, pl. felesben munkálja más földjét, akkor a termésen a megállapodás szerint osztozni kell. Ha pedig bérért dolgozik, akkor gyümölcshöz jogainc nincs, de a kialkudott bért jogosan követelheti.

d) Az élévülés: más dolgának jóhiszemű zavartalan bírása által bizonyos idő múltán létrejött tulajdonszerzés. Pl. valaki atya könyvtárát örököli, amelyben kölcsön könyvek is vannak. Ő ezt nem tudja, egyszerűen, mint sajátját tartja. Három év múltán keresi a tulajdonos, nála megtalálja. A szigorú jog szerint nem köteles visszaadni, mert tulajdonába ment át a birtoklás által. Elévült az előző tu-

lajdonos joga. Persze a szeretet azt kívánja, hogy ennek dacára az eredeti tulajdonosnak tértse vissza. A magyar jog szerint közjogi testülettel szemben az elévüléshez 6 év, telekkönyön kívüli ingók és ingatlanok elbirtoklásához magánosokkal szemben 32 év, Egyház és állammal szemben 100 év kell. Hitelüzletekből folyó kamatok elévülnek 3 év alatt, más kamatok 32 év alatt.

e) A szerződés, amelyben leginkább az adásvétel szerepel, szintén bőséges forrása a tulajdonnak. Ezek az állam törvényeinek védelme alatt állanak, érvényüket teljesen azok szabályozzák. Lehetnek szóbeliek és írásban kötöttek. Mindegyiknek teljes értéke van nemcsak a törvény előtt, hanem a lelkiismeretben is. Az így átruházott tulajdon a szerződés megkötésének pillanatában teljes érvényű, ha-csak a törvény mászt nem állapít meg. Pl. láthatatlan benső hibáért egy hónapon belül lóvásárlás alkalmával a régi tulajdonos, az eladó felelős. A törvények minden ilyen intézkedését lelkiismeretben is tartozunk megtartani.

Ezek azok a források, amelyekből a tulajdon szárma-zik. Bármelyikból is ered vagyonunk, törvényes, szabad rendelkezési jogot biztosít. Nagyon sokat szerepel a közéletben az öröklés, mint tulajdonforrás, de mivel akár a családban marad, akár másé lesz, mindegyik esetben bizonyos kikötések-szerepelnek és így a szerződések közé sorakozik. Ugyanez áll a nagyobb ajándékozásról is.

A társadalmi rend szempontjából nélkülözhetetlenül szükséges e parancsok megtartása. Ezért sürgetik az állami és isteni törvények. De nemcsak egyszerűen sürgetik, hanem az ellenvétőket meg is büntetik. Az állami törvények börtönnel sújtják, az isteni törvények kárhozattál fenyegetik.

Már most meg kell állapítanunk: M vétkezik e parancsok ellen? Általában azt mondhatjuk, aki jogtalanságot követ el; aki megkárosítja felebarátját. Károsítani pedig lehet testi épsegben, életében, — ezt tárgyaltuk az V. parancsban, — anyagi vagyonában, — ez a tárgya a most ismertetett parancsnak, — és erkölcsi értékelésében, hírnévben, amiről a VIII. parancs szól.

A különféle kártevések.

Jogtalanság vagy kártétel az anyagi javakban történhet 1. lopás, 2. rablás, 3. idegen vagyon birtoklása, 4. szán-

dékos kártevés és 5. kártevésben közreműködés által. — Mindegyikről külön kell szólanunk.

1. Lopásnak nevezzük az idegen vagyonnak a tulajdonos akarata ellenére történő titkos elvitelét. 2. A rablás ettől annyiban különbözik, hogy az nem titokban, hanem nyilt erőszakkal ragadja el az idegen tulajdonot, vagy kényeszeríti a tulajdonost annak átadására. Az elsőnél a tulajdonos nem is sejtí, hogy neki kárt tesznek; a másodiknál tudja, de nincs módja annak megakadályozására.

Az isteni törvény szerint bűn úgy a lopás, mint a rablás. A bűn nagysága az okozott kár nagyságától függ. De mert az emberek különböző anyagi helyzetben vannak, az okozott veszteség nem egyformán sújtja őket, azért a kár nagysága sem egyforma mindenire nézve. Egy nyomorgó szegény emberre nézve 1 pengő súlyos kárt jelent, míg egy dús gazdagnak 100 pengő sem jelent érzékeny veszteséget. — Ennek következtében az erkölcstanítók nem állapítanak meg egy határozott összeget a súlyos bűnre vonatkozólag, hanem általában azt mondják, hogy halálos bűnt képez akkora összegű kártétel, mint amennyi a kárvalló egy napi ellátására szükséges. Ez a vagyoni és a társadalmi állás szerint váltakozik 1—100 pengő között.

Ezen relatív, vagyis egyéni elbírálás mellett van egy abszolútaknak, általános érvényűnek nevezett elbírálás is. Ennél nem az egyéni károsodás mértéke az irányadó, hanem a társadalmi rend. Nagy bajt jelentene és nagy fellendülést idézhetne elő az, hogy ha gazdag embertől nagyobb összeget — 100 pengőnél valamivel kevesebbet — nagy lelki kár, halálos bűn nélkül lehetne elsajtítani. Szinte utat nyitna a tulajdonjog elvének felbontásához. Azért az erkölcstanítók szerint a társadalmat súlyosan fehnyegető hatása miatt kisebb összeg is elég a halálos bűn létrehozatalához. Bármilyen gazdag legyen is tehát valaki, pl. állam, vasúttársaság, stb., akitől vagy amelyektől a lopott összeg elér egy bizonyos — véleményünk szerint 30 pengő — értéket, minden egyes esetben súlyos bűnt jelent. Súlyos bűn lehet tehát a lopás vagy rablás 30 pengő alatt is, ha a károsult egy napi ellátására szükséges összeget eléri, de bárkitől történjék a 30 pengőnél nagyobb összeg eltulajdonítása, az minden esetben halálos bűnt képez.

Kivételes esetként említi fel az erkölcstanítók ez alól

az általános szabály alól a gyermek lopását szüleitől. A gyermekeknek joga van arra, hogy szülei eltartsák, az esetleges örökösdés révén valamikor — legalább részben — övé lehet a rendelkezés, épp azért, hogy lopása halálos bűnt jelentsen, kétszer akkora érték szükséges, mint az idegen egyénnek.

Az erkölcsi szabályok ezeket állapítják meg a lopásra vonatkozólag. Bűn tehát a lopás! Isten és ember előtt szégyenletes cselekedet. Az igazán katolikus, lelkével törrődő ember soha nem nyúl máséhoz. Hacsak egy gombostű érték is, de másé, maradjon a másé. A kisebbösszegű kártevés még nem súlyos bűn, de mégis bűn. És a nagy tolvajok is kis lopáson kezdték...

A jó Isten nemcsak a másvilágban bünteti a tolvajt, de nagyon sokszor már ezen a világban is. A minden nap élet nagyon sok esetet tüntet fel annak igazolására. Egyetkettőt idejegyzek! (Spirágó: Példatár.)

Powenban — Osnabrück mellett — egy falubeli ember el akarta lopni a korcsmáros hízóját. Szép csendben odalopódzott egy sötét éjjelen az ólhoz, óvatosan kinyitotta ajtaját. De alig bújt be az alacsony ajtón, a „hízó” rávette magát és irtózatos erővel szorongatni kezdte. A tolvaj nem tudta megérteni, miféle hízó lehet ez. Próbált tőle szabadulni, de sehogy sem sikerült. Már majd a lelket kiszorította belőle a nagy állat, amikor végső kétségebesében kiabálni kezdett segítségért. Amikor házbeliek a lármára felébredve az ólhoz mentek, összetört tagokkal nyöögött a marcangoló állat fojtogatása alatt. Nagy nehezen tudták kiszabadítani és így életét megmenteni. — Az történt ugyanis, hogy a korcsmáros közben hízóját levágta és a faluba érkező medvetáncoltató hatalmas mackóját az üres ólba zárta éjszakára. Szerencséje volt, hogy a medve száján kosár volt, és karmait levágták. Egyébként biztosan ott leli halálát, így is sokáig nyomta az ágyat — a szégyenen felül. És még börtönbe is került!

Egy másik eset: Kaposvárott történt 1907-ben. Varga József jómódú gazda eladtak ökreit 900 koronáért. Jól tudta ezt szomszédja, Gál Ferenc. Nemsokára ezután Vargáék elmentek hazulról, 6 éves kislányukat hagyták otthon házörzének. Mikor Gál láttá, hogy a kislány egyedül maradt, átment és rövid keresés után a pénzt megtalálta és magához vette. De mivel félt, hogy a kislány elárulja, azért

pokoli gondolattal annak elpusztítását is elhatározta. Megkérdezte a gyermeket, szeretne-e hintázni? A gyermek persze örömmel vállalkozott. Erre kötelet keresett, átvetette a mennyezet gerendáján, hurkot csinált és biztatta a kislány, hogy dugja bele a fejét. A kislány hajlandó is lett volna, de oly rövid volt a kötél és kicsike a hurok, hogy nem sikerült neki, hiába emelte fel a férfi. A kislány a sikertelen kísérletezés után azt mondta Gálnak, mutassa meg, hogyan kell. Gál felállott egy székre, a hurkot nyakára illesztette és hintázni kezdett. De egy billenésnél kicsúszott alólá a szék és ott maradt függve a kötélen. Kinos nyöszörgés után hamarosan megfulladt. Vargáék ott találták holtan. Zsebében volt a lopott pénz...

3. Az idegen tulajdon birtoklása, mint a VII. parancs ellenes cselekedet akkor áll elő, ha a nem rosszakaratúlag hozzákerült idegen jószágot nem juttatja vissza valaki a tulajdonoshoz. Pl. kölcsön kér valamit, amit nem ad vissza. A bűnt akkor követi el, amikor rájön arra, hogy vissza kellene adni és azzal a tudattal, hogy a tulajdonos most már úgy sem keresi, megtartja magának. Ez a megtartási szándék teszi a bűnt. Itt is, mint általában, érvényesülnie kell annak a szabálynak, mely azt kívánja, hogy senki vagyonát el ne sajátítsuk. Ha ez ellen cselekszik valaki, vétkezik és pedig a fent megállapított mód szerint, bocsánatosán, vagy halálosan, az okozott kár nagyságához mérten.

Hasonló eset adódik, amidőn véletlenül hozzánk kerül idegen jószág, pl. nálunk felejtettek valamit, vagy vásárlásnál több értékű kapunk, vagy a visszaadásnál több pénzt adnak. Mivel nem rosszakaratúlag történik, nem bűn, csak vissza kell téríteni a tulajdonosnak. Ha nem teszi valaki az észrevétel után, ezzel a szándékos mulasztásával vétkezik. — A becsületes kereszteny ember senkit sem károsít meg. A magáéra vigyáz, és a másét nem óhajtja...

4. Szándékos kártevéssel az vétkezik, aki tudatosan okoz másnak kárt és pedig anélkül, hogy neki magának abból haszna lenne. Pl. felgyűjtja más házát, agyonüti aprójószágát, vagy pl. a cseléd összetöri gazdája edényét... Az ilyen módon okozott kárt is jóvá kell tenni. És a bűn elbírálásánál a kár nagysága az irányadó. Ha véletlenül történik a kártevés, az isteni törvény nem kívánja a jóvá-

teteit, de az állami törvények sok esetben megítélik és akkor ki kell fizetni. Pl. ha a cseléd véletlenül összetör valamit, nem köteles megtéríteni, hacsak a szerződésnél ezt külön ki nem kötötték. A véletlenül történő esetekben nincs bűn, tehát büntetés sincs. Lelkiismeretes ember azonban a véletlenül és akaratlanul okozott kárt is igyekszik jóvá tenni, mert azért csak kár az!

5. A kártevésben való közreműködés akkor történik, midőn valaki segít mást a károkozásban. Pl. tartja a lét-rát, míg a tolvaj leszedi a fáról a gyümölcsöt. — Természetes, hogy ez is bűn.

Ismételten hangsúlyozom, hogy a mások vagyona ellen elkövetett vétséget nem elég csak meggyónni, hanem az okozott kárt jóvá is kell tenni. Enélkül nincs bocsánat! Ezért nagyon nehezen tudnak majd felelni Isten előtt azok, akik másokat megcsalnak, megkárosítanak. A földi igazságszolgáltatás keze talán nem éri el, de a mindenható Isten büntetése utóléri őket!

A jóvátétel kinek javára történjék?

Már az Ószövetségben szigorúan megkövetelte az Úr az okozott kár jóvátételét. Mózes által törvénybe adta népének: „Ha valaki kárt tesz a szántóföldön vagy szőlőben, és szabadon engedi jáoszágát, hogy legelje másét,... az okozott kárt tegye jóvá.“ (Ex. 22, 5.) Fokozottabban kívánja ezt az Úr az Újszövetségben. A szeretet alaptörvénye ugyanis azt parancsolja, hogy amit akarunk, hogy cselekedjenek nekünk az emberek, mi is cselekedjük azt nekik. Már pedig egészen világos, hogyha nekünk kárt tesz valaki, kívánjuk a jóvátételt. Tehát más is kívánja...

A jóvátétel olyannyira szükséges, hogy addig nincs bocsánat a kártevő számára, amíg legalább szándékában nincs a kár megtérítése.

Mivel ennyire fontos a szenvedett veszteség helyreigazítása, egy kissé részletebben kell foglalkoznunk azaz a kérdéssel, hogy: kinek javára történjék a jóvátétel?

1. Ha biztosan tudjuk, ki a károsult, magától érthető, hogy a kártalanítással neki tartozunk. Akinek okoztuk a kárt, annak kell visszatérítenünk. Csakhogy a dolog nem minden ilyen egyszerű és világos. Adódik többször olyan eset, mikor ismeretes a kárvallott, de vagy elköltözött ismeretlen helyre, vagy meghalt és így nincs lehetőség a

kártalanításra. Mi a teendő ilyenkor? Keresni kell az elköltözött tartózkodási helyét, és ha minden igyekezete dacára sem leli fel, vagy meghalt, az örököseknek kell juttatni. És pedig a lehetőség szerint olyan arányban, ahogyan az örökségen részük volt. Itt külön meg kell említeni egy esetet a biztosító társasággal kapcsolatban. Ha valaki másnak bebiztosított házát gyújtja fel, nem elég csak a biztosító társaságnak megtéríteni azt, amit a gazdának kifizetett, hanem a gazdának azt a kártöbbletet, amit a társaság levonásként nem fizetett meg — ez rendesen a kárnál — szintén fedeznie kell.

Ha azonban valaki a saját biztosított házát gyújtja fel, akkor neki csak azt az összeget kell a társaságnak visszaadnia, amit tőle kapott. A többletet magának okozta, viselnie kell egyszerűen.

2. Ha a károsult ismeretlen és így nincs mód és lehetőség arra, hogy a tulajdonát képező értéket visszakapja, az erkölcstanítók általános tanítása szerint valami jócéralra kell adni, vagy a szegényeknek kell kiosztani. Ügy értelmezik ezt, hogy a tulajdonos szívesebben venné, ha a dohányról tudna, pénzének jócélra való fordítását, mint a tolvaj által történt elköltését. így inkább az Ő szándéka szerint történik a pénz felhasználása.

3. Ha a károsult bizonytalan, azaz a tolvaj nem tudja biztosan, kinek a tulajdonát vitte el, akkor ha kevés (3 vagy 4) között kell keresnie a gazdát, mivel a valószínűség szerint egyformán lehet mindegyiké, arányosan szétosztja közöttük az ellopott értéket. Ha sokak között van a lehetőség, akkor nem kell keresnie a gazdát, hiszen úgysem tudja felkutatni, hanem adhatja jócélra vagy kiosztatja a szegények között.

Pl. ha a kereskedő hamis mérleggel sokakat megkárosít és ezt a bünét jóvátenni igyekszik, akkor ha állandóan ugyanazok járnak hozzá, ugyanannyival többet kell mérnie annyi ideig, ameddig a hamis mérleget használta. Ha azonban minden váltakoznak vásárlói, mint átlagban városi helyen, elegendő, ha a jogtalan hasznot jófcélra fordítja, vagy a szegényeknek juttatja.

A jóvátétel módozatai.

A fent elsortolt szabályok határozottan és érhetően megállapítják a kártevő kötelességét. De a kivitel nem

mindig ilyen világos egyszerű. Bár a jóvátétel szigorú kötelesség, de mégis lehetőséget nyújt a becsületvédelemre! Nem köteles ugyanis a károkozó a jóvátétel által magát elárulni és lopását felfedve, becsületét tönkretenni. A jóvátételi kötelezettség megenged olyan módokat és eszközöket, melyek a teljes jóvátétel mellett titokban tartjuk az idegen tulajdon visszatérítőjét.

Ezek az esetek csak akkor érvényesülhetnek, ha titkos kártevésekről van szó. A nyílt és bizonyítható esetekben a becsületet kímélni lehetetlen, éppen azért ott nyíltan intézendő el a rendbehozás. Történhet a bírói ítélet után, vagy anélkül, kézből kézbe.

A rejtett kártalanításra többféle lehetőség kínálkozik. Ha oly tárgyról van szó, amely közben használhatóságát nem vesztette el, kedvező alkalommal, esetleg éjjel, leteszí ilyan helyre — a tulajdonos udvarán vagy kertjében — ahol bizton ráakad. Ha lábasjószágot kell visszajuttatni, észrevétlénél igyekezzék a többi közé hajtani. Ha nem sikerül, vagy veszélyesnek látszik, eladhatja és az árat kell a tulajdonoshoz juttatni. Ez ellen sem lehet kifogása, hiszen egy-egy tyúkot vagy libát ő is elad.

Még könnyebb a pénztétek visszatérítése. Elváltozott írással, idegen név alatt postautalványon ott, ahol Ő ismeretlen, feladja a pénzt azzal a kísérő megjegyzéssel, hogy: ez az összeg az öné, nyugodtan tartsa meg, eredetét ne keresse. Vagy ha ezt nem akarná, még mindig van biztos mód. Ugyanis gyónása közben, amikor jóvá akarja tenni bűnét Isten előtt, megkéri a lelkiatyát, hogy a kívánt összeget, mit neki átad, a jelzett címre küldje el. A többöt a lelkiatyá elintézi úgy, hogy a bűnbánó neve sohasem derül ki. Egyébként ha bármilyen kétség merül fel e tárgy körül, á lelkiatyá készséggel áll rendelkezésére tanáccsal is, segítséggel is.

Ha valamelyik állami intézményt károsítja meg valaki, annak a jóvátétele még a legkönnyebben végrehajtható. Pl. ha a vasutat károsítja, utazása alkalmával az okozott kár összegével távolabb útra vált jegyet, mint meddig utazik. — Ha a postától tulajdonít el valamit, akkor a kár értékében vesz postabélyeget és élégeti. Ha az államot rövidíti meg valamivel, okmánybélyeget vesz és azt semmisíti meg...

Mikor történék a jóvátevés?

A kártevésnek olyan módon és olyan gyorsan kell törtennie, ahogyan csak a lehetőségből telik. Aki nagyon elhúzza-halasztja, annak az a kötelessége is beáll, hogy az elmaradt hasznót és az esetleges külön kárt, ami ebből származik, szintén meg kell térítenie. Az időre vonatkozólag tehát az az alapszabály, hogy minél előbb! így kívánja ezt az isteni törvény. Aki tehát megfelelően lelke örökked, az idegen tulajdon ellen vét és bűnét megbánva, lelkiismeretét rendezni kívánja, az minden igyekezetével azon legyen, hogy a teljes elégtételt a lehető legsürgőbben adja meg.

Ha egyáltalán nincs lehetősége arra, hogy az anyagi kárt helyre igazítsa, a gyóntató-atyától feloldozást nyerhet, de lelkében meg kell ígérnie, hogy tehetségéhez mérten igyekezni fog minden rendezni. És ha oly szegénysorba jut, hogy sohasem tudja a legjobb akarata szerint sem jóvátenni, üdvösséget nem veszít el, mert a lehetetlenség mentő körülményt jelent.

Mikor szűnik meg a jóvátételi kötelesség?

Az említett lehetetlenség esetén kívül megszűnik a kötelezettség még: ha a károsult elengedi. Pl. az úr meg tudja, hogy szolgája meglopta, és nem kívánja a kártételt azzal a megjegyzéssel, hogy többet ilyen ne történék. Továbbá akkor, ha a tulajdonossal kiegyezik. Ez esetben, ha a gazda megelégszik kisebb összeggel, a teljes jóvátétel megtörtént. Ugyancsak teljes jóvátételnek számít az állami törvények szerint a csődbejelentés, amikor javait a hitelezőknek és károsultaknak átengedi. Ez az utóbbi azonban lelkiismeretben nem szünteti meg véglegesen a kötelezettséget a jóvátételre, mert ha később változik a helyzete, rendelkezik megfelelő anyagi eszközökkel, a kötelezettség feléled és vétkezik, ha nem tesz neki eleget.

Ezekből látszik, hogy rossz üzlet a lopás és csalás! Nemcsak hogy bűnt képez, hanem még hasznát sem látja, mivelhogy vissza kell származtatnia tulajdonosának. A lelkiismeretre valamit is adó egyén soha nem nyúl máséhoz ...

Nincs bocsánat kártérítés nélkül!

A kártérítés kötelezettségének teljesítésére érdekes példát beszél el Ligouri Szt. Alfonz. Egy gazdag ember, akiről az a hír járta, hogy vagyonát tisztességtelen úton szerezte, súlyosan megbetegedett. Karján üszköös sebe volt, amelyből vérmérgezést kapott. Halála rövid idő kérdése volt. Papot hívtak hozzá. A pap kijelentette előtte, hogy csak úgy oldozhatja fel, ha az igaztalanul szerzett vagyont visszaadja azoknak, kiket megcsalt. A beteg erről hallani sem akart.

— Gyermekaim, feleségem akkor koldusbotra jutnak, — mondta nagy aggodalommal.

A pap mindenképen segíteni akart a szerencsétlen lelkén, ezért cselhez folyamodott. Megkérdezte, mi is a baja? Üszköös karját elője tárta a beteg...

— Oh, hisz ez nem komoly baj! Ezen könnyen lehet segíteni. Élő emberi testből zsírt kell ráégetni és biztosan meggyógyul. Van az ön családjában valaki, aki ezt az áldozatot meg fogja önért hozni.

A beteg nagy reménykedéssel hívja gyermekait és elmondja, mit mondott a pap. Kéri őket, hogy valamelyikük, aki legjobban szereti, égesse meg a seb felett a kezét, hogy egy kis emberzsír csorduljon a sebre. Szörnyülködve tilta-kozik mindegyik. Hívja feleségét. Hasonlóképen ő is. Erre megszólal a pap:

— Látja, Uram, gyermekai, felesége 5 percig sem hajlandók magukat égetni az ön érdekében, ön pedig az örök tűzbe akar kerülni miattuk!

E szavakra összerezzen a beteg és így szólt: Uram, megnyitotta szememet, meggyónom és minden visszatéríték.

Úgy is tett. Családja szegény lett, de ő bűnbocsánatot nyerve lépte át az örökkévalóság küszöbét (Spirago).

Egy másik eset: Egyik trieszti banktól 342.000 koronát loptak el 1914-ben. A nyomozás eredménytelenül végződött. Még ugyanazon évben P. Márk kapucinus szerzetestől levelet kap a bank igazgatósága, hogy sürgősen látogassa meg. Az igazgató nagy kétkedéssel fölmegy. A Páter egy csomagot tesz elője és kéri, hogy bontsa fel. Megteszi. Az igazgató nagy meglepetésében először haloththalvány lett, majd örömkönnyekben tört ki és hálálkodva borult a szerzetes vállára. A csomagban ugyanis az elrabolt összeg

hiánytalanul megvolt. Az igazgatónak arra a kérdésére, hogyan jutott hozzá, elmondotta, hogy egy külföldi pap-társa küldötte hozzá. A tolvaj meggyónt és a pap nem oldozhatta fel csak úgy, ha az okozott kárt jóváteszi. Az eredmény a pénz visszaküldése lett... (Kat. Nevelés 1919.)

NYOLCADIK PARANCS.

„Hamis tanúságot ne szólj felebarátod ellen!“

Nagy adománya a jó Istennek, hogy beszélni tudunk! Közölhetjük gondolatainkat, kifejezhetjük érzéseinket! Csak akkor vesszük észre, milyen nagy kincs, ha valami szerencsétlenség által elveszítjük.

De mint minden adománnyal, így ezzel is mennyi visszaélés történik! És a visszaélés következtében mennyi bűn, baj, keserűség származik. A bajok elkerülését és az előnyök nyugodt bírását akarja biztosítani e parancs, mely a nyelv fegyelmezését célozza.

Nagy lelkierőt és önfegyelmet kíván. Miként a Szent-írás is mondja: „Aki szavában nem hibáz, tökéletes férfiú“ (Jakab 3, 2.). De ki az, aki annyira tökéletes? Ki tud így uralkodni érzelmein, ki tudja így féken tartani gondolatait, hogy a nyelvhibáktól ment marad?! Bizony nagyon igaz, amit Szent Jakab apostol az idézett helyen mond: „Sokban vétünk mindnyájan“. Megszelídíti az ember a madarakat, vadállatokat, még a kígyót is — (kígyóbűvözők) —, a nyelvet azonban nem tudja megfékezni. „Nyughatatlan rossz az, tele halálos méreggel“. — Nagyon is igazat kell adnunk az írásnak, ha arra a sok rosszra gondolunk, amik a nyelv által jöttek létre... Pedig ugyancsak Szent Jakab apostol írja: „Aki magát vallásosnak véli és nem fékezi nyelvét, hanem megcsalja önszívét, annak vallásossága hiábavaló“ (Jakab 1, 26.) Súlyos szavak, komoly gondolatokra készítetnek. Egész vallásosságunk: ima böjt, misehallgatás, gyónás, áldozás mind-mind hiábavaló, ha nyelvünkre nem vigyázunk!

* * *

E parancs által tiltja Isten elsősorban a hamis tanúságot, másodsorban a hazugságot, felebarátunk becsületének kisebbítését, az Iránta való tiszteletlenséget. De megköve-

teli az igazmondást! Hogy tehát teljesen kimerítő ismertetést adjak, tárgyalnom kell 1. az igazmondásról és szótartásról, 2. a hazugságról, 3. a megszólásról és rágalmazásról, 4. a sértésről és gyalázásról, és 5. titoksértésről.

1. Az igazmondás és szó tartás.

Már a régi pogányok is nagyrabecsülték az igazmondást. Epaminondásról nagy dicséretként írták, hogy annyira szerette az igazságot, hogy még tréfából sem hazudott. Aquinói Szent Tamás életírói írják, hogy diák korában egyik társa hirtelen megszólította: nézd ott repül egy ökör-csoda! Tamás gyanútlanul odanézett és társa jót nevetett rajta és mondotta: hogy tudtad ezt elhinni! Tamás azt mondotta: inkább elhiszem, hogy az ökör-csoda repül, minthogy egy kereszteny hazudik. — Ligouri Szent Alfonz még ügyvéd korában egyik pöre alkalmával, hogy ügyét diadalra segítse, önkéntelenül hazugságba keveredett. Ott-hon szokása szerint elővette a Szentírást és olvasni kezdett. Alig olvasott egy pár sort, mikor e szavakhoz ért: a száj, amely hazudik, megöli a lelket! (Bölcs. 1, 11.) Eszébe ötlött délelőtti hazugsága, elgondolkodott a nagy lélekveszedelmről, amely a világban fenyegette. Otthagya fényesnek ígérkező pályáját és az Egyház szolgálatába lépett. Érzékeny lelke megsejtette az élet forgatagában lappangó sok veszélyt, hogy biztosítsa magát ellenük, minden elhagyott és követte Krisztust...

Az igazmondás erkölcsi erény. Isten előtt kedves, érdemszerző cselekedet annak gyakorlása. Az erkölcstanítók meghatározása szerint az az erény, amely az akaratot arra indítja, hogy a szó és cselekedet a benső meggyőződéshez igazodjék. Úgy beszéljen és cselekedjék, ahogy az igazsághoz mérten a lelkismerete diktálja. A képmutatást és farizeust zárja ki. Az egyenes jellemet sürgeti...

De bármilyen szép és jutalomraméltó is az igazmondás erénye, mégis kell, hogy az okosság és megfontolás kísérje. Elképzelhetetlen zűrzavar és kellemetlenség ural-kodna az emberek között, ha minden napfényre kerülne, minden titok kipattanna. Az erények célja az erkölcsök nemesedése, az Istenhez való hasonulás előmozdítása. Ezekkel éppen ellentétes hatások keletkeznének, ha senki titkot nem tarthatna. Az okosság erénye szabályozza az igazmondást. Mindent meg kell őszintén az igazság szerint

mondani, ami másoknak hasznára van, de okosan rejteni kell azt, ami kárral (testi vagy lelkei) jár. Vagy másként ezt így fejezhetjük ki: ami a szeretetet szolgálja, azt szóval és cselekedettel kifejezzük, de ügyesen elpalástoljuk azt, ami a szeretetet sérti. Ilyen kérdésékre nem adunk választ.

A szabályt így könnyen megállapíthatjuk és megértetjük, de a gyakorlati alkalmazása bizony nagy megfontoltságot és ügyességet kíván! Aki igaz lélekkel törekszik előrejutni Isten-szeretetének fönséges útján, az állhatatos kitartással azon van, hogy ezt a nehéz és küzdelmet igénylő erényt is elsajátítsa. Fárasztó, meredek az az út, amelyen Krisztus után haladnunk kell, de gyönyörűséges, ha mindennek dacára célhoz érünk rajta.

Szent Ferenc atyánk életében olvashatjuk ennek szép példáját. Testvérei titkon megfigyelték elragadtatásait. Kíváncsian kérdezték, mit közölt vele az Úr? A Szent csak ennyit mondott: „Hagyátok meg nekem az én titkamat“. Nem olyanokat jelentett ki neki az Úr, amely az Ő lelkielőmenetelüket célozta, hanem kizárolag a Szentre vonatkoznak, ezért nehogy dicsekvés, vagy hiúság legyen benne, egyszerűen elhallgatta. — Ezt mi is követhetjük a hétköznapi dolgokban. Ha olyasmit kérdeznek tölünk, amit az okosság vagy a szeretet sérelme nélkül ki nem mondhatsunk, egyszerűen kitérünk a válasz elől. Viszont ha ilyen hátrányokkal nincs összekötve, őszinte nyíltsággal megmondjuk az igazságot.

A szótartás,

vagy másként hűség pedig olyan erkölcsi erény, amely áz akaratot arra ösztönzi, hogy szavunkat megtartsuk, igéretünket teljesítsük.

ígéretet tenni nem kötelesség, de ha valami okból teszünk, akár jóbarátnak, akár idegennek, a megtartás már erkölcsi kötelesség. Ha az ígéretet tartjuk, erényt gyakorlunk, ha megszegjük, hütlenséget követünk el. A hütlenség a jellemszilárdságnak hiányát jelzi. Aki lelkének él, könnyelműen nem tesz ígéretet, de amit megígér, azt akármilyen áldozatába kerül is, megtartja. Besületszóra ígérní, esküszerű jelleggel bír.

A világi felfogás szerint is becsületbevágó dolog a szótartás. A magyarnak sajátos természetében gyökerezik

a hűség és a szótartás. Történelmünk lapjain gyönyörű példáit találjuk. Íme egy a sok közül.

Ferdinánd hívei 1527-ben Zápolyai János birtokában levő Eger várát elfoglalták. Török Bálint és Bakics Pál a diadalmas ostrom vezérei Bodó Ferencnek, a vár volt vitéz kapitányának becsületszavát vették, hogy nem szökik meg. Erre szabadjárást engedtek neki. Karácsonykor meghívták asztalukhoz. Eger hires bora megtette hatását. Mindnyájan eláztak. Csak Bodó Ferenc hű szolgája maradt józan. Két lovat tartott útrakészen. Eszméletlen gázdáját egyikre rákötözte, másikra maga pattant fel és Gyöngyösig meg sem álltak. Itt magához tért Bodó. Této-vázás nélkül kocsit fogadott, visszahajtott Egerbe, ahol már az egész környéken kerestették. A szavának álló vítezt később bemutatták Esztergomban Ferdinádnak, aki szabadon akarta bocsajtani azzal a feltétellel, hogy pártoljon hozzá. Bodó ezt is visszautasította azzal, hogy Zápolyainak hűséget ígért, amit meg nem szeghet. Inkább szenved és elpusztul a börtönben, mint becstelenül él jómódban és kényelemen. Ferdinánd erre a bécsújhelyi börtönbe zárratta, ahol néhány év múlva elhunyt.

A hazugság.

Az igazmondással ellentétben áll a hazugság. Aminő szép és dicséretes sajátsága az emberi léleknek az egyenes jelemből származó igazmondás, époly visszataszító és elítélésre méltó a hazugság. Pedig milyen általánosan elterjedt vétke az embereknek! Amennyire irtóznak tőle a valóban lelküknek élő buzgó lelkek, épp annyira megszokottnak, sőt szükségesnek tartják azok, akik törekvéseikkel és vágyaikkal a mulandóságba, a földi életbe temetkeznek. Ez utóbbiak azt tartják, hogy hazugság nélkül nem lehet boldogulni. Ügyesen hazudni, az érzelmeket, gondolatokat a szó és a külső kedveskedés és hízelgés mázával bevonni, a társadalmi illem és műveltség elengedhetetlen kelléke, az érvényesülésnek, a megkedveltetésnek nélkülözhetetlen feltétele. Valósággal életbölcsleti rangra emelik a finom-kodó hazudozást! Bizony szomorú tünete ez napjainknak! Ez szünteti meg a meghitt és bensőséges bizalmat, ez teszi nagyon sokszor zárkózottá még az egy munkakörben előket is egymás iránt.

A szavakat így nem az igaz meggyőződés, hanem az érdek irányítja. Valamit eltakarni, egyet-mást a valósághoz hozzáadni, vagy esetleg ellentéteseket állítani csak éppen azon fordul meg, mit kíván az érdeke! Vagy mit diktál a szenvedélye, szeszélye... És ki tudná felmérni azt a sok bűnt, bajt, mit ez létrehoz!? És nemcsak azok szenvednek, akikre a hazudozó mérges nyelvét öltögeti, hanem lassankint ő maga is bajba kerül. Egyszer mégis csak rajta veszít. Kisül róla, hogy minden második szava hazugság. Vagy: beszédében csak a kötőszók igazak ... Akkor az emberek leszámolnak vele, kerülik, mellőzik... Panaszkodhat azután, hogy nem érti, mi törtéhetett, bizalmatlanok lettek vele szemben ...

„A rossz fa, rossz gyümölcsöt terem!“ Nem lehet becsületet, boldogságot hazugságra, vétekre alapítani... Istennel az igazság Istene, csak azokkal van, akik az igazságban élnek...

De lássuk, mi tulajdonképen a hazugság?

A hazugság: meggyőződéssel ellenpéldák, amelynek célja más félrevezetése. Ez a meghatározás, amit az erkölcsstanítók adnak. Azért írják: meggyőződéssel ellenpéldák, mert az igazságot mindenkinél a saját meggyőződése szerint kell megvallania. És nagyon könnyen lehetséges, hogy ez a meggyőződés téves, nem füredi az igazságot. Neki mégis kötelessége, hogy úgy mondja, ahogy Ő tudja. Ha tudása szerint mondja, nem hazudik még akkor sem, ha valójában el is tér szava az igazságtól. Ez esetben azt mondjuk, hogy téved. És ez vétket nem képez. De ha mást mond, mint amit meggyőződése diktál, akkor hazudik.

A hazugság céljaként a meghatározás a félrevezetés állapítja meg. A hazudozónak tényleg azt a célja, hogy az igazságot, a való tényt palástolja és hallgatóit más meggyőződésre vezesse. Az igazsággal ellenkező tudatra vigye. Akár haszna van a félrevezetésből, akár nincs, hazug szavai mégis ezt célozzák.

Hazudni azonban nemcsak beszéddel lehet, hanem írással és minden gondolatot kifejező jellel, sőt cselekedettel is. Pl. fejjel vagy kézzel nemet int a kérdésre, holott meggyőződése szerint igent kellett volna jeleznie. — Az iskolában a tanítónak arra a kérdésére: Ki tudja a lec-

két? Aki tudja, tartsa fel a kezét. — Ha olyan tartja fel, aki nem tudja, hazudik.

Módját tekintve a hazugság négyféléként történhet: *a)* irodaigazgatónak mond olyasmit, amiről tudja, hogy nem igaz; *b)* tagadja azt, amiről tudja, hogy igaz; *c)* biztosnak mondja azt, amiben kételkedik; és *d)* kétesnek azt, amit biztosnak ismer.

Eredményére nézve pedig 3-félé lehet: *a)* károkozó hazugság, amellyel másoknak kárát akarja a hazudozó; *b)* tréfás, amelynek célja a vidám hangulatkeltés; *c)* hivatalos vagy hasznothajtó, amely által vagy a saját vagy a más hasznát akarja elérni.

A tréfás hazugságra megjegyzendő, hogy csak az esetben bűn, ha a kedélyeskedést mások tényleges félrevezetése által éri el. Ha azonban úgy mondja, hogy abból könnyen kiérthető, hogy pusztán csak a tréfát szolgálja, minden komoly alap nélkül, akkor bűnt nem képez, egyszerűen élcelődésnek számít.

Lényegében rossz a hazugság,

azért semmiféle helyzetben sem megengedett. Mindig és mindenkor bűn. „Minden hazugság az ördögtől van, aki maga hazug és a hazugság atya.“ (Szent János 8, 44.) önmagában véve a hazugság mindig bocsánatos bűn. Halálos bűnné csak akkor válik, ha következtében valakinek súlyos anyagi vagy erkölcsi kárát előrelátva mondja M. PΓ. hazugság által valakit börtönre ítélnek, vagy jogos követelést hazug vallomás révén nem ítéл meg a bíróság. Ez esetben a hazugember halálosan vétkezik, mert a börtön is, meg az összeg is, amit elveszített a felebarátja, súlyos kárt jelent. (Ez már a VII. parancs ellen van, és jóvátételre is kötelez!)

Kétjelentésű szavakat

használni, még akkor sem bűn, ha valaki a hallgatók közül nem abban a jelentésében érti, amelyben a beszélő; minden össze csak az a szükséges, hogy az ne ok nélkül történjék. Pl. ha valakinek Gróf a vezeték neve és bemutatkozásul mondja: Gróf vagyok! Természetes, hogy helyesen mondta, még akkor is, ha valaki úgy érti, hogy méltóságára és társadalmi helyzetére nézve gróf. Ugyanígy a többi két-

jelentésű szavakkal: Pl. Pap, Király, Kovács stb. vezeték nevek esetében.

Észbeli fenntartás.

Az igazságnak teljes és nyílt kifejezését bűn nélkül leplezni lehet az észbeli fenntartás által is. Bár ennek megértése kissé nehéz, de ahogy a lehetőség adja, megkísérlem magyarázatát adni. Észbeli fenntartásnak nevezzük azt a gondolati cselekvést, amellyel a beszélő elhallgat valamit, aminek következtében más értelmet nyernek szavai. Példa talán jobban megvilágítja! Szent Athanázt üldözték az ariánusok a Níluson. Hajóját már majdnem elértek, mikor egy kanyarulatnál a szent visszafordult és üldözőivel szembe eveztetett. Mikor hajóik találkoztak, átkiáltottak az üldözök: Messze van-e Athanáz? Athanáz válaszolt: Nincs messze! — A teljes igazság az lett volna, ha azt mondja: Én vagyok! Ezt gondolatában visszatartva válaszolt a kérdésre! Igazat mondott, de nem a teljes igazságot. — Vagy mikor a gyermeket helytelenül tiltják a szülők a templomból és Ő mégis elmegy. Otthon kérdezik: Hol voltál? A teljes igazság az volna: a templomban. De ebből sok kellemetlenség származna, aminek elkerülése végett ezt mondja: Szabóék felé voltam. (Szabóékhöz közel van a templom!) Igazat mond, mert tényleg azok felé volt. Ez nem hazugság, nem bűn, mivel egy kis utánagondolás által felfedezhető benne az igazság!

Az az észbeli fenntartás, amelyben a való igazság semmiképen fel nem lehetső, közönséges hazugság és bűn. Pl. valakit kérdeznek, látott-e már tengert? Rámondja: igen! Utána gondolva: a térképen! Ez semmiben sem különbözik a hazugságtól.

A kereszteny lélek őszintén felel, ha olyant kérdeznék tőle, amit megmondhat. De vagy hallgat, vagy kitér a felelet elől, ha olyant kérdeznek, amit meg nem mondhat.

Tisztelet és becsület.

Általános nagy emberi értékek: a tisztelet és becsület! Elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy egymásközött zavartalanul élhessünk. Alapját képezik a bizalomnak és szeretetnek. Érthető tehát, hogy Isten törvénye szigorúan óvja és védi. Tiltja azoknak nemcsak elrablását, de kisebbítését is.

Bár az emberi gyarlóság révén hiba és bűn nélkül nincs ember, mégis kötelességünk szeretetből kifolyólag oltalmazni egymás jó hírnevét, védelmezni becsületét. Ha pedig mégis történt valami ellene, keresni kell a módját a jóvátételnek. Tárgyalunk kell tehát, miben áll a tisztelet és becsület? Mivel vétünk ellene? És miképpen kell a sértést jóvátenni?

Mi a tisztelet? Általában azt tanítják az erkölcstanítók, hogy a tisztelet: mások jó tulajdonságairól alkotott vélekedésnek külső kifejezése. Pl. előzékenyen köszöntjük, vagy köszönését kedvesen fogadjuk, vele kezet fogunk, udvariasan társalgunk. Ezek a külső jelek fejezik ki azt a tiszteletet, amit iránta érzünk.

Mi à becsület, vagy jöhírnév? Az a közfelfogás, amit valakinek egyéni értékéről, beszédben — az illető távollétében — hangoztatnak. Cselekedeteinek, tehetségeinek értékelése, ahogy az a közszájon él.

A tisztelet tehát akkor nyer kifejezést, ha az illetővel személyesen beszélünk vagy érintkezünk, a becsület, vagy jöhírnév az az értékmérő, amit hátamögött adunk felebarátunkról.

A tisztelet és becsület alapját bizonyos kiválóságok, egyéni előnyös adottságok szolgáltatják. Ezek lehetnek természeti és erkölcsiek.

Természeti: gazdagság, előkelő származás; fiatalság, szépség, egészesség, okosság, ügyesség, művészeti tehetség, írói és szónoki képesség stb.

Erkölcsiek: a finom, művelt lelkiségnek kifejezői, mindenki általában az erények. Pl. alázatosság, szelídség, jóság, türelem, buzgóság, engedelmesség, Isten- és emberszeretet stb.

A tisztelet és becsület nagysága ezeken alapszik. Az ellentétes fogyatkozásokon és hibákon pedig pusztul és hervad...

Nincs ember a földön és nem is volt, akiről egyöntetűen mindenki csak a jót, vagy csak a kifogásolnivalót tudná és mondaná. Még a szenteket, sőt magát az Úr Jézust is ellentétesen ítélték meg, amiként a Szentírásban olvassuk: „némelyek ugyanis azt mondták, hogy jó ember, mások pedig azt mondták: nem, hanem ámítja a népet“. (Ján. 7, 12.) Az emberek nagyon egyénien bírálják felebarátaikat és így bármilyen teljes és jó legyen is valaki,

félremagyarázható. A jót is lehet rossznak minősíten. Viszont a rosszat jónak mondhatják. Emberi véleménnyel bajos az igazságot megállapítani. Hiszen tévedni — még az ítéletben is — emberi dolog.

Ezért nagyon óvatosnak kell lennünk a rossz megállapításában. Főként terjesztésében. Biztos ítéleteket csak a jó Isten mondhat...

Ezek után érthető az az általános erkölcsi igazság, amely szerint mindenkinél joga van jóhírnevéhez. Nemcsak akkor bűn annak elrablása, ha igaztalanul történik, hanem még akkor is, ha valóban megtörtént dolgok terjesztésével teszik tönkre.

És nem is csak az élőknek sérthetetlen a becsületük, hanem ez a joguk a holtaknak is megvan. Vétkezik tehát, aki a holtak ismeretlen hibáit vagy fogyatkozásait teszi szóvá. A halottak még hozzá védeni se tudják magukat. Olcsó dicsőség öket rossz hírbe keverni!

A megszólás és rágalom.

A tisztelet és jóhírnév kétféleképen tehető tönkre. Valóban megtörtént, de nem nyilvánosan tudott dolgok elmondásával, és meg nem történt tények hazug ráfogásával. A valóban megtörtént bűnök elmondása a megszólás, vagy köznyelven a pletyka. A hazug ráfogás pedig a rágalom. Mind a megszólás, mind a rágalom ismét kétféleképen adódhat: kimondott becsületrontrási szándékkal vagy éneikül valami más célzattal. Pl. csak éppen, hogy mondjon valamit.

Mindkettő többféle módon eshetik: a rosszat nagyobbitja; olyan beállításban mondja, ami nem felel meg az igazságnak; a részben ismert dolgot teljesen feltárja; rosszabb színben tünteti fel. A jót kisebbíti, rosszat magyaráz bele; hallgat, midőn másokat dicsérnek stb.

Mind a megszólás, mind a rágalom beleütközik az Istent parancsába, tehát bűn. És pedig, ha a becsületsértés súlyos, a bűn is az. Ha a becsületben kisebb kár esik, bocsánatos bűnt alkot.

Súlyosabb elbírálás alá esik az, aki többek jelenlétében árt más becsületében, mint az, aki csak egynek mondja el. Ha az az egy olyan komoly, előreláthatólag senkinek nem adja tovább, akkor könnyen mentesülhet a halálos bűn alól, főként ha panaszkodva, vigasztalást keresve mondja

el mások hibáját. De ennél nagyon vigyázni kell, mert könnyen lehet az emberekben csalódni...

Hibát és bűnt csak akkor lehet és szabad elmondani, ha a hibázónak megjavítását célozza. Tehát csak azoknak, akik javítani tudják és előreláthatólag akarják is.

Még közismert és nyilvánosságra jutott hibákat sem szabad tovább terjeszteni, ha azok idő múltán részben feledésbe menték és elkövetőjük azóta megjavult.

Hallgatni sem szabad

megszóló beszédet. Akinek jelenlétében ilyen körül folyik a társalgás, ha teheti, intse le a beszélőket. Ha ezt nem teheti, igyekezzék másra terelni a szót, vagy hagyja ott a társaságot. Ha egyiket sem teheti, — pl. a cseléd az asztalnál való szolgálás közben — nem vétkezik, csak a hallott megszólást ne adja tovább. Akii bár elkerülhetné és nem teszi, a megszólás és a rágalom nagyságához mértén vétkezik. Tehát halálos vétke is lehet... Aki pedig kérdéseivel és érdeklődő hallgatásával visz mást megszólásra, meg könnyebben követi a súlyos bűnt.

Jóvátételre köteles

mind a rágalmazó, mind a megszóló. Ha a pénztolvaj köteles visszaadni az ellrott összeget, úgy az értékesebb és drágább becsületet is köteles a lehetőségek szerint helyreigazítani a kártevő. Isten ugyanis a gyónásban csak akkor bocsájt meg, ha a jóvátételt megígérjük és meg is tesszük.

Nagy nehézség azonban az, hogy az így tönkretett becsületet teljesen jóvátenni alig lehet. És ami elmarad, az Isten igazsága szerint, a tisztítótűz lángjai veszik meg az elégtételelt, ha nem is a kárhozat örök kínja!

A rágalmazó köteles szavait visszavonni és kijelenteni, hogy a megtámadott ártatlan.

A megszólónak nehezebb a helyzete. Neki ügyes dicséreteket kell hangoztatnia a megrágalmazott egyénről, hogy így ami kárt az egyik oldalon okozott, a másikon jóvátegye. Jó eszköz erre még a való hibák kisebbítése is.

A felebaráti szeretet által Isten megkívánja, hogy a bűnét jóvátenni igyekvőnek megbocsássunk. Sértését elfelejtjük. Ha Isten megbocsájt az őt megbántónak, mennyivel inkább kell nekünk egymásnak őszinte igaz szívvel

megbocsájtanunk. „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek“.

A jó keresztény léleknek elve: senkit meg nem bán-tani! Az őt érő bántalmakat alázatosan és szelíden elviseli, a megbocsájtást keserűség és visszaemlékezés nélkül meg-adja ...

A becsületsértésről.

Már az átlagos emberi műveltség és kötelező udvarias-ság is megköveteli, hogy a társadalmi érintkezésben bizonyos fegyelmetezett csisszoltság irányítsa szavainkat és tetteinket. A tiszteletlen és sértő modorú embertől mindenki visszahúzódik, a vele való társalgást a lehetőség szerint kerüli. A finom és udvarias embert mindenki szereti, vele szívesen társalog.

Amennyire taszít a durva, modortalan, annyira vonz a szavain és tettein uralkodó kiegyensúlyozott, kedves egyéniség.

Az isteni törvény tiltja a sértést, akár szóval, akár tettel történjék is az. Bűn terhe alatt kötelez a tiszteles magaviseletre embertársaink iránt.

Aki lelkével komolyan törödik, az nem elégszik meg pusztán a külsőség egyszerű szemmel tartásával — bár a világi udvariasság szabályainak eleget tesz, — hanem igyekszik bensőleg is megtartani az isteni parancsot. Tehát nemcsak a sértő és kirívó magaviseletet kerüli, hanem ér-telmi és érzelmi világától is távoltartja azt, ami sérti fele-barátja iránt a kötelező tiszteletet.

A becsületsértő tiszteletlenség megnyilvánulhat *a)* külsőleg szóval vagy tettel és *b)* bensőleg hamis gyana-kodás és vakmerő ítélet által.

a) A külső sértés,

amely a köteles tisztelet ellen történik, lenézés vagy meg-vetés kifejezését tartalmazza a jelenlevő felebaráttal szem-ben. Adódhat ez hideg számító ésszel, vagy fellobbant haraggal. És legtöbbször fékezetten haragból történik. Az életben — sajnos — számtalanszor tapasztalhatjuk, hogy a sértő, tiszteletben szavak tettlegességre ragadó durvaságok, majdnem mindenig a szenvédélyek viharából származnak. Ezért nevezik a haragot az örület bizonyos fokának.

Sértés történhet a köteles tiszteletnyilvánítás megtagadása által is. Pl. nem köszön az ismerősnek; köszönését nem fogadja; kézfogást mellőz, vagy a nyújtott kezet el nem fogadja, stb.

Ha vizsgáljuk ezek erkölcsi minőségét, a leghatározottabban azt kell mondanunk, hogy az Úr Jézus tanítása szerint, bárkivel történjék is a sértés, bűn nélkül nincs! Olvassuk ugyanis a Szentírásban: „Aki pedig azt mondja: bolond! méltó a gehenna tüzére.“ (Máté 5, 22.) A „bolond“ szó akkor még súlyos sértés volt. Ma már nem mindig képezi súlyos sértést! Ebből az következik, hogy a súlyos sértés halálos bűn! Ha tehát valaki olyan durva tiszteletlenséget követ el felebarátja ellen társadalmi érintkezés közben, ami őt becsületében erősen sérti, halálosan vétkezik. Magától érthető, hogy a kisebb sértés kisebb bűnt képezi. De sértés bűn nélkül nincs, hacsak véletlenül, akaratlan kívül nem mond vagy tesz valaki olyant, amit a másik sértésnek vesz. Ez csak kellemetlenség, de nem bűn.

Más oldalról viszont nem szabad mindenből mindenben.

A könnyen sértődő egyén rendesen beteges érzékenységeben leledzik! Vagy nagyfokú kevélyiséggel uralkodik felette ...

Aki a sértést elkövette, tartozik — a gyónáson kívül — azt jóvátenni. Aki Istenet és embert sértett, mindenből ki kell engesztelnie! Hogy az embert, a sértettet, miként kell kiengesztelnie, az a sértés módjától és fokától függ. A párbaj azonban nem módja a jóvátételnek, hanem legtöbbször még nagyobb bűn!

A tréfás jellegű sértések, pl. butácska, kis csacsi, stb., mert inkább kedveskedés, mint sértés, bűnt nem képeznek. Ugyancsak a szülők, nevelők, munkafelügyelők által használt kisebb sértő kifejezések a gyermekekre, munkásokra ritkán képeznek bűnt, mivel komoly sértést nem tartalmaznak. De legjobb ezeket is mellőzni.

Aki a sértést szenvedte, gyűlölet és bosszúállás gondolata nélkül viselje azt el. Elégtételt követelhet bíróság útján is. De vigyázzon arra, hogy sértett hiúsága által ne ragadtassa magát igazságtalanságokra! Amit az igazság rovására tesz, azzal lelkét terheli, és jóvátételre Ő is szigorúan köteles. Inkább száz sértést elvisel, mint egy igazságtalanságot elkövet. Az Úr Jézus példája szerint, az igaz

keresztény a rosszat jóval fizeti vissza. „Ha valaki megdob kövel, dobd vissza kenyérrel...“ Ez a lélek gazdagításának az útja!

b) Bensőleg vétkezhetünk a tisztelet ellen

először hamis gyanakodás által, ami akkor fordul elő, ha kellő alap nélkül gyanúba veszünk valakit.

Másodszor vakmerő ítélet által, amikor ugyancsak kellő alap nélkül a rosszat feltételezzük róla.

Mindkettő igaztalanul sérti a felebaráti szeretetet és az irántuk kötelező tiszteletet. Ezért bűn. De mivel ezek csak bensőleg történnek, külső kifejezést nem nyernek, ezért rendesen súlyos sértést nem hoznak létre és így átlagban bocsánatos bünt képeznek. Ha valaki a hamis gyanakodásnak vagy vakmerő ítéletnek kifejezést ad, akkor már rágalom vagy megszólás lesz belőle, aszerint, amint való vagy képzelt tényt mondott.

A keresztény lélek sohasem téveszti szem elől azt, amit az Úr Jézus tanít és felebaráti szeretetről: „Amint akarjátok, hogy cselekedjenek veletek az emberek, ti is hasonlóképpen cselekedjetek velük!“ (Lukács 6, 31.) Neki is rosszul esnék, ha hamisan gyanúba fognák, vagy ók nélkül elítélnék, tehát Ő sem teszi ezt mással.

Ezzel természetesen nem tiltja azt a jó Isten, hogy kellő alap fennforgása esetén ne legyünk óvatosak. Pl. ha a háznál valami eltűnik, főként többszörösen is. Egész nyugodtan figyelhetjük azokat, akikre esetleg gyanunk hárul. Csak ezt másnak, főként idegennek, ne mondjuk el. A szükséges óvatosság és vigyázat senkit nem sérthet.

E parancshoz tartozik legvégül még
a titoktartás.

A hőség erényéből következik, de a más jogának tiszteletbentartását is magában foglalja. mindenkinél jog van titkai megőrzéséhez.

Háromfélé titkot különböztetünk meg: *a)* természetes titkot, ami lényegénél fogva rejtést igényel; *b)* ígért titkot, amit már előzetesen tudtunk, de ígéretet tettünk, hogy nem beszélünk róla; *c)* reánkbízott titkot, amit titoktartás kötelezettségevel hoztak tudomásunkra.

A polgári törvények még két titkot ismernek: a hivatalos titkot (ehhez tartozik az orvosi titoktartás is) és katonai titkot. Az állami törvények mindegyik megsértését

büntetik. Súlyosabb esetben a katonai titkok elárulását, aminek hazaárulás jellege van, halállal is büntetik. Ezek alól felmentést indokolt esetben a magasabb fórumok adhatnak.

A fenti háromféle titok megsértése bűn, amelynek nagyságát a velejáró kár és kellemetlenség határozza meg. Súlyos esetékben halálos vétek!

Mások titka után érdeklődni, kutatni sem szabad! Ha vétekszámba megy a lopási szándék, amellyel valami anyagi értéket igyekszik valaki eltulajdonítani, mennyivel inkább bűn a nagyobb kellemetlenséget szerző titkok felderítésére irányuló törekvés!

A titoktartás kötelezettségéhez tartozik különösképpen a

levéltitok.

Az előzőkből már könnyen érthető, hogy a levelekben lappangó titok fölfedése határozottan bűn. Más levelét felnyitni, vagy a már felnyitottat, de rejte őrzöttet elolvasni, titoksértés! Fokozza a bűnt az így tilosán szerzett ismereteknek másokkal való közlése.

Ha véletlenül jött valakinek tudomására mások levéltitka, arról beszélni nem szabad!

Szabad azonban elolvasni más levelét, ha a barátság öszinteségében ezt egyesek egymásnak kölcsönösen megengedik.

Ugyancsak szabad a szerzeteselöljárónak alattvalói levélét felnyitni és elolvasni. Ezt maga a szabály intézi így! Sohasem szabad azonban az alattvalóknak az elöljáróknak levelét elolvasni.

Mind a levéltitkot, mind a három fentemlítettet csak akkor szabad feltární, ha azzal a köznek, vagy másvalakiknek vagyonát (egészsegét, életét) fenyegető nagy kár elhárítását szolgáljuk. Ilyenkor feltételezhetjük, hogy a titok tulajdonosa nem veszi zokon a kibeszélést.

Szabad, sőt kötelessége a szülöknek gyermekeik levelét elolvasni, míg csak önállóak nem lesznek. Ha ezt minden szülő szigorúan venné, kevesebb baj érné a gyermekeket!... A házasoknak kölcsönösen egymás levelét elolvasni nem szabad, hacsak ezt külön meg nem engedik, Titokban csak akkor szabad, ha alapos gyanú forog fenn arra nézve, hogy a családot fenyegető nagy baj és kellemetlenség akadályozható meg általa.

AZ EGYHÁZ PARANCSAI.

Az üdvözülés feltételeinek ismertetése folyamán már láttuk az Isten parancsait. Igyekeztem azok minden fontosabb és lényegesebb pontjára kitérni. Aki a leírt igazságokat szem előtt tartja, üdvösséget helyes irányban keresi.

A IX. és X. parancsról nem szóltam külön, mert ezek a VI. és VII. parancsban bennfoglaltatnak. — Teljes egészében letárgyaltuk, tehát a lélek boldogulásának alaptörvényeit, a Szentírásból felénk hangzó Atyának kíváncsait.

Az Úr Jézus szavai szerint azonban még mindig vannak újabb kötelességeink, amelyeknek megtartásától függ az örök boldogság a másvilágon és a lélek kegyelmi élete és békéje e földi életben. Ezek az újabb kötelességek az Egyház parancsai!

Könnyen adódhat az az ellenvetés: Mi jogon követelhet tölünk valamit az örökélet szempontjából bárki is az emberek között? Hiszen a lélek csak az Istantől függ! Ember és emberi intézmények semmiféle jogot nem követelhetnek maguknak a szabad és független lelkek irányításában Isten felé. Ez kizárolagosan Isten és a lélek ügye!

A válasz egyszerű! Az örök üdvösséget tényleg kizárolagosan Isten és a lélek ügye. Csak az Isten által szabott feltételek lehetnek útmutatók. Olyannyira fenségi joga az Istennek az örök boldogság, hogy abba senkinek sincs belecsölvása. Isten teremtette a lelket és mindeneket, Ő adhatja meg egyedül az országbajuthatás feltételeit.

És amikor az Egyház parancsol, vagy bármiként intézkedik, akkor nem ember és emberi intézmény szól hozzáink, hanem maga az Isten! És mivel csak az Egyház isteni intézmény a földön, csak őáltala szól hozzáink az Isten.

Nem céлом itt — a parancsok keretében — teljes alapossággal, .dogmatikailag bizonyítani ennek igazságát, de mégis hozok fel egy-két érvet annak igazolására, hogy az Egyház az Úr Jézus alkotása, általa Isten szól hozzáink.

a) Maga a józan ész követeli, hogy legyen valami intézmény az emberek között, amelyik csalhatatlan biztonsággal eligazít az üdvösség körül felmerült kétségekben! — Fontosabb ügye el sem képzelhető az embernek, mint az örökélet. És az Úr Jézus azért jött a földre, azért tűrt 30 évig szegénységet, üldözötést, ezért tanított három évig sok gáncsoskodó rosszakarat ellenkezésének dacára, azért szenvedett és halt meg, hogy minden embert üdvözítsen. És ö maga is tapasztalta, mennyi a megnemértés, félreértes még a készséges jóindulatúak között is. minden gyönyörű tanítása, példája, sőt csodái ellenére is földi életében alig téritett meg 150—200 embert. Sőt még a megtértek közül is szakadtak el tőle! (Júdás, az apostolok közül.) A legvilágosabb és legérthatőbb igazságot is homályba borítja az emberi ész fogyatékossága, egyéni hajlama és szeszélye. Ha írásban hagyja ezt: a szavak jelentőségét forgatja tó. Ha szóban hallja: megváltoztatva, elferdítve adja tovább. Nagyon hajlamos az ember erre. Főként, ha érdeke is úgy kívánja. A világon lévő 5000 felekezet iga-zolja ezt!

Mi lett volna az emberek üdvösségevel, ha szabad pré-dára kapják az Úr Jézus tanításait? Már a második nemzedékben egyetlen igazsága sem lett volna biztos! A továbbiakról ne is beszéljünk. Kárbaveszett volna élete, halála!

Ő a mindenható és bölcs Isten ezt nem engedhette! Tervét, szándékát nem gátolhatja az emberi gyengeség és rosszakarat. Kellett, hogy alkossan valami biztonsági intézményt, amelyik az ő mindenhatóságának védelme alatt, minden idők minden embere számára teljes épségében fenntartja az üdvlehetőséget. Megőrzi és terjeszti a hitet, közvetíti a *segítő* kegyelmeket.

De nemcsak az összemberiség szempontjából van szükség egy ilyen isteni biztonsági alkotásra azon célból, hogy megismerjük a sok felekezet közül, hol az igazság, a krisztusi tanítás a maga eredeti tisztaságában, hanem annak az intézménynek beléletében, a lelki igények kibontakozásában is kell egy csalhatatlan irányítónak lennie, amelyik a helyes irányban haladókat megnyugtatja, a tévedésbe esetteket idejekorán figyelmezteti a veszélyre. Gondolunk az egyháztörténelem küzdelmes századaira... A sok eretnekség között csak az Isten ereje őrizte meg az

Egyházat. Még az áldozatosan és szomjasan Isten-kereső lelkek is hányszor tévútra jutnak!... Csak egyet említek! A misztikusok az Isten-szeretet legközvetlenebb bírására, a Vele való legbensőbb egyesülésre törekszenek. Tele jóakarral és áldozattal. És mégis tévedtek közülük is. Lettek álmisztikusok, akik letértek az üdvösség útjáról.

Kell, hogy legyen egy intézmény, amely a lélek legbensőbb fejlődését is csalhatatlanul irányítja az üdvösség felé. Ha helyes az irány, Isten szavának biztonságával megnyugtat; ha téves, kétséget kizárolag mutat rá a helytelenségre!

Mennyire fontos ezt tudnunk napjainkban! A politikai, nemzetgazdasági és általában a társadalmi kérdések sck-sok vajúdó kérdései között kell, hogy legyen egy biztos útmutató az erkölcsileg helyes és jó felé!

De az újonnan nagy tért hódító és a törekvőbb lelkeket erősen vonzó misztikus irányzat mezején is szükséges a megnyugtató ítélet, vagy a figyelmeztető szó! Hányszor hallunk csodás jelenségekről! (Limpias, Neumann Teréz, stb.) Mi az igazság ezek körül? Bizony kell, hogy legyen egy intézmény, amely megőv a túlzásoktól, megtart a hit igazságaiban. A magán „kinyilatkoztatások“ és „jövendölések“ ingoványai között is csak ez az isteni intézmény kalauzolhat el biztonságban... Csak ez határozhatja meg, melvi'k van Istantól, melyik a képzelet szüleme, vagy az ördög incselkedése. Bizony sok a hamis ezen a téren is... Hallunk róla itt is, ott is.

Láthatjuk, hogy hová lenne az Isten által adandó emberi üdv, ha nem volna egy isteni erővel és csalhatatlanossággal felruházott intézmény annak szolgálatában.

Kell tehát, hogy legyen!... És van is! Lássuk a Szentírást.

Az Egyház alapítása.

Cezárea környékén az Úr kérdezte tanítványait: „Kinek tartják az emberek az Emberfiát?“ Mikor erre megadták a választ, folytatónak kérdezte: „Ti pedig kinek tar-totok engem?!“ Simon feleié: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia.“ Monda neki Jézus: Boldog vagy Simon Jónás fia, mert nem a test és vér nyilatkoztatta ezt neked, hanem Atyám, ki mennyekben vagyon. Én is mondom neked, hogy te Péter vagy (petra görög sző, kősziklát jelent; az

amári nyelven, amelyet az Üdvözítő használt Kefa ugyan-
csak kösziklát jelent) és e köszálon (a régi magyar nyelvben
a kösziklát köszálnak mondják) fogom építeni Anyaszent-
egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.“
(Máté 16, 31—18.)

Oly világos szavak ezek, hogy magyarázatra sem szorulnak. Van tehát Egyház, amelyen a „pokol kapui sem tudnak erőt venni.“ Csalhatatlanul őrzi a krisztusi igazságot. De nézzünk tovább, minő hatalmat és megbízatásokat ruházott reá.

a) Az utolsó vacsorán, midőn a kenyeret és bort saját testévé és vérévé változtatta, ezt monda nekik: „Ezt cselekedjétek az én emlékeztemre.“ (Lukács 22, 19.) Ezzel az áldozat bemutatására hatalmazta fel őket. Papokká szenulte az apostolokat. Egyben kötelességükkel tette az ige-hirdetést: „Elmenvén az egész világra, hirdessétek az Evangéliumot minden teremtménynek.“ (Márk 15, 16.)

b) Felruházta őket bűnbocsájtó erővel: „Vegyétek a Szentlelket! Akiknek megbocsájtjátok bűneiket, megbocsájtatnak nekik, és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.“ Minden bűnt megbocsátjhatnák Isten előtt vég-érvényes hatással. (Ján. 20, 21—23.)

c) Ugyancsak az Úr szava: „Bizony mondom nektek, amiket megkötöztök a földön, meg lesznek kötve a mennyben is; és amiket föloldoztok a földön, föl lesznek oldva a mennyekben is.“ Oldani, kötni a keleti szójárás szerint annyi, mint megengedni és eltiltani. Törvényeket hozni! (Máté 18, 18.)

Ezeket a hatalmakat az apostolok azért kapták, hogy az emberi lelkek üdvére használják! De nemcsak az apostolok korára voltak szükségesek, hanem egészen a világ végéig kell, hogy munkálják a lelkeik üdvét. Csak így lehet az Úr Jézus az egész világ Megváltója. De az Úr mondotta is: „íme én veletek vagyok a világ végezetéig.“ (Máté 28, 20.) És a Szentlélek ról hasonlóan beszél: „Én kérem az Atyát és más Vigasztalót ad nektek, hogy örökké veletek maradjon, az igazság lelkét, — az titkokat megtanít mindenre és esztekbe juttat minden, amiket mondottam Nektek.“ (Ján. 14, 16—17; 14, 26.) A hatalmak is, miket Egyházának adott, a világ végéig fennmaradnak. Az Egyházban tehát állandóan megmarad a papi (igehirdető,

szentséggiszolgáló) és törvényhozói hatalom. Mindezt a hit és erkölcs terén csalhatatlanul, tévedés kizárással gyakorolja, mert az Úr ígérete szerint: az igazság lelke örökké vele marad; „a pokol kapui sem vesznek erőt rajta.“ (Máté 16, 18.)

Bármit beszéljenek tehát a burjánzó felekezetek, az isteni igazságok Péteren, mint kösziklán alakult Egyházban vannak egyes-egyedül! Ezzel van Krisztus; ebben van az igazság Lelke, aki megtanít mindenre és észbe juttat minden, amit mondott. Tehát nemcsak az írást magyarázza isteni bizonyossággal, hanem a hagyományokat is.

Az Egyházban helyet találnak „a világ minden nemzetései.“ Jelenleg kb. 350 millió a katolikusnak száma. Szabály és törvény nélkül ennyi embert lehetetlen összettartani, a rossz hatásuktól eredményesen védelmezni. Szükséges az Egyház törvényhozói hatalmának gyakorlása. Krisztus nem hiába adta. Az Egyház gyakorolja, aminthogy a szükség szerint mindenig gyakorolta is. Egész külön törvénykönyve van. Ezekből vesszük ki az általánosabb érvényűeket.

Nálunk Magyarországon a következő ötöt emeljük ki a többi közül:

1. Az Anyaszentegyház szokott ünnepnapjait megüled.
2. Ünnepnap misét becsületesen hallgass.
3. Bizonyos napokon a parancsolt böjtöket megtartsad és a húseledeltől magadat megtartóztassad.
4. Bűneidet minden eszten-dőben meggyónjad és legalább húsvét táján az Oltáriszentséget magadhoz vegyed.
5. Tiltott napokon menyegzőt ne tarts. De bátran hozzátehetjük még.
6. Tiltott könyvet (rossz újságot) ne olvass.
7. Egyházi adódat fizesd meg. (Miként az utóbbit Amerikában be is sorozzák.)
8. Vegyes házasságot ne köss.

Bár röviden, de a következőkben mindegyikről szó-lunk. Ezeket a kötelességeket is igyekezzünk pontosan és lelkismereten megtartani! Mert Krisztus mondja: „Aki az Egyházra nem hallgat, legyen neked mint a pogány és a vámos ...“ (Máté 18, 17.)

ELSŐ ÉS MÁSODIK PARANCS.

Az Egyház két első parancsa az ünnepnapok megtartásáról szól. Magában foglalja a szolgai munka tilalmát és misehallgatás kötelezettségét. Szóval ugyanazt parancsolja az ünnepekre, amiket az Isten III. parancsa ír elő a vasárnapokra. És mivel ezekről már a szükséges tudnivalókat előadtam, feleslegesnek tartom az ismétlést.

De felmerülhet az a kérdés: miért rendel az Egyház ünnepeket?

A felelet egyszerű: azért, hogy az Úr Jézus által eléje tűzött célját, a lelkek megmentését eredményesebben szolgálja.

Az első századokban, sőt még a középkorban is nagyon gyér volt az iskolázottság. Nemcsak az egyszerű nép, hanem még a főurak is bizony kevesen jártak iskolába. Az írástudatlanság nagyon elterjedt. Nem volt ritka az a főür, aki nevét se tudta leírni. Az Egyháznak pedig kötelessége volt az Úr Jézus utasítása szerint a hit és erkölcs igazságait tanítani. Mert más mód nem állt rendelkezésére, a vasárnapok mellé rendelt ünnepeket, amikor a templomban istentiszteletre összegyűlt népnek megadhatta az oktatást. Különösen sok ünnep kellett az egyes nemzetek megtérésének elején.

Napjainkban, amikor az iskolában bő alkalom nyílik a vallásos ismertek elsajátítására, nincs szükség a sok ünnepre. De meg a nehéz megélhetés is kívánatossá teszi a több munkanapot, az Egyház ezért sokat eltörölt az ünnepek közül. A naptárban még szerepelnek mint törölt ünnepeik, de már munkatilalom és misehallgatási kötelezettség nincs ezeken a napokon.

Az ünnepek által azonban az Egyháznak nemcsak oktatási lehetőség volt a célja, hanem szent hitünk egyes igazságainak fenséges szép titkainak mélyebb átérzése és átélése is. Pl. karácsony, áldozócsütörtök, úrnapja, szepoltelen fogantatás, stb. Ha pedig szentek ünnepéről van szó, akkor még a hősi erénygyakorlatra állít példát elénk. Pl. Szent Péter és Szent Pál apostolok ünnepe, a község búcsúja, stb. Mindezek oly hatásosan nevelik bennünk az igazi vallásos életet, hogy ezt az Egyház teljesen sohasem szünteti meg.

Hogy moly ünnepek a kötelezők és melyek a töröltek, azt minden naptárban megtaláljuk. Feleslegesnek tar-tom felsorolásukat.

A lelkiéletre törekvők nemcsak egyszerűen-tartózkod-nak a szolgai munkától és törekszenek szent buzgalommal misét hallgatni az ünnepeken, hanem igyekeznek az ünnep célját lelkükben minél sikeresebben átelmélkedni és sze-rinte élni!...

HARMADIK PARANCS:

A parancsolt böjtöket megtartsad és a húseledeltől magadat megtartóztassad!

A böjti parancs nem írott törvény által, hanem az első századok buzgó híveinek szokása alapján lett kötelezővé. Az Úr Jézus példája nyomán indult el. Miként ö böjtölt, böjtöltek hívei is. De vidékek, országok szerint más és más módon. Ezért e parancsban idők és helyek szerint nagy különbözőségekről olvashatunk. És általában nagyon szigorúan tartották. Csak a legújabb időben tett az Egyház — Jórészben ugyancsak az ellanyhult szokásokhoz mérten — nagy engedményt. Napjainkban már alig maradt va-lami a régi szigorból. Az Egyház ezt is folyton enyhébbé teszi, csakhogy a büntől óvja az embereket.

Pedig a böjt úgy a testnek, mint a léleknek hasznos. Az orvosi tudomány állítja, hogy a bőséges táplálkozás, különösen a sok húsos étel, nagyon sok betegségnek létre-hozója. A reumatikus bajok szülőökául egyenesen a húst tartják. A mérsékelt táplálkozás a testre nézve is csak előnyös. A test munkaképességét fokozza, életidejét meg-hosszabbítja. A böjt idejének meghatározásában is látszik a Szentlélek vezetése. A hosszabb böjtöket az átmeneti időre helyezte, amikor a betegség legkönnyebben jöhét létre a meghűlések által. Mikor a hideg tél lassankint a tavasz enyhe napjainak ad helyt, akkor van a nagyböjt. Amikor meg az ősz mérsékelt időjárását a tél zordsága váltja fel, van az adventi böjt. (Azaz volt, mert ez most már megszűnt az enyhítések révén.) így a mérsékelt táplálkozás nem csökkenti a test ellenálló erejét, könnyebben alkalmazkodik a változott időjáráshoz. — Az Egyház előtt azonban nem ez a cél lebeg, az ájtatos hívő lélek sem a

testre tekint, mikor az Úr Jézus példájára böjtöt tart, hanem a lelkiéletet tartja szem előtt.

A bűnös ösztönökkel telt emberi test sokszor lázong a lélek ellen. Miként Szent Pál írta: „Más törvényt látok tagjaimban, ellenkezőt elmém törvényével...“ (Róm. 7, 23.) És irányító csak egy törvény lehet, vagy a test, vagy a lélek törvénye. Pedig ugyancsak a Szentírás figyelmeztetett: „Ha a test szerint éltek, meghaltok. Ha azonban lélekkel a test cselekedeteit öldöklíték, élni fogtok.“ (Róm. 8, 13.) Reánk nézve tehát életbevágó fontosságú, hogy a lélek legyen az uralkodó. Hogy ne a test ösztöne irányítsa cselekedeteinket, hanem a lélek jobb belátása, mely Isten akaratához igazodik. Ez pedig csak az önfegyelmezés, önmegtagadás által érhető el. Ezt hatékonyan szolgálja a böjt. Nem azt és annyit eszünk, amit és amennyit a test megóhajt, hanem amit és amennyit a józan ész, mely Istenre tekint, meghatároz. Így edződik az akarraterő és gyengül a test rosszrahajló ösztöne. A lélek uralmodik a test felett. — De ezen felül még a böjt lelkiismeretes megtartása által a hívő keresztyén készséges engedelmességét is kimutatja az Isten igaz Egyháza iránt, ami szintén gyarapítja érdemeit.

De egy kis penitencia sem árt a testnek! Sok tilosat megkíván; vonjunk meg tőle hellyel-közzel olyant is, ami neki jólesnék... Ezzel nem veszít a test, a lélek sokat nyer. XIII. Leó pápa szellemesen mondta: Némelyek mintha azért ennének sokat, hogy rövid életűek legyenek.

Ismeretes a karthauziak esete. V. Orbán, ki Avignonban székelt, túlszigorúnak gondolta folytonos böjtüket. Főként nehezményezte azt, hogy húst nem esznek. Arra akarta őket rábírni, hogy enyhítsenek valamit e nagy szigorúságon. A szerzetesek, hogy a pápát nézetének megváltoztatására bírják, küldöttséget meneszettek hozzá. A küldöttsgég tagjai közt a legfiatalabb 87 éves volt, a legidősebb közel volt a százhöz. Mikor a pápa látta, hogy koruk dacára milyen jó egészségen vannak, lemondott böjtenyhítő szándékáról.

A böjtnek azonban nem az a célja, hogy betegre kopáljuk a testet, vagy a munkára alkalmatlanná tegyük. Csak addig szabad a böjtöt folytatnunk, amíg sem az egészségnak, sem a munkabírásnak ártalmára nincs. Azért

az Egyház is felmenti a bojt alól a betegeket és az erős testi munkát végzőket.

Hogy mikor és hogyan keli böjtölni, megtalálhatjuk a naptárokban, de meg a fontosabbakat a szószékről is hirdetik. Arra tehát nem térek ki.

IV. „BŰNEIDET MINDEN ESZTENDŐBEN MEGGYÓNJAD!“

Nincsen ember bűn nélkül.

A parancsok letárgyalása közben láthattuk, mennyi súlyos kötelessége van a kereszteny életnek! Mindegyik kötelesség egyúttal feltétele az örök üdvösségnek. Aki csak egyet is megszeg a törvény parancsai közül, az az egész törvény megszegője! (Szentírás.) És aki a törvényt megszegi, a Törvényhozóval, Istenrel kerül összeütközésbe. öt sérti, ellene lázad fel. Az üdvösség pedig csak az Isten hűséges és tiszta gyermekinek lesz jutalma.

Mi lesz azokkal, akik Isten akaratával ellentétbe kerülnek, fontos parancsot szegnek meg? A rosszért jót nem várhatnak a minden tudó, igazságos Istantól! Részük tehát csak az örök kárhozat lehet. Ezeknek mondja: „Távozzatok tőlem az örök tűzre!“

Tudatos, megfontolt cselekedetükkel ellenszegültek az Isten akaratának, megsértették az Isten által megállapított erkölcsi rendet, ami által elszakadtak Istantól. Ellenséges viszonyba kerültek az örök, Végtelen Lénnyel, a hiánytalan, tökéletes Szépséggel, Jósággal, Bölcseséggel! Istantól távol, az Ő kegyelmétől, szeretetétől megfosztottan, ezek után való olthatatlan vágyakozásban kell örökké kínálodni az örök tűzben!... Micsoda borzalmas hatás! Félelmetes valami a bűn!

És ki az, aki nyugodtan állapíthatja meg magáról, hogy nincs és nem is volt bűne egész életében?! A szentek közül is keveset találunk! Alázatosságukban még ők is úgy érezték, hogy Isten mellett nem voltak elégé tiszták. Bűnösöknek tartották magukat... És akik nem szentek?

A Szentírás mondja: „Sokban vétünk mindenjában!“ „Nincsen ember, aki ne vétkeznék.“ (Kir. III. 8, 46.) — »Ha azt mondjuk, nincs bűnünk, mi magunk csaljuk meg

magunkat és nincs bennünk igazság.“ (János I. 1. 8.) — Ezek az Isten szavai. Azé az Istené, aki ismeri az emberi szíveket.

És aki életében csak egyszer is követett el súlyos bűnt, ami által az egész törvény megszegője lett és elvesztette Isten megszentelő kegyelmét, mit várhatna, ha így kellemére ítéletre állnia Isten elé!? Vérfagyasztó még gondolatnak is! A végtelen Szeretet elé lázadó, gyűlöл lélekkel állni!

Ember tud megbocsátani.

Elenyésző lenne azok száma, akik üdvözülnének! Kárba veszne az Úr Jézus küldetése, élete, halála, egész Evangéliuma!

Hogy ez ne történjék, kell, hogy az Isten jósága és bölcsesége találjon ki valami megoldást, amely a bukott, járokész embert bűnétől megszabadítja és az elvesztett lelke tisztságát, vele az Isten kegyelmét, szeretetét és az élet után az örök boldogsághoz a jogot visszaadja! Csak úgy lehet ö mindenkinél Üdvözítője, ha ad lehetőséget hívőnek, hitetlennek, igaznak, bűnösnek arra, hogy örök élete legyen. Kell, hogy az Isten, a végtelen Jóság tudjon megbocsátani. Hiszen az emberek is tudnak. Nemcsak a szentek, de azok is, akikben a kevélységből származó boszszúvágy nem tette tönkre a szív nemes tulajdonságát. Akikben van valami hasonlóság az Úr Jézus szent Szívénak szelídsgéből és alázatosságából... Gondoljunk csak történelmünk egyik ragyogó eseményére: Szapáry Péter nemes „bosszújá“-ra. Török fogáságba esett. A basa, akinek rabszolgája lett, állatias kegyetlenséggel bánt vele. Eke elő fogta... Felesége nagy váltságdíjért kiszabadította. Új harrok támadtak. Egyik győztes csatában elfoglalt a magyarok a kegyetlen basát. Szapárynak adták. Basa megijedt, hogy minden visszakap. Megmérgezte magát. Szapáry erről nem tudva, jósággal, szeretettel szól hozzá. Megkérdezi, szeretne-e övéihez visszakerülni. A basa nem tudja, mire vélni a dolgot. Csak akkor érti meg, mikor Szapáry az Úr Jézusnak az ellenség szeretetét követő parancsára hivatkozva, lovát ad neki, hogy menjen nyugodtan hazájába. A bevett méreg akadályozta meg ebben... Ez keresztenyhez illő cselékedet.

És ha ember tud megbocsátani, amiként valóban tud,

akkor Isten, akiről az emberi szív minden nemes sajátsága ered, kell, hogy tudjon! És pedig olyan mértékben és módon, amely az Ü végtelen jóságának és bölcseségének megfelel. Isten megbántását, a bűnt egyedül csak Ő bocsájt hatja meg. Nézzük mit tanít erről a Szentírás és Krisztus által alapított Egyház. Ez egyúttal felelet arra is, hogy Isten miként bocsájt meg.

Isten megbocsát a gyónásban.

Miként nagyon jól tudjuk, az Úr Jézus a Szentírás félreérthetetlen nyiltsága szerint megadta a hatalmat az apostoloknak és azok utódainak, a püspököknek és a felszentelt papoknak, hogy minden bűnt feloldozhatnak.

Az Úr Jézus feltámadása után zárt ajtók mögött megjelent tanítványainak és így szólt hozzájuk: „Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titkokat. Ezeket mondva rájuk lehelt és monda nekik: Vagyétek a Szentlelket! Akiknek megbocsájtjátok bűneiket, meg vannak bocsájtva és akiknek megtartjátok, megvan nak tartva.“ (János 20. 21—23.)

Íme a bűnbánat szentsége, amelyben Isten által adott hatalommal ember megbocsájthatja a bűnt! Mily jóság és irgalom az Isten részéről! Örök hálára kötelezi az embert!

De még fokozódik hála-kötelezettségünk, ha megfontoljuk, hogy mily szívesen és mekkora jósággal bocsájt még! Gondoljunk a Jó Pásztorról mondott példabeszédére. Hogyan keresi az Úr az eltévedt bűnöst?! És mikor fáradságos keresés után megtalálja és az atyai házba visszaviszi saját vállain, akkor kimondja azt a nagy igazságot, amit mi emberek szinte megérteni nem tudunk: több örööm van az égben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon, akiknek nincs szükségünk bűnbánatra!... Érthe tetlen az emberi értelem és felfogás számára! Elénk áll e szavakban az Isten végtelen irgalma... Hol van ettől a leggyöngédebb emberi szív is!? Hát a kevély és a bosszú álló!?

Ehhez a mérhetetlen isteni jósághoz kell fordulnia a bűnösnek, ha kínzó bűntudatától, a kárhozat veszélyétől menekülni akar. És ezt az isteni jóságot képviseli minden püspöke és papja az Egyháznak. Isteni hatalommal oldoz

fel az az ember, kinek magának is szüksége van arra, hogy egy másik paphoz forduljon feloldozásért!

Azt hihetnők, hogy azok az emberek, akik ezt értik, a hívő keresztenyek, minden igyekezetükkel azon vannak, hogy e nagy kegyelemben minél többször részesüljenek. Hiszen: az igaz is hétszer esik el napjában! És sajnos, a dicséretes sok buzgó és jámbor hívő mellett vannak, akit nem vonz a felkínált nagy kegyelem, a lélek boldogító békéje! Ezeket parancsszóval igyekszik az Egyház rávenni lelkük megtisztítására! Ezeknek szól a parancs: Bűneidet minden esztendőben meggyónjad!... Legalább egyszer évente! Ez a legkevesebb, amit egy keresztenynek meg kell tennie.

A jobb lelkek azonban igyekeznek havonta elsőpénteken vagy első vasárnap meggyónni! Hiszen minden jóakarat és vigyázat ellenére hányszor történik olyasmi, ami mégiscsak bántja és nyugtalánítja a lelkiismeretet. Nem mer vele az Úr színe elé, az angyalok Kenyerének vételéhez járulni. Az igazán jámbor és lelkét mindenek fölé helyező embernek még a havi gyónás sem elég, hanem hetenként vagy még gyakrabban is gyónik. Több szentről olvassuk, hogy naponta gyóntak. Egészen biztos, hogy nem azért, mintha nagy bűneik volnának, hanem még a kisebb szóbeli vagy gondolatbeli tévedéseiket sem akarják magukon hagyni. Igaz azonban, hogy ez nem okvetlenül szükséges, hiszen ezeket a kisebb hibákat és bocsánatos bűnöket gyónás nélkül is letörölhetjük lelkünkről a bánat felindítása által.

Évi gyónás.

A parancs nem azoknak szól, akik lelkük buzgóságát követve gyakrabban gyónnak, hanem azoknak, akik a földi gondok, dolgok között úgy lefoglalják idejüket, hogy hosszú ideig sem járulnak a lélektisztítás Isten-adta eszközéhez. Ezeket figyelmezteti az Egyház parancsszava az „egyszükséges“ biztosítására.

Aki a parancsot nem tartja meg, azaz egy éven át nem gyónik, súlyos bűnt követ el. minden katolikus keresztenynek, aki hét éves korát betöltötte, szigorúan kötelessége, hogy legalább évente egyszer szentgyónást végezzen. A gyermekekre nézve azonban a hetedik év nem minden esetben kezdete a gyónási kötelezettségnek.

Vannak ugyanis gyermekek, akiknek szellemi fejlettsége nem éri el azt a fokot, amelyen az erkölcsileg jó és rossz között különbséget tudnak tenni. Ha pedig nem tud a jó és rossz között különbséget tenni, akkor még bűne nincs, tehát gyónnia sem kell. Attól az időtől kezdve kell gyónnia, amikor oktatói az első gyónásra vezetik.

Az évi gyónás idejét az Egyház nem határozta meg. Mivel azonban az áldozást „húsvét táján“ kell végezni, ezért a gyónás, amely megelőzi az áldozást, szintén ebben az időben esedékes.

A gyónási kötelezettségnek nem tesz eleget az, aki érvénytelenül, szentségtörően gyónik! Az Egyháznak parancsa egyenesen azt célozza, hogy a lélek előtt megtisztuljon. Aki pedig szándékasan rosszul gyónik, annak lelke nemcsak hogy nem tiszta, hanem még egy újabb — ha pedig meg is áldozott, akkor két nagy bűne lett a szentségtörés által. Kotelességet a gyónást illetőleg nem teljesítette, az reá nézve sürgetőleg tovább is fennáll.

Aki tehát lelkiüdvét csak a legszükségesebb eszközökkel is elérni igyekszik, annak évente egyszer gyónnia kell. Aki azonban ezt a legfontosabb ügyét nemcsak biztosítani akarja, hanem a lelki tökéletességen és az érdemszerzésben eredményes előhaladást óhajt, az havonta, vagy — ami még jobb és dicsérendőbb — hetenkint végzi szentgyónását. Igyekszik minden erejével kihasználni azt a végig-telen irgalmat, amit az Úr Jézus drága Vérének érdemeiért a mennyei Atya nyújtott nekünk.

A bűn, mint erkölcsi rossz, ellenkezik Isten legszen-tebb lényével, így tehát minden tudatos és szándékos rossz cselekedet, minden vétek, amely sérti az erkölcsi rendet, sérti a legfőbb erkölcsi zsinormértéket, az Istant. A végig-telen Istennel való ellentét, a Tőle való elfordulás lényege a bűnnek. — Isten a minden jó, a végig-telen és föltétlen Jó; a bűn pedig a minden rossz, a mérhetetlen és föltétlen rossz. Istant elérni, Vele egyesülni, Öt bírni: a mennyei ország, az örök és végig-telen boldogság. Istantól elfordulni, öt örökre elveszteni: a pokol, az örök kárhozat.

Aki bűnt követ el, elszakad Istantól. Elveszti az Ő boldogító szeretetét. Ezt az elszakadást helyreigazítani, Isten elveszített szeretetét visszaállítani, azaz bűnt eltörölni, megbocsájtani — világos és érthető — csak Isten

tud. Semmiféle emberi tudás, erő és hatalom erre nem képes.

Ezt az isteni hatalmat az Úr Jézus maga gyakorolta földi életében. A töredelmes bűnbánónak az Evangélium szerint Ő maga adta meg a feloldozást. Neki kötött formára nem volt szüksége, ő látta a lélek egész belső világát, ha érdemesnek találta, feloldozta akaratának egy-szerű elhatározásával. Nála a szavak sem voltak fontosak. Egyiknél azt mondta: Menj és többé ne vétkezzél. Mássiknak: Ma velem leszel a paradicsomban! (Ján. 23, 43.) Mindegyik bűnbocsánatot tartalmaz. Isten úgy bocsajt meg, ahogy neki tetszik.

Mennybementele előtt az apostolokra és az Egyházra ruházta ezt a nagy hatalmat. És az Egyház felszentelt papjai által részesíti a bűnbánókat a f eloldozás kegyelmében, miáltal a bűnös lelkek, akik Istenről elfordultak és a kárhozat felé rohanva elbuktak, ismét tiszták, Isten kegyelmével és szeretetével ékesek lehetnek.

Most tehát isteni hatalommal felruházott emberek, a katolikus Egyház felszentelt papjai adhatják meg a bűnbocsájtást. A felszentelt papokon kívül ezt senki sem teheti. Semmiféle hatalom vagy méltóság sem. Az eretnékségek és felekezetek prédikátorai és lelkészei sem, még ha „papoknak“ és „püspököknek“ neveztetik is magukat. Ámbár sem nem papok, sem nem püspökök ők, mert papok és püspökök csak azok, akiket az Egyház ilyenékké felszentelt, és így az apostolok utódai által ezt a hatalmat Krisztustól kapják. Isteni hatalmat csak Isten adhat: ember csak emberi hatalmat adhat akár választással, akár kinevezéssel történjék is az. Az Egyházon kívül nincs isteni hatalom, mely örök célokat szolgál, hanem csak emberi, amely földi boldogulást munkál.

És mert az ember, ha felszentelt pap is, csak ember marad, azért az Istenről nyert hatalmat, ez esetben a bűntől való feloldozást vagy annak megkötését csak emberi módon gyakorolhatja. Az Úr Jézus isteni módon gyakorolta. Csak rátekintett a bűnbánóra és mindennt tudott és látott. minden további nélkül megállapította ítéletében, érdemes-e a bűnbocsájtásra vagy sem. Az ember csak úgy mondhatja ki az ítéletet, ha őt ebben a bűnbánó segíti. Csak így tud ítélni az oldás vagy kötés lehetőségéről. A bűnbánónak fel kell tárnia lelki állapotát.

A Szentlélek által vezetett Egyház tanítása szerint a pap csak azokat oldozhatja fel bűneik alól, akik bűneiket öszintén megbánják, javulásukat erősen fogadják, töredelmesen faj és nem szerint igazán megvallják és az elég-tétel elvégzését komolyan megígérik. Tehát nem személy-válogatás és szeszély szerint oldoz és köt, hanem az igazság szerint kell ítélnie, hogy méltó-e a feloldozásra vagy sem! A pap vétkezik, ha méltót nem oldozza fel, vagy ha a méltatlant feloldozza.

A bűnbánó azonban csak úgy tud hűségesen beszámolni lelkiállapotáról, ha előzetesen maga számot vet önnön lelkével. Azaz, ha tüzetesen átvizsgálja lelkiismere-tét!

A gyónás kellékei.

Így tehát négy kelléke van az igazi bűnbánatnak: 1. a lelkiismeretvizsgálat, 2. a bánat és az erősfogadás, 3. a gyónás vagy bűnvallomás és 4. az elégtétel.

Vizsgáljuk meg ezeket egyenkint.

A ritkábban gyónók nagyon helyesen teszik, ha imakönyvből vagy külön e célra készült „leikitükörből” vég-zök a vizsgálást. Ajánlatos önmagunkhoz intézett kérdés alakjában végig vizsgálódni az Isten és Egyház parancsain, továbbá a hét föbünön és a kilenc idegen bűnön. Ezek magukban foglalnak minden, ami fontosabb. De természetesen különleges esete kis fordulhatnak elő, azért a végén tanácsos körültekinteni a lélekben: van-e esetleg olyan bűn, ami még nyugtalánítja a lelket?

Szinte elengedhetetlen, hogy vizsgálat előtt, bár röviden, de buzgón kérjük a Szentlélek felvilágosító kegyelmét, hogy minden eszünkbe juttasson, amit meg kell gyönnunk.

A rendezett lelkiéletet élőknek, akik naponta végeznek lelkiismeretvizsgálást, azoknak elég, ha ezek eredményét összegezik. Nem szükséges az összes bűn-lehetőséget végigkutatni. Ha valami nagyobb baj történik, az vizsgálat nélkül is eszünkbe jut.

Mennyi időt kell a lelkiismeretvizsgálatra fordítani? A ritkán gyónóknak, vagy lelkigyakorlatozóknak és más különleges alkalmakkor egyetemes vagy általános gyónást végzőknek félórás legalább kell, de esetleg egy óra sem tehet sok. Attól függ, ki hogyan tud elkészülni. A gyak-

rabban szentgyónást végzőknek öt-tíz perc elég. A heti gyónóknak pedig pár perc is elég ahhoz, hogy jól átvizsgálhassák lelkiismeretüket.

E vizsgálatot higgadt nyugodtsággal végezzük. Az aggályos nyugtalankodást kerüljük. Ez beteges lelkiállapot, ami nagy hátránya az előhaladásnak. Aztán meg felesleges önkínzás is, aminek semmi értelme nincs. Egyébként is erkölcsi megállapodásokról van szó, amiket sohasem lehet oly pontosan mérlegelni, mint a fizikai dolgokat. Ezeket gramm- és centiméterekben pontosan meg tudjuk mérni, de az erkölcsieket ilyen kétséget kizáró módon teljes lehetetlen megállapítani. A jónak és rossznak nincs ily szabatos mértékegysége. Nem tudhatjuk tehát egész biztonsággal meghatározni, hogy melyik a halálos, melyik a bocsánatos bűn. Ahogyan a nyugodt megfontolás diktálja, úgy jegyezzük elő a gyónásra. Az a gyötrő „hátha“ feltámadhat a lélekben, de vele felesleges és céltalan foglalkozni. Egészen biztosat mi úgysem tudnánk az esetről megállapítani. Megmondjuk, ahogyan helyesnek gondoljuk, és a többöt a jó Istenre bízzuk, ő nem tagadja meg attól kegyelmét, aki megteszi a tőle telhetőt!

A számszerinti megállapítás sem sikerült mindenkor! Ha vissza emlékezünk, hogy hányszor történt, megmondjuk a határozott számot. Ha ezt nem sikerül lerögzítenünk, akkor mondjuk: körülbelül ennyiszer, vagy annyiszor; esetleg hetenkint, vagy havonta kb. ennyiszer. Ahogy legjobban visszaemlékezünk rá.

Így összegezve megjegyzünk, vagy esetleg leírunk minden bűnt, ami lelkünket terhelí. Főként akkor tanácsos a leírás, ha félő, hogy izgatottság, vagy egyszerű feledékenység miatt valami súlyos bűn kimarad. A lelkiismeretvizsgálásnak ilyen módon való végzése után következik

2. A bánat és erősfogadás felindulása.

A bánat a bűnbánatból származó lelki fájdalom és utálat egybekötve azzal az eltökéltséggel, hogy többé nem vétkezünk. „Tehát a bánat a búnnyal való teljes szakítás ésszel és akarattal, a múltra és jövőre nézve. A múltra nézve a bánat ész szerint gyakorlati ítélet, amely helyteníti az elkövetett bűnt: akarat szerint eréyes elutasítás, szomorúság és fájdalom az elkövetés fölött, élénk vágy megnemtörténté tenni, ami megtörtént. A jövőre nézve

gyakorlati ítélet és elhatározás többé nem vétkezni és minden elővetni a jóvátételre, tehát vállalni a bűn és büntetés adósságát”. (Schütz, Dogmatika II. 391.) Az őszinte és igaz bánat magában foglalja az erősfogadást is. Szakít a gyászos múlttal és erőteljesen törekszik a jobb jövőre.

Lényeges része ez a töredelem szentségének. Ezért sürgeti a Szentírás: „Tartsatok bűnbánatot és térjeteik meg, hogy eltöröllessenek a ti bűneitek.” (Ap. csel. 3, 19.) Enélkül nincs bűnbocsánat. „Ha meg nem tértek, mindenjában elvesztek.” (Luk. 13, 3.) A bűn ugyanis elfordulás Istantól, ellenkezés az Ő szent akaratával, az erkölcsi renddel. A bűnbocsánat visszatérés Istenhez, megegyezés az Ő szent akaratával. Csak úgy történhet ez a nagy átalakulás, ha lélekben szakít a bűnnel, azt megbánja, megutálja és a jövőre Isten barátjaként Vele együtt él, Hozzá igazodik, akaratát pontosan teljesíti!

Kétféle bánatot különböztetünk meg: tökéleteset és tökéletlen. A kettő között a különbséget az indíték teszi. Tökéletes bánat az, amelynek forrása maga az Isten lénye. Azaz, azért bánja valaki az elkövetett bűnt, mert azzal Istent a végtelen Jóságot, az örök Szeretetet bántotta meg, Vele ellenkezésbe jutott. Tökéletlen az, amely Istenre irányul ugyan, de nem úgy, amint önmagában van, hanem amint a műveiben megnyilvánul, mint a bűnnek büntetője, & jónak jutalmazó ja. Bánja bűnét, mert annak következetében poklot érdemelt, mennyországot veszített volna. Magára vonta Isten büntetését, elvesztette az Istantól eredő jót, az örök boldogságot.

A bánat kellékei. Legyen a bánat 1. benső és valóságos. A bűn a bensőnek, a léleknek műve, a bánatnak is belülről kell elindulnia. Lelki fájdalomnak kell lennie, amelynek székhelye az ember szellemi valója. Lelki megfontolásokból ered és csak esetleg árad ki az érzéki életre könnyek, stb. alakjában. Nem elég a bánat formájának elolvasása az imakönyvből értelmi és akarati működések nélkül, hanem valóságos lelki fájdalomnak kell lennie. 2. Legyen természetfeletti indítéka, aminő maga az Isten, vagy műve a jutalmazás és büntetés. A csak természetes hatásokból eredő bánat nem elég, aminők az emberek megvetése, földi kellemetlenségek, károk, stb. A természetfelettiekhez a természeteseket azonban jó hozzá csatolni, mu-

vei ezek is erősíthetik az akaratot. 3. Legyen egyetemes, azaz minden halálos bűnre terjedjen ki. A halálos bün önmagában elszakít Istantól, tehát csak úgy juthatunk hozzá vissza, ha egysem marad ki bánatunkból. A bocsánatos bűn nem szakít el Istantól, azért az egyik a másik nélkül bocsánatot nyerhet. 4. Legyen mindenekfeletti, azaz Isten megbántását inkább fájlalja, mint bármilyen más rosszat. Ennek a fájdalomnak azonban nem kell érzelmileg mindenél eresebbnek lennie (pl. a szülők halála felett érzett fájdalomnál, stb.), hanem elég, ha értékileg mindenekfeletti. Azaz elég, ha értelmünk Isten elvesztését minden más elvesztése fölé helyezi. Miként az valóban értékesebb egészségnél, vagyonnál, földi dicsőségnél, sőt magánál a mulandó életnél is.

A bűnbánat szentségének harmadik szükséges kelléke maga a tulajdonképeni gyónás, azaz a bűnök bevallása. A gőgös és büszke emberi természet lázongva tiltakozik ellenére, külsőségekben önmagát kiéléző üres alakiságot képzeli benne... De aki lelkének nemes vágyódását követi, az nemcsak alázatos töredélemmel gyakorolja, hanem végtelen hálával köszöni meg a jó Istennek, hogy ily fönséges módot adott nekünk a kínzó bűntudattól való szabadulásra!

A lagymata, csak névleg katolikusok elviselhetetlen nyűgöt látnak benne és vagy következetesen elmellőzik, vagy ha emberi szempontok miatt végezniük kell, csak úgy tessék-lássék módon tesznek neki eleget. Hogy azután minden gyónás az eredmény, arról jobb nem beszélni!...

Azok azonban, akik Isten után igaz vágyakozással igyekeznek szabadulni a bűntől, leplezetlen nyiltsággal tárják fel lelki sebeiket és boldog gyönyörűséggel teljesítik minden azt, amit a bűnbocsánat feltételeként kíván az Úr.

Míg a józanul gondolkodó protestánsok is csak elismeréssel nyilatkoznak a gyónásról. Pl. Leibnitz így ír: „Tagadhatatlan, hogy a gyónás az isteni bölcseséghez méltó intézmény és az egész keresztenységben nincs ennél szébb és dicséretesebb dolog.“ A protestáns Reichsbote 1900. januári számában írja: „Ezren és ezren vannak, akiket múltuk sötét árnyként üldöz. Életük könyvének szennyes foltjait könnyeikkel, sőt vérükkel is szeretnék kitörölni... Mit tegyen az apa, kinek fia szegett szárnyakkal elheradvadva és fáradtan tér haza!? Mit tegyen az anya lányával, aki mélységes lelki gyötrelmeket szenved, melyeket sem-

miféle tengeri levegő, sem déli vidék meg nem gyógyít?! Ház kell nekünk, olyan ház, mely alapos lelki kúrára van berendezve. Gyóntatósék kell e házba ...“

Ők csak vágyakoznak utána! De mi el is érhetjük. Sőt kötelességünk Istenünk és önmagunk iránt, hogy benne gyógyítgassuk fájó sebeinket, erősítgessük a keresztény tökkéletesség meredek útján kimerült lelkünket!

De hát mi is a gyónás?

Az erkölctanítók meghatározása szerint: A keresztág után elkövetett és a töredelem szentségében meg nem bocsajtott halálos bűnök részleges megvallása az erre rendelt papnak azon célból, hogy azok alól feloldozást nyerjünk. Ez a meghatározás foglalja magában a gyónás kellékeit!

Meggyónni tehát csak a keresztség után elkövetett bűnöket kell. így ha valaki felnőtt korában keresztelkedett meg (pl. a zsidók), annak csak a keresztség felvétele utáni bűnöket kell meggyónia. Az előtte elkövetetteket keresztág törli el bánat és erősfogadás után.

A már meggyánt és feloldozott bűnöket sem kell meggyónni. De lehet, miként majd később látni fogjuk.

A gyónásra való kötelezettség csak a halálos bűnöket foglalja magába. Bocsánatos bűnöket, gyarlóságokat nem kell, de lehet. Ezek bocsánatát másként is megnyerhetjük. Pl. bánat és ima, vagy valamiféle erénygyakorlat által.

A bűnvallomást nem elég jóbarátnak, édesanyának tenni, hanem papnak, ki erre az Egyháztól felhatalmazást nyert. És a vallomást nem panaszkodva, vigasznyerés céljából kell tenni, hanem kizárólag azért, hogy feloldozzon bennünket. Az ilyen bűnvallomást nevezzük valójában gyónásnak!

Milyen legyen a gyónás?

Legyen a gyónás 1. őszinte. Az ember nagyon hajlamos arra, hogy cselekedeteit szépítse, jó színben tüntesse fel. Főként azoknál nyilvánul erőteljesebben, akikben a hiúság, a dicsérethajhászás irányítja a cselekedeteket. Nagyon kell tehát óvakodni, hogy a gyónást tönkre ne tegye az őszinteség hiánya. Csak az remélhet a minden tudó Is-

tentől bocsánatot, aki lelke egyenességében keresi azt. Leplezgetés, takargatós nélkül bevallja eltévelyedését úgy, ahogy lelkiismerete diktálja. Ha nem szégyelte elkövetni, nem szégyenli jóvátenni...

Ha valaki csak egy halálos bűnt is kihagy szándékosan, nemesak bűnbocsánatot nem nyer, hanem még szentségtörést is követ el.

Ugyancsak helytelenül tesz, — az aggályos lelküeknél fordulhat elő ez az eset — aki bocsánatosnak ismert bűnét súlyosnak tünteti fel, vagy olyan bűnről vádolja magát, melyet nem követett el. Sem szépíteni, sem súlyosbítani nem szabad. Mindkettő az őszinteség rovására van, azért hazugság és bún. Csak úgy kell magunkat vádolnunk, ahogy Isten előtt magunkat bűnösnek érezzük. Az igazság Istenéhez nem juthatunk hazugság által. Aki Istenhez akar jutni, annak leplezetlen őszinteséggel kell az igazat megmondania ...

Második tulajdonsága az érvényes gyónásnak a titkosság. Azaz úgy kell a bűnöket elsortolni, hogy mások is tudomást ne szerezzenek róla. Elég, ha a gyóntatópap hallja.

Az Egyház első századaiban szokásban volt ugyan a nyilvános gyónás, mit a hívők nagy alázatossága megbírt, de később ez megszűnt és általánossá vált a fulgyónás, vagyis a titkos. Jelenleg már kivétel nélkül titkos gyónást végünk. Nyilvánosra sem Isten, sem Egyház nem kötelez bennünket amiatt a sok veszély és kellemetlenség miatt, ami vele jár.

Harmadik tulajdonsága a jó gyónásnak, hogy szóval, szóbelileg történjék. A bűnbánónak valamikép ki kell fejeznie bűnösséget és effölötti bánatát. A kifejezésnek pedig legtermészetesebb eszközlője a beszéd. így tehát érthető, hogy ez lett általános. Szükség esetén, mikor valaki nem tud szóbelileg vallomást tenni bűneiről, pl. a néma, lehet írásban is, ha az illető tud és akar így gyónni, de erre nincs kötelezettség. Ez esetben elég, ha mellveréssel fejezi ki bűnösséget és bánatát. A feloldozást így is megkaphatja.

Negyedik sajátossága a gyónásnak, ami már tulajdonképen az elsőben is megvan, de mert olyannyira fontos, ezért külön nyomósítják az erkölcsstanítók, és ez a teljesség a bűnök felsorolásában.

Ez a teljesség lehet anyagi, amikor összes, még meg nem gyónt súlyos bűnét elsortolja a gyónó. Mindent meggyón, amit meg kell gyónnia, ami alól feloldozást nem kapott. Eszébe jut minden elkövetett bűne, és megvallja valamennyit.

Alaki a teljesség, ha meg mond ugyan minden halálos vétket, ami eszébe jut, de marad olyan, amire nem tudott visszaemlékezni és így nem is gyónhatta meg. őszinte, igaz akarata van minden meggyónni, de a szorgos vizsgálódás után is marad el nagy bűne.

Természetesen arra kell törekedni, hogy a teljesség anyagi legyen, vagyis összes elkövetett bűnét elsortolja à vezeklő, de a gyónás érvényességéhez elég az alaki teljesség is. Azaz a feloldozás érvényes akkor is, ha készséges akarattal minden elsortol, ami a gyónás alatt eszébe jut. Aki megteszi azt, amit tehet, az Isten nem tagadja meg attól kegyelmét. Az így véletlenül, más szóval akaratlanul kimaradt bűnt az Isten megbocsájtja a többi felsorolttal együtt, ép ezért a szentáldozáshoz az illető nyugodtan elmehet, akár több napon is, mindenössze csak az a kötelesség marad fenn, hogy ha később valamikor, akár évek multán is eszébe jut, meg kell a következő gyónásban említenie, hogy előző gyónásából véletlenül kimaradt ez és ez. Meggyónni azért kell annak ellenére, hogy már megbocsájtotta az Isten, mivel szigorú kötelességünk minden halálos bűnt egyszer érvényesen a gyónásban megvallani. És mert ez a kötelesség eddig nem teljesült, tehát teljesíteni kell. Ha valaki eszébejutása után szándékasan kihagyja, szentségtörést követ el, mert egy még fennálló súlyos kötelezettséget szándékasan elmulaszt.

Mi tartozik a gyónás teljességéhez?

A gyónás teljességéhez tartozik: a keresztség után elkövetett és még érvényesen meg nem gyónt halálos bűnök felsorolása faj és szám szerint. — Nem elég tehát csak úgy általában mondani: bánom, minden halálos bűnömet, vagy: mindenben vétkesnek érzem magam rablás, gyújtogatás és gyilkosság kivételével. Hanem a parancsnok ellen elkövetett cselekedeteket egymás után el kell sorolni és mindegyikhez külön hozzá kell mondani, hogy hányszor történt. — Bizony, itt sok mulasztás történik, még a tanultabb katolikusok részéről is. Részint szégyenből, részint

felületességből nem nevezik meg őszintén bűnüköt, főként a kényesebbeket, vagy ha megnevezik is valamiként, a számot már csak könnyelműen veszik. Pedig csak az az érvényes, bűnöktől megtisztító gyónás, amelyik kellő alapossággal és igazi alázatos bűnbánattal történik. A papot, az embert félre lehet vezetni, de Istenet nem. — A számok felsorolásánál is a teljes őszinteség és egyenesség szükséges. Ezt egyébként a lekiismeretvizsgálat tárgyalásánál már bővebben és a szükséghez mért részletekkel leírtam, azért itt nem ismétlek. Csak azt emelem ki, hogy a pontosság az érvényességhoz tartozik. Tehát a felületesség vagy nemtörödömség könnyen még nagyobb bűnökbe sodorhat, ahelyett, hogy a bűntől megszabadítva visszaállítaná a lelki békét és megszerezné az Isten szeretetét.

Ezeket mind jól megjegyzi az Istenet igazán szeretni igyekvő lélek és igyekszik másoknak is okkal-móddal figyelmebe ajánlani, hogy minél többen részesülhessenek a jó és érvényes gyónás mérhetetlen kegyelmeiben.

A töredélem szentségének tárgyalása során eddig arról szólottam, mit és hogyan kell meggyőnni, hogy Isten-től a bűnbocsánatot megnyerhessük. A keresztség után elkövetett súlyos bűnöktől és azok szomorú következményétől: a kárhozattól, csak úgy szabadulhatunk, ha fajuk és számuk szerint bevalljuk a gyóntatóatyának. Pl. így: vasár- és ünnepnap szentmisét mulasztottam, 3-szor.

De vannak nagyon szép számmal buzgó istenfélő lelek, akik hosszú hónapokon, sőt éveken keresztül sem követnek el halálos bűnt. Mit gyónjanak ezek? Vagy egyáltalán gyónjanak-e? Van-e értelme a gyónásnak, mikor súlyos bűn tudata nem marcangolja a lelket?

Mikor ezekre a kérdésekre felelni akarok, először azt hangsúlyozom, hogy itt nem parancsról, hanem csak üdvös tanácsról van szó. A tökéletesség egyik nagy eszközét bírjuk benne. — A világi hívek számára is irányadó lehet a szerzeteseknek előírt módozat, mely szerint: legalább hetenkint egyszer gyónjanak. Természetes, hogy ez az előírás nem azért van, mintha a súlyos bűnöktől való szabadsulás tenné ezt szükségesnek, hanem más különös lelki előny és haszon teszi indokolttá.

A gyónás ugyanis nemcsak a halálos bűnöktől tisztítja meg a lelket, hanem 1. növeli a megszentelő kegyelmet, nagyobbítja bennünk Isten szeretetét, gyarapítja ér-

demeinket. 2. Szentségi kegyelmet ad, miként mindegyik szentség. A töredelem szentségének szentségi kegyelme: gyógyító erő, mely a halálos seb (halálos bűn) gyógyulása után a lélek kisebb betegségeit, sebeit (bocsánatos bűnöket, hibákat) van hivatva gyógyítatni. 3. A bűnadóságot törleszti. 4. A lélek békéjét szilárdítja. Ez utóbbi azonban esetleges és nem lényeges.

Ezek a hatások igazolják a gyakori (hetenkinti) gyónást. Tehát van értelme a gyónásnak akkor is, amikor nem zaklatja a lelket súlyos bűn tudata. — De a lelkiatya tanácsa, buzdítása sincs előny és haszon nélkül!...

De hátra van még annak meghatározása: mit gyónjanak a hívők gyakori gyónásuk alkalmával? Vagyis mi elég a gyónás kegyelmében való részesüléshez?

Erre nézve az Egyház a következőket írja elő: elég-séges anyagát képezik a töredelem szentségének a már meggyónt és feloldozott halálos bűnök, vagy a bocsánatos bűnök. — Tehát nemcsak a legutóbbi elkövetettek, de a régiek, a már meggyóntak is...

A pap nemcsak azt a gyónót oldozza fel, aki halálos bűnről vádolja magát, hanem azt is, aki régi bűneiből újolag említi fel egyet-kettőt, vagy bocsánatos bűnről teszi Önvádat. Ezek is részesülnek a bűnbánat szentségének fent-elsorolt hatásaiban. — Az ismételten meggyónt nagy bűnöket is épp úgy meg kell bálni, mintha először gyónnák meg. A bánat minden f eloldozás szükséges kelléke.

Az a gyónó, aki sem a jelenből, sem a múltból nem foglal bele bűnt vallomásába, feloldozást nem kap, — hissz nincs mit feloldozni, — hanem csak egyszerű papi áldást. Tanácson és buzdításon kívül más eredményt nem ért el, ezt is csak esetlegesen, ha a gyóntató éppen szükségesnek láttá. Az eredmény tehát nem valami sok ...

Akinek bocsánatos bűnei vannak,

mikor gyónáshoz járul, annak a következőket kell szem «lött tartania: 1. A bocsánatos bűnöket épp úgy meg kell ¥ánni, mint a halálosakat, az erősfogadásnak is épp olyan sajátságokkal kell bírnia, mint a súlyos bűnök gyónásánál. Bánat és erősfogadás nélkül nincs érvényes f eloldozás, nincs bűnbocsánat. Különös gonddal kell erre ügyelni!! A kisebb bűnök fölött azonban nem mindenki tud mindenkor igaz bánatot felindítani és kellő erősfogadást tenni, mivel

ezek nem járnak közel sem oly nagy kárral és veszéllyel, mint a halálosak, ezért ebből a szempontból is tanácsos a már érvényesen meggyónt nagy bűnök közül belefoglalni a gyónásba, hogy a bánatot és erősfogadást könnyebben felindíthatóvá tegyék. Minél megalázóbb a bűn, annál inkább hangol bánatra és igaz jobbulási ígéretre. De 2. meg kell említenem, hogy a bocsánatos bűnöket nem kell olyan pontossággal faj és számszerint felsorolni, mint a halálosakat, mivel egyik a másika nélkül nyerhet feloldozást. Pl. ha valakinek 10 bocsánatos vétke van és ezekből csak egyet gyónik meg, ha egyébként a bánata és erősfogadása megfelelő, attól az egytől a feloldozás megtisztítja, a többi 9 megmarad. Áll azonban az, hogy gyónáson kívül is van mód a bocsánatosaktól szabadulni...

Különleges alkalmakkor összefoglaló gyónást — egy, vagy több évről, — vagy egész életről úgynevezett életgyónást szoktak végezni. Ez a dicséretes buzgóság nagy megnyugvást szerez. Végzési módja ennek az, hogy minden, már meggyónt bűnt úgy gyónunk, mintha még soha sem gyóntuk volna meg. Az előbbi esetleges hiányokat így pótolhatjuk.

Nagy kegyelem forrása reánk nézve a bűnbánat szentisége! Megszabadít a mardosó lelkismeret-furdalásuktól. Megment az örök kárhozat kínjaitól. A halálos bűn által eltörölt előző jócselekedeteink érdemét visszaadja. Növeli érdeminket. Oltogatja a tisztítóhely lángjait. Segít az erények gyakorlására. Erősít az Isten szeretetében. Vezet a tökéletesség útján!

Érthető tehát az a nagy vágyakozás, mivel a buzgó lelek igyekeznek hozzájárulni! Nagy áldozatokat, kínos zarándoklásokat vállalnak, csak hogy részesülhessenek kegyelmében ... Értse meg, aki értheti...

Csak még egy kis megjegyzést szeretnék hozzáfűzni a gyónásról mondottakhoz! Azt, hogy a magunk bűnét gyónjuk és ne a másét... Más bűnének, hibájának szükségtelen említgetése megszólás, tehát bűn. Mily helytelen, ha ép a gyónásban, mikor tisztaulni akar, szennyezni lelkét... Hogy is mondja a közmondás? mindenki a maga háza előtt seperjen.

A töredelem szentségnek kelléke még:

4. Az elégtétel.

A bűnös ember Isten ellen jogtalanságot követ el. Megtagadja azt a szolgálatot, mellyel tartozik. minden jogszertés azonban jóvátételt igényel.

Ez a jóvátétel lehet egyéni, amidőn a sértő szab ki önmagára vezeklést, vagy a reászakadó bajokat viseli el türelemmel elégtelenül. De lehet szentségi, amit a pap a gyónásban ró reá. Mindezek a jóvátételek azt célozzák, hogy Isten nincs a bűnt és a velejáró örök büntetést engedje el, hanem a legtöbbször még fennmaradó ideiglenes büntetéseket is, miket vagy itt, vagy a tisztítóhelyen kelene a vezeklönek elszenvedni.

Kettős terhet vesz ugyanis magára a bűnös: a bűn terhét (ellenszegül az Isten akaratának) és a büntetés terhét (tiltott öröömöt, kényelmet, vagy előnyt akar magának szerezni). A feloldozás megszünteti a bűn terhét és vele a kárhozatok De meghagyja az ideigvaló büntetést a tiltott élvezetekért. Ezt törli el, vagy kevesbíti az elégtétel és pedig úgy az egyéni, a szabadon vállalt, mint — és pedig főként — a szentségi, mit a pap ad fel.

Nagy érdeme és értéke van az egyéni vezeklésnek is, de sokkal nagyobb a pap által feladott, mert ahhoz hozzájárul Krisztus jóvátevő érdeméből a szentségi kegyelem értéke. Ugyanazon jócselekedet közül tehát sokkal több jóvátételi értéke van a szentséginak, mint az egyéninek. Az egyénit viszont tetszés szerint fokozhatjuk és így értékét növelhetjük, miként a nagy vezeklő Szentek életében látthatjuk. Az elégtételadóságot törleszthetjük ima, bojt, alamizsna, erénygyakorlat és általában minden jócselekedet által. Nagyon kiváló eszköze az elégtételnek a búcsúnyerés, miről később lesz szó.

A pap által feladott elégtétel elvégzése nemcsak ajánlatos a fenti előnyért, hanem kötelesség is. Hozzátarozik a szentség szükségszerű kellékeihez. Legalább az elvégzés szándékának meg kell okvetlenül lenni a gyónáskor. Ha azonban később valahogy elfelejt elvégezni, a gyónás nem válik érvénytelenné, csupán a gyónó számára marad fenn a kötelezettség, hogy elvégezze később, ha netán eszébe jut. Ha azonban a szándék nincs meg az elvégzésre a gyónáskor, a gyónás érvénytelenné válik.

Ha azonban a gyónáskor meglevő elvégzési szándék később, a gyónás után megváltozik és a feladott elégtételt nem végzi el, akkor — bár a gyónás érvényességét meg nem másítja — súlyos, vagy bocsánatos bűnt követ el, aszerint, amint halálos, vagy bocsánatos bűnöket gyónt meg. Aki tehát halálos bűnt, vagy bűnöket gyónt meg, annak elmulasztása halálos bűnt jelent. Aki pedig már meggyónt, régi bűnöket, akár halálosakat, akár bocsánatosakat, vagy újabb bocsánatos bűnt gyónt meg, annak a mulasztás bocsánatos bűnt okoz. A következő gyónásnál nem kell az előzőt ismételni, hanem elég csak egyszerűen magát arról vádolni, hogy: előző gyónásomban súlyos (vagy bocsánatos) bűnökért kapott elégtételt szándékosan elhangoltam. — Ha pedig valami különleges ok miatt nem tud eleget tenni a feladott jóvátételi kötelezettségnek, akkor a következő gyónásban a lelkiatyától kérje annak megváltoztatását. Megjegyzendő, hogy aki feladta, az gyónáson kívül is megváltoztathatja, más gyóntató pedig csak gyónásban, önhatalmilag megváltoztatni még nehezebbre és nagyobbra sem szabad, mert a szentségi kegyelmet csak az erre felhatalmazott pap közvetítheti.

Az elégtételt úgy és addig kell elvégezni, ahogy a gyóntató feladta. Ha időt nem határozott meg, akkor igyekezni kell minél előbb teljesíteni. Lehetőleg azonnal a gyónás után, vagy a következő áldozással kapcsolatban. Az is fontos, hogy még kegyelmi állapotban, tehát súlyos bűnnel nem terhelten végezze a gyónó, mert csak így nyeri meg általa a kegyelmeket.

A búcsúk.

Az Úr Jézus élete és keresztáldozata teljes és tökéletes elégtételt adott a bűn által megsértett mennyei Atyának. Megnyíltak a mennyország lezárt kapui. Megvan a lehetősége az üdvözülésnek mindenki számára. Ezért nevezzük az Úr Jézust Üdvözítőnek. Csak benne és általa üdvözölhetünk. „Nem is adatott az embereknek más név, melyben üdvözülhetnék.“

Az üdvözülésnek egyetlen akadálya a bűn. Ezt eltávolítja a vezeklő ember lelkéről az Úr Jézus által rendelt tördelem szentsége, a gyónás. A vezeklő azonban nem mindenkor, sőt elég ritkán tudja, oly igaz tördelemmel végezni a gyónást, hogy az örök büntetéssel együtt az ide-

igvalókat is letörlessze. A legtöbbször marad büntetés-adósság, melyet vagy e földi életben, vagy a tisztítóhelyen kell le vezekelni. A kegyelmi állapotban kimúlt ember sem juthat addig Isten boldogító látására, míg fennmaradt adóságát kínos szenvedéssel le nem rótta. Isten igazságossága követeli ezt.

Az Üdvözítő azonban csak úgy nevezhető teljes joggal üdvözítőnek, ha nemcsak a bűn, de a büntetés letörlésére is ad lehetőséget, ha elsegit egészen a mennyországba. Ha jóvátételi érdeme kiterjed az emberi lélek minden állapotára és helyzetére, tehát a halál után következő elég-tételi szenvedések helyére, a tisztítótűzre is. És valóban az Egyház tanítása szerint Ő oly bőségesen megfizetett helyettünk a mennyei Atyának, hogy nemcsak bűneink bocsánatát, de büntetéseink elengedését is megnyerhetjük érdemei által. Mint Isten mérhetetlenül több elégtételt adott az éppen elégségesnél.

Az Úr Jézus érdemeihez hozzácsatlakoznak a Szentek és Igazak fölösen végzett engesztelései is. Mennyit engesz-telt a Bold. Szűz, holott neki, mint Szeplőtelennék erre egyáltalán szüksége nem volt! A többi Szentek és vérta-nuk, kik áldozatos életükkel és vérükkel hódolnak meg Isten előtt, csak éppen annyit tettek volna, mint amennyire ők rászorultak?! Bizonyára nem! És ha a fizikusok szerint a világ anyagi erői — energiái — megmaradnak, mennyivel inkább megmaradnak a lelki élet erői!... Ezek együttesen alkotják az Egyház jóvátételi értékeinek kincs-tárát, melyből az Egyház feje, a pápa tetszés szerint ado-mányozhat. És adományoz is!

A búcsú tehát a megbocsátott bűn után maradt ideig-való büntetés elengedése a gyónáson kívül, mit az Egyház feje az Úr Jézus érdemeire való tekintettel végez.

Különféle búcsúkat különböztetünk meg. Vannak:

1. Személyi búcsúk, melyeket határozott egyének, pl. egy társulat tagjainak, vagy akár az egész Egyház tagjai-nak is engedélyez, függetlenül egyes meghatározott helyek-től. A feltételeket a személyek ott teljesíthatik, ahol jó-nak látják.

2. Tárgyi búcsúk, melyeket közvetlenül valamely bú-csúval megáldott tárgy (érem, rózsafüzér) által nyerhe-tünk.

3. Helyi búcsúk, melyeket egyes határozott helyeken nyerhetünk. Pl. kegyhelyeken nyerhető búcsúk.

Az adósság-törlesztését tekintve vannak teljes és részleges búcsúk.

Teljes, amikor az egész ideigvaló büntetés-adóságot törleszti. Részleges, mikor csak meghatározott mennyiséget, pl. 300 napit. Ennek pontos mennyiségét a tisztítótűzre vonatkozólag nem állapíthatjuk meg. Csak annyit tudunk, hogy pl. a 300 napi búcsúért akkora büntetés elengedésében részesültünk, amennyiben a régi nyilvános vezeklések idején 300 napon át folytatott vezeklésért részesültek. Hogy ez mennyi a tisztítóhelyen, azt csak a jósten tudja.

Kik nyerhetnek búcsút?

Búcsút azok nyerhetnek, kik a következő feltételeknek megfelelnek. A búcsút nyerni igyekvőknek:

1. lelkében legyen meg a kegyelmi állapot. Azaz ment legyen minden halálos vétektől. Amíg valaki halálos bűnben van, örök büntetésre méltó, ideigvaló büntetésektől sem szabadulhat. A büntetés elengedésének első feltétele, hogy bünét tegye jóvá. Első a bűnbocsánat, csak azután lehet szó a büntetés törléséről. — Hogy valaki teljes búcsút nyerjen, a kegyelmi állapoton felül az is szükséges, hogy egyetlen bocsánatos vétke, sőt a vétekre való hajlandósága se legyen. Csak annak engedheti el Isten a teljes adóságot, aki magát teljesen, fenntartás nélkül átadja az Ő szeretetére. Vele cselekedetben, vágyban teljesen egyesül. Amennyi ebből hiányzik, annyi hiányzik a búcsú teljességeből is. A teljesből részleteset nyer.

2. Legyen szándéka búcsút nyerni. A búcsúnyerés kegyelem, csak aki akarja, az részesül benne. Nagyon tanácsos, hogy a reggeli ima alkalmával legalább ennyit mondunk: szándékomb a ma nyerhető összes búcsúkat megnyerni. Ha ezt átlagban megtessük, akkor itt-ott megtörtenő szándék-felindítás elmaradása esetében is megnyerjük az engedélyezett búcsúkat, ha egyébként teljesítjük a többi feltételeket, mivel a néha elmaradó szándék-újítás nernszünteti meg az akaratot.

3. Teljesítse az előírt feltételeket. A részleteseknél a feltétel rendesen valami ima, jócselekedet, vagy egy-egy

rövid fohász. A teljeseknél gyónás, áldozás, pápa szándékára ima, esetleg meghatározott templomlátogatás.

A gyónást a búcsús nap előtt már 8 nappal előbb lehet végezni. Az áldozást a búcsús nap előtt közvetlenül vagy pedig úgy a gyónást, mint áldozást még a nyolcada alatt. (Can. 931. §. I.)

A pápa szándékára végzendő imának szóbelinek, ha egészen halkan is, de kimondottnak kell lenni. Elmélkedő nem elég. Ha nincs meghatározva az ima, bármi végezhető, csak ne legyen nagyon rövid. 5—6 Miatyánk, Üdvözlégy, Dicsőség biztosan elég. Ha az ima meghatározott, akkor azt kell végezni. Bármely nyelven végezhető, csak egyházilag jóváhagyott fordítás legyen. Ahhoz hozzáadni, elvenni, vagy közbeszúrni nem szabad, mert ellenkezőleg búcsút nem lehet általa nyerni. Lehet azonban többekkel felváltva mondani, de a másik csoport által mondottat lélekenben követni kell. Csak a némák nyernek búcsút elmélkedő ima által, mivel ők mást nem tudnak. — A pápa szándéka, miért imádkozunk: az eretnekség kiirtása, a hit elterjedése, bűnösök megtérése, béke a kereszteny fejedelmek között. Ezekre rágondolni azonban nem szükséges. — A templom látogatásnak úgy kell történni, ahogy az előírás tartja.

Aki ezeket a feltételeket teljesíti, részesül az Úr Jézus és a Szentek elégtételi érdemében az engedélyezés mértéke szerint. Hatása épp úgy biztos, mint a bűn feloldozása a gyónásban. Mindkettő ugyanis egyazon Krisztusi rendelésen alapszik: „Bármit feloldotok fel van oldva!“ Mindkettő feloldozás által hozza létre hatását. (Can. 911.)

Búcsukat élőkért felajánlani nem lehet. (Can. 930.) Ők nyerhetnek maguknak, ha akarnak. Megholtakért minden búcsú felajánlható, hacsak külön meg nem tiltja a pápai engedélyezés szövege. (U. o.) A halottakért felajánlott eredménye nem egészen biztos, mert ennek nem feloldozási, hanem könyörgési jellege van. Ezért tanácsos a holtakért több búcsút és más engesztelő jócselekedetet bemutatni. De meg a halottnak sok adóssága lehet mások iránt. — Botránkoztatás, bűnrevivés, stb. — Isten először ezeket elégíti ki a felajánlottakból, csak azután törli az Övéit. Isten előtt tökéletesen érvényesül az igazságszolgáltatás.

Röviden ezekben adhatom az Egyház tanítását a búcsúkról. Láthatjuk, mily fönségesen ragyog a búcsúk dog-

máján a kinyilatkoztatás isten-eszmé jenek szent láng jegye: az igazság és irgalom teljes összhangja. Irgalom, hogy Isten az Ő fiának túláradó elégtétel! érdem-kincseiből kiapadhatatlannak értékforrást nyújt Egyházának. Igazság, hogy a hívők lelkei a bűneik által rájuk kirótt büntetés-adósságért ebből a kincstárkból megfizethetnek. A búcsú-engedélyezés ilyenformán nem egyszerű elengedés, nem is merőben önkényes ítélezés, hanem elégtevés, melyben végletes gyöngédséggel érvényesül a szerető irgalom és a követelő igazság. Feltűnik benne Isten mérhetetlen jósága. Úgy ajándékoz, hogy az ajándékot szenvedés-adósságunk törlesztésére visszafogadjá. Lehetőséget ad az embernek, hogy koldus elesettsége ellenére se legyen kénytelen előtte üres kézzel megjelenni az ítéleten.

De nagy hatással van az Isten igazsága és irgalma ebben a megnyilvánulásában a lélek fejlődésére is. A búcsúnyerés az ember akaratán fordul meg és buzgóságán múlik, ez által nagyban előmozdíta az elégtétel szellembét. Eredményesen buzdít a szentségek gyakoribb vételeire, rávezet az életkeresztek türelmes viselésére, az Isten akarata előtt való gyermeki meghódolásra. (Schütz: Dogmatika. II. 419.)

A halottakért felajánlott búcsúk erőteljesen mélyítik elköltözött szeretteink iránt a gyöngéd szeretetet és hálát. Egyúttal könnyen érthető módon kihangsúlyozzák a szentek egyességének dogmáját, mely szerint elköltözött szeretteinken, — ha rászorulnak, — segíthetünk, ha mi szorulunk rá, ök lehetnek gyámolítóink. És nagyon vigaszatalónan állítják elénk annak igazságát, hogy akikkel itt a földön a vér és szeretet tiszta kötelékével összeforrt a lelkünk, a halállal sem szakad meg e kötelék, lélekben együtt vagyunk velük, sőt az égben az Isten szeretete örökre egyesíthet bennünket.

V. ... LEGALÁBB HÚSVÉT TÁJÁN AZ OLTÁRI-SZENTSÉGET MAGADHOZ VEGYED.

Miként a gyónásról, úgy a szentáldozásról is az Egyház parancsai között szólunk, ámbár tulajdonképen mindkettőre egyúttal isteni parancs is kötelez. Miért rendelt volna szentséget a bűn megbocsátására, ha nem azért, mert akarta, hogy azzal élve lelkünket megtisztítsuk. Épp

így: miért maradt volna köztünk az Oltáriszentségen, ha nem azért, hogy Testével és Vérével tápláljuk lelkünket? Ezeket az isteni parancsokat az Egyház határozottabb formában tárja elénk, miként az ismert szövegezés tartalmazza. Tehát mind a gyónásra, mind az áldozásra kettős parancs, isteni és egyházi kötelezet bennünket.

Az Oltáriszentségről két szempontból tárgyalhatunk: mint áldozatról és mint szentségről. Az elsőről már szólottam, mikor az Isten 3. parancsának ismertetése közben a szentmise áldozatról volt szó. Most tehát a másodikról, a szentségekről lesz szó.

Mi az Oltáriszentség?

Az a szentség, amelyben az Úr Jézusnak teste és vére a kenyér és bor színe alatt valósággal jelen van a hívek táplálására és az újszövetség áldozatául.

Ez a meghatározás tartalmazza e szentségről szóló isteni kinyilatkoztatást úgy, amint azt a kereszteny léleknek hinnie és tartania kell.

Fönséges isteni Szentség! Ebben jelen van valósággal az élő Jézus Krisztus, a megtestesült Ige, az Atyának Fia, a második isteni személy, aki tanított, csodákat művelt, szenvedett, meghalt, feltámadott és a mennybe felment! Teljes istenséggel és emberséggel, minden erejével, hatalmával, jóságával, irgalmával és szeretetével! Ki tudná felfogni e szentség fönséget és méltóságát?! Bizony még az angyalok sem!

A többi szentség csak kegyelmét közvetíti az Istennek, ez magát a kegyelmek adományozóját, a szentségek szerzőjét, az Úr Jézust tartalmazza. Ezért nevezzük legfönsegesebb és legméltóságosabb Szentségnek. Nevezzük még görögösen, eucharisztianak, hálaadásnak, mivel az Üdvözítő is rendelésekor először hálát adott a kenyér és bor felett, de mi is a vett jókért Istennek e Szentség által adhatunk legméltóbb és legillőbb hálát a szentmise és szentáldozás révén. Már az apostoli időkben neveztek kenyér-szegesnek és Űrvacsorának. (Act. Apóst, többhelyén és I. Cor. 11, 20.) Kenyér és bor szentségének nevezzük az anyagától, mit eredetével összekötve mennyei, angyali, titokzatos kenyér *néven* ismerünk. Tartalmára nézve: az Úr teste és vére; hatását tekintve: szeretetlakoma, útravaló, tiszte-

letreméltó szentség, áldozati jellegénél fogva: Oltáriszent-ség, (már Szent Ágoston is így nevezte), az Úr asztala, szent Ostya, szent áldozat, stb. névvel illetjük. (Lásd: Az Oltáriszentség litániája).

Bár ezeket minden valamire való hívő lélek hiszi és jórészt tudja, mivel kellett, hogy tanulja, még is nem lesz felesleges az áldozásra kötelező parancsal kapcsolatban bizonyítását és némi magyarázatát adni. Bizonyára lesznek, kiknek mélyül a hite és bensőségesebb lesz a szeretete az Úr Jézus e csodás szentsége iránt.

A nagy ígéret.

Az Úr Jézus tudta, hogy a gyenge és korlátolt emberi elme e csodálatos szentség előtt tétovázó bizonytalansággal áll meg, azért a lehető legnagyobb világosságot akarta köréje vonni. Ezért nemcsak rendelte, de földi életében előre meg is ígérte, éspedig oly világos és érthető, egyszerű, kétségbenvonhatatlan nyíltságú szavakkal, hogy csak a konok rossz akarat értheti félre. De lássuk magát a Szentírást, melyről tudjuk, hogy a csalhatatlan és csalatkozhatatlan Istennek tévedést kizáró szavait foglalja mágában.

Szent János evangéliumának 6. fejezetében találjuk e fontos ígéretet. Előzetesen szó van a csodás kenyérszaporitásról. A tibériási tengeren túlra igyekszik Jézus. Útjában a falvakban hirdeti az örök élet ígérit. Oly fönségesen, szépen, ahogyan még ember nem szólott. És sok csodát is művelt... A Galileai tengeren túl nagy sokaság követé őt, mert látták a jeleket, melyeket a betegeken cselekszik vala... Fölemelvén tehát szemeit Jézus és látván, hogy nagy sokaság gyűl hozzája, monda Fülöpnak: Honnét veszünk kenyeret, hogy ezek egyenek? ... Felelé neki Fülöp: kétszáz dénár áru sem elég nekik, hogy mindegyiknek csak valami kevés jusson. Monda neki egyik tanítványai közül, András... van itt egy fiú, kinek öt árpa kenyere van, és két hala, de mi ez ennyinek? Jézus erre mondta: Telepítétek le az embereket... Letelepedének tehát a férfiak, számszerint mintegy ötezren. Jézus pedig vévé a kenyeret, és hálát adván (eucharisztia!) elosztá a letelepülteknek, haszonlóképpen a halakból is adott, amennyit akartak. Miután jöllaktak..., 12 kosarat töltenek meg a hulladékokból.

A nép a kiáltó csodát látva, királyá akarja tenni, ő

elrejtőzik előlük. Tanítványait előre küldi a tengeren Kafarnaumba. Már egy óra járásnyira haladtak, mikor a sötétben, a viharzó tengeren meglátták Jézust feléjük hajadni a vízen. Megijedtek, azt hitték, hogy rém. De ö bátorítá öket, ne féljetek, én vagyok. Föl akarták venni hajójukba, de a hajó — bár egyébként messze voltak, csodálatos módon — azonnal parthoz ére, ahová tartottak. (Ján, 6, 21.)

Másnap a zsinagógába ment, ahol ráakadtak a csodás kenyérszaporítás tanúi, kiket szemrehányással fogad, hogy csak azért keresik őt, mivel ettek a kenyérből és jóllaktak. (Ján. 6, 26.) Felszólítja őket, hogy fáradozzanak oly elede lért, mely megmarad az örök életre, melyet majd δ ad nekik... „Isten kenyere az, mely mennyből szállott le, és életet ad a világnak. Mondák azért neki: Uram, mindenkor add nekünk ezt a kenyeret. Monda nekik Jézus: ... Én vagyok az élet kenyere!... (Ján. 6, 33—35.) Én vagyok az élő kenyér, mely mennyből szállott alá. Ha valaki e kenyérből eszik, örökké él és a kenyér, melyet majd én adok, az én testem a világ életéért. Vitatkozának azért a zsidók egymás közt, mondván: hogyan adhatja ez nekünk az δ testét eledelül? Monda tehát nekik Jézus: Bizony, bizony mondom nektek, ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az Ő vérét, nem leszen élet tibennetek. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete vagyon és én feltámasztom őt az utolsó napon. Mert az én testem valóban étel és az én vérem valóban ital. (Ján. 6, 51—55.) Amint én élek az Atya által, úgy aki eszik engem, az is él én általam.“ (U. o. 58.)

Oly világos ígéret ez, hogy lehetetlen rossz akarat nélkül másként érteni. Testét kell ennünk, és vérét innunk, hogy örök életünk legyen. Hogy a testet és vért ne átvitt értelemben értsük, határozottan kimondja: aki eszik engem, él én általam.

A hallgatóság kemény beszédnek tartja, elpártol tőle. Nem hívja vissza őket, nem ad szavainak más értelmet. Hagya, hogy menjenek. Sőt felszólítja apostolait: „Ti is elakartok menni? Felfelé neki Simon Péter: Uram, kihez menjünk? Az örök élet igéi nálad vannak. És mi hittük és megismertük, hogy te vagy Krisztus, az élő Isten Fia.“ (U. o. 68—70.) Bár ők sem értik, hogyan kelljen ember-Húst enniök és vért inniok, de hisznek és maradnak.

Az Isten végtelen bölcsesége gyönyörűen ragyog fel az ígéret megérthetőségében. Először megszaporítja a kenyeret. Olyan csodát művel, mely az Ő abszolút hatalmát teljes világításban eléjük tárja. Azután ígéri az ő testét és vérét táplálékul. Ha a kenyér megszaporodik az Ő szavára, hogy sokak tápláléka legyen, nincs akadálya annak, hogy az Ő végtelen hatalma és jósága nékünk lelki táplálékul adja önmagát, testét és vérét. Ha a mód érthetetlen is előttünk, hiszen megfoghatatlan titka szent hitünknek, de a lehetőség annál világosabb az előtt, aki eszének zavartalan használatát bírja. Valóban Jézusnál vannak az örök élet igéi. Kihez menjünk? Kire hallgassunk? ... ö az kit az Atya adott tanítóul!!

A nagy ígéret teljesítése.

A teljesítés időpontját is mily bölcsen választotta meg! Búcsúvacsorát fogyaszt velük. Az utolsót földi életében. Ellagyulnak a szívek. Szomorú lehangoltság vesz erőt rajtuk.

Búcsúzni mindig nehéz. Főként, ahol igaz szeretet fűzi össze a szíveket. De különösen nehéz és fájó a végső búcsúzás a halálos ágyon. Mit meg nem tenne egy édesapa, vagy édesanya, csak gyermekei között maradhatna. De nekik nem adatik lehetőség arra, hogy közöttük maradjon. Ne-kik távozniok kell, ha az idő elérkezik. Esetleg emlékeket adnak és kérik gyermekiket, hogy ne feledkezzenek meg róluk.

Az Üdvözítő mindenkor szerette övéit. Hogyan hagyhatná el őket a rájuk váró veszedelmek, üldözötések köztött? minden tudásával belát jövőjükbe. Látja Pétert a kereszten, Jánost a forró olajjal telt hordóban, Bertalant, mint Astyages nyúzatja, Simont, mint Perzsiában ketté fürészlik, Jakabot, mint a templom erkélyéről letaszítják. De látja azokat is, kik később követik őt. Látja Pongrácot, mint a párduc marcangolja, Ágnest, mint a máglya felcsapó lángja körüllyalabolja és a többi 10 millió vétanút Mexikón és Spanyolországon keresztül a világ végéig. De látja a hitvallókat, a lelkiéletben küzködőket, kiket naponta ezer bűnveszély környékez. Ezek mind őt szeretik és követni akarják. Elhagyhatná őket? ó nem!... De mit tehet?! Mindent, hiszen mindenható! Nem oly tehetetlen, mint az apa, anya, aki csak múló emléket hagy maga

után ... Mire készti mérhetetlen szeretete?!... Lássuk!

A búcsúvacsorán a húsvéti bárányt, az ószövetség öt jelképező áldozatát fogyasztották el. Ez is segíti a titok értését. Ő pár óra múlva a keresztoltárán áldozza fel életét a bűnök bocsánatára. Szent és felséges pillanat! Mit tesz ő? Mire készti szeretete?! Arra, amit Kafarnaumban oly határozottan megígért. Testét és vérét nekünk adja. Nem hagy árván minket. Hanem velünk marad a világ végezetéig. Hogy segítse a végső győzelemre Pétert és a többi, vértanúkat, a hitvallókat, mindenkit, aki öt követi.

Mit tett tehát!!! Midőn pedig vacsoráltak, vévé Jézus a kenyeret, megáldá, megszegé és tanítványainak adá, mondván: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem. És ve-vén a kelyhet, hálát ada és nekik adá mondván: igyatok ebből mindenjában, mert ez az én vérem, az. újszövetségé, mely sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.“ (Máté 26. 26—28.) Tehát amit ígért megadta. A kenyér az Ő teste, a bor az ö vére! Ez az Oltáriszentség a mi lelkünk táplálására. A világ végezetéig velünk marad, mivel meghagyta apostolainak és azok utódainak: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.“ Ő fönséges ó szent pillanat! Az Úr Jézus velünk van a kenyér és bor színében különleges szentiségi jelenlettel. Ehetjük Öt, szívhatjuk magunkba erejét, azt a csodálatos, örök életet adó erejét, mely feltámaszt az utolsó napon, mely oltalmaz a kísértések között, mely erőt ad Pongrácnak, Ágnesnek és a többi millióknak, hogy hűségesek legyenek Hozzá mindhalálig. Itt van köztünk, nagy és kicsi templomainkban, Hozzá mehetünk, elsírhatjuk előtte fájó keserveinket, megmondhatjuk Neki, hogy szeretjük, és ö lát, hall, velünk érez, segít, vigasztal, erősít és táplál a dicső feltámadásra... Valóban: velünk az Isten...

Az az egyenes és nyílt beszéd, mellyel az Üdvözítő megígérte az Oltáriszentséget egy évvel halála előtt és amellyel azt megadta az Utolsó vacsorán, megtermetté a maga édes gyümölcsét. Az Úr Jézusban való hitnek ez lett legerőteljesebb kifejezője és a Vele való egyesülésnek leghatásosabb munkálója. Valóban az ö testének vétele által Benne voltak a hívők minden időben az Egyház kezdete óta és ö a hívőkben.

Már az Apostolok Cselekedetei 3 helyen tesz említést arról, hogy a hívők összejövetelükön megtartották a „ke-

nyértörést“, amit a magyarázók nagy része a szentmisére és szentáldozásra értelmez. Az első 9 században az Egyház szinte háborítatlanul elvezte az Oltáriszentségről szóló dogmáját. Bár voltak téves nézetek az akkor létező eretnekiségek között, de az nem zavarta a hívők lelki egyensúlyát. (Dokéták, gnosztikusok, manicheusok, stb.)

Velük szemben áll szilárdan, boldogítóan a hit a legméltságosabb Oltáriszentségen. Az első századtól kezdve szakadatlan és folyton növekvő áramlással járja át a vi-gasztaló, erősítő tudat a lelkeket, hogy velünk az Isten az Oltáriszentségen! így Szent Ignác írja: az Eucharisztia a mi Üdvözítő Jézus Krisztusunknak teste, mely értünk szen-vedett és melyet az Atya feltámasztott. (Tract. 8.) Szent Jusztin Apolójában (I. 66.) írja: „Jézus Krisztustól ren-delt imádság által hálaadás közt (!) megszentelt eledel, mely átváltozás útján testünk és lelkünk táplálására szolgál, ama testté lett Jézus Krisztusnak teste és vére.“ Szent Irén: „Az elkészített kehely és csinált kenyér magába veszi az Isten igéjét és lesz belőle Krisztus testének és vérének eucharisztia ja.“ (V. 2, 3.) Tertullián: „A mi testünk Krisztus teste és vére által táplálkozik, hogy a lélek is Isten ál-tal kövéredjék.“ (Resur. 8.) Az üldözések alatt az egyik ván a keresztyények ellen éppen az volt, hogy lakomáikon (Agape) egy kisded testének és vérének, meg lisztnek keverésé-ből készült kalácsot esznek, ami az Oltáriszentség félre-értését jelenti. Az üldözések hatása alatt, jelképesen ábrá-zolják hallal, melynek hátán kosárban kenyér és néha bor-ral telt edény volt. Ismeretes az öskeresztyények életének tárgyalása közben leírt áldozások, különösen a vértanúi halál előtt. Mily élő hit, mily lángoló áhítat áradt az Oltáriszentség felé a halálra üldözött keresztyények lelkéből, és mily erőt és emberfeletti bátorságot merítettek belőle gyermeket, erőteljes férfiak, gyenge nők és meggörnyedt öregek. Érthatóvá csak Krisztus igérete teszi, mely szerint az ő testével táplálkozók őbenne vannak és ő bennük. Mily nagy veszélyek között vitték az Úr testét a börtönök-ben sínylődő halálraítélteknek. Tarzicius, az Oltáriszentség vértanúja is egy ilyen útja alkalmával nyerte el a vértanúi babért.

A későbbi századok keresztyényeinek hitéről és lelki-életéről annyi és oly világos irat áll rendelkezésünkre, hogy még napjainkban is tanulhatunk belőle. Jeruzsálemi

Szent Cirill ezeket írja: Mikor ő maga mondotta a kenyér-ről: ez az én testem, ki mer habozni? És mikor Ő maga biztosított, ez az én vérem, ki mer kételkedni? Valaha a galileai Kánában a vizet borrá változtatta, mely rokon a vérrel és nem akarnánk neki hinni, mikor a bort vérré változtatja?! (Cat. myst. 4, 1—9.) Aranyszájú Szent János: Be sokan mondják mostanában; szeretném látni az alakját, arcát, ruháját, saruját! öt magát látod, öt magát érinted, Öt magát eszed! (Horn. in Matth.) (Schütz: Dogmatika.)

Ezzel az egyöntetű hittel a középkorban szembehelyezkedtek a különféle szektek és eretneksek, az albiak, valdiak, és különféle protestánsok. Ezeknek erőszakos és logikáltan össze-vissza beszédje mit sem ártott az igaz hívek hitének. Isteni szónak csalhatatlan biztonságával nem csak tartjuk, de éljük is e szent hitünket! Boldogan vesszük tudomásul, hogy velünk az Isten! Erről ír gyönyörűen Schütz már idézett könyvében:

Az Isten-keresés olthatatlan vágya benn él minden eszes teremtményben. Az ember testi és lelki kettős természetének megfelelően sajátos alakot ölt: Az ember lelke mélyén áhít ja Istennek érzékelhető közelségét. Mindennek eleget tesz a megtestesülés titka. Általa az Isten emberek közt üti fel lakását, isteni fölségének sérelme nélkül emberi szemmel néz a vergődő emberre és megnyitja meleg vértől duzzadó szívét az emberi nyomorúságnak és ínségeknek. De ennek az érzékelhető Isten-közelségnek biztosítása a történelem végéig csak az Oltáriszentségen valósult meg minden egyes ember számára.

Így az Oltáriszentségen, mint a hitnek titkában szent ölelkezésben egyesül ég és föld, Isten és világ, láthatatlan és látható, örök és időben lett, mindegyik értéke és jellege érintetlen marad, és végül mindegyik a legbensőségesebb Isten-közösségen találja meg támaszát és teljesülését. Ezáltal az Oltáriszentség a keresztény életnek központja és titokzatos forrása. Belőle táplálkozik a hit, az áhitat, a vallási-közösség. Az Oltáriszentség körül épülnek a templomok, díszesednek szerető művészkezek által az oltárok, belőle nyílnak az áhitatnak leggyöngédebb virágai, közénk ereszkedése (a szentmise) a hívők Isten-tisztelete, vétele (a szentáldozás) az Isten-szeretésnek és a Benne való megérősödésnek legkiválóbb eszköze.

Mi tehát az igazság?

Krisztus szavai szerint tehát az igazság, mit szent hitünk tanít az, amit a konstanci zsinat így foglal össze: „Az átváltozás után mindegyik szín (kenyér és bor) alatt jelen van Krisztus teste és vére, lelke és istensége, még pedig teste a kenyér és vére a bor színe alatt a konszékráló (átváltoztató) szavak erejénél fogva, emberségének többi része ama kapcsolásnál és együtteség erejénél fogva, mely a már most örökké élő Krisztusban összefűzi őket, istensége pedig a személyes egység miatt.“

Ebből következik, hogy mind a kenyér, mind a bor színe alatt az egész, élő Isten-ember van jelen. Ezért nem szükséges két szín alatt áldozni. Teljes az egyesülés Jézus Istenségevel és emberségevel, testével és lelkével a kenyér színe alatt is.

Mert Jézus teste is most már halhatatlan, a színek szétválasztása esetén (a szent Ostya darabokra törése után) mindegyik, még a legkisebb részecskeiben is az egész és osztatlan Jézus van jelen. Az apostolok az Úr kezéből az utolsó vacsorán darabokra tört kenyér színében áldoztak, így, ha néha megtörténik, hogy szét kell tördelni a szent Ostyát áldoztatás közben, ne izguljanak a hívők, mert ugyanúgy az egész és osztatlan Úr Jézust veszik magukhoz, mint akik egészet kapnak.

Ez adja magyarázatát annak az intézkedésnek is, hogy a legm. Oltáriszentség legkisebb részecskejére is nagy gonddal kell ügyelnie a miszteriális áldoztatónak. A paténát (áldoztatónak tányérkát) is ezért tartják az áldozók álla alá.

Emberi ész számára felfoghatatlan, miként lehet a 33 éves, ideálisan fejlett testű Üdvözítő jelen az Oltáriszentségen teljes testi nagyságban, alakjának, tagjainak, és szerveinek, mégpedig élő szerveinek természetes arányai-ban és vonatkozásában. De hisz éppen azért hittük, mert felfoghatatlan. Egyetlen magyarázata az Isten mindenhatósága és bölcsesége, mely ilyen módon akar az emberek között maradni, őket az üdvösségre segíteni, ő minden megtehet, amit csak akar. És ezt akarta, tehát megvette. Mi ne kutassuk, hanem édes boldogsággal boruljunk le előtte és imádattal vegyük magunkhoz! Az ilyen jelenlétet, melyhez hasonló módon a szellemek vannak jelen, nevezzük eucharisztias, vagy szentségi jelenlétnek. Ehhez

hasonló lesz a mi testünk is majd a megedicsöült feltámadás után, amikor a lélekhez hasonul és lelki-test lesz, akkor majd megértjük, ami most rejve van előttünk!

Az Úr Jézus jelenléte a kenyér és bor színe alatt addig[^] tart, míg a színek megmaradnak. Amíg kenyér a kenyér, addig Jézus teste; amint megszűnik bármi hatás révén — gyomorsav, tűz, víz, penész, stb. által — megszűnt Jézus teste lenni. Nem Jézus szűnik meg, hanem az a kenyér, mely már nem kenyér többé, szűnik meg Jézus teste lenni. Jézus halhatatlan, tehát nem szűnhet meg létezni. Ha a tűzben elég a szent Ostya, Jézus nem ég el, hanem csak a kenyér, mely még kenyér volt, az ő teste volt. Ugyanígy nem emészti meg Őt az áldozó gyomra sem. Csak a kenyereset, mely az ő teste volt... ő nem testi, hanem lelki táplálékunk.

Ha rendkívüli esetben megtörténik, hogy a szentáldozás a test számára is táplálék, sőt elegendő és egyedül lehetséges táplálék, akkor ez különleges csoda, amit kivételes kegyelemként egyes szenteknek megad az Úr. Ezt azonban nem helyezte kilátásba az Oltáriszentség rendelésénél. Több szent, vagy a szentség hírében levő egyén életében hiteles adatok szólnak arról, hogy táplálékuk hosszú éveken keresztül egyedül a szentáldozás volt. Emmerich Katalin (†1824.) életének 12 évében a szentáldozáson kívül más táplálékot a test számára nem vett magához. Ha lelkiajta parancsára mégis vett valamit magához, szinte halálos beteg lett és csak akkor lett jobban, ha az ételt kihányta. De ugyancsak halálosan elgyengült, ha huzamosabb ideig nem áldozott. — Lateau Lujza (†1883.) ugyanúgy 12 évig élt csak a szentáldozásból. — Bold. Reute Erzsébetnek szintén 12 évig a szentáldozás volt egyedüli tápláléka. — Boldog Flüe Miklós, kinek 500 éves emlékünneptét 1917-ben ülték meg, 19 éven át volt bíró Svájc Unterwalden kantonjában és mint katonatiszt sok ütközetben vitézül harcolt. 50 éves korában felesége és 10 gyermeké belegyezésével remeteségbé vonult, ahol 70 éves koráig élt, és ezen idő alatt, tehát 20 éven át csak a szentáldozásból merítette testi erejét is. Sovány és aszott volt, de üde és egészséges. Nagy utakat tett, sokáig szónokolt fáradság nélkül. Mindig vidám és jókedvű volt. Néha felkiáltott: „Krisztus él bennem, ő ételem, italom, egészségem, orvoságom“. Az akkori berni városi tanács egy hónapon át

őrökkel vétette körül lakását, minden látogatóját átkutatták, nem visz-e ételt. Így ők igazolták, hogy valóban semmi testi ételt nem élvez. — Szent Lidvina 19 éven át kizárolagosan csak a szentáldozásból élt. — De egyébként napjainkban is láthatunk hasonló eseteket. Itt van pl. Neumann Teréz esete. Miként számtalan megfigyelő tanúsítja, Ő is csak a szentáldozásból meríti testi táplálékát és közben végzi nehéz munkáját annak ellenére, hogy stigmáiból sok vért veszít. — Ezek rendkívüli esetek. De azért, mint tények ismeretében feltehetjük a kérdést, honnét a táperő a test számára?! Bizony nem a kenyérből, hanem az Úr testéből.

A csodás kenyérszaporítás példázza, miként tud az Úr hatalmi szóval úgy sokasítani ételt, hogy ezrek, sőt milliók jól lakhatnak és még marad is. Jutna másoknak is. Nem lehet tehát kifogás, hogy: hiába mennék, úgy sem jut!

Megvan mindenki számára a lehetőség, oly bőségen adja. Aki nem részesül benne, magára vessen. És a meg nemértés, a közöny, a földi élvezetek, sikerek hajhászása sokat visszavon töle.

Minden szentmise alatt, minden templomban terítve az isteni vendégséghez az asztal. Sőt miséken kívül is készek az Úr szolgái a késedelmeseket kiszolgálni. És mégis sok a lagymatag, az éhség és vágy nélküli kereszteny. Persze azután sorvad a kereszteny lelkület, gyengül az örökkévalók vonzóereje, és erősödik az ösztönösség a földiek iránt. És mert a föld és tartozéka sohasem tudja kielégíteni az emberi szívet, akármennyit bír is belőle, mindenig mást kíván és mert ezt vajmi kevésnek sikerül elérnie, azért általános a panasz és az elégedetlenség. Zúg a panasz a fellebbvalók, az alattvalók, a távollevők és közellevők ellen. Majdhogynem mindenki mindenki ellen!

Pedig az Úr Jézus mást ígért! Azt ígérte, hogy nem csak ez az élet lehet békés nyugalomban a mienk, hanem még ennek fokozását is kilátásba helyezte: „Azért jöttem, hogy életük legyen, és bővebb (kiadósabb, fokozottabb) életük legyen!“ Ezt szolgálja élete, tanítása, példája, szenvedése, halála, szentségei, Egyháza. Ennek munkálására maradt köztünk az Oltáriszentségben!

Mi a hatása a lélekben a szentáldozásnak?

Nagyon fontos ezt ismerni, mivel öntudatosabbá teszi áldozásainkat, növeli áhitatunkat és ez által eredményesebbé teszi a kegyelmi életben való előrehaladásunkat. Viszont nem egyszer azért marad kellő eredmény nélkül még a gyakori szentáldozás is, mivel helyt nem álló, vagy éppen téves fogalmakkal bír e Szentséget illetőleg. Elsőrendű érdekünk tehát megismerni a lehetőség határain belül Jézus szándékát és célját.

Előrebocsátom, hogy az Eucharisztíában megsodáljuk az Úr Jézus hatalmát, amellyel mindenhatóságának a világ teremtésénél csodásabb bizonyítékát adta az által, hogy önmagát az ostyában a földkerekség összes katolikus templomai és kápolnái számára oly fogyhatatlan bőséggel megszaporítja a felszentelt papjainak adott hatalomnál fogva. Ugyancsak hódolattal borulunk le bölcsesége előtt, hogy oly módját választotta köztünkmaradásának, amely a legkönnyebbé teszi őrzését és legbátorítóbá a hozzájárulást mindenki számára. De mégis legfönségesebben ragyog fel a Szent Ostyából az Ö mérhetetlen szeretete. Érzelmileg oly gyöngéd, oly elnéző, oly irgalmas, oly jóságos minden imádó, áldozó, közelében szorgoskodó iránt, mintha gyöngeség, bűn, rosszakarat előttünk emberek előtt ismeretlen volna! Cselekvőleg úgy segít, oltalmaz, vigasztal, erősít, bátorít, mintha a legnagyobb mértékben megérdemelnénk ezt! Pedig... Ezért nevezzük az Eucharisztíát a Szeretet Szentségének!

Az egész katolikus hitélet a Szeretet-csillagzathoz igazodik! Az egyéni hitbuzgóság, a cselekvő katolicitás legfőbb kifejezője és forrása. Az egyéni tökéletesség fokmérője: minő titokzatos mélységgel és hányszor és meddig járul imádására és magához vételére! Mint minden szentség, úgy a legm. Oltáriszentség is önmaga, Isten rendelte erejéből adja tényleges, misztikai hatását. Ha halálos bűntől mentes lélekkel, kegyelmi állapotban járul a Szent Asztalhoz, magának a Szent Ételnek sajátos erejénél fogva gazdagodik a kegyelmi életben. De mi sem termézetesebb, minthogy hatásai az egyéni buzgóság átlélés, elmélyülés és áldozatos akarati nekilendülések révén erőteljesen fokozódnak. Sőt egyetlen más vallásos ténykedésnél sem anynyira, mint itt.

Mit is eredményez tehát a lélekben az Úr Jézus óhaja szerint való szentáldozás? Az örményekhez intézett decre-tum így írja le összesűrítve: „Ennek a szentségnek hatása, amelyet a méltó felvezőben érlel, az embernek Krisztussal való egyesítése. De minthogy kegyelem által iktatódik be az ember Krisztus testébe és egyesül tagjaival, következik, hogy a méltó szentáldozás által e szentség növeli a kegyelmet. Azokat a hatásokat, amelyéket az anyagi étel és ital létrehoz a testi életre nézve t. i. fenntartja, gyarapítja, helyreállítja és gyönyörködteti, e szentség is létrehozza a lelkiélet számára“. Eredményei tehát:

1. Bensőséges egyesülés Krisztussal és az ö titokzatos testével a kegyelem és szeretet által. Ezt akarta maga az Úr Jézus is elsősorban. Velünk lenni, sőt bennünk lenni akar, hogy mi gondolattal, érzelemmel, elhatározással, cse-lekedettel folyton az Ő tetszését keressük és így mi Őben-ne lehessünk. „Énben nem marad és én öbenne“ ... (Ján. 6, 57.).

Mily hatalmas indítékot és erőforrást tartalmaz ez a hatása a szentáldozásnak! Az Ő titokzatos testének egy-egy tagjává válik minden egyes hívő, miként minden egyes sejt, vagy szerv beleilleszkedik az élő organizmusba, em-ber testbe. — E titokzatos test tagjait az Úr Jézus élteti, áthatja, élettevékenységre készti. Az áldozás kegyelme, mintegy vérét képezi a közösségeknek. így miként a test-vérek a szülőkön keresztül vérrokonok lesznek, a hívők Krisztusban, az Ő vére által lelki vérrokonságba kerülnek. Ez a rokonérzés az Úr Jézustól ered és hatékonyabb kifeje-zői az erények: a hit, hűség, részvét, jóakaratú áldozatos cselekedetek és mindenek felett a szeretet. Minél tökélete-sebbek ezek, annál inkább egyezik a lélek az Úr Jézussal. Ha a végső tökéletességre, a hősi fokra jut, elmondhatja: „Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énben nem!“ (Galat. 2, 20.).

Ennek a meggondolása, mily nagy lendületet adhat az áldozó számára az igazi felebaráti szeretet gyakorlására! Beteg az a szervezet, amely a többi, vagy csak egyik ellen is dolgozik. Az az egészsges, amelyik összhangban van a többivel, dolgozik önzetlenül, a központ, az Úr Jézus szán-dékának megfelelően. Hogyan legyen abban igaz öröme az Úrnak, aki megtűr magában olyan érzést, szándékot, vagy tervet, amely egy felebarát, az Úr titokzatos testének egy

tagja ellen irányul?! Itt nyer világos értelmezést: amit egynek tesztek e legkisebbek közül, nekem teszitek! Az áldozókban mily erős igyekezetnek kell lenni a cselekvő szereurette!

Elengedhetetlen kelléke a jó áldozásnak, hogy szívünket vizsgáljuk át előzetesen, nincs-e valami érzés vagy terv benne, amely a felebaráton keresztül az Úr Jézus ellen van!? A vizsgálat eredménye megmutatja, milyen elhatározást kell áldozatul az Úr lábai elé tenni! Ez az Úr Jézussal való bensőséges egyesülés a szentáldozásban megszentel, megnemesít, igazi nagy áldozatosságra segít minden egyes embertársunk iránt. Az összes erényeknek forrása és tökéletesítő je lesz, ha rendszeresen gyakoroljuk. Mi ez másként? Szentté tesz! — Ezt kell kélni a hálaadásban. Erre kell az Ő segítségét ki könyörögni...

2. Második gyümölcse a jó szentáldozásnak az elsőből következik: növeli a lélekben a megszentelő kegyelmet, azaz a lélek és Isten között fokozza a szeretetet. Bensőségesebbre hangolja az összeköttetését a léleknek Istenkel. Ez a kegyelmi állapot, amelynek foka határozza meg a lélek túlvilági boldogságának a fokát. Amilyen bensőségre jut a kegyelmi állapotban a lélek, annak mértékében fogja bírni Isten boldogító látását a mennyországban. A „dicsőség fényében“ a „lumen gloriae“ által annyit lát meg és bír Isten szépségből, jóságából, szeretetéből, egyszóval Istenből, amennyire a kegyelmi állapotban, avagy másként, a megszentelő malasztban előrejutott.

A szentáldozásban egyesül a lélek a kegyelmek adományozójával az Úr Jézussal és így könnyen érhető, hogy segítő kegyelmeket is ad. Segítő kegyelemeket nevezzük az Úr Jézusnak azt a természetfeletti adományát, mely az Istennek tetsző cselekedetekre képesít. Segít, hogy a jót, a legjobbat megtehessük és a bűnt, a rosszat elhárítsuk.

Nagy igazság az, hogy Isten nélkül semmi jót sem művelhetünk! Jót, örökéletre érdemes cselekedetet csak úgy végezhetünk, ha Ő segít kegyelmével. Az Isten segítő kegyelmében való bizakodásra és a mi erőfeszítésünk mértékére a következő szabály ad helyes útbaigazítást: Ügy bízzunk Isten segítségében, mintha minden ö végezne, és úgy lássunk neki a küzdelemnek, mintha egyedül nekünk magunknak kellene végeznünk! Nagyon fontos érdekünk kívánja tehát, hogy az Úrtól mennél több segítő

kegyelmet nyerhessünk. És az Úr Jézus óhaja szerint végzett buzgó szentáldozásban nyerhetünk segítő kegyelmet. Itt is a buzgóság és áldozatosság határozza meg a mértéket!

3. Harmadik üdvös eredménye a jó szentáldozásnak: a rendetlen szenvedélyek, az ösztönök erejének csökkenése. Nagy hatékonysággal működik közre, hogy az ártatlan, tiszta lelkek továbbra is tiszták maradjanak. Persze nekik maguknak is kemény harcban kell állniok a kísértővel, kerülniök kell az alkalmakat, fegyelmezni kell akaratukat, mert az Úr Jézus segítséget ad a kegyelemmel, de nem vállal érdekünkben minden küzdelmet. Nem kevesebb a szentáldozás hatása a bűnben elesettekre nézve sem. Akik jó gyónással megtisztítják lelküket, eredményesebb ellenállásra semmi sem képesítheti őket, mint éppen a szentáldozás. Az Úr Jézus tiszta vére a jó és buzgó szentáldozások révén a leghathatóabb oltalom lesz számára. A küzdelem, az okos és ádáz harc itt sem nélkülözhető. Sőt itt még fokozottabban szükséges... A kitartó munka megtermi a vigasztaló sikert!!

4. Negyedik hatása: a bocsánatos bűnöktől való megtisztítása a léleknek. Az a szeretet, amely fellángol a szívben az Úr Jézus iránt, önkénytelenül bánattal telíti a gyöngeségek, hibák és esetleges bocsánatos vétkek láttára. A bánat és a velejáró erősfogadás pedig letörli a lélekről ezeket a kisebb szennyeket.

5. ötödször a szentáldozás záloga jövendő dicső feltámadásunknak. Az Úr Jézus feltámadott, megdicsőült teste érintkezésbe lép az áldozó testével és részesíti az eljövendő dicsőségekben. Erre vonatkozik: „Aki eszi az én testemet és issza véremet, örök élete vagyon és én feltámasztom az utolsó napon.“ (Ján. 6. 55.) Az Eucharisztia a halhatatlanság orvossága és a halál ellenszere. — minden áldozás fontos, de legfontosabb a halálos ágyon! Nagy gondunk legyen erre mind magunkra, mint másokra vonatkozólag.

6. A sorrendben utolsó, nem is lényeges és csak ritkán mutatkozó gyümölcs: a lelki gyönyör és édesség. Ugyanis minden gyönyörűség lévén benne, olyan amely királyokat is boldoggá tesz, így aztán adódik alkalom, hogy a lélek megízlelheti. De ez csak esetleges. Aki megkapja, örüljön neki és köszönje meg. Aki nem kapja, ne keseredjék el, e nélkül is lehet az Úr Jézus kedves gyermeké. Ar-

ra azonban vigyázni kell, hogy közönyösségek, szándékos lagymatagság, vagy a szív könnyelműsége ne legyen akadályozója a lelki édesség kifejlődésének. minden módon igyekezzünk rá, kérjük is, de ha nem kapjuk meg, ne csürgedjünk, ne szomorkodjunk, nyugodtan szolgálunk tovább az Úrnak. Édességek nélkül is lehetünk szentek!

Előkészület a szentáldozáshoz.

A legméltóságosabb Oltáriszentség vétele által közvetlen eleven kapcsolatba jutunk a valóságos, a most már megdicsööült Úr Jézussal. Ami ebből a bizalmás, édes köztvetlenségből a külső érzékelhetőség hiánya miatt elmarad, azt túláradóan pótolja a lélek táplálékát képező benső egyesülés. Jobban a mienk Jézus a szentáldozásban, mint volt apostolaié a minden napos érintkezésben, vagy Zakeusé, midőn betért hozzá vendégsége, vagy Lázáré, midőn feltámasztása után leült mellé a nővérei által készített vacsorá!

És ha érthetően boldogító nagy ünnep volt a hívő lelkeknak a Vele való találkozás, a házukba fogadás, amelyre alig képzelhető, szent gyönyörűséggel telt izgalommal készültek, akkor érthető az is, hogy az Oltáriszentésghez járulónak a szent pillanat fenségéhez mérten elő kell készülnie. Erre különös nyomatékkal figyelmezhet Szt. Pál apostol: „Aki méltatlanul eszi ezt a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére elő. Tehát vizsgálja meg magát az ember és úgy egyékkéből a kenyérből és úgy egyékkéből a kehelyből, mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivel nem különbözteti meg az Úr testét“ (Kor. I. 11. 27-29.) Ezzel ugyan elsősorban arra hívja fel figyelmünket, hogy halálos bűnnel ne merészelenjen senki az Úr asztalához járulni, mert ezzel halálos ítéletet eszik önmagának, szentségtörést követ el, de az előkészületre is útbaigazítást ad, hogy vizsgálja meg magát az ember. Hárítson el minden akadályt, ami a leggyöngédebb szeretetben való egyesülésnek útjában állhat és tegyen meg minden, ami a lélekbe térő Úr Jézusnak örömére szolgál!

A legm. Oltáriszentség, mint mindegyik a szentségek közül az Úr Jézus rendelkezése szerint, a kegyelmet a dologi teljesítmény erejénél fogva közli a lélekkel, azaz maga a szent áldozás minden további nélkül létrehozza a méltóan áldozóban a kegyelmi hatásokat (ex opere ope-

rata) „Aki eszi... él“. tehát az evés éltet minden más cselekedet nélkül. Mégis a trienti szent zsinat szerint (75. lap): mindenkinék tulajdon felkészülése és eggyüttműködése szabja meg a megigazulás kegyelmének mértékét. A méltóan áldozók számára van egy bizonyos legkisebb mérték, amely a szentáldozással együtt jár és amely az áldozók buzgósága, lelki készsége és akarati elszántságához mérten fokozódik... A virág is szebben díszlik a neki megfelelő talajban...

A buzgóbb, a tökéletesebb neki Készülés mértéke, az önfeláldozás és az áldozatkészség szabja meg a kegyelem nagyságát. Minél nagyobb, minél egyezőbb az Úr Jézus akaratával, annál bővebb a szentáldozásban nyert lelkihatás. Ha többet adunk mi Neki, bőkezűségéhez mérten többet ad nekünk.

Nagyon fontos tehát az előkészület! Lássuk miben áll?

Az előkészület az egész emberre kiterjed, ezért kétfélét különböztetünk meg: testit és leikit.

A testi előkészület

megkívánja, hogy külsőleg is kifejezésre jutassuk benső ünnepies hangulatunkat, mely a szentáldozás gondolatára eltölti lelkünket. E célból elengedhetetlen a tiszteességes mosakodás és bár szerény, de tiszta ruházkodás. Az öltöz-kódésre nézve egyházi előírás intézkedett úgy, hogy nem szabad megáldoztatni azt aki botrányos, kivágott ruhában jelenik meg. De ugyancsak helytelenül cselekszik, aki feltűnően „kikészítve“, festékesen és erősen rúzsosan járul az Úr asztalához. Azt a munkatöbbletet, mit tiszteességes megjelenésen túl a tiszteességtelenig kifejt, inkább lelkére fordítsa. Százszer előnyösebb lesz számára! — Bár törvény nem írja elő, de illő, hogy katonák áldozás alatt fegyverüket letegyék.

A testre vonatkozólag az Egyház még szigorú feltételként — halálos bűn terhe alatt — megköveteli, hogy az áldozók éhgyomorral legyenek. Az éjfélről kezdve se ételt, se italt ne vegyenek magukhoz. Ha tehát valaki még ha egész kicsiny mennyiséget vett is magához, még ha véletlenül is, éjfélután csak másodpercre is, nem járulhat a szentáldozáshoz. Éjfélét az első óraütés jelzi. Tehát nem az utolsó. Ha az órák azonban különbözően mutatják az

éjfélét, követhetjük a legkésőbböt is, ha egyébként az óra pontosan szokott járni. Nem pontos órát a pontosak mellett nem követhetjük, ha az késik, a jóljáróhoz képest. A szentáldozásig tartandó böjtöt szentségi böjtnek nevezzük.

1. Hogy a szentségi böjtöt feltörjük és így a szentáldozástól elmaradjunk, kell hogy az, amit magunkhoz veszünk, étel, vagy ital jellegét bírja. Ezért ha valaki lenyel vasat, üveget, hajat, fát, körmöt, (rágcsálás közben), cérnát, selymet, gyapjúszálat, nem töri meg a szentségi böjtöt, mehet áldozni. Orvosságot, még por alakjában sem szabad bevenni, mivel azt a szervezet feldolgozhatja a maga előnyére. Az előbb felsoroltak emészthetlenek, nincs étel jellegük.

2. A magunkhoz vett ételt, vagy italt a szájon keresztül kívülről vegyük és nyeljük le.

Aki tehát szájat mos, s a vizet kiköpi vagy ételt kóstol, de le nem nyeli, mehet áldozni. Ugyancsak mehet áldozni az, kinek nyelve, fogai (tehát szájban levő rész), vérzik, még ha lenyeli is, mivel nem kívülről került a szájába. Ha azonban külsőleg vérzik az ajka, vagy folyik az orra vére, vagy sírás közben könnye kerül a szájába és lenyeli, nem mehet áldozni, mert kívülről jutott szájába. Ha orra befelé vérzik a garaton keresztül, ha lenyeli is, mehet áldozni.

3. Evés, vagy ivás jellegét öltse fel az ételnek vagy italnak gyomorbaj utasa. Ha lélegzés közben esőcseppeket, vagy hópelyheket nyel valaki, nem sérti a böjtöt, mert nem ivott, hanem lélegzett! Ha szájmosás után valami csekélyseg visszamaradt és a nyállal elegyedett, mehet áldozni, mert a nyállal vegyült pár csepp, — nyálnak számít. Es nyálat lenyelni nem jelent ivást.

A lelki előkészület

ugyancsak kétféle lehet: *távoli* és *közeli*. A távoli előkészület egy folytatónagyszerű életnívó a lélek életében, melynek kettős követelménye van: legyen meg a kegyelmi állapot, azaz, legyen ment a súlyos vétektől és legyen a lélekben általános igyekezet a tökéletesség után.

Miként az előzőkből is láthatjuk az Úr Jézus azért rendelte az Oltáriszentséget, hogy legyen Isten fönségéhez

mért illő áldozatunk (a szentmise) és gyermekének megfelelő táplálékunk (a szentáldozás.) Az ember pedig csak akkor gyermeke Istennek, ha nincs halálos bűne tehát kegyelmi életet él. A szeretet által Istenben él és így Isten az Ő lelkében lakozik. Ez a kegyelmi együttélés Istennel a leglényegesebb feltétele a szentáldozásnak. De egyébként is az Oltáriszentségben az Úr Jézus szentséges Teste és Vére lelkünk tápláléka, táplálékot pedig csak élő tud magához venni. A lélek élete csak az Isten kegyelme által tártható fenn. Nem olyan értelemben veendő ez, mintha a lélek Isten kegyelme, szeretete nélkül ténylegesen meghalna, hiszen természeténél fogva halhatatlan, hanem átvitt értelemben kell érteni: a boldog örök életre feljogosító igénye csak akkor van, ha nincs súlyos vétekben, tehát, ha Istant szereti, vele kegyelmi összeköttetésben él. Kegyelmi állapot nélkül „ítéletet eszik magának“ az áldozó: örök kárhozatra sújtó ítéletet, mert nem különbözteti meg az Úr Testét a közönséges ételtől!

Ha tehát valaki áldozni akar és nincs meg a halálos bűntől mentes tiszta lelkiismerete, akkor előzetesen feltétlenül meg kell gyónnia. Csak ha töredelmesen jó gyónásban megtisztította a lelkét, akkor hárította el az áldozás legnagyobb akadályát.

Ha lelkét rendbehozta, akkor készülődhet a szentséges pillanatra tovább. — Egy másik feltétele még az eredményes szentáldozásnak, hogy legyen a lélekben egy általános vágy a kereszteny tökéletesség után. Hassa át az Isten félelme, az örökkévalóság nagy gondolata és ezekből kifolyólag égjen, lobogjon benne egy olthatatlan vágy az Isten-bíráról, az örök boldogság után.

A közeli előkészület a ritkán áldozónál nem kíván sokat. Nekik elég, ha gyónás után elvégzik a feladott elégtételt, és ha idejük engedi, imakönyvből vagy attól függetlenül csak lélekből valamit imádkozgatnak a szentáldozásig. De ha többet tesznek, ha buzgóbban és többet imádkoznak, világos, hogy több kegyelmet is nyernek. Buzdítani kell őket is a minél több áhítatra, de ha ez nem telik tőlük, a felsorolt is elég.

A gyakori, vagy minden napos áldozástól már többet kíván a jó Isten. „*Akiknek több adatik, több kívántatik tölik*“. (Luk. 22. 48.) De meg akik nagyobb szeretetre és tökéletességre igyekszenek, azoknak többet is kell tenniük, hogy

céljukat elérjék. Azoknak szinte állandóan a legm. Oltári-Szentségnek kell élniök. — Szent Alajosról olvashatjuk, hogy két szentáldozása között az időt két részre osztotta. Első felét hálaadó érzelmek töltötték be, a másik felében meg készült a következőre. Meg is látszott a hatás! Az előkészületnek azonban nemcsak fohászokból, ellagyuló érzelmekből kell állnia, — ezek legyenek meg, — de egész életünk, cselekvéseink, gondolataink, szavaink is igazodjanak a közelgő isteni Vendéghez, az Úr Jézushoz. Az egész keresztény életnek és így kiválóan a szentáldozásnak is az a célja, hogy az Úr Jézus útját járhassuk, hogy az ö követőiként önmagunkban kialakíthassuk képmását. Amikor magunkhoz vesszük őt kegyelmének segítségével gondolatainkból, szavainkból kiküszöböljünk minden, ami Velenem egyezik és az Ő tökéletes lényéből magunkba szívünk minden, ami az Ő Szent Szíve szeretetéhez hasonlóvá tesz minket. Tehát már előre készítjük lelkünket, hogy amikor jön, az Isten és felebaráti szeretetben, hasonlóságot találjon bennünk önmagához. Igyekszünk tehát a komoly erénygyakorlatokra ... Igyekeznünk kell az önmegtagadásra, a szeretet szolgálatra, a türelemre, az alázatosságra stb. szolgáló alkalmakat Iránta való szeretetből gyakorolni... Ez fontosabb, mint a merő érzelgősségek, az üres fohászkodás. De ezzel nem akarom lebecsülni, mert nem is lehet, azokat a vágyódásokat, örömkötöréseket, miket a szentáldozás gondolata ébreszt a lélekben. Fontos ez is, hiszen a tiszta szeretet érzelmei csillannak fel bennük. Csak azt akarom hangsúlyozni, hogy ne elégedjünk meg pusztá ábrándozással és erőtlenséggel, hanem teljes erőfeszítéssel, komoly akarattal igazítsuk egész valónkat a cselekvő Krisztusi példaképhez!

Esti imánkban is lebegjen ott az a boldogító tudat, hogy holnap jön Ő, az irgalmas, a jóságos, a csupa szeretet Istene, segíteni fog a hibák leküzdésében és az erény gyakorlásában, a szenvédések viselésében és általában a Neki való szolgálatban. Ha az esti lelkiismeretvizsgálat valamiről vádol: a keserítőt visszakeserítettek, a munkában türelmetlen voltál, vagy bármi más történt, ami nem az ő lelkét sugározta, a bánat és bocsánatkérés után ígérd meg, hogy holnap minden másként lesz. Hiszen Ő is fog segíteni, mivel hozzád jön.

Reggel alkudozás és vonakodás nélkül kelj fel a ki-

tűzött órában. Hozd áldozatul Neki mindenjárt az első perceket ... Végezz dolgodat úgy, hogy benne öröme teljék. Minél nagyobb áldozatot kell hoznod, hogy Hozzá juthass, annál többet várhatsz Tőle. Aki otthon tunya, rendetlen, hogyan lehet Nála buzgó és rendezett akiben Neki kedve telik! Ő a cselekvő Szeretet, igyekezzél ebben is Hozzá hasonlítani... Ez a jó előkészület!...

Közeli előkészület.

A legideálisabb előkészület a szentmise hallgatással kapcsolatban történhet. Ügy kell igyekezni, hogy már a szentmise kezdetére odaérjünk. Nagyon eredményesen segít az előkészületben annak meggondolása, hogy most itt az oltáron újul meg az Úr Jézus mérhetetlen szenvedéssel bemutatott keresztáldozata. Ő semmit nem sajnált, végig szeretettel minden feláldozott: fáradtságot, lemondást, hírnevet, életet a mi üdvünkért. Ezek élénk meggondolása felgyűjtja a hit és remény indulatát. Mindössze csak az kívánatos továbbá, hogy ezt tudatossá tegyük Önmagunkban. Hiszem, hogy itt az oltáron jelen vagy ... Remélem jóságodtól, hogy elsegítesz az örökéletre, amiért Te annyi áldoztál!...

A szeretet indulata ezek áterzéséből magától fellángol ... Adjunk neki saját szavainkkal kifejezést. Mikor már a szeretet izzik bennünk, vizsgáljuk meg, nincs-e valami bűn, (legfeljebb bocsánatos lehet a gyakori áldozóknál, mert halálosat már csak nem követnek el!?) hiba vagy fogyatkozás. Ha igen, kérjünk bánatteljesen bocsánatot, és ígérjünk őszinte, igaz javulást. Ezután megvizsgáljuk még arra nézve magunkat, minő hiányokat mutatnak az erénygyakorlatok? Gondolati, érzelmi világunk minden nem egyezik még az Úr Jézuséval?!... És amikor ezeket a hiányokat (ki az, aki itt nem lát magában hiányt? ...) megállapítjuk, meggondoljuk, hogy a magunk nyomorúságából sohasem tudnánk a felfedezett és keservesen tapasztalt hiányokat pótolni, de mert minden áron szeretnénk lelkünket azoktól is megtisztítani, azért módot és lehetőséget kell keresnünk arra. Ezt a módot a legeredményesebben éppen az Úr Jézus testének vétele által szerezhetjük meg... És most itt a lehetőség. Kész az Úr, hogy betérjen... Mily fönséges leereszkedése az örök Istennek: jön az Ostya színe alatt a történeti Krisztus, minden hatalmá-

val, jóságával, szeretetével és kegyelmével... Itt bőséges alkalom nyílik az edző vágy felindítására ... Majd alázatos lélekkel mondjuk: Uram nem vagyok méltó... így előkészülve alázatos komolysággal, összetett kézzel, lesütött szemmel, nem lökdösődve, tolakodva, hanem szerényen, de a többitől el nem maradva letérdelek az Úr asztalához. — Fejet kissé felemeljük, ajkat mérsékelt kinyitjuk, nyelvünket az alsó ajkra helyezzük és mikor a Legszentebböt a papról vettük, ihletett áhítattal fejünket lehajtjuk és mikor kissé átnedvesedett a Szent Kenyér a nyáltól, áhítatos lélekkel lenyeljük. A lenyelés folyamata a tulaj donképeni áldozás. „Végy étek és egyétek“ ... Ezután felkelünk ugyanily komoly járással helyünkre megyünk és végezzük a hálaadást. Imakönyvet csak akkor használunk, ha lelkiszárazság kipusztít minden gondolatot és érzést. Amíg gondolat és érzés van bennünk, addig saját szavaink-kai beszélgettünk az Úrral. (Itt tág tere van a magasabb imádságának, az elmélkedő és főleg szemlélődő imának.) örööm, hálá, imádás érzelmek helyén valóak. De ilyenkor kell feltenni a kérdést magunkhoz: ha az Üdvözítő semmit nem sajnált, hanem minden értem áldozott, mit sajnálhatnák én Tőle az én lelkielőmenetelem biztosítására?! Itt megbeszélhetjük az Úrral nehézségeinket, lelki fogyatékkosságainkat, az erényekben való akadályainkat, egyszóval mindazt, ami nehezíti az Ő követését, a lelki előhaladást. Mindezekhez alázatos bizalommal kérjük segítségét. — Azt különösen szeretném hangsúlyozni, hogy az ö nagy élet-feláldozása láttára (szentmise), a mi áldozásunk se legyen valami egyéni áldozat-bemutatás nélkül. Valami önmegtagadást (jaj, nem külön böjtöt értek, hanem értékesebbet), áldozatos cselekedetet, bántalom-elviselést, nyelvfélezést stb. Ezek adják az egyéni buzgóságnak a tartalmat és ezek nyerik Tőle a különleges kegyelmeket. Hogy egyesek miért nem tudnak a gyakori áldozás ellenére sem előrehaladni, annak nem egyszer az az oka, hogy egyéni áldozatot, erős akarati próbákat nem vállalnak. Megelégszenek egy-két sablonos imával és aztán: pá Jézuska, mára rendben vagyunk! És meg minden, mintha nem is áldoztak volna ...

Meddig tartson a hálaadás?

A hálalkodó érzelmek és örvendező gondolatok a vett nagy kegyelemért, a szentáldozásért, tartsanak mindaddig,

míg a következő áldozásra meg nem kezdjük az előkészületet. A közvetlen hálaadás addig tartson legalább is, ameddig az Úr Jézus szentségi jelenléte tart. Ebben nem egyöntetű a hittudósok felfogása. Egyesek félóráról beszélnek, mások pár percről. Az általánosabb vélemény azt tartja, hogy 8—10 percig tart, míg a szent Ostya felbomlik a gyomorsav működése következtében, tehát eddig van az Úr Jézus jelen. Illő, hogy legalább 8—10 percig tartson a hálaadás a templomban. Helytelen tehát, amikor mise után rögtön abba marad az ima, még akkor is, ha oltárdíszítés címén történik is az.

Akik havonta legalább kétszer gyónnak és átlagban naponta áldoznak külön gyónás nélkül megnyerhetik mindeneket a búcsúkat, amelyeknek megnyeréséhez egyébként külön gyónás volna szükséges a pápai előírás szerint. Ezt a Szentszék külön kedvezményként adta a gyakrabban gyónóknak és napi áldozóknak. (Can. 931.)

És otthon a munkáját igyekszik pontosan végezni, hogy Neki tessék. Türelmes, szelíd, másokkal elnéző, szolgálatkész, vidám, mindenkinél mindeneket örérette, aki oly jóságosan leereszkedett hozzá...

Ilyen egy ideális áldozás. így vagy ehhez hasonló módon áldozik egy szent! Ha a sok éleltyomorúság, baj, szenvedély, feledékenység vagy fájdalom lopkod is el valamit belőle, de legalább igyekezet legyen arra, hogy ilyen módon áldozzunk.

Mivel ilyen nagyon üdvös az Úr Jézussal való egyesülés, azok, akik nem érzik vágyuk kielégülését a napi egy szentáldozásban sem, vagy valami különös eset folytán talán nem járulhatnak az Úr szent asztalához, azok a lelkialdozással igyekszenek kielégíteni az Úr Jézus iránt érzett szent áhítozásukat. Ezt annál inkább gyakorolhatják, mert erre nem szab határt a napi egy esetben való végzésre az Egyház, mint a tényleges szentáldozásra. Akár állandóan ebben élhet valaki. És nagyon hasznos a lelkiéletben ennek gyakorlása... A módja már ismeretes. Röviden ismételve csak annyit mondok, hogy éppúgy lehet és kell végezni az előkészületet és a hálaadást, mint a valóságos Ürvételnél, csak magát a vételt képzeletben, lelkileg végezzük. — Akik gyakorolják, tapasztalják áldásos és üdvös eredményét. — Lehet egész röviden is végezni, ha kevés az idő.

Néhány megjegyzést

kell még a mondottakhoz fűznöm. Sokan visszahúzódnak a gyakori szentáldozástól azzal a kijelentéssel, hogy ők nem méltók arra! Hát ezeknek azt mondjam, hogy senki sem méltó, még az angyalok sem! Isten méltóan teremtmeny nem tudja fogadni. Az Egyház is éppen ezt juttatja eszünkbe közvetlenül a szentáldozás előtt, mikor 3-szor elmondatja velünk: Uram, nem vagyok méltó ... De itt nem a méltóságot keressük, hanem az Úr Jézus tetszését, sőt határozott akaratát. „Vegyétek és egyétek, ez az én Testem“. Csak az a kérdés: Kinek hasznos és kinek nem a gyakori szentáldozás? Erre a kérdésre az Úr Jézus földi helytartója X. Pius felelt, akit az Oltáriszentség pápájának neveznek. Ő ugyanis 1910-ben szabatosan kifejtette az Egi'ház hivatalos tanítását a gyakori szentáldozásra vonatkozólag. És ekkor a többek között elrendelte, hogy aki érzi magában a kegyelem indítását a gyakori szentáldozásra, az kérjen engedélyt gyöntatatóatyjától. A gyöntatóknak pedig szigorúan meghagyta, hogy senkit vissza ne tartsanak, aki *kegyelem állapotában van és helyes szándék vezérli*. Helyes pedig a szándék, ha nem üres megszokásból, holmi emberi tekintetekből, hanem azért, hogy általa Isten jobban szerethesse.

Ebben a rendelkezésben megvan a felelet arra, kinek hasznos a szentáldozás és kinek nem? Hasznos azoknak, akiknek nincs halálos bűnük és igyekeznek Isten jobban szeretni! Nyugodtan áldozhat tehát akár naponta is, aki fél a bűntől és akar jó lenni. Alaptalan félelem senkit ne tartson vissza.

Mire kötelez az a parancs, hogy húsvét táján áldozzunk?!

A legkevesebb, amit egy katolikus hívőnek teljesíteni kell, ha már az Úr Jézus itt maradt, hogy lelkünket az örök életre táplálja, legalább évente húsvét táján senki ne maradjon áldozás nélkül. Aki elmulasztja, már ezzel is halálos bűnt követ el. Hogy meddig tart a húsvéti gyónás és áldozás ideje, azt az egyes plébániákon hirdetni szokták. A legtöbb egyházmegyében nagybőjt első vasárnapjától Szentháromság vasárnapjáig terjed. Aki oly lagymatag hite gyakorlásában, hogy ez idő alatt sem áldozik, azt a parancs sürgetőleg továbbra is kötelezi!

Hány éves korban kezdődik a gyónás áldozás kötelezettsége?

A gyónásé csak akkor, amikor már eszének használatát bírja a gyermek. Mert csak akkor követhet el bűnt. Átlagban az áldozásra is csak ez időben kezdődik a kötelezettség. Ez az idő X. Pius óta a 7. életév körül van. Míg egyrészt az új törvénykönyv 854. paragrafusa szerint: a gyermeket, akik koruk fejletlensége miatt nem ismerik e szentséget és nem vágyakoznak utána, ne engedjék a szentáldozáshoz, addig másrészt mindenképpen ajánlják az újabb utasítások és rendeletek, hogy ha a gyermek megismeri és vágyik utána, hét (7) éves kora előtt is engedhető a szentáldozáshoz. Főként ha a gyermek halálosan beteg. Ez esetben meg is kell áldoztatni, ha az Oltáriszentséget meg tudja különböztetni a közönséges ételtől és gyermeki áhitattal tudja imádni. Egyébként megítélni a gyermeket készültségét a gyóntató és a szülők vagy azok helyettesei hívatottak. A plébános joga a felülvizsgálás, Ő köteles örködni, hogy észhasználat előtt ne menjenek áldozni, viszont, ha ezt a kort elértek, minél előbb járuljanak az Úr asztalához. (Mindez a 854. cn.-ban.).

Amilyen szigorúan parancsolja az Egyház, hogy évenete legalább húsvét táján mindenki, aki az ész használatát és a belátás korát eléri, áldozzék, épp oly szigorúan tiltja a napjában egyszernél többször való áldozást. (Cn. 857.) Kivételt képez az az eset, mikor valaki reggel mint egészséges vagy legalább is nem mint veszélyesen beteg áldozott, később a nap folyamán életveszélybe kerül valami hirtelen jött betegség miatt. Ekkor ugyanis nemcsak szabad mégegyszer szent útravalóként áldoznia, de erre nagyon buzdít is az előírás (Cn. 865.) Ugyanez a paragrafus nagyon szívünkre köti, hogy a betegek ne halasszák a végőre a szentáldozást és általában a betegek szentségeinek felvételét. És egyben buzdít arra, hogy a súlyosan betegek is igyekezzenek gyakran áldozni.

Külön kedvezménye a betegeknek, hogy akik már legalább egy hónapja feküsznek és közeli felgyógyulásukhoz kevés a remény, hetenkint egyszer-kétszer úgy is áldozhatnak, ha már orvosságot, vagy valami folyadék féle táplálékot vettek magukhoz. De ha bírják, jobb éhgyomorra venni a szentáldozást. — A halálosan betegek, mikor szent útravalóként kapják az Úr testét, nem kötelesek éhgyomorral lenni, A napnak bármely szakában áldozhat-

nak. Itt az isteni parancs sürget, az egyházi előírás, ami-lyen a szentségi bojt, nem kötelez.

A gyenge elméjűek a kisdedekkel egy elbírálásban részesülnek. Ha azonban valami szellemi fejlődést mutatnak, áldoztatásukra az vonatkozik, mint fentebb a 7 év körüli gyermekekre vonatkozólag írtam az új törvénykönyv 854. pontja alapján.

Ha a pap nyilvánosan beteghez viszi a legm. Oltáriszentséget, pár lépésre előtte két térdre ereszkedünk, fejet lehajtva imádjuk az Úr Jézust. Mikor a pap pár lépéssel elhaladt, felkelünk. Esős, sáros időben nem kell letérdeni, csak mélyen meghajolni.

Lehet-e a szentálodziászt másokért felajánlani?

Általánosan ismert igazság, hogy szentséget nem lehet másokért felvenni. Másként: nem lehet felajánlani! Kérdem: lehet-e mások helyett megkeresztelkedni? Bérmálkozni? Gyónni? stb. Úgy-e világos, hogy nem! Milyen naiv az a néni, aki hirtelenül, gyónás nélkül elhunyt férje helyett akarja gyónását végezni!... Egyszerűségében megmosolyogjuk! mindenki csak maga helyett gyónhat! Tehát gyónását másért senki fel nem ajánlhatja, azaz annak szentségi hatását — a bűn eltörlését — másnak át nem engedheti, még ha a készsége meg is volna hozzá! Ugyanígy a többi szentségnél is.

Ezek után most nézzük az esetet a szentálodziás szempontjából részletesebben.

Krisztus rendelése szerint, miként ez szavaiból kitűnik, a szentálodziásnak két fő, azaz lényeges hatása van: 1. a szentálodziásban az Úr Jézus a kegyelmi állapotban hozzájáruló lelket *táplálja*, a megszentelő kegyelmet növeli, segítő kegyelemre jogot ad. Az örök életet készíti elő. Miként szavai mondják: „Aki eszik engem, élni fog általam.“ (János 6, 58.) Tehát: aki eszik,... él. És nem, akiért felajánlja valaki az evést! Más helyett nem lehet enni!

2. A szentálodziás bensőséges egyesülést hoz létre Krisztussal.

Kegyelemben és szeretetben erős kapocs füzi a méltoni áldozót az Úr Jézushoz. „Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az énben nem van, és én öbenne.“ (Já-

nos 6, 57.) Itt is: aki eszi az nyeri az egyesülést. Mit lehet itt másnak átengedni? Bizony, a lényegéből semmit!

De nemcsak a lényeges hatásokat nem lehet másnak átengedni, hanem még az esetlegeseket sem. Ezek: a rosszra való hajlam csökkentése, a dicsőséges feltámadás joga és a néha tapasztalható lelki édesség és gyönyör. Mit lehet ezekből másnak átengedni, azaz másért felajánlani? — Azt hiszem a gondolkozók előtt elég világos az a téTEL, hogy: szentáldozást sem élőért, sem megholtért felajánlani nem lehet.

Mit jelent az mégis, mit oly általánosan gyakorolnak, hogy szentáldozást „felajánlanak másokért?!“ Talán teljesen hatás- és eredmény nélkül való ez? Itt határozottan mondomb, hogy nem!

Bár mindig kedves az ima, ha kellő áhítattal végezzük, de állíthatjuk, hogy legkedvesebb akkor, mikor az Úr Jézussal szoros, bensőséges kapcsolatban vagyunk. Ilyenkor szívesebben meghallgat az Úr. Ezeket a szentáldozással kapcsolatos egyéni imákat, erénygyakorlatokat, — esetleg búcsúkat csak a megholtakért — már felajánljuk. Ezeket szabadon, saját akaratunk szerint bárkinek átengedhetjük! A szentáldozást magát, mint szentséget, annak saját kegyelmeit azonban az áldozó nyeri, senkinek át nem engedheti...

Tehát áll: „Szentáldozást nem lehet másért, sem élő-ért, sem megholtért felajánlani. Ez a lélek tápláléka, csak annak használ, aki magához veszi. De fel lehet ajánlani az imát, mit vele kapcsolatban végzünk.“ Ha valaki szabatosan akarja magát kifejezni, nem úgy írja, hogy: szentáldozást végeztem ezért, vagy azért, hanem: szentáldozá-
som alkalmával imádkoztam ezért, vagy azért!

Erre vonatkozólag írja dr. Schütz Antal egyetemi tanár: „A szentáldozás mint eledel, csak a felvevőnek szól. Tehát másért szentáldozást felajánlani csak abban az értelemben lehet, hogy a szentáldozás tényével személyes teljesítmény alapján (ex opere operantis) szerzett érdeme-
ket könyörgésképen (per modum suffragii) és az esetleg hozzáköötött búcsúkat. ... felajánljuk másokért.“ (Dogma-
tika II. K. 350 lap. I. kiadás.)

A szentséghez való járulás tehát az áldozóé, senkinek át nem adhatja. Az egyéni áhítatott, erénygyakorlatot, búcsúkat ajánlhatja fel másért.

Az ígért szentáldozást, vagy a szerzetesnők számára kötelezőleg előírt szentáldozásokat is csak ily értelemben lehet felajánlani. Nem a szentség vételét, hanem a vele kapcsolatos egyéni buzgóságot.

ÖTÖDIK PARANCS:

Tiltott napokon menyegzőt ne tarts!

Bár minden idő szent, Istenet könnyelműsködve meg-bántani sohasem szabad, mégis az Egyház egyes napokat a többinél nyomatékosabban a szent elmélyülésre és a fokozottabb bűnbánatra rendel. Ezeken a napokon azután eltiltja mind a zajos és nyilvános mulatozásokat és bálokat, mind a házasság szentségével kapcsolatban szokásos zenés-táncos vigadozásokat.

Ezek a tiltott napok jelenleg tartanak *a)* hamvazószerdától húsvétvasárnapig és *b)* advent I. vasárnapjától karácsony másnapjáig. Ez az idő szolgál két legnagyobb ünnepünkhez előkészületül, azért az Egyház úgy kívánja, hogy komoly magunkbaszállással, töredelmes bűnbánattal készítsük el lelkünket.

Ez a parancs is súlyos bűn terhe alatt kötelez. Azonban csak az vétkezik súlyosan, aki nyilvános mulatságokon vesz részt. Aki azonban kis házi összejövetelen, zongora, vagy gramofon mellett egyet-kettőt táncol, vagy nótázik, még nem vádolható halálos vétekről. Bár minden bizonnal ez sem éppen dicséretes dolog...

Még meg kell jegyeznem azt is, hogy nem az esküvő tartása tilos, hanem a vele kapcsolatos zajos vigalom. Az esküvő ugyanis minden időben tartható. Ennek korlátozása csak annyiban van, hogy tiltott időben a jegyesek miséjét ünnepélyesen tartani nem szabad. Ez egyébként is kevés helyen szokás.

Külön ki kell emelnem, hogy hamvazószerdán éjfél-től kezdve tilos a mulatozás. Ezért, akik húshagyókeden báloznak, csak éjfélig maradhatnák. Éjfél után kezdődik a bojt és vele együtt a tiltott idő.

**Az egyházi parancsokhoz kell soroznunk még:
VI. Tiltott könyvet ne olvass!**

A jó és gonosz tudás fája napjainkban a sajtó. De — tekintve e parancs célját — hozzátehetjük a rombolás és a lélekpusztítás másik két forrását is: a mozik és a színházat. Lényegében ezekben is a betű öl, csak az egyikben a kép, a másikban a szó és a példa kíséretében. — «Csak a jó Isten a megmondhatója, mennyi bűn származik ezekből!!...

Nem az olvasást tiltja az Egyház, nem is a mozik és a színházat, hanem az ezekben leledző bűnrevezető rossz hatásokat. Szabad, sőt tanácsos olvasni jó, vagy legalább kellemesen szórakoztató könyveket, folyóiratokat, lapokat. Szabad elmenni moziba, színházba, csak meg kell válogatni, melyik darab érdemli meg a költséget és időt?! Különös gonddal őrködjenek a szülők, hogy fiatalkorú gyermekük mit olvasnak és milyen darabot néznek meg!...

A tiltott könyvek olvasását súlyos bűn terhe alatt kerülnünk kell. Ezek a könyvek vannak „index“-en! — Sokan azonban abban a tévedésben vannak, hogy minden tiltott könyv olvasása egyúttal kiközösítéssel is jár. Ez tévedés! A tiltott könyvek olvasása súlyos bűn terhe alatt tilos, de kiközösítést csak: *az eretnekek eretnekséget tár-gyaló könyveinek olvasása von maga után és azon könyveké, amelyeknek olvasását a pápa név szerint és kiközösítés terhe alatt megtiltja.* Ebbe a kiközösítésbe azonban csak az esik, aki tud erről a szigorú egyházi büntetésről, és mégis olvassa vagy engedély nélkül egy hónapnál tovább magánál tartja az így tiltott könyvet. Pl. egy baptistának a baptista-szekta tanait elfogadtatni igyekvő könyvének olvasása jár kiközösítéssel. Ezt feloldozni csak pápai külön engedéllyel lehet. Míg a tiltott könyvek olvasása által elkövetett halálos bűnt bármelyik pap feloldozhatja.

Lelkére valamit adó katolikus szigorúan megtartja az Egyház idevonatkozó parancsát! Ha olvasni akar, van olyan sok jó könyv, hogy nem szorul a lélekmérgezőre és nem is veszi azokat kezébe. De nemcsak a könyvekre ügyel szorgos gonddal, hanem folyóiratokra és újságokra is. Csak kereszteny szellemű sajtótermékeket olvas. A rossz és közömbös újságokért pénzt nem ad, azokat házába be nem engedi. Így kellene ennek lenni! Pedig még hány ka-

tolikus testvérünk nem tudja eüinek óriási fontosságát felfogni... Vigyázzunk, itt lélekről van szó!...

A testi élet és egészség szempontjából mily szorgos gonddal örködünk a káros hatások elhárítására! Csak a lélek lehet közömbös? A hit és erkölcs ellenes hatásokat és a velük járó vétkeket és bűn veszélyeket akarja az Egyház tőlünk távoltartani a rossz könyvek eltiltásával. Nem jó szülő az, ki gyermekeit nem védi a rossztól.

VII. „Egyházi adódat fizesd meg!“

Sokak fülében ez még szokatlanul hangzik. Talán megis ütköznek rajta. De, ha a dolgok mélyére nézünk, egészben természetesnek fogjuk látni.

Az egyházi személyek és intézmények fenntartása, mint minden a földön, csak anyagi eszközök segítségével lehetséges. Egyházi személyek: a pap, a kántor, a harangozó, a sekrestyés. Intézmények a különféle iskolák: elemi, polgári, gimnázium, stb., amelyeknek fenntartója maga az egyházközség. És ehhez a tanszemélyzet. Kiadást, súlyos kiadást jelentenek! A szükséges összeget azonban mégis csak elő kell teremteni. De hogyan? Csakis azuktól a katolikus hívektől, akiknek lelki érdekét szolgálják, illetve akiknek gyermekeit tanítják vagy tanítatták...

Valahogy azt még megértik, hogy a tantestület tagjait fizetni kell, sőt a kántor, a harangozó és a sekrestyés fizetése sem okoz különös nehézséget, de a paptól már szívesen megvonnák az anyagiakat. És ha adják, mert adniok kell, bizony nagyon sokszor panaszos az a falat, ami abból telik. És hányszor még így sem adják! Azzal nyugtatják lelkismeretüket: van neki, éljen meg abból!...

Hogy helyesen ítélhessünk, fontoljuk meg a következőket.

A papi hivatás egész embert követel! Csak úgy töltethi be a lelkek üdvére és Isten dicsőségére, ha egészen annak élhet. Kotelessége az iskolában a gyermekek hitoktatása, a templomban a közös és nyilvános istentiszteletekben a szertartások végzése, a szentmisse bemutatása, az isten igéjének hirdetése, a szentségek, főként a bűnbánat szentségének kiszolgáltatása, a haldoklók előkészítése az örökétre. Közvetítőként áll Isten és az emberek között.

Híveink ügyes-bajos dolgaiban hányszor kell útba-

igazítást adnia?! A szomorúakat, sorsüldözötteket vigasz-talnia! . . . Halottakat eltemetnie.

Éjjel-nappal készen kell lennie arra, hogy híveinek lelki szolgálatára álljon. Hirtelen betegség bizony minden adódhat.

Nagy és fontos kötelezettsége még a papnak: imádkozni híveiért! A szentmisén kívül legalább egy órán át imádkozik a pap híveiért naponta!

Mindezen kötelezettségeit csak úgy tudja buzgón és eredményesen teljesíteni, ha saját lelkét művelni van ideje. Külön imát — a hivataloson felül — végezni, elmélkedni, lelkiolvasmányt tartani, Oltáriszentség látogatására a templomba át-átmenni, bizony elengedhetetlenül szükséges a papi életben.

„Jó pap holtig tanul“ elv szerint a teológiai tanulmányokat ismételnie, újabb irányú könyveket olvasgatnia ál-landóan kell!

A plébániai hivatal ügykezelése, a sokféle egyházi kimitatások, jelentések írásba foglalása megint csak sok időt vesz igénybe.

És ha a megélhetés gondja nehezedik vállára, vagy megélhetésének biztosítására gazdálkodni kénytelen, hogyan tudjon mindennek tökéletesen megfelelni? Ha hirtelen beteghez hívják, mennyire zokon veszik, ha nincs otthon, hanem — teszem — a határban nézi a szántást. Azt is felhányják, ha a prédikáció kicsit gyenge néhanap-ján. De arra már nem gondolnak, hogy talán a kenyere után járt a határban. A pap csak úgy tud Istenről rendelt hivatásának megfelelni, ha egész szívvel és lélekkel an-nak élhet. Ha nem kell a kenyérkérdéssel idejét, gondola-tát részben vagy egészben lefoglalnia.

Mindenki megérти, hogy a mezőört, a pásztorokat, a rendőrt, a jegyzőt, a szolgabírót, a minisztert fizetni kell, — még ha van is egyéni birtoka. — Csak abban találnak nehézséget, ha a lekipásztort, saját lelkük őrét és védőjét kell eltartaniuk!

Jól tudja az Isten- és egyházellenes áramlat, amit a Szentírás is mond: „Megverem a pásztort, és elszélednek a nyáj juhai...“ (Máté 26, 31.) Ez a céluk! Ezért lázítanak a pap ellen. És csak a katolikus pap ellen. — Egyetlen felekezet papja — azaz lelkésze, mert azok nem is papok — nem hoz annyi áldozatot, mint a katolikus pap. Nekik

az legtöbbször csak megélhetés. És mégis a nemkatolikus hagy védi a papját, ha más támadja! Csak a katolikus rágja magáét... Bizony szomorú!

A lelkiismeretes katolikus ember tehetségéhez mérten hozzájárul az egyházi személyek és intézmények fenn-tartásához. Hallgat az Úr szavára, amely azt mondja: „Akik az oltárnak szolgálnak, az oltárral együtt részesednek.“ (Kor. I. 9, 13.) Ezen az alapon írja elő az Egyházi Törvénykönyv 463. paragrafusában, hogy: „a plébánosnak joga van ahhoz a jövedelemhez, amit a törvényes szokás és előírás számára megállapít.“ Ezt megadni kötelesség. Ennek igaztalan megtagadása bűn! Lehetetlenre azonban senki sem köteles. Ezt az Egyház is figyelembe veszi.

NYOLCADIK PARANCS.

»»Vegyes házasságot ne köss!“

„A házasságok az égben köttetnek.“ „A házasság szívügy!“ Ezeket a közkeletű szólásokat úton-útfélen hallhat-juk. Ezekkel akarják magyarázatát adni elhibázott lépéseknek azok, akik a hit és az erkölcs törvényeibe ütközve alapítottak családot. Vagy zaklatott lelküknek marcangoló nyugtalanságára ezekben keresnek olcsó vigasztalást.

„A házasságok az égben köttetnek“, de nem a józan ész és a lélek üdvének rovására! Ha tehát az ébredő vagy a fellángolt érzelmek akár a józan ész, akár a lélek üdvének vagy legtöbbször mindenek együttesen ellenére irányulnak, akkor holt biztos, hogy a házasság nem Isten-től van. Nem köttetnek az égben. Boldogságot nem nyújt-hat!

„A házasság szívügy!“ Igen, de a hívő lélek nem követheti vakon a fellobbant szerelmet, hiszen az a romlott emberi természet következtében kívánhat a testre és a lélekre nézve egyaránt veszedelmes és káros dolgot. A hit-től és a józan észtől itt is tanácsot kell kérnie.

Gyermekeik boldogságáért aggódó szülők már a zsenge korban vigyáznak arra, hogy a gyermek csak olyanokkal barátkozzék, akik lelki fejlődésére jó hatással tudnak lenni. Ezt az örködésüket tanácsaikkal, kérésükkel igye-keznek érvényre juttatni a családalapítás nagyfontosságú

kérdésénél is. Tudásukkal, nagy élettapasztalatukkal pedig igyekeznek gyermekeik hasznára lenni!

És ha ezt természetesnek és magától érhetőnek tartjuk, — amint hogy az is, — akkor ki veheti zokon, ha az Egyház is oda áll a döntő fontosságú elhatározás előtt álló hívek mellé és Istenről nyert hivatása szerint óvja a lélek veszedelemmel és a kárhozattal járó ballépéstől! Az Egyháznak ez kötelessége! Teljesíti is!

Ezért hozta e szigorú törvényt, hogy: vegyesházasságot ne köss!

Vegyesházasságot köthet két olyan megkeresztelt egyén, akik közül az egyik katolikus, a másik nem! Pl. ha katolikus lép kálvinistával, lutheránussal, stb. házasságra. Természetes, hogy az is tilos házasság, amikor katolikus meg nem keresztelt féllel kísérel meg házasságot, pl. katolikus zsidóval. Ezt valláskülönbségnek nevezzük. Itt még nagyobb az ellentét és a veszély, mint a megkeresztelt másfelekezetű között.

Vegyesnek pedig azért nevezzük a katolikus és másfelekezetű között a házasságot, mert vegyesen vallják a krisztusi hitet: jól, rosszul. A katolikus jól, a másfelekezetű rosszul, mert elszakadt az igaz Egyháztól, letért az igazság útjáról.

Miért tiltja e házasságokat az Egyház.

Azért, mert az emberi élet átlagos és a házasélet különleges bűnveszélyeit annyira felfokozza, hogy nagyon megcsökken a remény és a lehetőség a bűn és így a kárhozat elkerülésére! A szomorú élettapasztalat igazolja ezt a talán túlzottnak látszó megállapításunkat.

Mint ember, mint katolikus, hogyan tudja eredményesen munkálni lelkét az, aki annak, vagy azoknak a közeiben él, aki vagy akik megnemértéssel vagy gúnnyal nézik, ha imádkozik, misére megy, gyónik, áldozik, böjtöl, stb. Ha a Szűzanyát tiszteeli, bálványimádást emlegetnek... Hogyan tudja bensőleg igazán tisztelni és szeretni azt, aki az Ő benső meggyőződével ellentétes nézetet vall!? ...

Azt szokták mondani, mi egymás hitét nem bántjuk, ezt a kérdést mi kikapcsoljuk az életünkbeli! — Hát ez csak porhintés! A benső meggyőződést nem lehet csak úgy „kikapcsolni.“ Ez az ember benső „én“-je, amely belefolyik gondolatainkba, cselekedeteinkbe. És ha nem folyik be,

akkor már komoly baj van, mert az éltető hitet a vallási közömbösséggel váltotta fel. Ez az út pedig egyenesen a kárhozat felé vezet.

Mint házastárs hogyan élhet érzelem és gondolat-közösségen, mikor egy egész világ választja el a másiktól? Nincs közös gondolatuk Istenről, Egyhásról, templomról, imádságról, hitéleti cselekményekről. Nem mehetnek együtt Isten elé! Mindez külön, kétfelé intézhetik! Hol lehet itt a boldogsághoz a közös alap?! Pedig enélkül nincs boldogság.

A jegyesség alatt és a házasság első idejében, amikor még a túláradó érzelmek“ minden lefoglalnak, talán nem érzik a hiányt és az ellentétet, de amikor az érzések lobogó tüze lelohad, feltétlenül kiütközik életükbeli.

És a két ellentétes világ között hanyódó gyermekkel mi lesz? Ami az apa előtt szent, az az anya szerint nem fontos! És viszont... Milyen erkölcsi szilárdság alakulhat ki a fejlődő lélekben! Siralmas még rágondolni is! íme mennyi bűnveszély! Érthető tehát az Egyház szigorú állásfoglalása.

A vegyesházasság tehát tilos! Ha tehát valaki az Egyház tilalma ellenére mégis megkísérli, az érvénytelen házasságban él. Szentségekhez nem járulhat! Csak akkor menti föl az Egyház a tilalmat és engedi meg katolikus templomban az esküvőt, ha a világi hatóság előtt is érvényes reverzálist állítanak ki arról, hogy a mindenkit nembeli gyermeket katolikus vallásúak lesznek. Továbbá a nemkatolikus fél lelkismeretben kötelezi magát, hogy katolikus házastársát hitének gyakorlásában és a gyermeket nevelésében nem gátolja.

AZ ÁLLAPOTBELI KÖTELESSÉGEK.

Az Isten és az Egyház parancsolatainak letárgyalása után szólnom kell még az üdvösség elnyerésére elengedhetetlenül megkívánt feltételéről: az állapotbeli kötelességek pontos teljesítéséről.

Szentírási igazság és már szinte közmondassé érlelődött életelv a kereszteny felfogásban: *imádkozzál és dolgozzál!* Ez a kettősség súrítja össze a helyes programmját a lelkei életet élőknek. Ima és munka a krisztusi élet. Vallási és állapotbeli kötelességek teljesítése a katolikus életrend

tökéletes eligazodása, mivelhogy emberi lényünk két részből tevődik össze: testből és lélekből.

Az állapotbeli kötelességek pontos teljesítése hozzátarozik a kereszteny tökéletességhez. Sőt nem is kereszteny kötelesség, hanem egyszerűen emberi. Emberi mivoltunk megkívánja a munkát. Nem pusztán a megélhetés céljából kell dolgoznunk, hanem mert emberek vagyunk, akiket Isten képességekkel, erőkkel és tehetségekkel ruházott fel, és a kapott testi-lelkei képességeket kamatoztatnunk kell. A példabeszéd szerint Isten megbüntette azt a szolgát, aki a kapott girát nem kamatoztatta!...

Munkának azonban nemcsak a kapálást, kaszálást, általában a testi, a fizikai elfoglaltságot nevezük, hanem minden szükséges, vagy hasznos cselekvést, amely akár szellemileg, akár lelkileg történik, kinek-kinek hivatása, állása, vagy életkorülményei szerint. Tehát a munka: az Istenről nyert képességeknek foglalkoztatása, az idő jó felhasználása céljából.

A munkakötelezettség nem a bűn következtében szakadt reánk, hanem Isten eredeti elgondolása is ez volt. Már a teremtés után és a bűnbeesés előtt is kötelességévé tette Isten Ádámnak a paradicsomban, hogy: művelje és örizzé azt. (Mózes I. 2, 15.) Az ember ugyanis nem tökéletes, befejezett lény, mint az Isten, hanem különféle erőkkel és képességekkel ellátott, fejlődésre elindított teremtmény, aki éppen erőteljes tevékenység, folytonos munka és küzdelem által érheti el a kitűzött tökéletességet. A haladás, az előbbrejutás csak kemény munka által valósítható meg. A bűnbeesés annyival rontott „a helyzeten, hogy a fáradsságot és áldozatot eredménytelenség is kíséri a sikér útján. „Átkozott legyen a föld munkád alatt, fáradalmak árán egyél abból élted valamennyi napja alatt. Tövist és bogáncsot hajtson az neked... Arcod verejtékével edd kenyeredet, míg vissza nem térsz a földbe, amelyből vétettél.“ (Mózes I. 3, 17—19.) Emberi rendeltetés a munka és egyben most már a bűn büntetése is. E kettős törvényt: a természeti és tételes isteni törvény teszi kötelességünké a valamivel való foglalkozást, a munkát. A munka tehát kötelesség, de jog is, mert emberi rendeltetés. Az állam és a közösség vezetőinek ügyelniök kell arra, hogy mindenki dolgozhassék (a munkanélküliség kiküszöbölésére minden erejükötől törekedniök kell!), azaz lehetőséget a

munkára a dolgozni akaróknak biztosítani kell! Viszont az egyéneknek kötelességük életkörülményeik, erejük és képességük szerint idejüket munkával elfoglalni! — Erre vonatkozólag írja Szent Pál apóstól: „Nem ettük ingyen senki kenyerét, hanem megdolgoztunk érte fáradtsággal éjjel-nappal munkálkodva.“ (Tesszal. II. 3, 8.) És továbbmenve kimondja a kemény ítéletet: „Aki nem dolgozik, ne is egyék.“ (U. o.)

A hanyag, aki ímmel-ámmal végzi munkáját, vagy naplopó, aki amerikázva lopja az időt, testileg elhetetlen, lelkileg bűnös. A rest és munkakerülő amellett, hogy nem élvezи a jól végzett munka öntudatának édes megnyugvását, elernyed unalmában, terhe önmagának, bosszúsága hozzátartozónak. Lelkileg is szomorú állapotba jut — ha még nincs benne, — mert: „sok gonoszságra vezet a helynélés.“ (Sir. 33, 29.) A betegek és munkaképtelen öregek munkája: a türelem és az Ima. Ők e kettőben gyakorolják magukat és Isten kegyelme lesz velük. Nekik nincs erejük, amivel dolgoznának.

Hogy mennyire fontos állásunk követelményeinek lelkiismeretes teljesítése éppen lelki szempontból, az világosan kitűnik a Szentírás eme szavaiból: „Aki pedig övéinek, főként háznépének gondját nem viseli, megtagadja a hitet s rosszabb a hitetlennél.“ (Timót I. 5, 4.) Tehát súlyos bűnt követ el. Mert a hittagadáshoz hasonló az elkövetett bűn, ami pedig könnyen érthető, hogy súlyos.

Az alkalmazottak nem egyszer azért fogják a dolog könnyebb végét, mert vallásos, jólelkű uruk nem bánik velük szigorúan. Azt hiszik, úgy is jó lesz. De gondolják meg, mit mond Szent Pál: „Akiknek hívő uruk van, ne vegyék őket kevésbe azon ürügy alatt, hogy azok testvérek, sőt éppen azért szolgáljanak jobban . . .“ (Timót I. 6, 2.)

Munkálkodni tehát mindenkinél kell, úrnak, szolgának, fiatalnak, öregnek. Kinek-kinek állapota és helyzete szerint. A rendezett lelkiélet elengedhetetlen kelléke a pontos, idejében és jól végzett munka. A dolog nem szégyen, hanem szigorú kötelesség is. Hanyag munkás elközelhetetlen az Isten igaz gyermekei között... Nem az a fontos, hogy mit végez valaki, hanem az, hogy hogyan. Mindent tökéletesen, minden a legnagyobb lelkiismere-

tességgel. Nem az emberek tetszését, hanem Isten akar-tának pontos teljesítését tartsa szem előtt. Jelentéktelen-nek látszó munkának Isten akarata szerint való jól végzése nagyobb érdemet jelent, mint emberi szemek előtt nagy és kitüntető dolognak felületes, vagy emberi dicsőséget és elismerést hajhászó teljesítése.

Spiragónál olvashatjuk a következőket (560. old.) Egy zárdaszolga, aki tanult szerzetesatyá munkáját olvasta, találkozott a tudóssal és így szolt hozzá: „Főtisztelendőséged egykor a mennyországban nagy jatalomban fog részesülni a jó Istantól, az ítélet napján könyvei és az én seprűm egyenlő értékűek lesznek. Ha mégis különbség lesz köztük, azt a szándék jósága határozza meg. Ha ónt jobb szándék vezette, mint engem, akkor a nagyobb ér-delem az öné lesz.“ És igazat mondott a bőlc szolga. A „hogyan“ a fontos!...

A munkánál azonban vigyázzunk arra, hogy a lázas tevékenységen ne feledkezzünk meg lelkünkről. Jusson eszünkbe az Úr Jézus figyelmeztetése a szorgos Mártá-hoz: „Márta, Márta, szorgos vagy és sokban törödöl! Mária a jobbak részt választotta!“ (Luk. 10, 42.) Közben-közben egy fohással emeljük szívünket Istenhez. A munkát szenteljük meg imádsággal és az imádságot váltsuk fel munkával, ahogy kötelességünk kívánja vagy engedi.

Nagyon tévednek, akik azt hiszik, hogy a lelkiélet csupán imádságból áll, és ezért órák hosszat üldögélnek a templomban, otthon pedig elhanyagolt dolgaik miatt zúgó-lódásra és bosszankodásra ingerlik hozzáartozóikat. Akik ráérnek, dolguk lehetővé teszi, nagyon üdvösen cseleksze-nek, ha az Oltáriszentség előtt áhitattal időznek! Angyali szolgálatot teljesítenek, amikor az Úr Jézust imádják a szent Ostyában. Jobbat, szentebbet a földön nem művelhetnek. De a fenséges cselekedet elveszti érdemét, ha ezt más, sürgős dolgunk elmulasztásával tesszük. Isten akarja, hogy állapotunk kötelességeit pontosan teljesíthessük. Vele ütközik össze, aki ezt akár az ima ürügye alatt is elha-nagyolja. Rablással szerzett áldozatot mutat be, mivel el-rabolja az időt kötelességének teljesítésétől. Másként áll a helyzet, ha a munkának más időben való végzésével semmi kár, vagy kellemetlenség nem jár. Ilyenkor az ima dicsé-retes buzgóság! Istennek kedvére, a végzőnek hasznára válik. Csak akkor nincs az ima Isten dicsőségére és a vég-

zőnek hasznára, ha azt akkor végeznénk, amikor a dolog olyan sürgős, vagy időhöz kötött, hogy annak mellőzése, későbbrehagyása kárral, vagy másokra nézve kellemetlen-séggel jár.

Ugyancsak helytelenül cselekszenek azok, akik a külső tevékenykedést, a szociális téren való szorgoskodást, akkor végzik, amikor otthon volna komoly lekötöttségük. Hírt, dicsőséget ugyan szerezhetnek, újságok, vezető egyének tömjénezését megkaphatják, de lelküknek kárát vallják. Mégis csak első kötelesség az otthonról rendben tartani és csak azután, a szabad időben következhet a másokért való fáradozás. Mert hát különös lelkület az, amely a saját hit-vesénél, gyermekénél, egyszóval háznépénel előbbrehelyezi a neki idegent, akár szegényt, akár bárki mást, azért a kis emberi elismerésért, amit általa elér. Az igaz, hogy a családban végzett áldozatos munkával nem jár külső siker... Ne feledjük azonban, hogy az Úr Jézus 30 évig élt rejtenten a kis családi otthonban és csak 3 évig külső apostolkodásban. Ezt a három évet is csak azért áldozta a tanításnak, mert mennyei Atyja így kívánta. Kis Szent Teréz is rejtenten lett oly nagy szent!

Nem azt akarom ezzel mondani, hogy a szociális tevékenykedés nem hasznos és üdvös lelki szempontból, hanem csak azt, hogy azt ne vállaljuk és tegyük állapotbeli kötelességeink rovására. Első a kötelesség és ha ezt rendbe tettük, akkor jöjjön a másokért való apostolkodás. És akkor ne a taps és az elismerés vezessen, hanem az Isten és a felebarát szeretete. Ne kívánunk érte dicséretet, az egyesületekben vezető állást, mert ez csak hiúság, hanem igyekezzünk szerényen elkerülni minden emberi dicséretet, és hálálkodást, hogy minden jutalom a túlvilágra maradjon. Két jutalmat nem várhatunk cselekedeteinkért. Ha itt megkapjuk az emberi hiúság legyezgetésében, nem várhatunk még érdemet Istantól is az égben. Tehát csak Istenért, és az ö dicsőségére ...

A külső munkálkodásban is az az egészséges felfogás, hogy ne vállaljunk semmit időnkön és erőnkön felül. A túlhalmozás csak idegeskedést, kapkodást és lelki nyugtalankodást szül. Több a kár, mint a haszon. Amit higgadt nyugodsággal megtehetünk, vállaljuk és pontosan végezzük el az Úr Jézus szeretetéből, de azontól senki rábeszélésének sem engedjünk. Egyébként akik külsőleg dolgoznak, legye-

nek elkészülve ítélezésekre, bírálhatásokra, gyanúsításokra, sőt elítélésekre is! Ezeket csak az tudja nyugodtan, lelke kár nélkül elviselni, akit nem a hiúság, hanem az Úr Jézus szeretete vezérel. Aki dicséretet hajszolt, az a bírálatnál elveszti önuralmát, keservesen kifakad, ideges, sőt nemegyszer beteg lesz.

Vigyázzunk arra is, hogy ne a nagyrabecsült, vagy talán szeretett vezető (lelkiatyá) kedvéért vállaljunk külső szorgoskodást, akár a templom körül, akár szociális téren. Éppen így emberi szempontoknak nem engedhetünk a lelkigyakorlatok időbeosztásánál sem. Ebben is a házi dolgok szemelőtt tartása az irányadó. A komoly lelke ember nem beszélhet így: Most megyek misére, mert „Ő“ misézik. Megeyk prédkációra, mert (az a bizonyos) „Ő“ prédkál. — A szentmise nem azért értékes, mert Ő végzi. Az evangéliumi igazság sem azért igaz, mert Ő mondja. — Kereshetjük azt, ami jobban megfogja a lelkünket, de vigyázzunk, hogy ne embertől származzon az a több érzés, ami ilyenkor eltölt. A testi rokonszenv nincs előnyére a léleknek, de annál inkább hátrányára, mert ösztönöket ébreszt, vagy erősít. A lelke ember nem ismer rokonszenvet és ellenszenvet, hanem Istant és felebarátot, és teljes erejéből igyekszik minden kettőt szeretni.

Isten belát a szívbe és csak azt jutalmazza, amit érte teszünk! Aminek emberi rokonérzés, vagy tetszéshajhászás a rugója, azért őtőle nem remélhetünk jutalmat. Legyünk okosak! Ha már fáradozunk, áldozatot hozunk, tegyük azt kizárálag Istenért, hogy örök hasznát láthassuk.

Elvünk legyen: első a család, és csak azután az utca.

A VÉGSŐ DOLGOK.

A parancsok tárgyalása közben ismertettem azokat a főirányelveket, amelyek az Úr Jézus szavai szerint szükségesek az örök élet megszerzésére: „Ha az életbe be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat.“ (Máté 19, 17.) Ez az élet, amit a földi, szenvédéssel teljes élettel szemben különös nyomatékkal nevez az Úr Jézus „életnek“, célja az embernek. Ebben egyesül a lélek a Teremtő Istennel, bírja Őt, a minden jónak, szépnek, igaznak hiánytalan összességet mindenre. Azt a kielégítő, teljes és tökéletes boldogságot, amit a földön oly nyughatatlan odaadással kere-

sett és soha meg nem talált, itt találja meg. Itt áll elője döbbenetes gyönyörűséggel és teljes valósággal az, amit a hit tárta elő a földön. Itt látja meg azt a nagy szeretetet, amellyel az Atya teremtette, s halhatatlan lélekkel megajándékozva az örök élet természetfeletti rendjébe föl-emelte, a Fiú a bűnbeesés után élete és halála által meg-váltotta, a Szentlélek segítő és megszentelő kegyelmével az Isten-bírás örök boldogságába elsegitte.

Valóban életet jelent a parancsok rögös útján való haladás! E földi kínos és küzdelemmel teli életből az örök életbe való átjutás nem könnyű! Kemény küzdelmek és komoly akadályok állnak előttünk. A léleknek el kell szakadnia a testtől, vállalnia kell az élet végét jelentő testi halált, minden fájdalmával és aggodalmával együtt. A halál után megjelenik a minden tudományos és végzetlenül igazságos Isten ítélezése előtt, hogy egész életének minden tudatos és szándékossá cselekedetéről számot adjon és vegye jutalmát vagy büntetését aszerint, amint jót vagy rosszt cselekedett. Ha csak egy meg nem bánt halálos bűn maradt is a földi életből lelkén, borzalmas ítélet sújtja, örök kín, mérhetetlen szenvédés lesz sorsa a kárhozatban. Ha súlyos bűne nincs ugyan, de bocsánatos vétkei, hibái akadnak, vagy a meggyónt bűneiért nem vezekelt meg egészen, akkor a tisztítótűzbe kerül mindaddig, míg le nem róttá tarozását és csak ha egészen megtisztult, juthat be az égbe, az Isten-bírás teljes boldogságának helyére.

A világ végéig a lélek egyedül élvezи jutalmát a mennyben, vagy viseli gyötrelmét a kárhozatban. A világ végén a történelmi idő befejezésekor a test halóporából Isten mindenható ereje által új életre kel, feltámad, egyesül a lélekkel és ettől kezdve örökévé, soha véget nem éró módon, a test és lélek közösen gyönyörködik az együtt szerzett boldogságban, vagy kínlódik a fájdalmakban.

Az Úr Jézus kinyilatkoztatása szerint ez a földi élet után az emberi lélek sorsa. Utolsó, vagy végső dolgoknak nevezzük ezeket, amelyek a *halál*, az *ítélet*, a *pokol* és a *mennyország*. A következőkben ezekről fogok tárgyalni.

Ügy vélem, nem lesz haszon nélkül azokra, akik komoly elmélyüléssel végigfontolgatják. Hiszen a Szentlélek is figyelmeztet az írásban: „*Minden cselekedetedben emlékezzél meg utolsó dolgaidról és soha nem vétkezel.*“ — (Sir. 7, 40.) Valóban nagy erőforrást jelent a jóért folyta-

tott harcban látni a hit szemével úgy az emberi létnak, mint minden más teremtménynek azt a végét, amely után nem a „nagy semmi“, hanem az az örök állapot következik, amit Isten rendelt célul mindeneknek. Erőteljes nyomatékkal áll szemünk elé az a tény, hogy az utolsó és döntő szót úgy az egyén, mint az összemberiség és a világ életében az Isten mondja ki. Ebben bontakozik ki mindennek igazi értelme és jelentősége, ami a földi élet folyamán rejtvé volt.

A vég világos ismerete teszi érthetővé a kezdetet és folyamatot is. Ebben ragyog fel az a nagy igazság, amely az egész vonalon igazolja fölséges nyiltsággal az Istant és a benne való hitet. Ki fogja nyilatkoztatni a szellemi világ előtt, hogy az ö végletes jósága és szeretete vezérlelte az embert, mind az egyént, mind az összeséget az örök cél elérésére. A látszólag vak véletlen, emberi szeszély és rosszszaság mögött is az Isten gondviselése működött és vezette bölcsen és szentül a történelem folyamán az Ő kegyes szftndékait a nagy cél felé.

Mily határozott megállapítást nyer az az igazság a végkifejlődésen keresztül, hogy igazi érték csak az, ami örök, minden más értéktelen, semmiség. Csak azért érdekes fáradni, ami a síron túl is érték. Ami a sírnál elveszti jelentőségét, az füst és hamu, amiért dolgozni egyáltalán nem érdemes.

De lássuk már sorjában a mi végső, örök üdvünkre nézve döntő fontosságú dolgainkat és pedig először

a halált.

Ez a földi életnek a befejezése. A léleknek elválása a testtől. Kilépés ebből az életből és átköltözés a másik életbe. Kapunyitás, amely keserves nyikorgással van tele. De lehet csendes elszenderülés is az Urban.

A halál gondolata előtt fájdalmas döbbenettel áll meg az ember. Révedező tekintettel néz mindig a nyitott sírba. Alig van kérdés, ami annyit foglalkoztatta volna a gondolkodó főket, a vallásos érzésben elmélyedőket, sőt a művész erőket is, mint éppen a halál ténye. Ezen a félelmetes küszöbön találkozik a jelen és jövő élet sok nagy kérdése, aggodalma és reménye. De hiába kínlódik az emberi erő, a homályába bevilágítani csak az isteni kinyilatkoztatás tud. Aki onnan túlról jött, csak az tudhatja, mi van ott.

És ez az égből földreszállt isteni Üdvözítő, az Úr Jézus, Ő a hiteles tanú!

A halál általános, minden emberre kiterjed, kivételt nem enged. Előbb-utóbb minden előre bekövetkezik olyan változás, amely a jelen élet végét jelenti. Szent Pál közli ezt a komor isteni végzést e szavakkal: „Elvégeztetett, hogy az emberek egyszer meghaljanak.“ (Zsid. 2, 14.) Ez ellen a legfelsőbb határozat ellen nincs föllebbezsnek lehetősége. Maga a teremtő Isten hozta. Sem tudomány, sem erő és hatalom nem tehet benne kivételt. Hiába igyekeznék az emberek csodabalzsamokat, életesszenciákat, vagy ifjítő eljárásokat felfedezni, — ezt az isteni, végérvényesen kimondott ítéletet kijátszani sohasem lehet. Az életet tudással, őrködéssel hosszabbítani lehet, erre kell is a tudománynak törekednie, de a halált elűzni a földről még egyes kivételes esetekben sem fog sikerülni. Ebben mindenki egyforma, éppúgy, mint a születésben. E két vég nem tűr különbséget gazdag és szegény, tudós és tudatlan között. Hiába a patikaszer, hiába a sok és kiváló orvos, hiába a sok szanatórium, a magaslati és tengeri levegő. Ha elérkezik a vég, jön a halál és pusztulás, rothatás fogja el a királyokat és pápákat, a hadvezéreket, a sportbajnokokat, a filmsztárokat, költőket, a daliás férfiakat, csinos és hires szépségeket csakúgy, mint a föld névtelenjeit és kol-dusait. „Halál ellen nincs orvosság.“ „Emlékezzél meg, ember, hogy porból lettél és ismét porrá leszel!“ — így figyelmeztet az Egyház bennünket hamvazószerdán, midőn szentelt hamut hint fejünkre.

A tudomány is ezt hirdeti! A kísérletek és megfigyelések bizonyítják, hogy minden élő szervezet, magában a fejlődést és fenntartást szolgáló folyamatban előkészíti pusztulását is. Az ember születésekor és fejlődő növekedésében bizonyos fokú életerőt kap, ha ezt a szervezet elhasználja, hatástalan minden orvosság, beáll a vég, a halál. Ahogy fogy az életerő, úgy áll be az öregedés. Az elfogyás hozza a pusztulást... Balesetek, az élet véletlen, vagy erőszakos elpusztítása csak sietteti azt a véget, amely előbb-utóbb úgyis bekövetkezett volna.

A statisztika igazolja, hogy az emberiség negyedrésze a héteves kor előtt elpusztul. 17 éves korig körülbelül a fele, 50 éves korig háromnegyed része. Hatvanéves kort 100 közül megér egy, 80 évet ezer közül egy, 100 évet

100.000 közül egy. Évente meghal — háború nélkül — 50 millió ember. Hetenkint átlag egy millió. Naponta 14 ezer, óránként 5,700, percenkint 100.

Ezek a rideg statisztikai számok mennyi nemes emberi szívet, mennyi munkás kezet, mennyi kedves, szeretett gyermeket, hűséges hitvest, értékes okos főt sorolnak az elhunytak közé! És ezek nyomán mennyi derékatöröt élet, mennyi gyász, fájdalom, keserűség, árváság, stb. szakad a világra! Az már számadatokban ki sem fejezhető! Érthető az a riadt döbbenet, amely elfogja még a legjobbakat is a halál gondolatára!

Maga az emberi természet is irtózik az elmúlás, a pusztulás gondolatától. A halál ugyanis a szervezet szét- ésését, felbomlását, a lélek és a test elválását hozza létre. Természeti törvény, hogy az összetartozók a bennük rejlő erőnek teljes kifejlődésével törekszenek a szétszakadást megakadályozni. Ezért, de meg a legelevenebb hitben is meglévő rejtelmes homály miatt, még a hívő lelke is félelemmel és iszonyattal gondolnak a halálra. Még akkor is, ha nincs utánuk valaki, akinek jövője érthető aggodalommal telíti őket.

Az életszentség magasabb foka az, amikor valaki igazi benső vágyakozással tud a halálra gondolni, mint eszközre az égi Atyához való eljutás lehetőségében. Nagy lelki erőnek kell ott lennie, ahol a halálos betegség gyötrelme, még a tartósság és sokféleség dacára sem tudja az Isten iránt érzett gyermeki vágyakozást kiirtani! Valóban a szentélet jele ez! Meg a tapasztalati igazság is azt mondja: lehetetlen, hogy jól haljon meg az, aki rosszul él! Vagy: amilyen az élet, olyan a halál! Komoly meggondolásra és szent elhatározásra kell, hogy indítson bennünket ez a nagy igazság. Főképpen, ha meggondoljuk azt, ami a jó és rossz halál után következik!

A halál a bűn büntetése.

A halál és az előző gyötrő betegségek szemlélete még a hívő lélekben is kiváltja nem egyszer ezt a kérdést: Uram, miért e sok gyötrelém? Miért a halál?

Tudjuk, mert a hitünk tanítja, hogy szerető jó égi Atyánk gondviselése intézi a világ sorsát az emberekével együtt. Sőt elsősorban éppen az emberekét! Honnan tehát a halál kegyetlen ridegsége, amely a legtisztább szeretet-

ben összeforrt szíveket is elszakítja és nem egyszer az eszményi családi életből szakítja ki az apát vagy anyát talán akkor, amikor a kis gyermekeknek leginkább szükségük volna munkás kezére és meleg szívéré?! Nehéz kérdések! teljes megoldást nem is nyerhetnek, hiszen a titkok világába tartoznak, de sokat megértetnek azok előtt, akik nyugodtan vizsgálódnak.

Isten eredeti tervében az ember halhatatlan volt a paradicsomban. Egy föltétellel ez az adomány végleges lett volna. Az összülők azonban ezt a föltételt nem teljesítették, ettek a tiltott fának gyümölcséből, bünt követtek el és a bűn büntetéseként szakadt ránk a halál. „Ha eszel a tiltott fának gyümölcséből, meghalsz!“ (Mózes I. 2, 17.)

És ettek és meghaltak. Isten irántunk való szeretete távol tartotta volna, de a bűn után igazsága reánk mérite a halált. Ezért írja az írás: „Isten a halált nem szerette.“ (Bölc. 1, 13.) „A bűn egy ember által jött a világra és a bűn által a halál...“ (Róm. 5, 12.)

Mint büntetés, fájdalmat és gyötrelmet jelent a halál éppúgy, mint megelőzöje, a betegség. És mert Ádámban mindenjában vétkeztünk, mindenjáunknak el kell szenvednünk a bün következményét: a halált. Még az Úr Jézus és a Boldogságos Szűz is meghaltak.

Miért szenved egyik sokkal többet, mint a másik, és miért akkor jön valakiért a halál, amikor életére a legnagyobb szükség volna, ezt a hit fátyola takarja be és csak a világítélet tárja fel a leplet, amikor minden kiviláglik és az Isten szerető gondviselése teljes igazolást nyer. A rejtett okok feltárása fogja igazolni hitünket is. „A hit nem vezet félre.“

Ha büntetés jellege van is, de azért az Isten, a mi jó Atyánk igyekszik könnyíteni azáltal, hogy a betegséggel, gyengüléssel lassanként elszaggatja azokat a szálakat, amelyek bennünket a világhoz kötnek és lassanként közönyös fáultsággal nézünk a végleges elszakadás elé. A súlyos betegnek, az elgyengült öregnek, mily kevés az örömme az életben! Az eszem-iszom neki nem gyönyör, a szórakozást nem igényli, azoktól már elszakadt! Legtöbbször a huzamos betegség és gyengeség idején önkéntelenül is megérzi, hogy teher még szerettei számára is, sőt önmagának is. Így azoktól is elszakadt, és végül beletörődik a változhatatlanba, az eltávozásba!

A hirtelen halál pedig módot sem ad a megfontolásra! így könnyűvé válik. Főként, ha a lélek készen van a nagy útra! Ez esetben különleges kegyelem a haláltusa nélkül való elköltözés. Viszont mérhetetlen csapás, ha a lélek bűnben van! Nagy, sőt a legnagyobb érdekünk kívánja azt, hogy folyton készen legyünk! Gyakori és buzgó imával kell kérnünk Istantól a jó halál kegyelmét!

Akik gyakran és illő komolysággal gondolnak halálukra, és ennek megfelelően rendezik be életüket, és a boldog halálért sokszor imádkoznak, azokat a jó Isten megajándékozza a jó halál kegyelmével! A jó élet a legbiztosabb záloga a jó halálnak! Különös és épületes példáit találjuk ennek a szentek életében. Midőn Assisi Szent Ferencnek az orvos tudomására hozta, hogy közel a végóra, így szolt nagy lelki nyugalommal: „Jól van! Jöjjön a fatalál Testvér!“ Majd énekelni kezdett és így énekszóval Á'ogadta a halált! Szent Lajos francia király († 1270) így szolt: „Sose hittem volna, hogy ily könnyű a halál.“ Es mosolyogva kilehelte lelkét. Szent Kreszcencia († 1744) szokta mondani: „Semmi sem édesebb, mint az Úr Jézus, a Boldogságos Szűz Mária és a halál.“

Ezzel ellentétben mily kétségbeejtő szorongással leli a bűnös ember szíve a halálos ágyon! Érzi, hogy menthetetlen az élete. Elhagyja gonoszságainak színhelyét, bű'iös örömeinek forrásait és meg kell jelennie a jogosan büntető Isten ítélezséke előtt! Gondoljunk az aprószentek gyilkossára, Heródesre, aki őrjöngve vergődött végső betegségen és oly bűz áradt rothadó testéből, hogy senkiseb bírta ki mellette. A történelem és az élet számtalan példát szolgáltat. De nem akarom ezeket felsorolni, mert nem célom borzalommal tölteni el olvasóm lelkét, csak komoly elmélyülésre és üdvös elhatározásokra igyekszem lelküket hangsolni.

Ezek meggondolása érthetővé teszi előttünk, hogy so kan a föld hatalmasai és kiválói közül halálos ágyukon úgy nyilatkoztak, hogy több örömkre szolgálna, ha nem fényben és jólében, hanem bűnbánó vezeklésben töltötték volna életüket. így IL Don Juan, Kasztília királya (f 1454) ezt mondta halálos ágyán: „Jelenleg jobb szeretném, ha mint iparos fia születtem volna, vagy szerzetes lettem volna egy zárdában, mintsem Kasztília királya.“ III. Fülöp spanyol király (t 1621) pedig így sóhajtott fel: „22 évig

voltam király és mindenki boldognak mondott. De sokkal boldogabb volnék most, ha királyi palota helyett szegényes viskóban laktam volna, ha királyi bíbor helyett bűnbánati ruhába öltöztem volna, ha élvezetes ételek helyett szigorúan böjtöltem volna. Bár ne király, hanem szegény remete lettem volna.“ Meglepő, hogy sok királyról olvas-suk, hogy halálos ágyukon kívánták, bár szerzetesek lettek volna, de egyetlen szerzetesről sem, hogy halálos óráján király szeretett volna lenni! — Bármennyire riadoznak és menekülnek is egyesek a halál elől, el nem kerülhetik! Viszont a rágondolás sok lelki haszonnal jár.

A halál ideje bizonytalan.

Az Úr Jézus ajkán felhangzik a figyelmeztetés: „Vigyázzatok, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát!“ (Máté, 15, 13.) Amily biztos és megmásíthatatlan az elmúlás ténye, éppoly bizonytalan annak ideje. „Úgy jön el, mint a tolvaj“, mikor legkevésbbé várjuk. Ezért kell állandóan készen lennünk, mert „amely órában nem vélitek, eljön az Emberfia“, hogy életünk végén számot vessen velünk. (Mt. 24, 44.)

Példázatot is mond erre az Úr! „Egy gazdag embernek földje bőséges termést hozza. És így gondolkodik vala magában: Mit neveljek? mert nincs hova gyűjtenem terményeimet. És szóla: Ezt cselekszem: Elbontom csüreimet és nagyobbakat építék és odagyűjtöm minden termésemen és javaimat. És azután mondom lelkemnek: Én lelkem! Van sok javad, sok esztendőre eltéve; nyugodjál, egyél, igyál élvezd az életet. Az Isten pedig monda neki: Esztelel! az éjjel számon kérík töled lelkedet, amiket tehát szereztél, kié lesznek? Így jár, aki kincset gyűjt magának és nem gazdag az Istenben.“ (Luk. 12.)

Az életben hányszor történik ilyen és ehhez hasonló eset! Bár a halál és annak bizonytalan ideje olyan tudott és tapasztalt igazság, hogy azt csak az ostoba gondolhatja magára nézve nem létezőnek, mégis majdnem általánosságban még a keresztyények is úgy élnek, úgy törik magukat a világ javai és örömei, sikerei és tapsai után, mintha örökre itt élnének! Mintha halál és sírontúli élet egyáltalán nem lenne! Mintha az ember csak testből állna és nem volna halhatatlan lelke. Pedig mit használ a sok vagyon, ha itt kell hagyni? Mit a hatalom, ha a halálban elenyé-

szik? Mit a dicsőség, ha a síron túlra nem terjed? Mit az elvezet, ha csömört szül? Szent igaz: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, a lelkének pedig kárát vallja!?” (Mt. 17, 26.)

A halál ellen nem ad biztonságot sem az egészség, sem a fiatalok! Hányszor láttunk eseteket, midőn egészségesnek vélt, sőt hozzá még fiatalos életerőben viruló egyén máról-holnapra a halál zsákmánya lett.

V. László királyunkról olvassuk, hogy éppen november 23-án (1457), amikor évfordulója volt a Temesvárott tett, de megszegett esküjének, amelyben megígérte, hogy Cilley halála miatt nem áll bosszút Hunyady Lászlón, hirtelen meghalt. Éppen nagy küldöttséget meneszett VII. Károly francia királyhoz, hogy leányát Margitot feleségül kérje. A küldöttséget Ulrich passai püspök vezette. A 400 nemeshez Ő még 100 embert vett kíséretéül, akikhez 400 előkelő leány csatlakozott. Valamennyi drágakövektől ragyogó ruhában, aranyozott kocsin, vagy lóháton. Mikor e fényes küldöttség a király előtt állott és á vezető előadta a kérést, hirtelen gyorsfutár érkezett, aki közölte velük a lesújtó hírt, hogy uruk, László király meghalt. A nemvárt hír hallatára oly szomorúság fogta el a királyt, hogy a küldöttséghez egy szót sem tudott szólni. A fényes kíséretből gyászmenet lett. Ki gondolta volna, hogy a fiatal király élete ily gyorsan és éppen akkor érjen véget... „Nem tudjátok a napot!” ...

Isten bölcsesége tűnik ki e bizonytalanságból is. Ha tudnók halálunk óráját, már jóelőre ez a tudat lefoglalná gondolatainkat és oly súllyal nehezedne ránk, hogy másra alig tudnánk gondolni! Elvenné életkedvünket!... Egyeseket merészen vinne a bűnös elvezetekre, hogy majd az utolsó napokban még mindig lesz lehetőségünk a megtérsre. Másokat pedig a nyomasztó érzés talán őrületbe kergetne. Csak kevesen lennének, akik higgadt megfontoltsággal igyekeznének úgy rendezni életüket, hogy a lélek örök üdvét előnyösen tudnák szolgálni. Egyes szenteknek a jó Isten kijelentette előre halálunk óráját, azok ezt a kegyelmet tényleg úgy használták, hogy Isten dicsőségét és lelkünknek üdvét a legtökéletesebben biztosították. De az emberek nem mindenkorban szentek ám! Tudja a jó Isten, miért kell elrejteni a halál óráját! Egyik oldalon üdvös félelmet kelt, a másikon nem kerget csüggedt neki-búsalásba.

A halállal végetér az érdemszerzés lehetősége.

Szent hitünk nagy igazsága, hogy csak addig van alkalom az érdemszerzésre is, meg a vétkezésre is, míg a földön élünk. Ha a halálban elértük életünk végét, megszűnik az érdemszerzés a jól részére és ezzel együtt a bűnveszély, a gonoszok számára a megtérés és a további Istenbántás lehetősége. „*Ahová esik a fa, ottmarad*“ (Eccl. 11, 3.)

Ezért figyelmeztet az Úr szava apostola által: „Míg időnk vagyon, cselekedjünk jót“ (Gal. 6, 10.). A halálban megszűnik számunkra az idő, és vele a jó cselekedetek gyakorlásának minden további alkalma. De megszűnik a bűnös öröök, a hiúságok és minden parancsba ütköző cselekedetek lehetősége is ...

Végetér az igazak küzdelme, hűséges és türelmes szenvedése, a kísértésekkel szemben való állhatatos viaskodása. Lezárolnak a lelti háborúságok, következnek a végzett jó-cselekedetek és szerzett érdemek véget nem érő, gyönyörűséges jutalmai. A lemondásokkal, kemény fegyelmezésekkel és folytonos önmegtagadásokkal teli élet után boldogan mondhatja Szent Pál apostollal: „Jó harcot harcoltam, a futást bevégztem, a hitet megőriztem, eltétetett számonra az igazak koronája, amelyet megad nekem az Úr, az igaz Bíró!“ (Timótheus II. 4, 7—8.).

Nagy lelti megnyugvás tölti el Isten hűséges szolgáját élete végén! Érzi, hogy már nem kell tovább aggódnia a bűnveszély miatt, megszűnt a lehetősége a bünnek, már örökre és elválaszthatatlanul egyesül a jóságos égi Atyával ... Mily örömmel tekint vissza nehéz küzdelmeire, amelyekben a sátán és a világ kísértései ellenére hűséges szeretettel kitartott Isten szeretete mellett. Boldogító édes emlék ragyog feléje minden egyes jócélekedete, imája, erénygyakorlata, gyónása, áldozása, szentmise-hallgatása, stb. gondolatánál. Szomorúsága, amit elkövetett bűneinek emlékezete okozna, feloldódik abban a vigasztaló tudatban, hogy töredelmesen megbánta és őszinte igaz lélekkel meggyóntha azokat! Legfeljebb az okoz neki fájdalmat és kereszrűséget, hogy nem igyekezett még buzgóbban szolgálni Istennek, még nagyobb erővel gyakorolni az önmegtagadást és a lemondást. Dicsősége a gúny és megaláztatás, amit gáncsolódó felebarátai részéről vallásossága miatt elviselt. — Nincs az a királyi korona, amelyért odaadná azt

a vigasztaló tudatot, hogy Isten parancsainak útját járta műlandó életében. Valóban: „Drágalátos az Úr színe előtt az Ő szentéinek halála“ (115. Zsolt.).

Kétségbeejtő gyötrelem üli meg a bűnös embert a halálos ágyon! A lelkiismeret, amelyet eddig különféle hamis elvekkel elaltatott, felébred és rettenetes váddal illeti: Elhibázta az egész életet! Nem szolgáltál Istennek. Az ördög suttogására hallgattál!... Hányszor felsírnak ezek a gondolatok sajgó lelkéből.

Eltünt már számára az oly mohón élvezett, meg nem engedett öröök keresésének alkalma, vége az esetleges gazdagság nyújtotta előnyöknek, amelyekben kimerítetlen gyönyörforrást vél bírni egész életében. Nem ad neki vigasztalást a hízelgő és hasonszörű jóbarátok elismerése és dicsérete, még ha itt-ott felkeresik is. De legtöbbször meg sem látogatják, mert már nem kapható a dőzsöllésre és züllésre! Csak addig jó, míg segíti őket az élet-öröök hajhászásában! Ha az megszűnik, elmúlik a barátság is... Lassankint minden elhagyja, amiben életcélját látta, csak az marad meg, amit nagy erőfeszítéssel elháritani igyekezett: a felelösség gyötrő tudata, a vég megmássíthatatlan bekövetkezése! És ebben a marcangoló vergődésben semmi megnyugtató gondolatot felfedezni nem tud. Hiába idézi fel a jól eltöltött napokat, a vidám órákat, a sikerekben izzó időket, a mámoros társak között nyert szórakozásokat, a lukulluszi lakomák gyönyöreit, és a testi öröök minden változatát, ezekben nem nyerhet kínos tusájában enyhülést, hanem inkább vádat, hogy az Isten által adott életerőt, gazdagságot, tehetséget nem a maga örök boldogságának előmozdítására használta, hanem a bűn szolgálatára fordította... És mi lett az eredmény? A test számára elmúlt az élvezet utolsó lehetősége is. Elérkezett a szüntelen kín és fájdalom. Megkezdődött az enyészetbe és rothadásba vivő folyamat, amelynek vége a nagy igazság: porból lett, porrá válik...

És a lélekkel mi lesz? ... Arról egyelőre ne is szólunk! ...

Hát ha még ehhez hozzávesszük azt, ami még gyakoribb eset, mint az előző feltevés: ha a bűnös haldokló még a gazdagság és földi kiválóságok által nyújtott élvezeteket is kénytelen volt nélkülözni, sőt a szegénység és nyomorúság fojtogató karmai között vergődött egész életén át.

Ennek még az a kétes értékű vigasza sincs meg, hogy valamikor, ha mulandóan, ideig-óráig is, de voltak „jó” napjai ... Az ilyen halál még szörnyűbb! Istenről távol, a bűn útját csapázta, öröömöt nem, de annál több bajt és kellemtelenséget talált úgy, hogy szinte itt is pokol volt az élete és most ott áll, hogy az ideiglenes kárhozatot felváltja a végnélküli, örök gyötrődés ... Milyen gyászos az ilyen befejezése az életnek. Megszűnik a gonoszság, elmúlik a megtérésre, a jóvátételre kínálkozó utolsó alkalom is. Rákösszönt a kínok sötét éjszakája, mintha az Úr Jézus, a Megváltó nem is jött volna a földre!... Számára nem is jött, mert Ő nem akarta!...

Ha azonban a halálos ágyon vergődő bűnös még idejében észbe kap, papot hívat és töredelmesen meggyónik és tisztult szívvel, az Úr Jézus szent Testével megerősítve és a szent kenettel vértezve távozik el a földről, Isten végtelesen irgalma minden megbocsájt! A tiszttíhelyen ugyan sokat kell szenvednie, de mégis végül az égbe, a boldogságba jut. Érdeme és így jutalma is nagyon csekély lehet, mert a sok időt elpazarolta, de mégis része van az igazak örök életében! Az utolsó pillanatig van még mód a megtérésre, de ha ezt is elhalasztja, akkor mindörökre megpecsételődött a sorsa ...

Voltaire francia istentagadó súlyos betegségében olyannyira szenvedett a kárhozattól való félelmében, hogy nem törödve istentelen barátainak gúnyolódásával, papot kéréttet és Isten és Egyházellenes támadásait megbánta, visszavonta és felvette a szentségeket. A lélek nyugalma áthatott a testre is, meggyógyult. Barátainak befolyására ismét a régi életet folytatta. Nemsokára azonban ismét beteg lett, lelkigyötrelmei fokozott mértékben erőt vettek rajta és újból papot kívánt. Hitetlen társai megakadályozták. Kétségbesett ordítózás közben hunyt el... Ezek közzött a hitetlenek között volt D' Alambert, a híres író. Öt évre rá ő is súlyos betegségbe esett. A lelki kínok őt is elővették. A kárhozat félelmétől üzette, ő is papot kért. Egyik barátja színleg elment, hogy kérését teljesíti, de nem tette. Neki is úgy kellett Isten elé állnia, mint miatta Voltairnek...

Aki az utolsó pillanatokra hagyja a megtérést, nagyon könnyen elszámítja magát. Senki ne halogassa a meg-

térést, mert ki tudja, lesz-e rá később alkalom!... (Spirago 293 lap.)

A spiritiszta szellemidézések alkalmával gyakorta vannak oly kijelentések, hogy az élet után még mindig van mód a lelkisztulásra. Ugyanezt beszél a lélek-vándorlás hívői is. Ez azonban csak az ördögnek ügyes fogása, amellyel elodáztatja a megtérést azzal, hogy lesz rá alkalom később és így a kárhozatba kergeti őket. Azok az idézésre megjelent lelkek, — ha tényleg lelkek — csak a bukott angyalok, az ördögök lehetnek, akiknek célja az emberek elcsábítása. A hazugság egyik sokszor bevált eszközük. Jól gondolja meg, aki nekik hisz!... Ezzel ellen-tétben az Úr Jézus, akitől tudjuk, hogy ö az Igazság, aki életében és halálában irántunk való mérhetetlen szeretetéről tett bizonysságot, azt állítja, hogy a halál után nincs mód a súlyos bűnöktől való szabadulásra. Kinek higyjünk? A bizonytalanul beszélő kóbor szellemeknek-e, aki nem más mint maga a sátán, vagy annak az Úr Jézusnak, akitől az égi Atya mondotta, hogy Őt hallgassátok? Aki a lelkével komolyan törödik, annak az Úr Jézus után kell indulnia. — Aki Őt követi, nem jár sötétségben.

Lelkileg üdvös a halálra gondolni! Sok jó elhatározás, komoly magábaszállás jár a nyomában. A szerzetes-rendekben gyakran lehet látni a szerzetesek foglalkozási helyén egy-egy halálfejet! Mintegy figyelmeztetésül arra, hogy: te is ilyen leszel! Még étkezés közben is az asztalon fekszik előttük... Az egyik rendben (karthauziaknál) a tagok köszöntésül egymást a halálra figyelmeztetik: Memento mori! Gondolj a halálra! A koporsót előre elkészítik és abban alusznak... Sírjukat előre megássák és meg-megállnak előtte... Ezek tisztán látják az emberi élet végét...

A sátán minden igyekezetével azon van, hogy a halál gondolatát távol tartsa a lélektől, mivel így könnyebben tudja bűnre vinni. Már összüleinket is azzal csábította a tiltott gyümölcslevésre, hogy elhitette velük Isten fenyegetésével szemben, hogy: nem fogtok meghalni! Ezt igyekszik a könnyelműségre hajló lelkekkel elhitetni, vagy legalább a halálra való gondolatot tőlük elheszegetni...

Képzeletben szemléljük magunkat — főleg kísértések idején — a halálos ágon. Nézzük magunkat kiterítve... a temetési szertartás alatt... a sírban, kis fakeresz-

ten nevünkkel... Miként a szentekre üdvös hatással volt, ránk nézve is édes gyümölcsöket fog érlelni. így bárhol és bármikor is ér bennünket, mindig készen talál.

Egy tengerész hosszú útra készült. Egyik barátja viszszá akarta tartani: Édesatyád is a tengerbe veszett, minek tennéd ki magad veszélynek? Erre a tengerész nyugodtan kérdezte: Hol halt meg édesatyád? Nyugodtan az ágyban! — És öregapád? — Az is! No és ha ők ágyban haltak meg, te mégis be merészelsz feküdni az ágyba? Ebből megértette a jóbarát, hogy a veszély mindenütt megvan. El nem kerülhetjük. A legokosabb, amit lehetünk, hogy minden készen vagyunk rá. — A jó élet, az Isten szeretete a legbiztosabb előkészület a jó halálra!...

Az ítélet.

Isten az embert szabad akarattal ruházta fel. Belátása, óhaja szerint cselekedhet. Nyilvánosan történő cselekedeteiről, különösen ha azok sértik mások jogait, vagy beleütköznek a polgári törvények büntető paragrafusaiba, számot kell adnia néha már a földön is. Viselnie kell a felelösséget, vállalnia kell a megtorlást, még ha súlyos börtönt, vagy talán halálbüntetést szabnak is ki reája. Ilyen esetektől eltekintve sem külső, annál kevésbé belső-gondolati, érzelmi tevékenységről senkinek sem tartozik számot adni a földön. Teljesen ura önmagának. Cselekedhet kénye-kedve szerint.

Egy igazságról azonban nem szabad megfeledkezni, hogy a halál után minden egyes lélek Isten ítélezésére kerül, ahol minden tudatos tettéről számot kell adnia! Ez a számadás dönt örök sorsáról!

Istentől kapta tehetségeit, testi-lelkei adottságait, az egész életet és mindenzt, amivel bírt. Élhetett vele szabadon, tetszése szerint, de az élet végén mindenről felelnie kell! — Ez az Úr Jézus figyelmeztető tanítása! A Szentírás teljes világossággal hirdeti ezt. „Mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélezésére előtt, hogy ki-ki elvegye díját, amint testben jót vagy gonoszat cselekedett“. (IL Cor. 5. 10.) „Elhatározatott, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután pedig jő az ítélet“. (Hebr. 9. 27.) „Az ember halálakor van az Ő cselekedeteinek kinyilvánulása“. (Sir. 11. 30.)

Ennél a nagy leszámolásnál az ítélobíró Jézus Krisz-

tus lesz. Az emberi lelkek üdvözítésére az Atya Őt ruházta fel teljhatalommal. „Nekem adatott minden hatalom a mennyben és földön.“ (Mt. 28. 19.) ö adta nekünk az üdvösségre a lehetőséget élete, tanítása és halála által! ö adta a kegyelemeszközöket, a szentségeket, ezek letéteményesét a csalhatatlan Egyházat, Ő adta a törvényt és a tekintélyt annak hirdetésére, ö mondja ki az ítéletnél a döntő szót is ... Az utolsó nagy világítéletnél is Ő fog ítélni a nagy nyilvánosság előtt mindenki felett egyszerre. A külön ítélet is az ö jogkörébe tartozik... Ő az Út, az Igazság és az Élet!

Az ítélet tárgya: az egész élet az öntudatra ébredés első felvillanásától az utolsó tudatos cselekedetig minden megfontolt akarati ténye. Mindent természetfeletti szempontból erkölcsileg értékelve a mérhetetlenül finom és méltányos isteni igazságszolgáltatás módja szerint. (Schütz: Dogmatika II. 488.) Az isteni törvények és az isteni tekin-télyel bíró egyházi rendeletek képezik az ítélet alapját. Az isteni minden tudás ezekre vonatkozólag átvilágítja az embernek nemcsak érzékek alá eső külső tetteit, de a belső szándékot, óhajt, vágyat és kitűzött célt is. Lefejt mindenről a látszatot, a sallangot, a mulandó emberit és a teljes igazság szerint állapítja meg a valódi értéket mind a jó, mind a rossz irányban. És ezt külön-külön minden egyes emberi cselekedetre az egész életen át! Milyen más eredmény lesz ott, mint itt a korlátolt emberi felfogások előtt! Hány és hány cselekedetre mondja ki ott az Úr Jézus a lesújtó ítéletet és szabja ki rá az igazságos büntetést, amiért itt tapsot, sikert, sőt talán szobrot kapott valaki! Itt a látszat vezet, ott az igazság uralkodik... De nagy megnyugvás ez azokra a rejtett, csak Istennek élő lelkekre, akikről a világ nem is vesz tudomást. Viszont nagy aggodalommal kell, hogy eltöltse azokat a „nagyokat“, akiknek szívében hiúság és a gög az irányító... Istenet nem lehet félrevezetni!... így a „nagyok“ kicsinyek, a kicsinyek pedig nagyok lesznek ...

Az ítélet tárgyat képezik az egyéni képességek különféle adományai. Minél többet adott valakinek az Isten, annál többet kíván tőle. Gondoljunk a girát adó király pél-dázatára. Akik a girával jól gazdálkodnak, azokat az adomány és eredmény arányában jutalmazza; aki pedig el-rejtve nem kamatoztatta, szigorúan megbüntette. A tehetségek kihasználásáról is számot kér az Úr Jézus az; ítéleten

„Akinek sok adatott, sok követeltetik tőle“ (Luk. 12. 48.) Igyekezni kell minden embernek a kapott tehetségeket az Isten dicsőségére és a felebarát lelki épülésére minél jobban érvényesíteni. Nem hivalkodva, a siker, önnön dicsőségenek fokozására használva, hanem minden adományt nyújtó Isten dicsőségére felajánlva, miként az Úr Jézus tanítása mondja: „Mikor minden megcselekesztek, amit parancsoltak nektek, mondjátok: Haszontalan szolgák vagyunk, ami kötelességünk volt, azt cselekedtük“ (Luk. 17. 10.) Számot kell adnunk az ép és egészséges szervezetről miként és mire használtuk azokat? A látás, hallás stb. használatáról: vájjon a jó szolgálatára, vagy a bűn elkövetésére fordítottuk-e? Az értelem, emlékezet, a vágy és az ezeket szabályozó szabadakarat felhasználása az egész életen át, nagyon sok kérdés feltevésére ad alkalmat az ítélobírónak. Es ki az, aki nyugodtan néz e kérdések elé? „Minél több volt a tehetség, annál több a követelés róla ... Felelnünk kell az egész életen át kapott segítő kegyelemmel való munkálkodásról! A felvilágosító, járaserkenntő, rossztól visszatartó kegyelem minden egyes érintésének fel vagy fel nem használásáról felelnünk kell az ítéleten... A jó sugallatok, a buzgóbb szolgálatra indító megvilágítások külön külön esetenként való kérdés tárgyát fogják képezni.

A szentségek használása vagy elhanyagolása fontos tétele az ítéletnek. Isten ezekben nyújtotta leghatékonyabb segítségét. A lenézés vagy közönyös elmellőzés, netán a velük való visszaélés nem maradhat büntetés nélkül. Viszont az alázatos és áhitatos használatuk a jutalmat nem nélkülözheti. Nagy méltányosság vezeti Istant a számvételeknél. Akiknek nem nyilvánította ki kegyelmeinek ismertetőt azuktól nem is követel számadást. Egészen másként ítélez meg egy szerzetest vagy teológiai tanárt, mint egy őserdőkben barangoló szegény pogány...

Ítéletre kerül az idő; minden perce, amit földön töltöttünk. Vájjon Isten szolgálatára és így érdemeink gyarapodására vagy pedig emberi hiúságok vagy bűnös élvezetek szerzésére fordítottuk-e? A test jogos igényeit előmozdító cselekedetekre szánt idő nem élvezeti időnek számít. Így az ártatlan szórakozás, a pihenés, a táplálkozás, ruház-kodás és az ezek biztosítására való munkálkodás, főként, ha jó szándékkal történik, érdemszerző cselekedetet képez.

Ugyanúgy az állapotbeli kötelességek teljesítésével és a társadalmi apró-cseprő kötelezettségek végzésével eltöltött idő hasznosan eltöltöttnek veendő, ha a józan ész szabta kereteket nem lépi túl. A haszontalanul elfecsérelt, vagy bún elkövetésére fordított idő tehertélként nehezedik a lélekre. Ugyanígy az elmulasztott jócselekedetek is. Nemcsak azok amelyek bún terhe alatt köteleztek pl. a vasárnapi misehallgatás, hanem azok is, amelyek parancs tárnyát nem képezték, de az adott körülmények szerint kívánatosak és könnyen teljesíthetők voltak. Nehezíti a számadást még az, ha erre alkalmas időt haszontalan semmittevéssel pazaroltuk el. Nehéz lesz leszámolni az elmulasztott jócselekedetekről is!

Az ítéleten elbírálás alá jut a hatalommal és gazdagággal kapcsolatos eljárásunk. Mire fordítottuk, minek a szolgálatába állítottuk? Vájjon a jó és nemes ügyet, az Isten dicsőségét, a saját és felebarátunk testi és lelke hasznát mozdítottuk-e elő, vagy a hiúság és bűnös élvezetek keresésére használtuk fel? minden kiadott parancs, minden elköltött fillér az isteni igazság mérlegébe kerül... Ezért mondja az Úr Jézus, hogy: „nehéz a gazdagnak bejutni a mennyek országába“. (Máté 19. 23.) És: könnyebb a tevének a tűfokán átmenni, mint a gazdagnak bemenni a mennyek országába“. (Máté 19. 24.) A hatalom és vagyon könnyen göögössé tesz és nem a szeretet lesz a cselekedetek irányítója, hanem az elkapatott szenvedély és szeszély. És hogyan felel ezekről?

Az alattvaló és szegény könnyebben esik át az ítéleten. Nekik csak arról kell felelniök, hogyan teljesítették a parancsot és milyen lélekkel viselték az elkerülhetetlen bajokat és nélkülözéseket, amelyek a szegénység töviseiként sebeztek őket. Nekik legveszedelmesebb akadályuk a zúgolódás és keserű kifakadás. Ezek itt a földön sem segítenek rajtuk, a másvilágban pedig nehezítik sorsuk jobbrafordulását.

Minden kimondott szóról, tudatosan történt gondolatról szándékról és érzésről is ítélez félöttünk a Bíró. Mindent Istenről kaptunk, mindenkel szabadon rendelkezünk, így az adományozónak a végén mindenről le kell számolnunk. Ez a teljes és tökéletes felelösség. „Minden hivalkodó szóról, amelyet szólnak az emberek, számot adnak az ítéleten.“ Felelösség nélkül semmit sem lehet tenni.

Ítélni fog az Úr Jézus az egyes jó vagy rossz cselekedetek erkölcsi tartalmáról is. Nemcsak azt állapítja meg, hogy jó vagy rossz volt, hanem: milyen fokban jó vagy rossz. Figyelembe veszi a mentő és a súlyosbító körülményeket is. Vizsgálja az egész lelket: annak öntudatát, képességeit, helyzetét, akadályait, buzgóságát, áldozatát, erőfeszítését, továbbá a bűn elkövetésénél a kísértés nagyságát, a természetes hajlamot és minden, ami az elhatározást befolyásolta, esetleg az akarat szabad elhatározását korlátozta, vagy egészen el is vette. Ez utóbbi esetben bár történt rossz cselekedet, de mert nem volt az illető ura szabad elhatározásának, bűnt nem követett el. Pl. hirtelen meggondolatlanságból valaki káromkodott! így adódik, hogy ha többen együtt ugyanazt cselekszik, mindenkinél másfokú annak erkölcsi értéke. Ha pl. többen közösen végzik az Üdvözély Máriát, ahány végzi, annyiféle az érdem. Buzgóság, odaadás, áhítat, figyelem különböző, az eredmény is az. És az Úr Jézus minden a tényleges érték szerint jutalmaz vagy büntet. Ebből is kitűnik, hogy az érdem és az érte járó jutalom oly különböző az egyes emberek életében, hogy az égben kettő sem lesz, akinek teljesen egyforma volna a boldogsága. De ugyanez áll a büntetésre is. Ennek meggondolása és élénk átlése nagyban elősegíti a jámbor lélekben azt az elhatározást, hogy minden a lehető legtökéletesebb buzgalommal egyedül az Úr Jézus iránti szeretetből végezzen. Hiúságot, emberi dicséretet soha ne keressen, az áldozatokat, az önlegyőzést, a teljes odaadást az Isten szolgálatában állandóan és szorosan szemelőtt tartsa és rendíthetetlen kitartással gyakorolja ... Kiváló példaképek ebben a Szentek. Hogy tudtak azok Istenért dolgozni, fáradni! És mily hősies türelmemmel tudták a bajokat, betegségeket, üldöztetéseket elviselni ...

Az ítélet módja: mindenkinek a lelkiismerete, amely-lyel a cselekvés történt, az irányadó. Ahogy akkor felfogta és akarta, amikor történt, aszerint hangzik el az ítélet fölött. A halál után a lélek felszabadul a test korlátozó erői alól, leplezetlenül nézi egész életét és az egyedül helyes szemszög alatt, Isten világánál látja tetteit, mulasztásait, kegyelmeit és teljesítményeit, a félszeg földi szempontok, az egyéni gőg és hamis önszeretet altatásai nélkül és ebben a képben látja egyszerre az előtte álló Bíró örök

végzését, a megmásíthatatlan ítéletét. A személy földi nagysága, kiválósága, stb. itt figyelembe nem jön. Ezek oly parányi dolgok, hogy az örökkévalóság szempontjából elenyésznek. Királyi korona, pápai tiara, kegyelmes cím, szépség, erő, stb. csak mint állapotbeli kötelességek vagy természetes adottságok szerepelnek abból a szempontból, hogy miként használta fel az illető azokat. „Az Isten nem tekinti az ember személyét.“ Ott nincs személyválogatás. Teljes az igazság és egyenlőség! Csak a cselekedetek a fontosak. A hatalom inkább teher, mint előny. A szentek ezért menekültek a kitüntető állások, pl. püspökségek elől. És nagyon igazuk volt...

A külön-ítélés helye és időpontja bizonytalan. Valószínűleg ott és akkor történik, ahol és amikor a lélek teljesen elszabadul a testtől. Isten mindenütt, tehát ott is jelen van, és amint a lélek kilép a testből, már előtte áll és egy pillanat alatt átlát minden, megérzi egész életéről, minden egyes cselekedetéről az Isten igazságos ítéletét és végleges, örök sorsát. Mikor még sírnak kihült temete körül, gyújtják neki a gyertyákat és készülődnek a temetésre, néki már eldölt a sorsa ... Talán dicsérik, hogy milyen jó ember volt, vagy sajnálják[^] és megindultan mondognak kár érte, nagy veszteség a családra, esetleg sokakra, másokra is, ő pedig már az örök tűz minden képzeletet felülmúló gyötrelmeiben vergődik, vagy a tisztítóhelyen rója adósságát, vagy az égben az egészen tiszta lalkék között élvezи földi küzdelmeinek édes gyümölcsét.

Az Úr Jézus tanítása szerint röviden ez a külön-ítélet lefolyása. Ez nem egyszerű találhatás, hanem a kinyilatkoztatás isteni igazsága, amellyel számolnunk kell.

Végezetül csak azt fűzöm még hozzá, hogy az ítéletnek nem képezik tárgyat az érvényesen feloldozott meggyánt bűnök. Ezek fölött már elhangzott az isteni tekinettelképpen kimondott ítélet. További ítélet alá nem esik. Csak a még esetleg fennálló jóvátételi hiány pótlásáról kerül szó. Ugyancsak nem tárgyai az ítéletnek azok a cselekedetek, amelyek az akarattól teljesen függetlenül történtek. Ezek ugyanis nem erkölcsi értékűek, hanem egyszerűen fizikaiak, amelyekről nem tartozunk számadással. Csupán azokról, amelyekben az erkölcsileg jónak vagy rossznak felismerése után, az ember szabad elhatározással cselekedett ... Ahol a szabadakarat működik, ott áll fenn a felelössége. De ott aztán megvan kérlelhetetlenül!

Az ítélet végrehajtása.

A halál után elhangzik a lélek felett a megmásíthatlan igazságos ítélet. Ennek igazságos voltát a lélek is belátja, bárhogyan végződjék. Érzi, hogy Ő maga teljesen szabadon, tudva és akarva készítette elő cselekedetei által az ítéletet. Az Isten csak összegezte, amit Ő az életen át a maga számára választott és rányomta a megváltozhatatlanság bélyegét. Ha tehát elkárhozott, csak magát okolhatja, mert Isten neki is megbocsájtott volna, mint ezreknek másoknak, de Ő nem akarta... Ha üdvözült, a jutalom foka az Ő cselekedeteinek mértéke. Érzi, hogy Isten igazságosságától minden megkapott, amire rászolgált. minden megítélt lélek hirdeti: „Igazságos vagy. Uram, és helyesek a Te ítéleteid.“ (Zsoltár.)

Az Úr szava szerint az ítéletet nyomon követi annak végrehajtása. A szolgáról, aki a neki adott girát (talentumot) nem kamatoztatta, ezt mondja: „... vessétek ki a külső sötétségre; ott leszen sírás és fogak csikorgatása.“ (Máté 25, 30.) A dúsgazdag és a nyomorult Lázár példázatában pedig ezt mondja: „... meghala a koldus és az angyalok Ábrahám kebelébe vivék. Meghala pedig a gazdag is és eltemettetek a pokolba.“ És a jobb-latornak: „Bizony mondom neked, még ma velem leszel a paradi-somban.“ (Máté 23, 43.) Ezek mind azt igazolják, hogy rögtön elveszi a lélek jutalmát, vagy büntetését. A megterésnek, lélekvándorlásnak helye nincs. Ezek csak ügyes kelepcék, melyekben a könnyelműek örökre elvesznek... A túlvilágra vonatkozó dolgokban illetékes útbaigazító csak az Úr Jézus ... Ő tudja, mert onnan jött. Sőt ez igazság már az ószövetségben is ismert volt: „Könnyű Isten-nél kinek-kinek halála napján (!) megfizetni az ő utai szerint.“ (Eccl. 11, 9.)

Az isteni kinyilatkoztatás tehát kétségtelenül bizonyossá teszi az ítélet után annak végrehajtását. Alkalom a változásra, lehetőség a késedelemre egyáltalán nem áll fenn.

Ezek után lássuk a különféle ítéleteket úgy, ahogy az isteni kinyilatkoztatásból elénk áll. Keménynek, sőt túlságosan keménynek látszik a bűn büntetése, de az igazság azért mégiscsak igazság ...

Az örök kárhozat.

Az elpuhult embernek sehogyse esik ínyére a kárhozatról hallani! Vagy egyszerűen erről a végzetes lehetőségről nem akar tudomást venni, vagy ha ezt el nem kerülheti, a jó Istennek félreismert irgalma mögé bújik ahelyett, hogy a bűnnel szakítana. Pedig jól tudja, hogy az Isten nem azért irgalmas, hogy az ember gonosz legyen, hanem hogy megtérjen és éljen... De akármennyire kellemetlen is erről hallani, mégis csak beszálni kell róla, mert rideg valósága az életnek, amellyel számolni kell. És akkor sem szűnik meg létezni, ha valaki nem akar róla tudomást venni! Ellenben a róla való elmélkedés mindenkinék hasznára válik. A bűnös visszariad, az igaz megérősödik. És inkább itt elmélkedjünk róla, mint ott kínálunk benne. Nézzük tehát mi az igazság.

Akiket a különítélet halálos bűnben talál, azok örökkel szenvednek a kárhozat gyötrelmeiben. Ez alapigazsága, hittétele a krisztusi tannak.

Alig van még egy téTEL, amit az Úr Jézus oly határozottan és félreérthetetlen nyíltsággal hirdetett volna, mint ez. Csak az újszövetségi Szentírás huszonhat helyen beszél róla! Beszél olthatatlan Örökké tűzről, ahol az Istantól elrugaszkodott bűnösök férge ki nem műlik és tüzük ki nem alszik. (Máté 5, 22. Márk. 9, 42—7.) Szól az aratásról, melyen a gázta a tűzbe vetik (János 15, 1—6.); a meddő szöllőtöről, amely kivágatik és tűzre kerül. A haszontalan szolgát kivetik a külső sötétségre, hol sírás lesz és fogak csikorgatása. (Máté 25, 21—39.) Óva int azoktól, kik minden testet, minden lelkét tűzre vethetik. (Máté 10, 28.) Részletezve mondja: „A hitetleneknek, az elátkozottaknak, a gyilkosoknak, a paráznáknak és varázslóknak, a bálványozóknak és minden hazugnak része a tüzes kénkővel égő tóban leszen.“ (Jel. 21, 8.) A végítélesen pedig ezt mondja a gonoszoknak: „Távozzatok tölem átkozottak az örök tűzre, mely készítetted az ördögnek és az Ő angyalainak.“ (Máté 25, 41.)

Döbbenetes komoly szavak! Főként az örök Igazság ajkáról! Kell, hogy komoly meggondolásra és üdvös elhatározásra kész tessessen!

De behatóbban vizsgáljuk a fenti szavakat, a kárhozott lelkeket kínját két csoportba oszthatjuk. Az Isten elvesztésére és az érzésbeli kínok sorozatára.

Bármily förtelmes legyen is a pokol tüzében égni és soha el nem égni, és az ott lévő többi elképzeltetlen gyötrelmeket viselni, mégis nagyobb kín: Isten elvesztése! Mikor a lélek kiszabadul a test bilincseiből, elemi erővel feltörnek belőle az eddig többé-kevésbé lappangó vágyak a szép, az igaz és a jó után. Ezek itt a földön is sokszor nagy lendülettel vitték cselekvésre, sőt áldozatra. Boldogságát alapjában itt is ezekben kereste, ha téves felfogással és helytelen utakon-módokon is. Ott rögtön az átlépés után e fékező erők, a tévedések megszűnnék, teljes hévvel tör fel belőle a boldogság után való vágy, amely túlvilági tisztán-látással és korlátozhatatlan érzéssel tör az igaznak, a szépnek és jónak, végtelen mértékben, abszolút tökéletessegben előtte álló birtokosa, az Isten felé!...

Egy kifejezhetetlen vágyban olvad fel az egész lélek: bírni ezt a minden szépnek, jónak és igaznak hiánytalan megszemélyesítőjét, az Istant. — Ami után földi életében öntudatlanul és tudatosan is mindig vágyakozott, és amit bírni mindig kívánkozott, de amit megtalálni, sem társadalomban, sem gazdagságban, sem dicsőségen, annál kevésbbé a különféle élvezetekben, sohasem tudott, mert a világ azt nem is adhatja, azt most megtalálta, most kifejezhetetlen gyönyörrel bírhatná is örökre, elválaszthatatlanul, de — és ez a velötfagyasztó — elkövetett és jóvá nem tett halálos büne miatt hallania kell: *Távozzál tőlem átkozott!*... Ettől a minden jótól, a minden széptől, a minden igaztól, a lélek olthatatlan vágyának tárgyatól: Távozzál! Hová? Mindabba, ami rossz, ami undorító, ami álnok és hazug!... Az Isten, a jóságos Atya, aki minden pillanatban a földi életen át kész volt áldani, segíteni, szeretni, aki őt saját képére teremtette, Fiát érte váltságul adta, bőséges kegyelemmel gyámolította, most ez az Isten megátkozza!... Kárhozatok kárhozata! Poklok pokla! Ki tudná e pillanat rettentetességet elképzelní! Pedig ez színigazzág!... Ez a kárhozott lelkek legborzalmasabb kínja!... Elveszteni a minden jónak, tökéletességnak forrását, Istant, és helyette bírni mindazt, ami bántó, förtelmes, tasztató ... Rettenetes súllyal nehezedik rá e tudat: eltévedtem! Örökre száműzött, hazátlan leszek ... Reménytelen élet!...

Ehhez járul a kárhozatban a földi elme részére fel foghatatlan érzésbeli kín. Jajgatás, sírás, fogak csikorga-

tása lesz a tűzben fentrengő elkárhozott lelkek sorsa. A tűz kínoz, de el nem éget, lángol, de nem világít, a sötétség réme nehezedik rája. Az utolsó ítéletig csak a lélek viseli a gyötrelmeket. A föltámadás után a test is részese lesz a kínoknak; a céltévesztés átka teljes súlyjal nehezedik reá is. minden szerve az élvezetének tárgyával ellentéteseket szenvedi és pedig annak a mértékével, ahogyan avval a szervével Isten ellen vétett. Szeme riasztó undokságokat lát. Füle őrjítő zűrzavart, kétségbjeejtő szemrehányást hall. ízlése, szaglása, tapintása a vétekhez mért szenvedések forrásává válik. Belső világa, értelme, emlékezete, akarata, vágya, kívánsága amennyiben elfordult földi életében a jó, igaz és szép Isten akarata szerint való keresésétől az ezekkel ellenkezőket kapja. Az a látszatos jó és kívánatos jelleg, amely itt a földi dolgokat takarta és az ember számára élvezetesnek tüntette fel, lefeslik és a maguk visszataszító mivoltában állnak a lélek elé. És hiába akar tőlük menekülni, nem lehet, örökre marcangolják összetört öntudatában. — A Szentírás semmi kétséget nem hagy fenn az iránt, hogy a kárhozatban összpontosítva vannak minden büntetések, amelyeknek az érzésvilágban kínzás-jellegük van! „Rettenetes az élő Isten kezeibe esni.“

Ha a földön is vannak őrjítő kínok és kétségbjeejtő összeroppanások, ahol nem célja Istennek a teljes büntetés, milyen lehet a fájdalom ott, ahol a gonoszság megbüntetése a cél?!... Valami rettenetes rossznak kell a bűnnek lennie, hogy az irgalmas, jóságos Istenet ilyen büntetésre kényszeríti!... Jó ezt meggondolni, amíg nem késő...

Egy-két kérdés a látszólagos nehézségek megoldására!

Hogyan égeti a tűz a lelket? Efölött sokat vitáznak a tudósok. A legokosabb felelet az, hogy ne azt kutassuk, hogyan éget, hanem azt, hogy hogyan kerüljük el. Az Isten mondta, hogy éget, Ő elég hatalmas ahhoz, hogy olyan erőt adjon neki, amely éget...

Egyformán kínlódik minden kárhozott? Nem, hanem bűneik sokasága és nagysága szerint. Az Isten a büntetésben is igazságos.

Miként csikorgatja a lélek, vagy a fogatlan, fogait? Ezt a Szentírás csak képleteken mondja. Azt jelenti, hogy nagy gyötrelmük lesz. Olyan, ami miatt a földön az emberek kínjukban fogaiat csikorgatják. A föltámadás után,

fiaikor a test visszanyeri teljes épségét, tehát fogait is, ez már szó szerint is beteljesedik.

Mi lesz azokkal az érdemekkel, amiket a kárhozott földi életében esetleg szerzett? Miként már említettem, a halálos bűn megszünteti az érdemeket, miket kegyelmi állapotban addig az illető szerzett. Így joga nincs a jutalomhoz. Az Isten azonban ezeket sem hagyja jutalmazatlanul; még a földi életben földi jókat ad érte. Ha, a másvilágban nem fizethet meg, megfizet a földön. Ezért esik meg az a látszólagos igazságtalanság, hogy a bűnösnek jobban megy az élete, mint az igazé. Az igaz jutalma az égben lesz, a bűnösé a kevés jóért, amit mégis itt-ott tesz, a földön adódik. Ezért éppen nem irigylésre méltó...

Nem kegyetlen az Isten, hogy egy halálos bűnt is, mely pár pillanat alatt történik és alig jelent elvezést az ember számára, mégis öröök kárhozattal bünteti? Bizony nem! Isten előre tudomásunkra hozta, hogy az egyes tudatosan akart cselekedeteknek mi az eredménye és ha az ember ezzel a tudattal mégis megtesz és ehhez még a rosszban megátalkodik, azt a csekély kis áldozatot sem hozza meg, ennek a nagy büntetésnek elhárítására, hogy "megbánja és meggyónja vétkét, akkor ha rászakad a végzet, nem az Isten kegyetlen, hanem az ember döre. Ő szerzi akarattal a bajt. Senkit nem okolhat. Isten csak ráhagyja és megerősíti azt, amit Ő szabadon választott. Isten nem akarja a bűnös halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen. Egyszülött Fiát is azért adta értünk. A kárhozottaknak gyötrelmét még az a tudat is növeli, hogy könnyen elkerülhették volna végzetüket, ha akarták volna! És hogy nem tették, csak rajtuk múlott!

Hogyan viselkednek a kárhozottak egymás iránt? A kárhozottak egész lényükben megromlottak, tehát csak kínozni tudják egymást is. Főképen azok, kik a földön segítették egymást a bűnben. Ahogy eszközeik voltak egymás bűnének, úgy eszközei egymás büntetésének. Akik a földön ismeretségen voltak, itt is tudnak egymásról. A szülők és gyermekek, a testvérek, rokonok, barátok tudomást szereznek kölcsönösen egymás szomorú sorsáról és azt is megtudják, miért károztak el! Kölcsönös érzelmük a káröröm egymás iránt és a gyűlölet Isten iránt. A szeretetet és annak boldogítását elvesztették, a gyűlöletet és annak gyötrelmeit megszerezték ...

Ilyen az Isten nélkül való élet!... Akarhatja ezt józanul valaki?!...

Még néhány kiegészítő részletet kell az eddig mondottakhoz csatolnom. Nem azért, mintha ezzel teljes és tökéletes ismertetést tudnék adni, hisz nagyszerű theológusok után köteteket lehetne írni, hanem csak azért, hogyha röviden is, de legalább minden lényeges pontját szóvátegyem.

Szent Ágoston mondja: Ha az elkárhozottak gyötrő tüze kialudnék is szenvedéseik lényege semmit se veszítené. (Enchir. 112.) Mert — mondja ugyancsak Ő — Isten-nel a pokol paradicsom volna, Isten nélkül a mennyország is pokol lenne. Ebből az következik, — mint előzőleg már kiemeltem, — hogy valóban a kínok legborzalmasabb ja: elveszteni Istant. Nélküle örökre élni, eltaszító neheztelését és szent harajját érezni és így céltalanul, tartalom, támasz és remény nélkül vergődni a förtelmek förtelmében, a pokol legnagyobb szenvedése! És ez csak egyszerű következménye az elmúlt életnek. Akkor visszautasította a kegyelemre felkínálkozó Isten szeretetét, nem egyszer, de folytonosan, és a teremtményekben kereste boldogságát. Ebben konokul megátalkodott a többszöri és különféleképpen ható figyelmeztetések ellenére. Értható következmény, hogy annak ezt a visszautasítást érezni kell abban a hiányban, mit az Isten nélküli élet képez. Tapasztalnia kell, hogy teremtmény, — sem Ő saját maga, sem az egész világ — nem pótolhatja ezt a nagy veszteséget. Éreznie kell azt a kongó ürességet, mit a teremtett dolgok magukban rejtenek. Igérnek örömet, élvezetet, de csak gyötrelmet adnak és minden igaz és tartós boldogságot elrabolnak.

Az a szeretet, mely az igazakat az égben áradozó lelkesedésben boldogítja, az Isten-ellenesek számára a kínokat sokszorozza. Ok a Szeretetet elutasították, ezért a lét mozgató erejétől és gyökerétől elszakadva, a lázadást, a kuszált összevisszaságot, a bántó zúrzavart fokozza benük a szomorú környezet, mely fogvatartja őket. Mily súr almas példái ők annak a nagy igazságnak, amit a földön elismerni nem akartak, hogy Isten nélkül nem élet az élet...

A tűz és minden más gyötrelmek csak járuléka az Isten-elvésztsnek! Életcélt, örömet, a létnak tartalmat a teremtményektől vártak, egész lényükben azokban keresték,

a nagy csalódottságnak keserű visszahatását szenvedik miattuk. Akik miatt, vagy akik által elszakadtak Istantól, azok által fokozódik észbontó vergődésük.

A kárhozatnak kínjai örökké egyformán nagyok, páratlanul sem enyhülnek. Az idő, a változás megszünt számukra, ök átlépik a mulandóság küszöbét, abba a másvilágba jutottak, ami nem ismer változást. Állandó állapotba kerültek, ahol a földi élet összegesített büntetését róják. Amit a kárhoztató ítélet után közvetlenül éreznek, az marad meg mindenre! Soha változás, soha enyhülés!... Aki átlépte az Isten-ellenesség birodalmának határát, az mondjon le minden reményről, a legcsekélyebb enyhülés reményéről is. Hogy a jó Isten hogyan tartja fenn a gyötrelmeknek bűnökhöz mért fokát, azt bízzuk az Ő mindenhatóságára! ... A gyűlöletben nem változnak, mert nem változhatnak, nem változhat gyűlöletük büntetése sem.

A következők a hitben gyenge, tépelődő emberek értelme számára egyengetik az utat, nem a teljes megérteésben, hiszen hittitokkal állunk szemben, hanem a hit megkönyítéséhez.

Isten végtelen fölsége megkívánja, hogy teremtményeivel szemben az utolsó szó az öve legyen, törvényei érvényt nyerjenek. Ő aki mondotta, ha az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsokat. Ha valaki enélkül is üdvözölne, akár pokoli kín után is, meghazudtolna az Istant. Lásd, — mondaná gőgösen — nem tartottam meg, mégis itt vagyok!... Ez pedig lehetetlen!...

Isten bölcsesége megköveteli, hogy megállapításai, ítéletei mindig igazaknak ismertessenek el. Az Ő kijelentése szerint: a bűn a legnagyobb rossz, mely Tőle elszakít, kárhozatot szerez, mely örök. — Ha a bűnös, a kárhozattól valaha megszabadulna, megdöntené az Isten szavainak igazságát. Kisiklana a megtagadott Isten büntető kezeiből. Isten nem tévedhet, ereje nem gyengülhet!... ítéletei tehát örökérvényűek!

Isten szentségéhez tartozik, hogy a jó és a rossz, az Isien-szeretés és megvetés, a hőség és lázadás között az el lentét elévülhetetlenül megmaradjon. Ha a kárhozat nem örök, egyszer elkövetkezik az az állapot, mikor ezek között a különbség megszűnik. Kell tehát, hogy a rossz és jó között az örök válaszfal megmaradjon. Ez csak úgy lehet, ha

a jól örök jutalomban, a rosszak örök büntetésben részesülnek.

Senki sem jut a kárhozatba „véletlenül“, hanem tudatosan, szabadon vállalt elhatározása által!... Ha ezt választotta, az Ő dolga!... Ki tehet róla?

Hol a kárhozat helye? Erről az Isten kijelentése nem ad pontos felvilágosítást, tehát nem tudjuk! Aki oly szerencsétlen, hogy rászolgál az odajutásra, azt majd odavezetik. Talán épen az ördög, aki nagyon jól tudja, hol van! Az a bizonyos: fönt és lent, mellyel az ég és pokol irányát jelöljük, csak annyit jelent, hogy a jó, a szép, a kellemes, a velük ellentétes rossz, kellemetlen, utálatos fölött áll! Ezzel azonban helyet nem határozunk meg. De nem is az a fontos, hogy tudjuk, hol van, hanem az, hogy ne kerüljünk oda, miként Aranyszájú Szent János mondja.

A tisztítóhely.

Az emberek többsége nem oly gonosz, megátalkodott, hogy kárhozatot érdemeljen, de nem is oly tökéletes jó és tiszta, hogy Isten színelátására bebocsájtást nyerjen. Mi történik az ítélet után ezekkel?

Az Úr Jézus tanítása szerint, ezek a tisztítóhelyre kerülnek, ahol mindaddig maradnak, amíg jóvátételi szenvedés által, mint arany a tűzben, meg nem tisztulnak! Erről értesít bennünket a Szentírás!

És pedig már az ószövetségben is megtaláljuk ennek bizonyoságát. A nagy győző, Makkabeus Júdás egyik győzelme után: „tizenkétezer ezüst drachmát küldött Jeruzsálemben, hogy áldozatot mutassanak be a megholtak bűneiért ... Szent és üdvös gondolat a halottakért imádkozni, hogy bűneiktől feloldoztassanak.“ (Mach. 12.) — Hogy helyesen érthessük e szavakat, tudnunk kell, hogy itt olyan halottakról van szó, akik az igaz ügy érdekében — Isten választott népének védelmében — estek el. De áldozatos haláluk nem volt hiba nélkül, mert ruhájuk alatt bálványtárgyat találtak. Hittek Istenben, életüket is felaldozták a nekik kedves célért, de hitük tökéletlen volt, bálványuktól is várak segítséget... Babonásak voltak! — Tehát nem halálos, hanem bocsánatos bűnt követtek el! Ennek megbocsátásáért kellett az áldozatot bemutatni.

Az újszövetségben bővebben találunk erre vonatkozó szövegeket. Az Üdvözítő beszél olyan bűnökről — a Szent-

lélek elleniek, tehát halálosak, — melyek nem bocsájtatnak meg sem a jelen, sem a jövő életben. A jelenben nem, mert alapjuk a megátalkodás, tehát az illető nem akar megtérni, de a másvilágban sem, mivel ott a halálos bűnök számára nincs megbocsájtási lehetőség. Ezzel ellentétben, miként a nyomósításból következik: vannak olyan bűnök — bocsánatosak — melyekért a másvilágban is elégtételt adhatunk ... Ugyanezt fejezi ki az adósokról mondott példázatban az Üdvözítő: „Bizony mondomb neked, ki nem jössz onnét (a börtönből), míg le nem fizeted az utolsó fillért.“ (Máté, 5, 26.) — Szent Pál beszél olyanokról, kik üdvözülnek ugyan, de tűz által. (I. Cor. 3, 11.) Ugyanerről ír Szt. Márk (9, 49.) és Szt. Péter is. (I. 2.)

Az őskeresztenyek között általános szokás volt már a halottakért való imádkozás. Azt már ők is világosan tudták, hogy a kárhozattakért céltalan, az üdvözültekért pedig felesleges. Tehát csak a tisztítóhelyen levőkért lehetett.

Ezekre támaszkodik az Egyház, mikor hittételnek jelenti ki a tisztítóhely létezését. Ezt erősíti a józan ész is, mely szerint kell lenni olyan helynek, ahol a halálos bűn nélkül kimúlt, nem teljesen tiszta lelke tartózkodnak addig, míg az Isten színelátására alkalmas tiszták nem lesznek. És ez a hely: a tisztítóhely!

Miktől kell a léleknek tisztulnia?

1. Azoktól az adottságuktól, melyek a megbocsájtott bűnök után még fennmaradnak, az érvényesen, de nem tökéletesen végzett gyónás után, és amit földi életében nem tett jóvá a vezeklő és más jó cselekedetek által.

2. A lelken maradt bocsánatos bűnöktől, melyek pontos meghatározását mi emberek inkább elméletben, mint gyakorlatban tudjuk. A szabadelhatározás, szándékos-ság nem teljes mérvű befolyása az egyébként fontosabb parancsok megszegéseinél is mentesít a halálos büntől; de mert mégis van benne szerepe az akaratnak, tehát bűn és pedig bocsánatos. De ezt a gyakorlatban biztosan csak a jó Isten látja... Ha ilyenek maradtak, a lelke tisztulást igényelnek. Ugyanígy kevésbbé fontos parancsok megszegése után keletkezett bocsánatos bűnök is tisztulásra szorulnak.

3. Talán még leggyakoribb és legsúlyosabb tisztulási teher nehezedik a lélekre a rossz szenvedélyek és vétkes hajlamok miatt. Ezek nélkül az igazán szenteket kivéve, alig akad ember! Ellenszenv, érzékenység, irigység, lustaság, lobbanó harag, kapzsiság, torkosság, rendetlen óhajok, kényelem, szeretet, ragaszkodás a földiekhez, kitünnivágyság, törekvés az ünnepeltetésre, hiúság, kevélység, képmutatás, amennyiben jobbnak akar látszani a valónál, ravalaszság és a többi rossz Isten mellett, az angyalok és szenek között ilyennek helye nincs. A még tökéletlen lelkületnek az isteni élet befogadásának színvonaláig kell fejlődni. Csak ez egyesülhet Istennel. — Ezek között a hajlamok között még legveszedelmesebbek azok, melyek a léleken gyökereznek, minő pl. a kevélység, hiúság, tiszteletvágyság, stb. Ezek szenvedése nagyobb, mint a testben gyökerezőké.

Mit szenvednek a lelkek a tisztítóhelyen? A fő szenvedés itt is, ami a kárhozatban, hogy nem látják az Istent. Az egész lélek izzik az Isten utáni vágyban, és mert ezt nélkülözni kénytelen, ez a legnagyobb gyötrelme. Azt azonban tudják, hogy eljön az ideje annak, mikor ez az epedő vágyuk teljesül. Szeretik Istent, érzik, hogy őket is szereti az Isten. Ez mérsékli kínjukat.

De vannak érzésbeli gyötrelmek is. Mert nem minden vággyal, minden igyekezettel szerették a földön az Istenet, hanem — ha kisebb mértékben is, — de teremtményt is részesítettek meg nem engedett szeretetben és ragaszkodásban — akár önmagukat, akár másokat, ezért az eltévelkedésért, a célnak részben másba helyezéséért szenvedniük kell. Hogy miket szenvednek, arról a kinyilatkoztatás hallgat. minden hibának más a szenvedése. Vannak hibák, melyeket a tűz égett ki. Ezért tisztótűznek is mondják.

Meddig tartanak? Erről sem ad eligazítást a kinyilatkoztatás. Magánkinyilatkoztatások szólnak róla, de azok nem tárgyai az isteni hitnek. Nem építhetünk reájuk. Egy bizonyos, hogy az Egyház elfogad „örök“ mise-alapítványokat is. Tehát nagyon sokáig eltarthatnak.

Milyen súlyosak a kínok? Itt is csak a teológusok véleményére tudunk támaszkodni. Szt. Tamás szerint a tisztítóhely legkisebb szenvedése nagyobb, mint a legnagyobb földi gyötrelem. (In Lomb. IV. 21.) Ugyanígy tanítja Szt.

Bonaventura is. De érthető is, hiszen Isten a földet próba-időnek szánta, a tisztítóhelyet szenvedésnek ...

A világítélet előtt közvetlenül élők hogyan tisztnak meg? Az általános vélemény szerint a megelőző nagy gyöt-relemlnek és aggodalomnak kínjaiban ...

Ez röviden a kinyilatkoztatásra alapozott egyházi tan a tisztítóhelyről. Nagyon előnyös és üdvös ezeket nemcsak egyszer elolvasnai, hanem időről-időre, főként lelkigyakorlatok alatt ismételten át-átelmélkedni. Sok szenvedéstől mentjük meg magunkat ezáltal.

Hogy miként segíthetünk a szenvedő lelkeken, már szóltam az imánál és a szent gyónás tárgyalása közben a búcsúk ismertetésénél. Olvassuk el és a szükséges ismeretek feléről külön.

A mennyország.

A mennyország az az állapot és hely, ahol a büntől és büntetéstől egészen tiszta lelek, Istant színről-színre látják és boldog gyönyörűséggel Vele egyesülnek. Nevezük még: örök életnek, örök üdvösségnak, örök boldogság-nak, Isten országának, Égnek, örök békesség és szeretet házának. Itt nyeri földi küzdelmekben hányódó, de Isten-hez gyermeki szeretettel ragaszkodó, hibáiról, bűneiről megvezeklő lélek azt a boldog életet, amit szíve mélyén minden kívánt és amiről a hit beszélt. Ez minden nehéz kérdésnek vigasztaló megoldása, minden homálynak rágogó megvilágítása, minden bajnak repeső örömbé-gyögyulása, minden áldozatnak édes sikerbe-virágzása, minden könnynek mosolyba-olvadása. minden felszakadt vágynak reményen felüli megvalósulása... a lélek teljes és tökéletes boldogsága! (Schütz: Dogmatika.) Itt minden jó-nak összeségét együtt és egyszerre bírja az Istenben mindörökkön örökkel... Felfoghatatlan, emberi nyelvvel ki nem fejezhető az a jutalom, amelyben Isten részesíti az Öt szeretőket. Ha rettenetes az Isten a büntetésben, — ha fokozásról lehet beszélni — még nagyobb a jutalmazásban.

A Szentírásnak ez a visszatérő csattanója, hogy a jók, a tiszta szívűek: meglátják az Istant, bírják az Istant, övék a mennyek országa, az örök életbe bemennek, stb.... olyannyira közismertek, hogy a részleges leírásokat fölöslegesnek vélem!

De a józan ész is következteti, hogy amint az igazságos Isten bünteti az Öt megvető, lázadó bűnöst, úgy jutalmazza a hűséges szolgát.

A mennyország örömei.

Szent Pál apostol mondja, pedig Ő a harmadik éigig ragadtatott (Kor. II. 12.): „Szem nem látta, fül nem hallotta, az emberi szívekbe föl nem hatolt az, amit Isten készített az öt szeretöknek.” (Kor. 1, 2.) Ennyit árul el azokból a titkokból, amelyekről emberi nyelven nem lehet hűséges kifejezést adni. Az emberi nyelv nagyon tökéletlen a „másvilág” fogalmainak közlésére; csak a földiek tudjuk úgy-ahogy kifejezni. Tökéletesen még ezt sem! Annál kevésbbé az örökkévalóság gondolat és érzésvilágát! Amit a fenti szavak kifejeznék, csak tagadó jellegűek. Nem lát-tuk, nem hallottuk, nem éreztük mi emberek a földön... De ezzel mily sokat mond?!

Sok szépet látott már az emberi szem! A paradicsom gyönyörűségeit; vidék, virág, madarak, pillangók, gyümölcsök, stb.... bűn nem torzította színpompáját. Emberi testbe szállt Istant, Szűz Máriát, angyali jelenségeket, stb. Mennyi szépség van a természetben, amit látott emberi szem! Havasokon az elomló napsugár, szivárvány a tengeren, égbeszökő, erdős hegyek, dús termést ringató völgyek, gyermekszem, édesanya mosolya, drágakövek csillogása, művészsi remekek képben, szoborban, épületekben, stb. És minden szóba sem jöhets amellett, ami ott fenn vár reánk!

A fül bár sokban elmarad a szem mögött, de mégis sok szépséget hallott. Égi kijelentéseket, az Úr Jézus tanítását, Szűz Mária énekét, kis gyermekek első szavát, édes anyák vigasztaló igéit, művészsi zenét, éneket, stb. Mennyi boldogság és édes vigasztalás lappang ezekben ... És Szent Pál szerint elenyésző semmiség minden az ott fenn lévők mellett.

A leggazdagabb: az érzés világunk. Azokat a nyilt és titkos szent örököket, amik e földön élők szívét boldogították, ki tudná felmérni? A szülő és gyermek között áramló szeretet mélységei kikutathatatlanok! A testvéri, jegyesi, jóbaráti szeretetnek is mily sok a boldogsága! A sok küzdelem árán elért nagy sikerek öröömét is csak érezni lehet, megmérni nem. És amik a legédesebbek: az Isten szeretetének sokféle gyönyörűsége, melyet az igazak és a

szentek éreztek, mily nagy és mély tengere a boldog érzéseknek! És ezek mind még csak árnyékát sem adják az égieknek! Egyszerűen természetfelettiek. Felülmúlnak minden lehető óhajt, vágyat!

Érthető, hiszen miként a test nem bírja el a túl nagy fájdalmakat, nem bírja elviselni az erőit felülmúló örömet sem. Meghasad a szív a túl sok fájdalom és a túl sok öröm miatt is. Isten tehát mértékletesen adja mindenkitől. A túlvilágon már nincs ez a korlát a lélek életében, mérhetetlenül föléje fokozható a szép, a jó és az igaz forrásokból patazkó gyönyörűség. Az égiek nem ismernek mást, mint az örömet! És az Isten majd letöröl szemünkön minden könnyet és halál nem leszen többé, sem jajkiáltás, sem gyász, sem fájdalom, mert elmúltak... mind elmúltak az igazakról. (Jel. 21, 4.) Kellemetlen, bántó, keserítő, fájó érzést többé nem ismernek.

Ezzel ellentétben lájták a végiglenül Szépet, az Isten. Szent Ágoston mondja: „Amit Isten bír, az ö maga...“ Bírja a szépséget, és az ö maga: a Szépség.

Ő a hiánytalanul, végtelenül Szép. Ezt látja a lélek!

Sőt látni még nem volna teljes boldogság, hanem bírja is, mégpedig oly korlátlanul, mintha az égben Istenen kívül csak ő egyedül volna, mintha csak egyedül neki volna Istene!

Ugyanis az isteni Személyiségek, a Szentháromság egy Isten lényeig fokozódik a jóság is, »úgy hogy Istenet nevezhetjük Jóságnak is.

Mennyi örömet ad a földi ingatag jóság is! Ki tudná szívvvel felérni, milyen boldogság árad az örök, a végtelen Jóságból! Ezt is bírják az üdvözültek!

Hasonló néven nevezhetjük Isten tulajdonnévi jelentéssel Igazságnak! ö az értelem számára örök, kiapadhatatlan és mérhetetlen gyönyörűség. Isten látása és bírása az üdvözülteknek legfőbb boldogsága, ö maga biztosít benneket erről, amikor mondja: „Én leszek a te igen nagy jutalmad“ (Gen. 15, 1.) és másutt: „mindaz, aki megmarad a tanításban, az bírja az Atyát is és a Fiút is.“ (János II. 9.) Istenben minden, ami az emberi lélekben óhajként csak felébredhet, sőt azon felül végtelen mértékben, a legtökéletesebb fokban megtalálható. A lélek minden felmagasztosult igénye hiánytalanul teljes kielégítést nyer. Továbbit kívánni sem tud! Ez az igazi boldogság! Együtt

és összesen élvez minden érdemlelt jót és az egész örök-
kévalóságon át.

Megjegyzendő azonban, hogy bár minden üdvözült látja és bírja Istent, de egyik sem kimerítően! A lélek, annál inkább igénye is korlátozott. Bármily nagy is vágayaink mezeje, de mégis korlátolt, mint minden teremtmény. Tehát egészen nem láthatja és öntudatában egészen nem is bírhatja. Ezért nem lesz a lélek számára az Isten látása és bírása unott. Mindig új szépségek, jóságok és igazságok áramlanak a lélekbe. Mindig új és meglepő, mint az első pillanatban, amelyben meglátta és megkapta az isteni Fenséget. A nagy boldogság nem veszi el a lélek öntudatát. Tehát nem önfeledt, mámoros, hanem tisztán öntudatos a boldogsága. A vett és élvezett isteni adományokat azonban nem tudja kellően szóba foglalni; csak a dadogás benne az a szó, amellyel bele akarja kiáltani az egész teremtett világba azt a kimondhatatlanul édes és felmagasztosító érzést, mely őt egészen betölti. Az égben is csak egy szó fejezi ki hüen, ki és mi az Isten, a lélek boldogító öröme, és ez: az örök Ige.

Isten látása és bírása magával hozza a tudásnak és a megértésnek olyan tág területét, amilyent földi értelem elképzelni sem tud. A végtelen tudást, el nem éri, mert véges teremtmény, de mégis oly bővek ismeretei, hogy azok teljesen kielégítik. Megoldhatatlan kérdése nem lesz. Ami iránt érdeklődni tud, azt meg is érti. így megérte a természetfeletti életben az üdvözülteknek egymáshoz és Isten-hez való kapcsolatát; a természetes, földi életnek törvényeiben működő isteni erőt és annak célszerűségét,... és a földön maradt rokonok, ismerősök lelki ügyeit. Ezek, ha az égbe jutnak, kölcönösen megismerik egymást. De nem ismerik meg: a teremtés összes célját és összefüggését, az Isten szabad elhatározásának, az előrerendelésének titkát. PL miért éppen a Boldogságos Szűz a Jézus Anyja? Ha-acsak a végítélet nem lebbenti fel ennek a titkát, amikor az Isten minden intézkedése nyilvános, nagy igazolást nyer. A szakemberek kutatott tárgyaiknak a földön fel nem fedezett igazságait ott megértik! Tudásvágyuk a mennyezégen kielégül!

Isten látásának és bírásának boldogsága nem egyforma, hanem a földön elért szeretet fokától, az érdemektől függ. Az igazságos Isten mindenkit érdeme szerint jutalmaz.

maz. Az ember fia ... megfizet kinek-kinek az Ő cselekedetei szerint.“ (Máté 16, 27.)

Ahhoz, hogy a lélek meglássa az Istant, természetfeletti világosságra van szüksége. A földön is csak így látunk, ha természetes fény világítja meg a testeket. Az Isten látására szükséges képesítést az égben a „*dicsőség világossága*“ adja meg. Ez pedig nem más, mint magának az Istennek szentháromsági mivoltában gyökerező szellemi láthatósága. Ennek nagysága a lélekben a szeretet és az érdelem nagyságával egyezik. Minél tökéletesebben szerette valaki Istent és minél több érdemet gyűjtött, annál többet lát, bír az Istantól. Annál nagyobb a boldogsága is! Ha valakinek kevesebb van, nem érzi magát boldogtalannak, mert az is teljesen kielégíti, amije van, és megtisztult szeretetében az irigységet nem ismeri, hanem örül más szerecséjének és boldogságának. Minél több az üdvözült és minél több a boldogság, annál többen és jobban örülnek együtt. Ez azonban csak járulékos örööm, amely az Ister látásából származót nem növelheti, örööm az üdvözültek számára az is, hogy Jézus szent emberségét szemlélik, a Boldogságos Szüzet, védőszentjüket, különösen tiszta szentjeiket látják és velük kölcsönös szeretet fűzi össze őket.

Három különleges jutalmuk van az üdvözülteknek: a három különös ellenség legyőzői különös koronát kapnak! A szüzek, akik a test vágyát fékezték meg, a vértanúk, akik az életösztöt megtagadva vallották meg szent hitüket, és a doktorok, akik sokak tanításával vitték győzelemre a hitet a sátán ellen. A szüzek tehát a testet, a vértanúk a világot, a doktorok a sátánt győzték meg... Ezért járnak külön korona!

Ez röviden a kinyilatkoztatott igazság a mennyországról! Ezekben áll elénk Isten nagy szeretete. Az üdvözültek rövid életének aránylag rövid és kevés küzdelméért soha el nem műlő, mérhetetlen boldogságban adja önmagát a jó Isten! így és ezeken keresztül látjuk igazát annak a mondasnak, hogy: minden Istenben és mindenben Isten! ö a kezdet és a vég.

Minden csak annyiban érték, amennyit Istenben ér!

A feltámadás.

Az Úr Jézus tanításának egyik sarkalatos igazsága: a feltámadás. Lényege ennek a nagy igazságnak abban áll, hogy a halálban a testtől elvált halhatatlan lélek az Isten mindenható erejénél fogva egyesül testével és vele a végállapotban örökkel együtt él.

Bizonyítása erőteljesen ki hangzik az Ő- és Újszövetség lapjaiból. íme egy-kettő a sok és félreérthetetlen szöveg közül:

A békétűrő Jób különleges csapásokkal teli életének nyomorúságai között felkiált: „Bárcsak felírnák szavaimat, vajha könyvbe jegyeznék azokat, vasíróvesszővel ólomtárra, vagy vésővel sziklába metszenék őket! Mert tudom, hogy Megváltóm él s a végső napon felkelek a földből és ismét körülvétetem bőrömmel és saját testemben látom meg Istenemet; és magam látom meg öt, és önnön szemem nézi öt és nem más.“ (Jób, 19:23—27.)

Ez az ő szilárd hite adta neki azt az erőt, hogy a földi szenvedések között nem csüggéd el. És ezt oly fontos igazságként hitte, hogy minden módon meg akarta örökíteni az utókor számára!

Ez a hit átjárta az Ószövetség népét, a zsidókat. Ezért temették oly nagy gonddal halottaikat. A halált is többször csak elalvásnak nevezték.

Az Újszövetségnek ez a hit a csattanója. Az Úr Jézus maga sokszor beszélt róla: „Eljön az óra, amelyben mindenájan, akik a sírokon vannak, meghallják az Isten Fia szavát és előjönnek, akik jót cselekedtek, az élet feltámadására, akik gonoszt cselekedtek, az ítélet feltámadására!“ (Ján. 5, 28.) És nemcsak hirdette, de tettekkel alá is támasztotta szavait. Halottakat támasztott fel, annak eleven iga-zolására, hogy a túlvilágon élő lelkeket mindenható erejével újból egyesíthesi a testtel a feltámasztás által. A lelket a túlvilágról visszarendelte, a testet pedig a rotha-dásiról újra a lélek ép, egészséges eszközévé tette. Ez csak isteni hatalommal lehetséges. És ami ekkor történt egy-két kivételes esetben, az történik kivétel nélkül minden testtel átalakult formában, megváltozott törvényszerűséggel.

Másutt ezt mondja az Úr: „Én vagyok a föltámadás és az élet, aki ébennem hisz; mégha meghal is, élni fog.“ (János 11, 25.) Ezt fejezik ki Lázár nővérének, Mártának szavai: „Tudom, hogy feltámad (Lázár) a feltámadáskor az

utolsó napon.“ (Ján. 11, 24.) E szavak kétségtelenné teszik az Isten szándékát, amely szerint bennünket a történelem végén fel fog támasztani. De az Úr Jézusnak feltámadása még a gyenge és ingatag hívőket is meggyőzi! Ezzel ugyanis oly bizonyító erőt kap a hit, hogy Szt. Pál apostol szerint: Krisztus feltámadása hitünk alapja lett. (Kolossz. 3, 4.) „Mert az Isten az Urat feltámasztotta és minket fel fog támasztani hatalmával.“ (Kor. I. 15, 12.) Az isteni tekinetű biztonságára támaszkodva mondjuk a Hiszekegyet: Hiszem a test feltámasztását.

Az emberi ész kinyilatkoztatás nélkül sohasem tudta volna a feltámadást bizonyítani. A halálnál megáll minden emberi okoskodás. A feltámadásig el nem jutott volna soha. De a hitben fölismert igazságot már tudja magyarázni! — Isten ugyanis az embert testből és lélekből alkotta. A kettő egy szerves egységgé formálta. Megpecsételte ezt a Fiú megtestesülése által. Az emberi testet megdicsőülve fölemezte a Szentháromság életközösségeig a Fiú feltámadásával. Halhatatlanságát adott ezáltal a testnek. És amit cselekedett a Főben (Krisztusban), azt cselekszi a tagokban is. Az emberi test tehát kell, hogy részesüljön a lélek halhatatlanságában. És ez történik a feltámadáskor... Nem nehezebb Istennek a porrá vált testet már élő lélekkel új életre egyesíteni, mint a teremtéskor a földből testet formálni a nem létező, tehát teremtést igénylő léleknek. A teremtéskor a lelket is teremteni kellett; a feltámadáskor erre nem lesz szükség.

A test együtt dolgozott a lélekkel, együtt viselte az élet terheit, hozta az áldozatokat, tartotta a parancsokat, élt a halhatatlanság kenyérével, a legm. Oltáriszentséggel, végezte az imát, egy szóval: szolgált Istennek! Kell, hogy valahogyan olyan változás menjen benne végre, amely lehetővé teszi, hogy a lélek jutalmában is részes legyen. Ha része volt a harcban, legyen része a győzelemben is! Az igazság ezt kívánja! És Isten a feltámadás után a testet részesévé teszi a lélek győzelmének.

De az is igaz, hogy a lélek bűnének elkövetésében szorosan vett tettes a test is. Kell, hogy a büntetésből a test is vegye ki a részét!

Krisztus küldetésének célja: az emberi lélek üdvözítése által a halál hatalmát megtörni! Nem volna tökéletes ez a győzelem, ha csak a lélek szabadulna meg a ha-

lál hatalma alól! A test föltámadása teszi ezt a győzelmet teljessé. így mindenki kiszabadul a halál enyészetéből és él halhatatlanul öröké.

A feltámadás gondolatából ered a test megbecsülése, ami a holtakról való kegyeletes gondoskodásban, a szent ereklyék tiszteletében nyilvánul a halál után. Az életben pedig körülönja az előrevetett halhatatlanság fényköre, amely annál ragyogóbb lesz, minél fegyelmezettebben szolgálja az Isten dicsőségét és a lélek és sajátmagá üdvét... Ő is megkapja a lelken át jutalmát.

A feltámadt test tulajdonságai.

Mindenki ugyanazon testben fog föltámadni, amelyben a földön élt. Ez a hit előzőleg bizonyított igazsága! Ez krisztusi tan.

A mindenben gáncsoskodó emberi értelem megpróbálja ezt a vigasztaló isteni igazságot is nehézségekkel elhomályosítani, így felveti a kérdést, hogyan támadhat fel mindenki ugyanazon testtel, amellyel a földön élt, mikor a folytonos anyagcseré révén elég gyakran megtörténik, hogy ugyanazon anyag az idők folyamán több emberi testhez is tartozott? Főként az emberevők között. — Erre egyszerűen azt felelhettünk, bízzuk a jó Istenre! Ő azt mondta, hogy mindenki saját testével támad fel, az Ő gondja legyen szavának teljesítése. És végtelen bölcsesége meg mindenhatósága játszi könnyedséggel megoldja a gátló nehézséget. — De ezzel a felelettel nem elégünk meg, ámbár teljesen kielégítő a hívő lélek számára; az értelem gyengesének támaszára mondjam a következőt. A tudósok azt hirdetik, hogy az egész emberi szervezet hét évenkint teljesen kicserélődik. Az élettel együttjáró munka, mozgás, vérkeringés és az ezt kísérő hőség lassankint elhasználja a szervezet anyagát, mit időről-időre táplálékkal pótolunk. Az elhasznált és pótolásra szoruló szervezet hét évenkint teljesen megújul. Nem egyszerre a hetedik évben, hanem apró részletekben a hét év alatt. Tehát, ha van olyan anyag a testben, amely másé is volt, azt egyszerűen kikapcsolhatja vagy egyiktől vagy mindenktől is és azt az anyagot adja hozzá, amelyik az életen át csak az övé volt. — És ha mégis valami hiány így maradna, azt pótolja az Isten ereje. Miként a test is a táplálkozás által az idegen

anyagot magába felvette, úgy a teremtő erő is pótolhatja az esetleges hiányt...

A test a föltámadásban átalakul, és méltó társa lesz a léleknek a halhatatlanságban. Részére is a jól megérdemlött jutalom állapota lesz a továbbiakban az örökélet, tehát olyan lesz, amely a léleknek nem akadálya, hanem a boldogság kiélvezésében alkalmas társa lesz. Baj, betegség, éhség, szenvedés, hideg, meleg kellemetlensége és általában minden, ami gátolná a teljes boldogságot, ismeretlen lesz előtte. A földi élet testi hiányai, hibái, pl. süketség, vakság, sántaság, stb. eltűnnek. Ezek ugyanis akadályozzák a tökéletes boldogságot.

Szent Pál négy tulajdonságát sorolja el a feltámadott testnek.

1. A romlatlanság. Azt mondja ugyanis: „Rothadásra vettetik el, rothatatlanságban támad fel.“ (I. Kir. 15. fejezet.) Ez a halhatatlanság alapja. Nem érheti oly behatás, mely tagjainak épségében vagy általános közérzetében fájdalommal járna. Csupán jutalmat képező, boldogító érzés befogadására lesz alkalmas.

2. A fényesség. „Nemtelenségen vettetik el, dicsőségen támad fel.“ (U. o.) Vagy: „Megújítja a mi alázatos testünket, hasonlóvá tévén az Ö dicsőséges testéhez.“ (U. o.) A lélek dicsősége átragyog a testen, azt különleges szépsége vonja. Eltünteti a testnek minden olyan hibáját, amely bármiképen hátrányára lehetne. Hiánytalan szépsége öltözik!

3. Az erő. „Erötlenségen vettetik el, erőben támad fel.“ (U. o.) Nem ismeri a fáradtságot, elernyedséget. Nem igényel pihenést,“ alvást. A léleknek alkalmas eszköze lesz a mozgásban, mivel az üdvözültek nem merevednek szoborszerű mozdulatlanságba. Helyváltozásra lesz erejük is, módjuk is. Gondolatszerű könnyedséggel mozognak!

4. A finomság. „Állati test vettetik el, lelki test támad fel.“ (U. o.) Ez a sajátosság abban áll, hogy megszűnik a testre a földi törvény, amelynek értelmében egy helyen csak egy test lehet. A föltámadás után egyik a másikat nem akadályozza; miként a lélek sem akadálya egy másik léleknek. Miként az Úr Jézus a feltámadás után zártajtókon át behatolt a szobába, majd megint eltűnt, így lesz a feltámadt test is. A lélek tulajdonságába öltözik, mozgását nem gátolja sem lélek, sem anyag. Ez azonban nem je-

lenti azt, hogy a test nem lesz térhez kötve, sem azt, hogy a hely változásnál a közbeeső téren nem kell áthatolnia.

Ezek a tulajdonságok magyarázzák meg, hogy hogyan fér el egymás mellett az a megszámlálhatatlan sok ember, akik a világ végéig éltek e földön. Egyik a másiknak nem akadálya sem a térben, sem a mozgásban. Egynek a helyén elfér valamennyi.

Itt a földön olyan a lélek, mint a kialudt, fénytelen bolygó, csak azt a fényt veri vissza gyenge homályosságával, amelyik mástól éri. A test még ezt is gyérebbé teszi. A másvilágon pedig nemcsak a lélek fénye tör át rajta, közölve vele szellemiségeinek kifinomult létmódját, hanem maga a test is külön ragyogó szépséget nyer. Tisztult gyönyörök forrása lesz a test is. Az Isten szeretetének fenséges himnusza lesz a lélek és a test is ... És ez a himnusz boldogságában úszó öntudattal zeng örökön örökkel.

Milyen lesz a kárhozottak teste a feltámadás után? Erről a Szentírás csak keveset beszél. Csak annyit mond, hogy ezek büntetésre, ítéletre fognak feltámadni, és hogy ezek is halhatatlanok lesznek. Együtt vétkeztek, együtt bűnhődnek. Az ellentétből az üdvözültek testéhez viszonyítva arra következtethetünk, hogy riasztó utálatosság ékteleníti el őket. A lélek gyötrelme reáhat, de a lelket is kínozza a test romlottsága, ők helyhez vannak kötve, a pokolhoz. Tehát a földön nem jelenhetnek meg. Csak az ördögnek van megengedve, hogy kísértéseiivel próbára tegye az embereket. A szellemidézésnél csak ők szerepelhetnek. Tőlük végeredményben jót senki sem várhat.

Üdvös ezeket a nagy igazságokat jól meggondolni. Ezekből tűnik ki az erény szépsége, a bűn utálatossága, az Isten szeretete és a Tőle való elszakadás eredménye.

Az utolsó ítélet.

Közvetlen a halál után — a külön ítéleten — az egyes emberi lelkek előtt teljes ragyogásban érvényesül a hitnek valamennyi igazsága. minden homály feloldódik, az isteni igazság verőfényében, minden kérdésre választ kap az Isten ítéletében. Az egyén hiánytalan tökéletességében megkapja egész földi életének öntudatos cselekedetei, gondolatai, szavai, vágyai, szándékai után járó jutalmát vagy büntetését. A jónak legkisebb árnyalata sem marad juta-

lom nélkül. Hasonlóan a rossznak minden mozzanata büntetést kap.

Ebben az egyéni igazságszolgáltatásban Isten végtelen jósága, irgalma, szeretete, bölcsesége, hatalma, egészvállalatossága, szent lénye, miként az az emberek felé kiáradt az idők során, teljes igazolást nyer. minden lélek kivétel nélkül, még az elkárhozott is, kénytelen felkiáltani az ítélet elhangzása után: „Igaz vagy, Uram, és helyes a Te ítéleted.“ (Zsoltár.)

Kétségtelen bizonyossággal áll a lelek előtt az az igazság, amelyről a hit tett tanúságot a földön, hogy az egész halandó életnek minden értéke csak annyiban érték, amennyiben Isten előtt értékes; minden jónak gondolt valami csak annyiban jó, amennyiben megfelel Isten akaratának; minden látszatos vagy való igaz csak annyiban tényleg az, amennyiben Isten szerint igaz! A dolgok, az események, az emberi cselekedetek és célok egyedüli és kizárolagos értéke és tartalma: az Isten! Ahol Isten akarata érvényesül, ott a mennyország fakad, ahol Isten-ellenes cél vagy cselekedet adódik, ott pokol sarjad. Isten a minden jó, az egyedüli valóságos érték, az örök élet. Isten nélkül a hatalom, az erő, a szépség, az élvezet, a gyönyör, a taps, a sikeres semmi más, mint zökkenés nélkül, kényelmes úton való haladás a kárhozatba! Istennel a baj, a szenvedés, a nélkülvilág, a megvettetés, a betegség és az élet minden tövise: az örök boldogság fokozódó növekedése; míg bűnös lélekkel, Istantól elszakadva, mindezekből az örök tűz nagyobb gyötrelmei zuhannak a szerencsétlenül eltévedett emberre!

Isten és minden kinyilatkoztatott igazsága tehát teljes igazolást nyer az egyes emberi lelek előtt! A lelek is megkapják ennek az igazolásnak reájuk háruló jutalmát vagy büntetését.

Végső igazságszolgáltatás.

De vannak olyan esetek és történések, ahol több cselekvő szerepel, több vagy kevesebb szemlélő előtt. Az igazság úgy összekuszálódik, hogy az egyes emberek előtt még a külön ítéletben sem tisztázódik a helyzet, mivel mások tetteiben, céljaiban, belső lelkivilágában rejtőznek annak szálai. És legtöbbször az emberek előtt éppen azok látszanak rosszaknak, akik az erényt tartják szem előtt. Szelí-

den hallgatnak, alázatosan türnek. Míg azok, akik gőgös fenhéjázzal lármáznak, fenyegetnek, hatalmaskodva maguknak „igazolást“ szereznek, nem egyszer messze esnek az Evangélium lelkületétől. És az emberek ítlete fölmagasztalja a kevélyt és lesújtja az alázatost. — Kell hogy legyen mód és lehetőség arra, hogy az álcázott erényről lehulljon a lepel, és fölfedje az ámuló emberek előtt a2 igazságos Isten, hogy hol volt az erény és hol a gazság. Isten tartozik önmagának ezzel! Kijelentette, hogy az alázatost felmagasztalja, a kevélyt megalázza!... Ennek be kell következnie!

És hányszor megesik az életben, hogy a gonoszság hatalomra jut! Éveken, sőt évtizedeken át sanyargat és tipoi minden, ami Istenre, vallásra és lélekre vonatkozik. Juttalmazza a bűnt, bünteti a vallásos lelkületet. Dicsőség, siker, előmenetel, hatalom, vagyon követi az Isten-ellenes életet; üldöztetés, nélkülözés, félretaszítás jár az üdvösségek útján Istennek szolgáló hűséges lelkeknél! Istennek mennyi gőgös lekicsinylése származik ebből, és mennyi keserű panasz tör fel az igazak lelkéből?! — Kell, hogy Isten megfenyítse a büszke hatalmasokat és megdicsőítse elnyomott szolgáit a nagy nyilvánosság előtt!... Az elkapott Nérók és késői követőik, a mexikói, moszkvai, barcelonai hőhérok kell, hogy elvegyék borzadalmas tetteik ülebüntetését. Meggyalázott, megkínzott és kegyetlenül megölött áldozataik nem maradhatnak jutalom és felmagasztalás nélkül! Kell lennie egy nagy nyilvános számonkérésnek, ahol minden titkos szándék, minden cselekedet az Isten minden tudásának fényében jutalmat vagy büntetést von maga után.

De az Isten szeretetének útját is látszólag hányszor bizonytalanná teszik egyesek fondorkodásai! A jónak, sőt legjobbnak ürügye alatt, hányszor kikezdik az Isten által rendelt hatalmi tekintélyt! Kisebbítik, gyanúsítják, hol titkon egymás között, hol be nem avatottak előtt rombolják azt a tekintélyt és hatalmat, amely Istentől van! Csupán azért, mert az Ő talán egyébként szép és nemes céljaik elérésében akadályt vélnek fölfedezni fölötteiseikben. Elfelejtik, hogy Isten gondviselése nemcsak akkor működik, amikor mellettük dolgozik, hanem akkor is, amikor látzatra ellenük van! Ez utóbbit az ördög művészeteinek kiáltják ki... Be nem vallott, de tényleges elvük: „Ti di-

csértek engem, én dicsérlek titeket. Mi mindenjában dicsérjük egymást. Jaj annak, aki nem dicsér bennünket...“ Vezető gondolatuk pedig: „Aki megsebzi lábamat, kiragadom a tört kezéből és szívébe mártom.“ Persze ezt nem szószerint kell érteni, hanem átvitt értelemben. Mennyi visszaélés történik így s ehhez hasonló módon az Isten szeretetével! A szentség köpönyege mennyi önző célt takar el! Kell, hogy egyszer ezeket is leleplezze a minden tudó Isten és megbüntesse a nevével visszaélőket és megjutalmazza a miattuk szenvedőket. — De egyébként is hányszor sarokba-szorítva megvettetésben küzd az igazán erényes, míg az alapjában hiú és nagyzoló ember a szentség fényében pompázik: hírt dicsőséget, tiszteltet, hódolatot halmoz magára. Az Isten nem hagyhatja ebben a tévedésben a lelkeket. Kell, hogy egyszer fölfedje az ámuló világ előtt, hol illatozott a lélek mélyén az igazi erényvirág, és hol volt még a szentség álarca alatt is a hiúság rejtett bálvány-szobra!

Az egyének nyilvános megítélésében és értékelésében is hányszor félrevezet egyesek rosszindulatú beállítása, vagy a külső látszat!? Mikor a hitben megrokkant, árulásra kész Judások csak azért nem árulják el Krisztust, mert minden utánjárásuk dacára sem találnak olyant, aki azt a bizonyos 30 ezüst pénzt megadná nekik, és közben másokra hárítják azt a sötétséget, amellyel lelkükben viaskodnak. Vagy a sikkasztok, hogy leplezzék börtönre megérett bűnös voltukat, másikat igyekeznek becsületükben tönkretni több-kevesebb sikerrel. És emberi tudás ezeket vajmi kevésszer leplezi le; élnek tehát a becsület hófehérnek feltűnő palástjában... Vagy a vallásos gyakorlatokban elmerülő és ezen a címen mindenki felett pálcát törő úgy szerepel, mint a szentség élő példaképe, és tiporja az igazi erények Isten előtt kedves virágait és ápolja a szeretetlenség dudváit és közben Ő a jó, mindenki, főként aki el járását helyteleníti, a gonosz és vallástalan... És így tovább és tovább az életnek azok a fonákságai, amelyek úgy igyekeznek feltünni, mint a megtestesült életszentség, hollott valójában minden csak külső máz. Kell, hogy Isten egyszer ezekről lerántsa a farizeusi álarcot és odatárja a világ elé az ordító lelki ürességet, amellyel megérdemlik a világ megvetését és az igazságos Isten büntetését!

Mikor a bűn a földi sikerek és gyönyörök útján gőgös

tivornyákkal halad, az erény pedig mint útszéli koldus megvettetés, lenézés, nyomor, nélkülözés között tengődik, erős próbat képez még a hitból élők számára is a jóban való álhatatosság! Nagy vonzást gyakorol rájuk a bűnből származó előny, főként amikor a bűn útján haladók kigúnyolják, kicsúfolják őket vélt együgyüségükért... Kell, hogy Isten egyszer odaállítsa az igazságot mindenki elé és feltüntesse a teljes valót, vagyis hogy a bűnös a jólét ösvényén örök vesztébe rohant, a könnyes szemű lenézett igaz pedig az örök élet kincseit gyűjtötte?

Emberi szemek előtt mennyi bűn marad titokban?! Még olyanok is, amelyek emberi sorsokra döntő hatással voltak. Egyesek életét tönkretették, vagy annyi fájdalmat és bajt okoztak nekik, hogy erők nagy részét ezek leküzdésére kellett fordítaniok. Talán nem is sejtették, honnan származott mindez! Vagy ha sejtették is, hiába feszítették meg minden erejüket, nem tudtak eredményesen védekezni a titkos rugók ellen! Még Istant is okolták, hogy minek tür el ilyesmit. Kell, hogy ezeket felfedje a jó Isten és rámuattasson a bajok gonosz orvoslására.

A nyilvánosan szereplő emberek között is mily ellentétek merülnek föl! Még az Isten és felebarát szeretetének terén is. A közvélemény is a legtöbbször megeszik. Ellentétes vélemények hullámzanak körülöttünk. Nem tudják megállapítani, kiben mi lakik. Pártok keletkeznek, érdekek ütköznek össze. A felülkerekedők nyomják a legyőzötteket. Mindegyik magának tulajdonítja az igazak útját... Kell, hogy az Isten fényt derítsen egyszer az ilyen ügyekben is!.

De a jócselekedetek sem mindig vannak gyarłóságok nélkül! Maga az Úr Jézus mondja, hogy akik azért teszik a jót, hogy elismerést szerezzenek az emberek részéről, jutalmat Istant nem kaphatnak, mert nem Istenért tették, így hányszor emelkedik a dicsőség létráján messze az átlagemberek fölé az, aki Isten előtt vajmi csekély értékűnek találtatik. Még az úgynevezett nagy tetteket is hányszor elértekteleníti az emberi hiúság, mert emberi dicsérettet, hírnevet, elismerést hajhász a cselekvő!... A belsőt ember nem látja, és a legtöbb esetben úgy tekint rá, mint hősi lélekre, kiválóan tökéletes lényre!... Kell, hogy ε ζ Isten ezeket a felfuvalkodott nagyságokat leleplezze és kevélységükben őket megalázza. — Megmutassa a világnak, mik voltak ők tulajdonképpen!

Isten igazolja önmagát.

A nagy és közös ítélettel Isten tartozik önmagának is. Kimondhatatlan, mennyi jóakarattal, szeretettel, bőlcsességgel és hatalommal állt az emberek elé a történelem folyamán. A teremtés, a megváltás, a megszentelés csodái szinte elárasztották az ember eszét, szívét, lelkét. Az egyesekben éppúgy, mint az összességben minden megtett, hogy az emberek megismerjék, Neki szolgálva szeressék. És mégis mennyi tagadás, közöny, lázongás, semmibevezetés áradott az emberi szívekből Feléje... Kell, hogy az Ó nagy szeretete fellángoljon a nagy nyilvánosság előtt, hódolatra, elismerésre késztesse a bűnöst is, az igazat is.

Az események az egyes emberek életében csakúgy, mint a népek és nemzetek életében számtalan szor olyan látszatot öltötték, mintha azokban Istennek szerepe nem lenne... Az ármány, a bűn, az Isten-ellenes irány oly fölénnyes győzelemmel taposta le az igazat, a szentet, hogy a bűnös biztonságban érezhette magát Isten nélkül, a jó pedig összetörve, megalázva nyögött a hit igazáért viselt küzdelmében ... Kell, hogy Isten fölfedje a történések rugóit, és az ámuló világ elé tárja, hogy nem volt Ó gyenge! Nem azért élvezhette a bűn látszatos igazát és győzelmet, mert Isten karja nem bírt a felgyülemlő rosszal, hanem mert szeretetében éppen az igazak nagyobb megdicsőülése érdekében engedte meg, hogy ideig-óráig letörjék őket... Ezek a kérdések a földön zavarba hozták a hit útján járókat, itt megkapják azt a feleletet, amely igazolja a hitet, igazolja Istent.

Isten egyes igazságait is sokszor bizonytalan lélekkel mérlegelte a hűséges gyermek is. A bűnös pedig kacagó fölénnyel tette túl rajta magát. (Pl. örök boldogság apró kis jócsereketekért, amelyek kegyelmi állapotban történnek. És örök kárhozat egyetlen tudatos halálos bűnért...) Kell, hogy Isten az Ó szavát kigúnyolót a világ nyilvánossága előtt szavának igazolásával megalázza; a gyermeki szeretettel utána indulót pedig felmagasztalja!

Fény derül a keresztre.

A szenvedés kérdése is sokakat zavarba hoz. Hiába hallják az Úr Jézus tanítását és látják az Ó és védőtanúi és szentjei példáját, a sötét, nehéz órákban a keserű elhagy a-

tottság nem egyszer nehéz panaszokban tör ki az Ég ellen! Valahogy nem értik!.., Főként, ha látják, hogy istentagadók, a bűnösök evangélium-ellenes életében a földi öröm patakja csendesen folydogál... Kell, hogy Jézus tanítása és élete igazolást nyerjen mind önmagában, mind követőiben! ... A türelemnek mindenig rózsát kell teremnie!

Jézust nemcsak földi életében vetették meg és feszítették keresztre, hanem napjainkban is, és végig a történelem útján a világ végéig gúnyolják, gyalázzák és intézményeiben, híveiben keresztfeszítik ... Napjaink vétetanúiban is Ő szenved. Ezek pedig a többi üdvözült igazzal Érte szenvednek!... El kell jönnie annak a pillanatnak, amelyben Jézus nemcsak az Ég angyalai és üdvözült] ei előtt kapja meg a megillető dicsőséget, hanem minden egyes ember, még a bűnösök előtt is fel fog tündni az övégtelen igazának és fölségének napja. Aki valamikor a gúny tárgya volt, a kereszten és gyalázkodást, üldöztetést, kegyetlen halált szenvedett az idők folyamán híveiben, valamikor ellenségei előtt kell, hogy megkapja azt a dicsőséget, amellyel neki mindenki tartozik... Isten tartozik ezzel önmagának! Sértett Istenségének elégtételt kell szereznie! ... És meg is teszi!

Ah, milyen vérfagyasztó kiábrándulásban lesz részük a bűnösöknek! Nem akartak Istenről, lélekéről, túlvilágról hallani, jámbor legendáknak, a képzelődés szülelményének nevezték, rá se hederítettek és egyszerre minden a legnagyobb valóságban, legfélelmetesebb igazságban látnak magukon és maguk előtt teljesedésbe menni! Mily kétségszükségű kiáltásban törnek ki... Ah, mi azt véltük, hogy az igazak hite képzelődés, életük ostobaság; és most íme be kell látnunk, hogy tévedtünk!

Ezzel a gyászos eredménnyel ellentétben, mily csendes, szelíd öröm, mily szent boldogság tölti el azokat, akik követték a Megfeszítettet! Osztoztak lenézésében, gúnyoltatásában, szenvedésében, talán még halálában is. Mily boldogan néznek vissza a keserves küzdelmekben eltöltött időre! A könnyekből, az áldozatokból, a türelmes szenvedésekből fakadt minden gyönyör, minden öröm az örökkévalóság számára!

Az igazság diadala.

Az ember józan esze, erkölcsi igazságérzete is megköveteli, hogy legyen egy általános, mindenre kiterjedő, nyilvános számadás, ahol az Isten minden tudásának fényében, az abszolút, a teljes igazság jegyében, ítéletre kerül minden ember. A világ teremtésétől az idők végéig mindennek ki kell nyilvánulnia, rejtekben nem maradhat semmi! A történelmi események elindítóinak szándékai csak úgy, mint a puszták magányában vezeklő remetéknek fohászai, a való igazság mérlegén megmérették és az összemberiség előtt feltáruhnak. minden leplezett rosszaság napfényre jut, minden titokban gyakorolt erény nyilvánosságra kerül.

Felelősség nélkül cselekedni nem lehet! A szuverén uralkodók, a régi idők koronás zsarnokai, csak úgy számádásra vonatnak, mint a modern diktátorok. Az Istentől elrugaszkodott Leninek, Sztálinok, Callesek, Caballerók tetteit mérlegre teszi az elfogulatlan, igazságos Bíró, akár csak a kórházi betegágyak mellett elsorvadó apácák áldozatos, szeretettől izzó erényeit. Egyik jutalmát, másik büntetését veszi a tökéletes igazság mértéke szerint. Felelőtlenségről nem történhet semmi! mindenről számot kell adni!

Erről a félelmetes végső nagy számvételeiről többször szólott isteni Üdvözítőnk. Döbbenetes részletezzéggel előre figyelmeztetett ennek bekövetkezéséről, hogy életünk folyamán szemünk előtt lebegjen, cselekedeteinket ennek figyelembevételevel irányíthatassuk. A felelősség tudata, a számadás meggondolása nagy erőforrást jelent a rossz elkerülésére, a jónak gyakorlására. Főként, ha ráeszmélünk arra a megmásíthatatlan igazságra, hogy a végső felelősségre vonás alkalmával a jóért örök jutalom, a rosszért örök büntetés jár. Ez lesz az igazi jutalom és a másik oldalon az igazi büntetés.

De lássuk, mit közöl erről az isteni kinyilatkoztatás!

Szent Máté a 24. fejezetben írja, hogy az Üdvözítő, midőn a farizeusokat és írástudókat dörgedelmes beszédben figyelmeztette a rájuk következő szomorú végre, nyolcszorosajt kiáltva rájuk, kijőve a templomból, apostolaival nézegette a templom épületeit. Egyszer csak megszólal és monda nekik: „Látjátok mindezeket? Bizony mon-

dom nektek, nem marad itt kő kövön, amely le nem rontatnék.“ A tanítványok annyira meglepődtek, hogy csak akkor, amikor az Olajfák hegyére értek és leültek, kérdezték meg: „Mondd meg nekünk, mikor lesznek ezek és mi lesz jele eljövetelednek és a világ végének?“ Az Úr Jézus meghitt, bizalmas beszélgetés közben döbbenletes részleteséggel és nyíltsággal felel a kérdésre. Leírja Jeruzsálem pusztulását, lakóinak borzalmas végzetét. Majd az időt is meghatározza: el nem múlik e nemzedék, míg nem mindenek meglesznek. És valóban a történelem igazsága szerint 40 műlva Titus római vezér hosszú, kegyetlen ostrom után elfoglalta és földig lerombolta a várost, lakóit lemészároltatta, csak egy kis töredékét hagyta életben és azokat meg szétkergette. — Ezzel a hozzáintézett kérdés első részére a választ megadta. És már részben ezek közé szöve, részben külön felelt arra, hogy: mi lesz jele eljövetelednek és a világ végének? A végítéletre való eljövetelenek előzményeiként hármat említi: hamis Krisztusokat, világcsapásokat és az Evangéliumnak az egész világon való hirdetését. Szólvan pedig imígyen: „Vigyázzatok, hogy valaki el ne ámítson titeket. Mert sokan fognak jönni az én nevemben, mondván: Én vagyok a Krisztus, és sokakat megtévesztenek. — Hallani fogtok majd háborukat és harci híreket... Mert nemzet nemzet ellen támad és ország ország ellen; és lesznek dögvészek, éhségek és földindulások itt is, ott is. Mindez pedig a gyötrelmek kezdete. Akkor majd szorongatás alá vetnek titeket és megölnek benneteket; és gyűlöletesek lesztek minden népnél az én nevemért. Akkor sokan megbotránkoznak; elárulni és gyűlölni fogják egymást ... Es minthogy megnövekszik a gonoszság, sokakban meghűl a szeretet. Aki pedig állhatatos marad mindvégig, az üdvözül. — És az egész világon hirdetni fogják az ország ezen Evangéliumát, bizonyoságul minden népnek, és akkor jön el a vég.“

„Akkor ha majd valaki mondja nektek: íme itt a Krisztus vagy amott, ne hagyjétek. Mert támadnak hamis Krisztusok és hamis próféták, és nagy jeleket és csodákat tesznek, hogy tévedésbe ejtsék, ha lehet, még a választottakat is. Íme eleve megmondottam nektek. Ha tehát mondják nektek: íme a pusztában vagyon, ki ne menjetek. íme a rejtek helyeken, ne hagyjétek. Mert valamint a villámlás napkeleten támad és látszik napnyugatig, úgy lészen az

Emberfiának eljövetele is... Mindjárt pedig ama napok szorongatása után a nap elsötétedik, a hold nem ad világosságot, a csillagok lehullanak (csak részben, mert ba minden lehullanának, a földet is tönkretennék, elsodornák és nem volna helye az ítéletnek sem). Szent Lukács világosan kifejezi, hogy az égitestek megmaradnak e szörnyűséges csapás után is, mert miként mondja: „jelek lesznek” rajta. Lukács 21, 25.), és az egek erői megrendülnek. Akkor majd feltűnik az Emberfiának jele az égen; és jajveszékelni fognak a föld minden népei és meglátják, az Emberfiát, amint jön az ég felhőiben nagy hatalommal és fönséggel. És elküldi angyalait nagy harsonaszóval és egybegyűjtik az ö választottait a négy szél (négy világrész) felől az egek egyik végétől másik határaig...

Azt a napot és órát senki sem tudja, még a mennybéli angyalok sem.

Mikor pedig eljövend az Emberfia az Ő fönségében és vele minden az angyalok, akkor ö beül fönségének királyi székébe. És összegyűjtenek elője minden nemzeteket; és elválasztja őket egymástól, miként a pásztor elválasztja a juhokat a bakuktól. És a juhokat (a jókat) jobbjára állítja, a bakokat (a gonoszokat) pedig bal oldalára. Akkor majd így szól a Király azoknak, akik jobbja felül lesznek: Jöjjettek Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétői nektek készített országot. Mert éheztem és ennem adtatok; szomjúhoztam és innom adtatok; idegen voltam és befogadtatok; mezítelen voltam és felruháztatok engem; beteg voltam és meglátogattatok engem; fogságban voltam és eljöttetek hozzáim. Erre felelik neki az igazak mondván: Uram, mikor láttunk téged éhezni és tápláltunk téged? Szomjúhozni és italt adtunk neked? Mikor láttunk idegenül, hogy befogadtunk volna? Vagy mezítelenül, hogy felruháztunk volna téged? Vagy mikor láttunk téged betegen, vagy fogságban, hogy hozzád mentünk volna? És feleletül a Király azt mondja nékik: Bizony mondom nektek, amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek.

Akkor így fog szólni azokhoz is, akik balfelől lesznek: Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre, amely az. ördögnek készítetett és az Ő angyalainak. Mert éheztem és nem adtatok ennem, szomjúhoztam és nem adtatok nekem italt, idegen voltam és nem fogadtatok be engem, mezítelen

voltam és nem ruháztatok engem, beteg és fogásban voltam és nem látogattatok meg engem. Erre azok is felelik neki mondván: Uram! Mikor láttunk téged éhezni, vagy szomjúhozni, idegenül vagy mezítelenül, betegen vagy fogásban és nem szolgáltunk neked? Akkor majd megfelelnek mondván: Bizony mondomb nektek, amit nem cselekedtetek egynek e legkisebbek közül, nekem nem cselekedtétek. És ezek örök büntetésbe mennek, az igazak pedig örök életbe“.

Az Úr Jézus másutt beszél: Egy akol és egy pásztorról, ami a világ végének megelőző eseménye lesz. A zsidók megtérnek, az eretnekek, a szakadárok részben Krisztus Egyházához csatlakoznak, részben a Szentírás által többször említett Antikrisztusnak, Belláinak lesznek követői. Hasonlóan történik a pogányokkal is. így az összembériség két nagy csoportra oszlik: Krisztus híveire és Krisztus ellenségeire.

Ez utóbbiakról beszél Szent Pál, amikor mondja, hogy a világ végén, az „Úr napja“ előtt, a nagy „hithiány“ idején, megjelenik a földön a „bűn embere“, a „kárhozat fia“, a „gonoszság titka“, aki templomban fogja majd magát imádtatni Isten gyanánt és ördögi segítséggel különféle feltűnő jeleket mutat és csodákat művel, akit azonban az ítéletre jövő Krisztus meg fog ölni „szájának leheletével“. (Tesszálonikaiakhoz II. 2, 3-10.)

Ez az Antikrisztus lehet személy, de nincs kizárvá, hogy egy gondolat, vagy eszme lesz, amely köré csoportosulnak az Isten-ellenes, hitetlen emberek. Olyan szabadkőműves, vagy kommunistaféle eszmék és az egyházellenes törekvés.

Az a szemléltető és eleven leírás, amellyel az Úr Jézus az utolsó ítélet lefolyását elénk tárja, még a fásult közönyösségenben elmerült lelket is megdöbbenti. Belenyilallik a kíméletlen igazság, hogy mindenért számot kell adni, a legitkosabb tervezetet csak úgy, mint a nyilvános cselekedetekért.

De a józan ész diktálja, hogy ennek így kell lenni. Az Isten, az igazság Istene tartozik önmagának vele, hogy a kinyilakozott igazsága ellen vétőket az eszes világ előtt megbüntesse, azokat pedig, akik gyermeki hódolattal és aláza-

tos önfegyelmezettséggel az Ő igazságát életük irányítójául tekintették, érdemükhoz mérten megjutalmazza. A kimondott isteni szónak teljes érvényesülést kell nyernie kivétel nélkül a föld minden emberére vonatkozólag. Akinnek akarata tartotta fenn kezdettől fogva a világ végéig, annak az emberekkel közölt akarata kell, hogy hiánytalanul igazolást nyerjen. Ez pedig a feltámadás után az utolsó ítéleten lehet!

Hogy ez a nagy igazság még jobban áthassa egész benső világunkat, pontokra osztva röviden összegezem az egészet úgy, miként a fönt leírt szövegből és a Szentírás más idevonatkozó helyeiből kiviláglik.

1. A világ végét nagy és rettenetes felfordulás előzi meg. A „bűn embere“, az Antikrisztus látszatra diadal-maskodik a lelkeken. „És megadatik neki, hogy harcoljon a szentekkel és legyőzze őket... És imádák őt mind a föld lakói, akiknek neve nincsen beírva a megölt Báránynak életkönyvébe ...“ „És nagy dolgokat és káromlá-sokat beszélő száj adaték neki a cselekvésre negyvenkét hónapig.“ (Jel. könyve 13, 5—8.) — Ez a győzelme rövid ideig tart tehát. Dániel próféta is ilyen rövid időről beszél. (7, 25.) De ez alatt diadala nagy lesz, annak dacára, hogy „az egész világon — ekkor már — hirdettetik az evangélium.“ A nagy hitehagyás idején megjelenik a földön Henoch és Illés, és sokakat megtérítenek az Antikrisztus követői közül. „Íme én elküldöm nektek Illés prófétát, mielőtt eljön az Úr nagy és rettenetes napja.“ (Maiak. 4, 5.) És: „Illés eljön és majd helyreállít minden.“ (Máté 17, 11.) „Henoch tetszett Istennek, és a paradicsomba vitette, hogy a népeknek bűnbánatot hirdessen.“ (Sir, 44, 16.) A megtértek között lesznek zsidók is: „az utolsó napokban visszatérnek (a zsidók) az Ő Urukhoz-Istenük-höz.“ (Mózes V. 4, 20.) így lesz az Antikrisztus legyőzése után: „egy akol és egy pásztor.“ (Ján. 10, 16.)

Ehhez a nagy erkölcsi harchoz, mint utolsó felvonás, csatlakozik az elemek harca. „íme, jő az Urunk irgalmatlan napja, hogy bosszúval ésizzó haraggal telve pusztasággá tegye a földet és elsöpörje színéről bűnöseit. Az ég tündöklő csillagai nem árasztják fényüket... Töréssel megtöretik a föld... ingadozással ingadoz a föld, mint a részeg.“ (Izaiás: 13, 9. és 24, 19.) „Tűz jár előtte és megemészti köröskörül ellenségeit...“ (Zsolt. 96, 3.)

szebbé és jobbá. „Új eget és új földet várunk, melyekben az igazság lakik.“ (Péter II. 3, 21. 1.) Erről írja Szent Ágoston: Nem a világ maga, hanem csak annak alakja fog tűz által elpusztulni. — Isten nem semmisíti meg nagy alkotását, csak a bűn rontását igazítja helyre.

2. A világ végének idejét teljes homály fedi. „Azt a napot azonban, vagy órát senki sem tudja, még az ég angyalai sem, hanem egyedül az Atya.“ (Máté 24, 36.) Az előzményeket közölte velünk az Úr, hogy a nagy próba idején az akkor élők állhatatosak tudjanak lenni, de az idő teljesen bizonytalan. Szörnyen tévednek tehát az adventisták és a „komoly (?) bibliakutatók“, akik pontos időket — ó már hányszor — állapítanak meg a világ végének bekövetkezésére. Már hányszor nevetségessé váltak jövendöléseik be nem teljesülése révén és mindig akadnak^ oktalan emberek, akik hisznek nekik... Sokaknak veszte származik tudatlanságukból!

3. Amikor elkövetkezik az óra a világ végéhez: mégrian a harsona és a holtak feltámadnak rothatástanul.“ (I. Kor. 15. 52.) A közvetlen előző pillanatban valami elemi katasztrófa a földön még életben levő embereket elpusztítja olyanképen, hogy az igazak a tisztítóhely kínjait is elszenevedik. És amikor így megszűnt az élet a földön, akkor érinti az Isten ereje a föld elemei közé vegyült emberi testekhez tartozó részeket és egyesíti őket úgy, hogy mindenki abban a testben támad fel, amelyben élt. „Sennek a jeladása lesz az angyalok harsonája. E pillanatban feltűnik a kereszt az ég felhőiben és a feltámadtak vonulnak az Úr Jézus által meghatározott helyre, hogy ítéletet halljanak. Természetes, hogy az emberek megismerik egymást. Jellegzetes egyéni sajátságaik megmaradnak.

4. Az Úr Jézus nagy hatalommal és dicsőséggel jelent meg az ítéletre.

Az első húsvét reggelén levette az álruhát, amelyben elrejtette fönséges isteni lényét és felöltözött dicsőségének fényében. Így jelenik meg angyalainak fényes kíséretében. Az egész világon egyszerre támadnak fel halottaikból a világon valaha élt emberek, egyszerre tűnik fel mindenhol a tündöklő kereszt és egyszerre jelenik meg mindenkinél szemeláttára az Ítélobíró, hogy kimondja a végérvényes

döntő szót a jók és rosszak felett. Ezt fejezi ki a Hiszek-egy: onnan lészen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat Eleveneket, kik az örökélet számára maradtak fel, vagyis jók; holtak, akik az örök kínra taszíttatnak, akik elveszítik az Istenet, az igaz életet, vagyis a bűnösök. Ez a Szentírás sajátos kifejezése. — Az emberek önmagukat és egymást is a lélek szemével látják a feltámadás után. Az Isten minden leleplező világosságánál látni fognak minden jót, minden rosszat. — Mily örööm lesz ez a jók számára? Ép oly felfoghatatlan és kifejezhetetlen, mint minden, ami az örökkévalóságra vonatkozik. Mily örömmel látják ragyogni azt a keresztet, amit nyögve, szenvedve ugyan, de Jézus szavára szeretettel viseltek! Mennyire megregyenek ellenkezőleg azok, akik gúnyolták, megvetették ... És Jézus szeme áthatol mindenben és fölfed minden, és osztja a megdicsöült igazság mértéke szerint a jutalmat és büntetést, kinek-kinek érdeme szerint. És jobbjára állítja az irgalmaság testi és lelki cselekedeteit érte gyakorló hűséges követőit, és baljára a hitetlen gonosznevőket és a bár lélekben hívő, de hitük szerint nem élő bűnösöket!

Mily rettenetes lesz e pillanatban a szelíd és alázatos Úr Jézus tekintete, mellyel végig méri az, előtte önmagukba roskadt, bűnüknek gonoszságára ráeszmélt kárhozottakat ... Krisztus igazát hirdetik az üdvözültek, megértik az elkárhozás szörnyű ítéletét, helyeslik azt, tehát ők is kimondják reájuk a végítéletet, miként az apostolokról és bennük a többi igazról mondja a Szentírás: „Ti kik engem követtetek, az újjászületéskor, midőn az Emberfia az Ő fönségének trónján fog ülni, ti is tizenkét széken fogtok ülni, ítélvén Izrael tizenkét nemzettsége felett.“ (Máté 19, 28.) És: „az igazak fogják ítélni a népeket.“ (Bölcs. 3, 8.) Az igazak magukra hivatkozva is ítélnek, mintegy azt mondják: ahogyan mi követtük Krisztust és így üdvözültünk, ti is megtehettetek volna!

De hirdetik az Úr Jézus ítéletének igaz voltát mind az igazakra, mind saját magukra az elkárhozottakra is. Minden megértenek, minden belátnak, de már késő, szomorú sorsukon nem tudnak változtatni. Amíg tudtak volna, nem akartak, most már lehetetlen.

És felhangzik az Úr Jézus szava: Távozzatok az örök

tűzre... És rémes kiáltásokkal elrobognak, hogy bűnhőd-jenek megátalkodásukért... Utána végtelen szeretettel hangzik: jöjjetek, Atyám áldottai és bírjátok a világ kez-detétől fogva nektek készített országot!

Az Isten mindenben igazolta magát, szavát, fenyegé-tését beteljesítette és bevonul győztes seregével az égbe, hogy a lélekkel együtt a test is élvezze jutalmát.

5. A jómák és rosszak elválasztása örök és végérvényes. Ezt bizonyítja Üdvözítőnknek a dúsgazdagról és a nyomo-rult Lázárról mondott példabeszéde. Eszerint midőn a kí-nok gyötrelmei között vergődött a dúsgazdag, meglátta messziről Lázárt Ábrahám kebelében (az Ószövetségben még nem az égben voltak az igazak), könyörgött Ábra-hámnak, küldje el Lázárt, hogy ujját vízbe mártsa, s hű-sítse nyelvét. Ekkor a többiek között ezeket mondotta Ábra-hámnak: „Közöttünk és közöttetek áthághatatlan mély-ség tátong, hogy akik innen át akarnának hozzátok menni, ne tudjanak, sem az onnévalók ide át ne jöhessenek.” (Lukács 16, 19—26.) Ha a pokoltornáca, — itt voltak az Ószövetségben az igazak a megváltásig, — és a pokol kö-zött is ilyen áthatolhatatlan ūr volt, mennyivel inkább át-hatólhatatlan az a távolság, mely az ég és a pokol között van! Az elszakadás tehát végleges. Soha többé nem látjuk egymást. Ez valóban borzalmas elválás a bűnösre nézve! Ettől rettegjenek a világ fiai, kik írtóznak a válás gondo-latától. A halál után van az igazak számára örvendetes találkozás az égben. És van a bűnösök számára is egymás között, de ebben nincs örööm, csak fájdalom és kínlódás. A boldog egymásratálálás csak az Isten szeretetében van. Aki ezt bírja, annak a haláltól, de még a világítélettől sincs oka félni... A szeretet erősebb mindenél.

Összefoglalás.

A hitból táplálkozó vallásos életnek, vagy röviden: a lelkiéletnek alapigazságait tárgyaltam az eddigiekben. Igyekeztem minden fontosabb igazságot ismertetni, hogy olvasóim minden megfontolhassanak, ami a léleküdvös-ség szempontjából szükséges. És mert e téma kör átlagosan ismeretes a hitükben valamelyest jártas hívők előtt, azért bizonyára sokszorosan találkoztak olyan fejtegetésekkel, amelyeket már régóta tudtak, sőt gyakoroltak is.

Én ezt jól tudtam ezek megírásakor és mégis megírtam azokat, tudván, hogy még így is hasznos dolgot cselekszem, mivel ezeknek a lélekbevágó, nagyfontosságú igazságoknak ismételt meggondolása feltétlenül előnyére szolgál a vallásos életet szorgalmazó híveknek. De még az a lehetőség is szemem előtt lebegett, hogy általános emberi gyarlóság a feledékenység, így a valamikor akármi-lyen jól megtanult és megjegyzett igazság is homályba vész. És minden ilyen homály, amely a lelkiélet útján reánk borul, veszélyezteti üdvünket. Már pedig mindenkor, ami az égi utat előlünk elzárhatná, még ha nagy áldozatot követel is, el kell hárítanunk, azért szükségesnek tartottam annak elsortolását, ami e célból könnyítést nyújthat a jóakarátú embereknek.

Ezeket tekintetbe véve tárgyaltam a lélekről, mint az Istennek bennünk élő képmásáról. A lélek az, ami ben-nünket a világ urává tesz, szellemi képességekkel felruház és a tudományban, az elvont igazságok megismerésében, a különféle találmányok felfedezésében előbbre visz. És mert az állatvilágban hiányzik a lélek, azért abban fejlődésről nem beszélhetünk. Csak az embernek van lelke a föld teremtményei között, azért csak emberi fejlődésről lehet szó... Ez a lélek, az isteni képmás, mint szellemi lény, egy isteni tulajdonságot nyert: halhatatlan lett. Nemcsak addig él tehát, míg a testben van, hanem akkor is, amidőn a halálban a testtől elválik.

Van tehát a síron túl is élet. És pedig a halhatatlan lelkek számára való, azaz örökélet. Hogy milyen ez az örökélet, azt csak az tudja, aki onnan jött. A földi értelemre nézve kikutathatatlan. És mert nem lehet számunkra közönyös, hogy ott jó vagy rossz sorsunk lesz-e, azért tüzesesen utána kell járnunk, minő sors várakoznék reánk?! Minő lehetőségek vannak ott? Ha a földi élet, amely pedig ideig-óráig tar? Oly sok gondot, igyekezetet és áldozatot követel és mi ezt magától érhetőnek tartjuk, mennyivel inkább megérdemli a fáradsgáos utánajárást az örök, a soha véget nem élő élet a síron túl!

A lélek sírontúli életében kalauzunk csak egy lehet: az az Üdvözítő, akit 4 ezer éven át előre ígért és hirdetett Isten a bűnben elbukott emberiségnek. Ez az Üdvözítő-az Úr Jézus, akit maga az égi Atya mutatott be a világnak,

amidőn a Jordán folyó mellett így szólott a körülötte állókhoz. „Ez az én szerelmes fiam, akiben nekem jó kedvem telt öt hallgassátor“. (Mt. 3. 17.) Ha tehát komolyan akarjuk a halál után következő életet boldoggá tenni, akkor fenntartás nélkül kell az Úr Jézus mellé állnunk és mindenben az ö szavát kell követnünk.

És Ő kétséget kizáró módon figyelmeztet, hogy a földöntúli élet csak úgy lesz boldog, ha öt követjük. „Aki engem követ, nem jár sötétségben“. Eltévedni nappali világosságban, főként vezetővel, lehetetlen. Míg sötétben járatlan, ismeretlen utakon, vezető nélkül, könnyen lehet tévutakra kerülni. Sőt nemcsak lehet, hanem egyszerűen csak az eltévedés lehetősége forog fenn. Jézus nélkül nincs üdvössége.

Ha tehát lelkünk örök üdvét óhajtjuk biztosítani, akkor az Isten által e célra rendelt irányítót, az Úr Jézust kell követnünk. Az Ő tanítása szerint pedig csak az üdvözül, aki a parancsokat megtartja. így mondotta az evangéliumi ifjúnak: „Ha az életbe be akarsz menni, tartsd meg a parancsokat“. Isten és az Egyház parancsai képezik az üdvösséget elengedhetetlen föltételeit. Aki megtartja azokat, üdvözül; aki csak egy lényeges pontja ellen is vét és azt jóvá nem teszi, elkárhozik! A krisztusi földi országnak, amely a lelkek égbe jutását van hivatva munkálni, ezek a parancsok képezik alkotmányát. Alkotmányosság nélkül egy országban sem lehet nyugodt élet. Az Egyháznak is ezek a törvények alkotják üdvöt sugárzó légkörét. Élő hittel, bensőséges buzgalommal kell tehát megtartanunk minden parancsot, ha lelkünk örök boldogságát elérni kívánjuk.

Az Egyházra úgy kell tekintenünk, mint az Úr Jézus által rendelt tévmentes égi kalauzra. Az emberek könnyen kétségbenvonak minden igazságot. Homályt borítanak még a legnagyobb hittétre is. Kellett tehát az Úr Jézusnak gondoskodnia egy intézményről, amely az Ő igazságait megóvja az emberi szeszélyektől és lázongó összönökből származó ferdítésektől. És ez az intézmény HZ Egyház.

Egyházának gondjaiba és őrzésére úgy bízta híveit az Úr Jézus, hogy felruházta minden hatalommal és eszközzel, amelyekre az üdvösséget elnyerésében szüksége lehet.

— Adott neki kegyelmi eszközöket, amelyek Isten segítését nyújtják a megszentelő malaszt megszerzésére, nagyobbodására és ha esetleg valami erkölcsi katasztrófa érné a lelket és bűnbe esnék, annak visszaszerzésére. Ezek a szentségek és szentelmények. Ezkról, ha röviden is, de annyit írtam, amennyi szükséges ahhoz, hogy az Úr Jézus rendeléséhez mérten azokat lelkünk megmentésére alkalmazni tudjuk. Főként az imáról annak különféle módjairól írtam bővebben. De hasonlóan a szokottnál kimerítőbben értekeztem a két legfontosabb szentségről: a szentgyónásról és az Oltáriszentségről. Nagyon fontos a lelkiéletre vonatkozólag ezeket jól és részletesen tudni, mert itt a tudatlanság, vagy tévedés sokszor végzetes veszedelmet jelent.

A lelkiéletnek ezeket az alapszabályait nem elég egyszer elolvasnunk, hanem arra kell törekednünk, hogy időről-időre átismételjük és úgy megjegyezzük, hogy szinte állandó tudattá váljék bennünk. Csak így tudja cselekedeteinket irányítani. De legfőképpen az ima, a bűnbánat szentsége és a legfölségesebb Oltáriszentség legyen gyakori olvasmányunk és elmélkedésünk tárgya. Ezek bensőséges ismerete nélkül könnyen ellanyhul az ember és belefásul a lélek dolgaiba. A fáultsághoz csak egy lépés a közöny, ez pedig már a kárhozat felé tereli a lelket.

Végül tárgyaltam az utolsó dolgokat, amelyeknek átgondolása és élénken szemünk elé állítása megérteti velünk ennek az életnek múlandóságát, az örökélet végtelen gyönyörűségét. Ennek távlataiban elénk áll az Isten ítéletében a bűn elképzelhetetlen gonoszsága, amely oly förfelmes rossz, hogy az Isten, az örök Jóság méltán bünteti örök pokollal, végtelen kárhozattal. Ellentétben a bűnnel, a jócselekedetek értéke az Isten kegyelmében és szeretetében olyan nagy kincse az emberi szívnek, hogy az Isten önonmagát, örök szeretetét adja érte jutalmul az égben. — Az örökéleten keresztül nyernek igazi értéket a földi dolgok. Csak az jó, ami ott lesz jó, és a látszat bármit is mutasson is itt, rossz, sőt végtelenül rossz az, ami ott rossz!... Ezért figyelmeztet az az írás: „Emlékezzél utolsó dolgaidra és nem vétkezel!”

A halál után csak a lélek élvezи jutalmát vagy szenvedi bűnének büntetését. A feltámadás után, amikor a lé-

lek egyesül újból a testtel, a jutalom, a büntetés, kinek hogyan kiterjed a testre is. A világítélet után beteljesül az emberi sors a földön. Két folytatása lesz: Egy a mennyország elköpzelhetetlen örömeiben, és egy másik, a pokol soha nem lohadó tüzében.

Ezek alkotják hitünk alapigazságait. Ezekről szólottam írásaimban. Hacsak egy lelket sikerül is általuk az üdvösségre elősegítenem az Isten kegyelméből, bőséges juttalmát kapom fáradságaimnak.

TARTALOM.

Előszó	5
Krisztus útján	7
Két vezér	8
A látszatos jó	9
Valódi jó	9
A vezér tulajdonságai:	10
a) A szeretet.....	11
b) A jóság	12
c) A bőlcsesgé	13
Szükséges a vezetés	14
Hazavágyó lélek.....	16
A parancsok	19
Szeretet adta a parancsot	19
A parancs megtartása szüli a szeretetet.....	21
A tíz parancs	22
Kihirdetés	23
Régi parancs új megerősítése	24
I. PARANCS	25
Imádság	28
Lényege	29
Fajai.....	29
a) Szóbeli	32
b) Elmélkedő	33
c) Szemlélő	34
Kikhez imádkozzunk	35
Kiket avat az Egyház szentekké?	37
Kikért imádkozzunk?	38
Milyen helyzetben imádkozzunk?	43
Miért imádkozzunk?	46
Mit kell kérnünk?	48
Mit szabad kérnünk?	49
Mit nem ajánlatos kérünk?	49
Mit nem szabad kérünk?	50
Szórakozás az imában	50
A jó imádság	51
Mit kell tennünk, hogy imánk eredményes legyen.....	53
Imafelajánlás	57
Mikor ajánljuk fel az imát	60
A jó imádság könnyű módja	64
Az ima ereje	67
Mit tanít az Evangélium a meghallgatásról?	68
A szenteken kívül kik lehetnek pártfogóink?	71
Ami tölünk telik	72
Külső összeszedettség.....	73

Belső összeszedettség	74
Szent kilenced	76
Lényege	77
Keresztút	79
Rózsafüzér	82
II. PARANCS	88
Isten nevének hiába való vétele	89
Káromkodás	91
Milyen bún a káromkodás?	93
Mit tegyen, aki megszokta?	94
Átkozódás	95
Fogadalom	98
Felosztása	99
Érvényességének kellékei	101
Kötelező ereje	107
Kiket kötelez?	108
Megszűnése	110
Eskü	113
Szabad-e esküdni?	114
III. PARANCS	116
Miként kell az Úr napját megszentelni?	118
Mi módon hallgatunk szentmisét	120
Milyen bún a szentmise mulasztása?	122
Hogyan lehet a késést pótolni?	124
Mentő okok a misehallgatás alól	126
Szentmise az újszövetség áldozata	128
Mi az áldozat?	128
Szentmise rendelése	129
Keresztalidózatnak megújítása	131
Célja	134
Gyümölcssei	135
Hatóereje	138
Kik részesülnek gyümölcséiben?	139
IV. PARANCS	141
Társadalmi rend	142
A család	142
Házastársak kötelességei	145
A férfi joga és kötelessége	147
Az asszony joga és kötelessége	148
A szülők kötelessége gyermekei iránt	149
A kereszteny szülő kötelességei	153
a) Szeretet	155
b) Testi nevelés	155
c) Lelki nevelés	158
Gyermek kötelessége szülei iránt	160
a) Szeretet	161
b) Engedelmesség	163
c) Tisztelet	166
Szolgák és uraik	169
Munkaadók-munkások	172
Kötelességeink hazánk iránt	175
A polgárok jogai	178

V. PARANCS	179
a) Életfenntartás kötelessége	180
b) öncsonkítás, öngyilkosság	182
c) Halálbüntetés	186
d) önvédelemből származó gyilkosság	188
Ártatlanok megölése	190
Irányelv az emberölésre	191
Párbaj	192
Háború	193
VI. és IX. PARANCS	195
Kísértések	196
VII. és X. PARANCS	198
Az igazság	199
Tulajdonjog	200
Tulajdonszerzés módjai	204
Különféle kártevések	206
Lopás	
Rablás	
Idegen vagyon birtoklása	
Szándékos kártevés	
Kártevésben közreműködés	
Jótáétel kinek javára történjék	210
Annak módozatai	211
Mikor szűnik meg a jótáételi kötelesség?	213
Nincs bocsánat jótáétel nélkül	214
VIII. PARANCS	215
Igazmondás, szótartás	216
Kétjelentésű szavak	216
Észbeli föntartás	216
Tisztelet, becsület	217
Hazugság	218
Megszólás, rágalom	223
Jótáételre köteles	224
Becsületsértés	225
a) Külső sértes	225
b) Belső sértes	227
Titoktartás	227
Levéltitok	228
AZ EGYHÁZ PARANCSAI:	229
Egyház alapítása	231
I. és II. PARANCS	234
III. PARANCS	235
IV. PARANCS	237
Nincs ember bún nélkül	237
Ember tud megbocsájtani	238
Isten megbocsájt a gyónásban	239
A gyónás kellékei:	243
A búcsú	254
Kik nyerhetnek búcsút	256
Húsvéti áldozás	258
Mi az Oltáriszentség?	259
A nagy ígéret	260

A nagy ígéret teljesítése	262
Mi tehát az igazság?.....	266
Előkészület a szentáldozáshoz	273
Testi előkészület	274
Lelki előkészület	275
Távoli előkészület	275
Közeli előkészület	278
Néhány megjegyzés.....	281
Lehet-e a szentáldozást másért felajánlani?	283
V. PARANCS	285
VI. PARANCS (Tiltott könyvet ne olvass).	286
VII. PARANCS (Egyházi adódat fizesd meg)	287
VIII. PARANCS (Vegyes házasságot ne köss)	289
Allapotbeli kötelességek	291
Végső dolgok	296
A halál	298
A halál a bűn büntetése	300
Ideje bizonytalan	303
Vele végetér az érdemszerzés lehetősége	S05
Az ítélet	309
Az ítélet végrehajtása	315
Az örök károhozat	316
A tisztítóhely	322
Mikról kell a léleknek tisztulnia?	323
A mennyország	325
A mennyország örömei	326
A feltámadás	330
A feltámadt test tulajdonságai	332
Az utolsó ítélet	334
Végső igazságszolgáltatás	335
Isten igazolja önmagát	339
Fény derül a keresztre	339
Az igazság diadala.....	341
Mit közöl róla a kinyilatkozás?	341
összefoglalás	348